

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları

“ANKARA, ERZURUM VE AYDIN” İLLERİNDE
NİTELİKSEL BİR ARAŞTIRMA

Proje Ekibi

Araştırmacılar/Yazarlar:

Prof. Dr. Hilal Özcebe, *Proje Koordinatörü:*

Araştırmanın yürütülmesi ve koordinasyonu, görüşme formlarının tasarlanması, saha personeli eğitimi, niteliksel veri analizi ve rapor yazımı

Doç. Dr. Sutay Yavuz, *Araştırmacı:*

Araştırmanın dernek adına idari ve mali takibi, görüşme formlarının tasarlanması, saha personeli eğitimi, niteliksel veri analizi ve rapor yazımı

Hacer Taşcene, *Araştırmacı:*

Görüşme formlarının tasarlanması, saha personeli eğitimi, saha sorumlusu, niteliksel veri analizi ve rapor yazımı

Doç. Dr. A. Sinan Türkyılmaz, *Araştırmacı:*

Araştırmanın tasarımı ve rapor yazımı

Nitel Araştırma Personeli:

Hacer Taşcene, Tülay Ağca, Cevahir Özgüler ve Gülce Altunel

UNFPA Ekibi:

Meltem Ağduk, *Toplumsal Cinsiyet Program Koordinatörü*

Duygu Arıç, *Toplumsal Cinsiyet Program Asistanı*

© Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Nüfusbilim Derneği:

Aziziye Mahallesi, Hava Sokak 25/1 Çankaya – Ankara

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Birlik Mahallesi 415. Cadde, No: 11 Çankaya - Ankara

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının ya da tamamının çoğaltılabilmesi için Nüfus Bilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'ndan izin alınmalıdır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ve kitabın basılması için gerekli mali destek Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) tarafından karşılanmıştır.

Birinci Basım: Kasım 2013

Tasarım & Baskı

Uzerler Matbaacılık Ltd. Şti.

Turan Güneş Bulvarı 22/8-17 Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 441 90 15-17 • www.uzerler.com

İçindekiler

Sunuş	5
Önsöz	7
1. Giriş ve Gerekçe	9
2. Amaçlar	13
3. Yöntem	15
4. Bulgular	21
5. Son Yorumlar ve Öneriler	175
6. Öneriler	191
Kaynaklar	195
Ekler	197

Sunuş

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları Araştırması Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) desteğiyle Nüfusbilim Derneği tarafından yürütülmüş bir çalışmadır.

Nüfusbilim Derneği, 2004 yılında nüfusbilim alanında çalışmalar yapmak, nüfusbilim alanında farklı disiplinler tarafından yapılan çalışmaların içinde yer almak ve çalışanları desteklemek, nüfusbilim çalışmalarında üretilen bilgilerin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak, nüfusbilim ve nüfusa ilişkin konularda çalışanlar arasında mesleki dayanışma, iletişim, işbirliği ve etkileşimi sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Nüfusbilim Derneği bu projenin yürütülmesi için dernek üyeleri arasından bir çekirdek ekip oluşturmuş ve bu ekip çalışmalarını Prof. Dr. Hilal Özcebe başkanlığında yürütmüştür. Ankara, Aydın ve Erzurum illerinde ilköğretim ve lise düzeyindeki okullarda gerçekleştirilen araştırmada kız ve erkek öğrencilerle, okul yöneticileriyle, psikolojik danışman ve rehber öğretmenler (PDR) ile görüşülmüştür. Niteliksel yöntem kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada: i) Ergenlerin aile yapısı, toplumsal cinsiyet ve ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşleri, ii) Okul yöneticisi ve psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin (PDR) ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerini ve ailesinde kadına yönelik şiddet yaşayan öğrencilerle olan deneyimleri ve iii) Öğrenci, öğretmen ve idarecilerinin görüş ve önerileri doğrultusunda, kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye yönelik olarak yapılması gereken müdahaleler konusundaki görüşleri hakkında bilgi toplanılmıştır.

Türkiye açısından oldukça büyük bir öneme sahip böyle bir projede birlikte çalışmak üzere Nüfusbilim Derneğini seçen Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'na ve projenin değişik aşamalarında bize her türlü yardımcı gösteren Meltem Ağduk ve Duygu Arıç'a teşekkür ederiz.

Bu çalışmada çok büyük emeği geçen Prof. Dr. Hilal Özcebe'ye, Doç. Dr. Sutay Yavuz'a ve Hacer Taşcene'ye, projenin alan çalışmasında görev alan tüm görüşmecilere Nüfusbilim Derneği adına teşekkür ederim.

Projenin alan çalışması sırasında bize destek veren İl Valilikleri, Milli Eğitim İl Müdürlükleri, Okul Yöneticileri ve Öğretmenleri ile görüşmelere gönüllü katılan tüm öğrencilere katkıları için teşekkür ederiz.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçların ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddet konusunda çalışmalar yürüten kamu kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü çalışanların çabalarına katkıda bulunmasını diliyoruz.

Doç. Dr. Sinan TÜRKYILMAZ
Nüfusbilim Derneği Başkanı

Önsöz

Tüm dünyada, kadınlar ve kız çocukları sayısız şiddet ediminin kurbanlarıdır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sonsuz bir yelpazede meydana gelmekte, neredeyse ana rahminden mezara kadar devam etmektedir. Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet, sınıf, etnik köken, kültür veya ülkeden bağımsız olarak toplumun her kesiminde görülmektedir.

Siz bu satırları okurken, dünyanın dört bir yanında milyonlarca kadın şiddet ve istismarın yarattığı travmayı yaşamaktadır. Dünya genelinde her 3 kadından birinin hayatında en az bir kere bu şiddeti yaşadığı tahmin edilmektedir. AB ülkeleri için aynı rakam beşte birdir. Türkiye'deki kadınlar da diğer birçok ülkede olduğu gibi şiddetle karşı karşıya kalmaktadır; yapılan son araştırma, Türkiye'de her 5 kadından ikisinin fiziksel şiddet mağduru olduğunu göstermektedir. Aynı araştırmada, kadınların yüzde 42'sinin fiziksel ve cinsel şiddete, yüzde 44'ünün ise duygusal şiddet ve istismara uğradığı ortaya çıkmıştır. Tüm bunlar kadınların eşleri veya partnerleri tarafından uygulanmıştır.

Son 30 yıl içinde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hem Türkiye'de hem de dünya genelinde giderek daha fazla kabul görmeye başlamıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadele için en yeni ve en kapsamlı uluslararası araçlardan biri olan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)" İngilizcede 4P ilkesi olarak anılan Önleme (Prevention), Koruma (Protection), Kovuşturma (Prosecution) ve Politika (Policy) ilkelerine dayanmaktadır. Uzun yıllardır, kadına yönelik şiddetle mücadele için gerçekleştirilen tüm müdahaleler büyük oranda koruma ve kovuşturma ilkeleri çerçevesinde şekillendirilmiştir. Ancak politika geliştirme ve önleme, bu müdahale amaçlı müdahalelerin en zayıf halkalarıdır. Önleme amaçlı müdahalelerde en çok dışarıda bırakılan grup çocuklar ve gençler olmuştur. Bazı araştırmalarda da ortaya konduğu gibi, çocuklar ve gençler, doğrudan şiddetin özneleri olmasalar da aile içinde şiddetin sessiz mağdurları olan iki gruptur. Ancak şiddetin öğrenilen bir edim olduğu ve kadına yönelik şiddeti önlemek için müdahalelerin erken çocukluk döneminde başlatılması gerektiği de bilinmektedir.

Dünya genelinde artan şiddet oranları, şiddetin mağdurları veya tanıkları olarak çocukların bu deneyimleri hakkında ne düşündüklerini anlama ihtiyacını da arttırmıştır. Çocuklar ve şiddet hakkında çok şey yazılıp çizilmiş olsa da, bizzat çocukların bakış açısından aslında çok az şey yazılmıştır. Onların deneyimlerini ve algılarını bilmeden, kadına yönelik şiddeti önlemek için gençlik çağının başlarında uygulanacak müdahaleler geliştirmek imkansızdır.

Alanında bir ilk olan bu araştırma, okul çağındaki (11-17 yaş grubu) çocukların kadına yönelik şiddet ve çoğu zaman bunun sebebi olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusundaki algılarını anlamak için gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar üzerine, UNFPA ve ilgili ortakları, okul çağındaki çocuklara yönelik olarak önleme amaçlı müdahaleler geliştirecektir.

UNFPA olarak, çalışmada araştırmacı olarak görev alan Prof. Dr. Hilal Özcebe, Doç. Dr. Sinan Türkyılmaz, Doç. Dr. Sutay Yavuz ve Hacer Taşçene'ye ve görüşmeleri gerçekleştiren ekibe bu özel niteliksel araştırma için ayrıca Ankara, Aydın ve Erzurum'da bizlere destek olan tüm devlet görevlilerine, okul müdürlerine ve öğretmenlere teşekkür ederiz.

Zahidul A. Huque

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)

Türkiye Temsilcisi

Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Ülke Direktörü

1. Giriş ve Gerekçe

Şiddet, son yıllarda tüm dünyada önemli bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin pek çok tanımı olmasına karşılık en çok benimsenen tanımlardan biri Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmaktadır. Bu tanım şu şekildedir: *Şiddet; bir bireyin yaralanma ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, psikosozyal ve cinsel olarak uygulanan kasıtlı davranışlardır. Fiziksel, psikosozyal ve cinsel şiddet uygulaması bir grup ya da topluma yönelik olabilmektedir.* (Krug, 2003)

Şiddetin farklı şekilleri olup, yapılan sınıflandırmalardan biri şiddet uygulayan kişinin mağdur ile olan yakınlığıdır. Bu sınıflandırmada üç farklı şiddet türü tanımlanmaktadır: kişinin kendisine yönelik yaptığı şiddet, kişiler arası şiddet ve gruplar arası şiddet. Kendine yönelik şiddet tanımında intihar, intihar girişi ve kasıtlı olan yaralamalar yer almaktadır. Kişiler arası şiddet içinde özellikle çocuk, eş, yaşlılara yönelik aile içi şiddet, tanıdık bir kişi ya da yabancı bir kişinin uyguladığı şiddet vardır. Gruplar arası şiddet kavramı içinde sosyal, politik ve ekonomik şiddet uygulamaları yer almaktadır. (Krug, 2002; 2003)

Bir diğer sınıflandırma ise şiddetin uygulanış şekline göre yapılmaktadır. Fiziksel incinme ya da hastalığa neden olma "Fiziksel Şiddet", istek dışı cinsel davranışlarda bulunma, cinsel ilişkiye zorlama "Cinsel Şiddet", benlik saygısını azaltma ya da azaltmaya çalışmak "Duygusal Şiddet" ve ekonomik olarak bağımlı yapmak ya da yapmaya çalışmak ise "Ekonomik Şiddet" olarak tanımlanmaktadır. (Krug, 2002; 2003)

Şiddet fiziksel, psikolojik, davranışsal sorunlara neden olmakta, fiziksel yaralanma ya da ölümle sonuçlanabilmektedir. Şiddetin her tipi şiddete maruz kalan başta olmak üzere bütün tarafların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyi oluş halini, kısaca sağlığını olumsuz etkilemektedir. Tüm bu gerekçelerle şiddet önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bir başka deyişle, şiddet, aynı zamanda, bireylerin iyi oluşlarını etkileyen psiko-sosyal bir sorun olarak da tanımlanmaktadır.

Şiddet bireysel, ilişkisel, toplumsal, kültürel ve çevresel etkenlerin bir arada etki etmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifadeye göre şiddet, psikobiyolojik faktörler ile dış çevre arasındaki etkileşimin bir sonucudur. Dünya Sağlık Örgütü şiddet risk faktörlerini dört başlık altında incelemektedir. Bunlar bireysel etkenler, ilişkilerle ilgili etkenler, toplumsal etkenler ve sosyal etkenlerdir. Şiddetin nedenlerine ilişkin bazı etmenler aşağıda verilmiştir. (Krug, 2002; 2003)

- Kişisel faktörler temelde biyolojik ve psikolojik ve davranışsal özellikler olarak tanımlanabilir. Biyolojik faktörler içinde yaş, cinsiyet, genetik yapı ve doğum travmaları nedeniyle olan nörolojik hasarlar sayılabilir. Psikolojik ve davranışsal özellikler olarak ise hiperaktivite, davranışların kontrol edilememesi, ve dikkat sorunları sayılmaktadır.
- Kişinin ailesi ve arkadaşları ile birlikte olduğu ortam ve ilişkileri de şiddet davranışlarının ortaya çıkmasını etkileyebilir. Çocukluğunda şiddet ortamında bulunan yetişkinlerin daha fazla şiddet uyguladıkları bilinmektedir. Ailenin sosyoekonomik yapısı ve kültürel örüntüsü de şiddet davranışlarının gösterilmesini etkilemektedir. Aile ortamında alkol ve madde kullanımı, stres ve sosyal yalnızlık gibi faktörler de şiddet görülmesini artırmaktadır.

- Bir diğer etmen ise toplumsal faktörlerdir. Toplumun silah, çete, madde kullanımı, şiddet ortamlarını getirecek olan faktörlere bakış açısı, risk alma davranışlarına ilişkin tutumu gibi faktörlerin de ilişkiler ve kişisel davranışları etkileyerek şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olacaktır.
- Toplumun sosyal yapısı kavramı içinde ise demografik yapı ve değişimi, toplumdaki sosyo-ekonomik eşitsizlikler, kültürel değerler, çocuk ve aile politikaları, koruyucu sağlık hizmetlerinin varlığı, sosyal yardım sisteminin varlığı ve etkinliği ve adalet sisteminin işleyişi gibi temel konular yer almaktadır.

Şiddetin en sık görüldüğü ortamlardan biri de ailedir. Aile-içinde kadına yönelik şiddet yine son yıllarda pek çok ülkenin gündeminde yer alan önemli bir halk sağlığı sorunudur. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından "Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi" kabul edilmiştir. Bu Bildirgede kadına yönelik şiddet "*ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ızdırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma*" şeklinde tanımlanmaktadır (United Nations, 1993). Birleşmiş Milletler tarafından "özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında vuku bulan şiddet", "aile içi şiddet" olarak tanımlanmaktadır. (KSGM, 2008)

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün (HÜNEE) KSGM ile birlikte 2008 yılında yaptığı, Türkiye'yi temsil eden "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırmasının sonuçlarına göre; evlenmiş ya da birlikteliği olan kadınların %39'u yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir; şiddete maruz kaldığını beyan eden kadınların yaklaşık yarısı (%46) vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, bıçak ya da silah kullanma gibi ağır derecedeki şiddet biçimlerini yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada gebelik döneminde her 10 kadından birinin fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Fiziksel şiddetin yanı sıra, evlenmiş kadınların %15'i, hayatlarının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şiddet uygulanan kadınların %24'ü fiziksel ya da cinsel şiddet sonucu yaralandığını, %33'ü intihar etmeyi düşündüğünü ve %12'si teşebbüs ettiğini belirtmiştir. (KSGM, 2009)

Bu araştırmada erkeklerin kadınların hayatlarını kontrol altına almaya ilişkin yaklaşımlarının bulunma durumu da araştırılmıştır. Kadınların erkekler hakkındaki görüşleri şu şekildedir: %69'u "kadının her zaman nerede olduğunu bilmek istediğini", %44'ü "kadın başka erkeklerle konuştuğunda sinirlendiğini", %35'i "kıyafetlerine karıştığını", %31'i "sağlık kuruluşuna izinsiz gidemediğini", %15'i "onu önemsemediği ve ihmal ettiği", %12'si "arkadaşlarını görmesini engellediği", %9'u "kendi ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellediği" ve %4'ü "kendisini aldattığından şüphe ettiğini" belirtmektedir. (KSGM, 2009, s. 57)

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasında kadınların erkeklerle olan ilişkileri ve kadın olarak rollerine ilişkin bazı yaklaşımları da araştırılmıştır. Kadınların %49'u "kadının eşi ile tartışmamasına", %48'i "kadının davranışlarından erkeğin sorumlu olmasına", %35'i "bazı durumlarda çocuğun dövülmesine" %31'i "kadının istemediği halde eşiyle cinsel ilişkiye girmesi gerektiğine" ve %14'ü "bazı durumlar-

da erkeklerin eşlerini dövme hakkı olduğu” görüşüne katılmaktadırlar. Kadınların %34’ü “kadınların elindeki parayı istediği gibi harcayabilmesine” ve %33’ü de “ev işlerini erkeklerin de yapması” görüşüne katılmamaktadırlar. (KSGM, 2009)

Aile içinde kadına yönelik şiddetin olduğu durumlarda şüphesiz kadının fiziksel ve ruhsal sağlığı bu durumdan önemli ölçüde olumsuz olarak etkilenmektedir. Şiddeti uygulayan kişinin ruhsal durumuyla ilgili sorunlar da aileye olumsuz etkiler getirmektedir. Diğer taraftan çocuklar da evdeki bu durumdan olumsuz yönde etkilenmektedir. Aile içi şiddet yaşayan annelerin çocukları arasında hırçınlaşarak ağlama %59, çekingen/içine kapanık olma %56, anneye ve diğer çocuklara karşı saldırgan olma %38, sık sık kabus görme %33 ve yatağını ıslatma %28 olarak bulunurken, şiddet görmeyen annelerin çocuklarında bu yüzdeler sırasıyla %36, %43, %20, %20 ve %18’dir. (KSGM, 2009)

Çocukların şiddet olan aile ortamında yaşamaları, sosyal ve ruhsal sağlıklarını önemli ölçüde etkilerken, aynı zamanda yaşam boyu sağlıklarını da olumsuz olarak etkilemektedir. Şiddet yaşanan ortamlarda büyüyen çocukların yetişkinlik dönemlerinde şiddet davranışlarına daha fazla sahip oldukları bilinmektedir. Kadına yönelik şiddet davranışlarının temelinde yatan toplumsal cinsiyet algısının ve şiddetin çocuklar tarafından algılanma şekli, gelecekteki davranışlarını belirlemektedir. Çocukların birer yetişkin olduklarında şiddet davranışlarına sahip olmalarını önlemek amacıyla öncelikle onların “şiddet” ve “kadına yönelik aile içi şiddet” konusunda algılarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Okumakta olduğunuz bu raporun temel amacı bu değerlendirmeyi yaparak önleyici somut öneriler getirmektir.

Çalışmanın Gerekçesi:

Ülkemizde aile içinde kadına yönelik şiddet aile sağlığını ve huzurunu olumsuz olarak etkilemektedir. Aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesinde şiddet algısının değiştirilmesi ve kişilerin olumlu davranışlar kazanmaları hedeflenmelidir. Bu nedenle de özellikle yakın gelecekte erişkin olmaya aday olan çocuk ve gençlerin aile içinde kadına yönelik şiddet hakkındaki algılarının öğrenilmesi, müdahale yönteminin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

2. Amaçlar

1. Adölesanların aile yapısı, toplumsal cinsiyet ve ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerini öğrenmek
2. Okul yöneticisi ile psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin (PDR), ailede kadına yönelik şiddet konusundaki tutumlarını ve görüşlerini öğrenmek ve ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerle olan deneyimlerini saptamaktır.

Bu çalışmanın sonuçlarının, çocukların gelecekteki ilişkilerinde pozitif bakış açısına sahip olmaları için yapılması planlanan müdahalelere yönelik veri tabanı olarak kullanılması da amaçlanmaktadır.

3. Yöntem

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda Adölesanların Tutumları Araştırması'nda niteliksel araştırma yöntemleri olan derinlemesine görüşme ve odak grup tartışma teknikleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ilköğretim ikinci kademe ve lise öğrencileri ile kız ve erkek gruplarıyla ayrı ayrı olmak üzere odak grup tartışması, Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) öğretmenleri ve okul yöneticileri ile de derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma evreni Ankara, Erzurum ve Aydın kent merkezlerinde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademesi ile ortaöğretim kurumlarından devlet liseleri ve devlet anadolu liselerinde okuyan öğrenciler olarak belirlenmiştir. Bu iller, KSGM'nin 2009 yılında yayınladığı Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu verilerine dayanarak seçilmiştir. Bu raporun sonuçlarına göre Türkiye genelinde kadına yönelik aile içi şiddetin en yoğun yaşandığı iller Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi illeri, en az görüldüğü iller de ülkenin batısındaki iller olarak görülmektedir. Bu verilere istinaden Kuzeydoğu Anadolu illerinden Erzurum, Batı illerinden Aydın ve hem metropol, hem de kadına yönelik aile içi şiddetin ortalama değerlerde görüldüğü Batı Anadolu bölgesinin ili olması nedeniyle Ankara araştırma illeri olarak belirlenmiştir.

Her üç ilde de devlet ilköğretim okulları ile devlet genel liseleri ile devlet anadolu liseleri araştırma kapsamına alınmıştır. Özel okullar araştırma dışında tutulmuştur. Çalışılan illerde İl Millî Eğitim Müdürlükleri'nin yardımıyla öğrenci profili açısından sosyo-ekonomik seviyelerine göre düşük, orta ve yüksek olan okullar belirlenmiştir. Araştırma kapsamında görüşme yapmak üzere, her üç ilde de, hem ilköğretim hem de ortaöğretim kurumlarından bu sosyo-ekonomik seviyelerden ikişer ana araştırma okulu, birer de yedek okul seçilmiştir.

İl Millî Eğitim Müdürlüğü yardımıyla belirlenen okul sayıları her ilde şu şekildedir;

- Sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde öğrencileri olan 2 ilköğretim ikinci kademe okulu (+1 yedek)
- Sosyo-ekonomik durumu orta düzeyde öğrencileri olan 2 ilköğretim ikinci kademe okulu (+1 yedek)
- Sosyo-ekonomik durumu yüksek düzeyde öğrencileri olan 2 ilköğretim ikinci kademe okulu (+1 yedek)
- Sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde öğrencileri olan 2 lise (+1 yedek)
- Sosyo-ekonomik durumu orta düzeyde öğrencileri olan 2 lise (+1 yedek)
- Sosyo-ekonomik durumu yüksek düzeyde öğrencileri olan 2 lise (+1 yedek)

Odak Grup Görüşmeleri Örnekleme

Her ilden 3 sosyo-ekonomik düzeyde 2'si ilköğretim, 2'si, orta öğretim olmak üzere 4 farklı seviyede sınıf seçilmiştir. Böylece toplam 36 odak grup görüşmesi tamamlanmıştır. Her ilde hangi seviyede hangi sınıf seçileceği aşağıda sunulan örneklem tabloları ile belirlenmiştir.

Seçilen her okuldan sadece 1 sınıfta odak grup görüşmesi yapılmıştır. Bu sınıfın kaçınıcı sınıf olacağı iller bazında hazırlanan örneklemin gösterildiği Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'e göre belirlenmiştir. Sınıf seçme işleminde her okulun sınıf listesinde yer alan "B şubesi", yani ikinci sıradaki sınıfı çalışma için kullanılmıştır. Seçilen sınıfta görüşme yapmak için "aynı" cinsiyetten "8" öğrenci seçilmiştir. Hangi sınıftan kız ya da erkek öğrenci seçileceği önceden hazırlanan örneklem tablosunda belirlenmiştir. Bu şube ve görüşülecek öğrenciler önceden belirlenerek görüşülen kişilerin tarafsız ve standart bir şekilde belirlenmesi sağlanmıştır.

Odak grup için seçilecek "8" öğrenci, sınıf öğrenci listesinin en sonunda yer alan sekiz öğrenci olarak belirlenmiştir. Çalışma günü bu öğrencilerden herhangi bir nedenle okulda olmayan ya da görüşmeye gönüllü olarak katılmak istemeyen öğrenci olursa listeden geriye gidilerek sayı 8'e tamamlanmıştır. Eğer sınıfta öngörülen cinsiyette en az 6 öğrenci var ise görüşme tamamlanmıştır. Altıdan az uygun öğrenci var ise saha sorumlusu araştırmacılarla temasa geçilerek aynı işlem "A" sınıfında yapılmış ve görüşmede en az 6 öğrencinin bulunması sağlanmıştır.

Tablo 1. Ankara İli'nde öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri örnekleme

Görüşme Yöntemi	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED	
Odak grup	Seçilen 1. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf E	Seçilen 3. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf K	Seçilen 5. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf E
	Seçilen 2. İlköğretim Okulu	İlköğretim 7. Sınıf K	Seçilen 4. İlköğretim Okulu	İlköğretim 8. Sınıf E	Seçilen 6. İlköğretim Okulu	İlköğretim 7. sınıf K
	Seçilen 1. Lise	Lise 2. Sınıf K	Seçilen 3. Lise	Lise 1. sınıf K	Seçilen 5. Lise	Lise 2. sınıf E
	Seçilen 2. Lise	Lise 3. Sınıf E	Seçilen 4. Lise	Lise 4. Sınıf E	Seçilen 6. Lise	Lise 3. Sınıf K

Tablo 2. Erzurum İli'nde öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri örneklemi

Görüşme Yöntemi	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED	
Odak grup	Seçilen 1. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf E	Seçilen 3. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf E	Seçilen 5. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf K
	Seçilen 2. İlköğretim Okulu	İlköğretim 7. Sınıf K	Seçilen 4. İlköğretim Okulu	İlköğretim 8. Sınıf K	Seçilen 6. İlköğretim Okulu	İlköğretim 8. sınıf E
	Seçilen 1. Lise	Lise 1. Sınıf E	Seçilen 3. Lise	Lise 2. sınıf K	Seçilen 5. Lise	Lise 2. sınıf K
	Seçilen 2. Lise	Lise 3. Sınıf K	Seçilen 4. Lise	Lise 4. Sınıf E	Seçilen 6. Lise	Lise 4. Sınıf E

Tablo 3. Aydın İli'nde öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri örneklemi

Görüşme Yöntemi	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED	
Odak grup	Seçilen 1. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf K	Seçilen 3. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf E	Seçilen 5. İlköğretim Okulu	İlköğretim 6. Sınıf E
	Seçilen 2. İlköğretim Okulu	İlköğretim 7. Sınıf K	Seçilen 4. İlköğretim Okulu	İlköğretim 8. Sınıf E	Seçilen 6. İlköğretim Okulu	İlköğretim 7. sınıf K
	Seçilen 1. Lise	Lise 1. Sınıf E	Seçilen 3. Lise	Lise 1. Sınıf K	Seçilen 5. Lise	Lise 2. sınıf K
	Seçilen 2. Lise	Lise 3. Sınıf E	Seçilen 4. Lise	Lise 3. Sınıf K	Seçilen 6. Lise	Lise 4. Sınıf E

Okul Müdürü ve Psikolojik Danışma Rehberlik Öğretmen Görüşmeleri

Öğrencilerle odak grup tartışması yapılan okullarda ayrıca bir idareci ve bir PDR öğretmeni, PDR öğretmenin olmadığı durumlarda da bir sınıf öğretmeni ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilerle odak grup tartışması yaparak onların kadına yönelik aile şiddet ve şiddet konusunu nasıl algıladıklarını, bu konuda ne düşündüklerini anlamaya çalışırken, bu yaş grubuyla bire bir çalışan kişiler olarak idareci ve öğretmenlerin görüş ve önerilerine başvurulmasının da önemli olduğu düşünülmüştür.

İdareci görüşmesi için eğer mümkün ise okul müdürü ile, uygun değil ise de okul yönetiminde yer alan müdür yardımcılarında uygun ve gönüllü olan bir yönetici ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yönetici seçimi sırasında müdür ve müdür muavinleri konusunda karar verirken meslekteki deneyim süresi ve görüşme yapılan okuldaki çalışma süresi gibi kriterler göz önüne alınmıştır.

Aynı okullarda PDR öğretmeni ile de derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Okulda PDR öğretmeni olmadığı durumlarda ise bir sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Öğretmenlerin seçimi sırasında ilköğretim okullarında deneyimli sınıf öğretmenleri ve çalışmaya dahil edilen sınıfların sınıf öğretmeni olanlar tercih edilmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma ekibi tarafından yapılan ön çalışma sonrasında derinlemesine görüşmeler ve odak grup tartışmalarında kullanılmak üzere 4 adet görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşmelerde; okul müdürü görüşme formu (Ek 1), öğretmen görüşme formu (Ek 2), ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ile odak grup tartışma formu (Ek 3) ve lise öğrencileri ile odak grup tartışma formları (Ek 4) kullanılmıştır.

Odak gruplar sırasında ilköğretim 2. kademe için "öykü/vaka" formatında geliştirilen form üzerinde tartışma sürdürülmüştür (Ek 3). Bu formdaki öykü anlatılırken; kız öğrenci gruplarıyla yapılan görüşmelerde kullanıldığında öyküdeki çocuğun ismi "Aylin", erkek öğrenci gruplarıyla yapılan görüşmelerde ise "Alp" olarak kullanılmıştır. Böylece kendi cinsiyetlerinden bir yaşlılarının yaşadığı bir öyküyü dinleyerek empati kurmalarının kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Lise gruplarında kullanılmak üzere ise yarı yapılandırılmış başka bir form geliştirilmiştir (Ek 4). Saha öncesi Ankara İli'nde yapılan bir ön deneme ile araştırma için geliştirilen formlar, araştırma yöntemi ve diğer ilişkili konular gözden geçirilerek asıl veri toplanması aşamasına geçilmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Veri toplama yöntemi niteliksel olduğu için sosyal bilimlerden mezun olan, bu alanda eğitim alan ve niteliksel veri toplama konusunda deneyimli kişiler tarafından veri toplanması sağlanmıştır. Araştırmacılar tarafından sahada çalışacak olan personel belirlenmiş ve katılımcı bir eğitim programı ile proje hakkında ve sahada kullanılacak veri toplama araçları hakkında bilgilendirildikleri bir eğitimden geçirilmişlerdir.

Veri toplama aşamasında sahada hem derinlemesine görüşmelerde, hem de odak grup tartışmalarında iki araştırmacı görüşmeye katılmışlardır. Araştırmacılardan biri görüşmeyi yönetirken ikinci kişi dikkati çeken mimik, jest, davranış, ifade gibi durumları ve konuşulanları not almıştır. Görüşmeler sırasında ayrıca görüşülen katılımcıların bilgisi ve izni dahilinde ses kaydı da alınmış ve bu kayıtlar sonradan çözümlenerek raporlamada kullanılmışlardır.

Saha Çalışması

Araştırmanın saha çalışması ön saha ve saha araştırması olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır.

a. Ön Deneme

Araştırma ekibi tarafından araştırmanın amacına uygun olarak veri toplamak için hazırlanan görüşme formlarının amacına uygun olarak çalışıp çalışmayacağını teyit edebilmek için Ankara'da bir ön deneme çalışması yapılmıştır. Ön deneme çalışmasının temel amacı; görüşme formlarındaki soruların katılımcılar tarafından algılanıp algılanamayacağını belirlemek ve esas araştırmaya başlamadan önce görüşme formlarında gerekli değişiklikleri yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından önerilen bir ilköğretim ve bir liseye gidilmiştir.

Ön deneme aşamasında, araştırmanın gerçek sahasında çalışacak kişilerle çalışılmıştır. Böylece bu araştırmacıların hem formlara hakim olmaları sağlanmış, hem de sahadaki iş akışına uygun bir deneme gerçekleştirilerek saha uygulamasına daha iyi hazırlanmaları sağlanmıştır.

Ön deneme aşamasında, görüşmeler için hazırlanan tüm formlar uygulanmıştır. Her bir form en az iki kez denenmiştir. Odak grup görüşmeleri, kız ve erkek öğrencilerle de ikişer kez olmak üzere toplam dörder kez uygulanmıştır. Bu deneme görüşmeleri sırasında, görüşmeleri yürüten araştırmacılar tarafından notlar alınarak aksayan sorular tespit edilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra ön denemeyi yapan saha araştırmacıları ile proje ekibi ortak bir toplantı yaparak, formların çalışıp çalışmadığı konusunu görüşmüşlerdir. Görüş ve öneriler doğrultusunda formlarda gerekli değişiklikler yapılmış ve sahada veri toplama aracı olarak kullanılacak formlara son halleri verilmiştir.

b. Saha Araştırması

Ankara, Aydın ve Erzurum illerinde Şubat-Nisan, 2012 tarihlerinde saha araştırması yapılmıştır. Her ilde İl Milli Eğitim Müdürlükleri'nin yardımıyla sosyo-ekonomik seviyesine göre örnekleme uygun okullar belirlenmiştir. Bu okulların yöneticileriyle iletişime geçilip derslerini aksatmamak için ders programı olarak görüşülecek sınıfın en uygun olduğu günler ve saatler öğrenilerek bir çalışma takvimi hazırlanmıştır. Okul yöneticileri ile beraber kararlaştırılan uygun gün ve saatlerde belirlenen okullara gidilerek hem öğrencilerle, hem de idareci ve öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelere önceden karar veril-

diği üzere; biri görüşmeci, diğeri de gözlemci olmak üzere iki görüşmeci aynı anda girmiştir. Saha araştırmalarının tamamında sahada toplam 4 araştırmacı çalışmıştır ve görüşme çözümlemelerini görüşmeye katılan gözlemciler yapmıştır.

Veri Analizi

Derinlemesine görüşmeler ve odak grup tartışmaları sırasında ses kaydı alınan konuşmalar daha sonra çözümlenmiştir. Ses kaydı kullanılmasına izin verilmeyen görüşmelerin notları ses kaydı çözümlemeleri görüşmeleri analizlerinde kullanılmış ve aşağıdaki başlıklar dikkate alınarak rapor yazılmıştır.

- Toplumsal cinsiyet rolleri
- Şiddet tanımı ve kapsamı
- Şiddetin çocuklara yansımaları, duygular
- Şiddetin önlenmesi için öneriler
- Şiddet ile baş edebilme yöntemleri
- Kadın ve erkeğin durumu
- Şiddetin önlenmesi

Çalışma Takvimi

Aralık 2011	: Saha araştırmacıları eğitimi, Ön deneme
Şubat - Nisan 2012	: Veri Toplama
Mayıs – Temmuz 2012	: Veri Analizi
Ağustos - Ekim 2012	: Rapor Yazımı

4.Bulgular

4.a. Öğrenciler İle Yapılan Odak Grup Görüşmeleri

Temel amacı gençlerin kadına yönelik aile içi şiddet konusunda algı ve görüşlerini tespit ederek önleyici proje ve sosyal politikalar geliştirmek olan bu araştırmada ilköğretim ikinci kademesi ile lise öğrencileriyle odak grup tartışmaları yapılmıştır. Böylece 12-18 yaş grubundaki gençlerin konuyu kendi aralarında tartışmaları yoluyla farklı algıların nelerden kaynaklandığının belirlenmesi hedeflenmiştir. Gençlerin yaşadığı sosyal çevrenin, sosyo-ekonomik durumun algılarını etkileyip etkilemediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamına alınan Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde düşük, orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeylerdeki okullarda bu yaş grubundaki gençlerle odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Her bir odak grup tartışması 6 ile 10 arasında değişen katılımcı sayısı ile gerçekleştirilmiştir. Bu illerde ilköğretim ikinci kademe toplam 24'er kız ve erkek öğrenci olmak üzere toplam 144 öğrenci gönüllü olarak odak grup tartışmalarına katılmıştır. Lise öğrencileriyle yapılan odak grup görüşmelerine ise Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde sırasıyla 25, 24 ve 24 kız öğrenci ile yine sırasıyla 21, 22 ve 24 olmak üzere toplam 284 öğrenci gönüllü olarak katılmışlardır. Araştırma kapsamında toplam 284 öğrencinin görüşü alınmıştır. Hangi ilde, hangi sosyo-ekonomik düzeyde, hangi cinsiyetten kaç öğrencinin odak grup tartışmalarına katıldığının dağılımını gösteren tablo (Tablo 4) Ek 5'te sunulmaktadır.

Lise öğrencileriyle görüşme sırasında yarı yapılandırılmış bir görüşme yönergesi kullanılmıştır (Ek 4). İlköğretim öğrencileriyle yapılan görüşmelerde ise durumu anlamalarını kolaylaştırıcı bir öykü kullanılmıştır (Ek 3). Bu görüşmelerde gençlere sorulan sorularla anlaşılmaya çalışılan konu başlıkları şöyledir;

- Aileyi nasıl tanımladıkları ve algıladıkları,
- Kadın ve erkeğin aile ve toplumdaki cinsiyet rollerini nasıl algıladıkları,
- Kadına yönelik aile içi şiddeti ile şiddet türlerini nasıl tanımladıkları ve algıladıkları,
- Kadına yönelik aile içi şiddetin nedenleri konusundaki görüş ve düşünceleri,
- Kadına yönelik aile içi şiddet yaşanan ailelerde, yaşanan şiddet sonrasında aile bireylerinin duygu ve düşüncelerinin neler olacağı konusundaki görüşleri,
- Kadına yönelik aile içi şiddetin nasıl önlenebileceği konusundaki görüş ve düşünceleri.

Bunlara ek olarak lise öğrencisi gençlerle yapılan görüşmelerde bazı ek sorular da sorularak; eşlerin çocuk sahibi olmaya nasıl karar vermeleri gerektiği, aile planlaması yönteminin kullanılmasına nasıl karar vermeleri gerektiği, eşlerden birinin diğerini cinsel ilişkiye girmeye zorlaması konusunda ve çocuk sahibi olmak için tıbbi tedaviye devam etmek istemeyen bir kadının aile içi sorumluluklarını yerine getirip getirmede görüşlerini almak için de 4 ek soru sorulmuştur.

Tüm odak gruplara saha araştırma ekibinden 2 araştırmacı beraber girmişlerdir. Görüşmelerin başında gençlere araştırma hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra görüşmeye gönüllü olarak katılıp katılmadık-

ları sorulmuş ve görüşmeye onayları alınarak başlanmıştır. Görüşme esnasında ses kaydı alınmış ve bu konuda da gençlere bilgi verilerek yine onayları alınmıştır. Görüşme esnasında araştırmacılardan birisi görüşmeyi yönetirken diğer araştırmacı jest ve mimikler gibi ses kaydında farkedilmeyecek ayrıntıları, tepkileri ve konuşulanları gözlemlemiş ve notlar almıştır. Görüşme analizlerinde ses kayıtlarının deşifresi ve görüşme esnasında tutulan notlar birarada değerlendirilmiştir. Odak grup tartışmalarında dile getirilen görüşlerin analizi aşağıda öncelikle lise ve ilköğretim öğrencileri olarak 2 alt başlıkta, sonra da cinsiyet bazında kız ve erkek öğrenciler olmak üzere sunulmaktadır.

4.a.i. Lise öğrencileri

4.a.i.1. Kız Öğrenciler İle Yapılan Görüşmeler

Örnekleme uygun olarak araştırma kapsamındaki illerde görüşme yapılan liselerde grup tartışmaları gerçekleştirilmiştir. Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde sırasıyla 25, 24 ve 24 öğrenci olmak üzere toplam 73 öğrenci gönüllü olarak tartışma gruplarına katılmışlardır. Gruplar 7 ile 10 öğrenci arasında değişmektedir. Hangi ilde, hangi sosyo-ekonomik düzeyde kaç kız öğrencinin tartışma gruplarına katıldığı Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Liselerde Görüşülen Kız Öğrencilerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İller	Düşük SED	Orta SED	Yüksek SED	Toplam
Ankara	8	7	10	25
Erzurum	8	8	8	24
Aydın	8	16	0	24
Toplam	24	31	18	73

Bu tartışma gruplarında öğrencilerin dile getirdiği görüşlerin analizi aşağıda alt başlıklar halinde irdelenmektedir.

Ailenin Tanımı, Kadın ve Erkeğin Aile İçindeki Roller

Lise öğrencisi kızlar ile yapılan görüşme sırasında ailenin tanımı yapılması istendiğinde öncelikle sözlük tanımı yapılmış, daha sonra ailede sevgi, güven, mutlu bir ortamının olmasının öneminden bahsedilmiştir. Ailenin, çocuğun kendini yalnız hissetmeyeceği bir ortam olduğu vurgulanarak çocuğun ruhsal gelişimindeki rolü daha da pekiştirilmiştir.

Aile kavramının tanımının tartışması sırasında hem illere hem de sosyoekonomik düzeye göre farklı vurgulamalar olması dikkat çekicidir. Örneğin, Aydın ilinde yüksek ve orta sosyoekonomik düzeyde görüşme sırasında aile içinde çocukların hakları, özellikle katılım haklarına ulaşma durumunun öneminden

bahsedilirken, aynı ilde düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında aile içinde kız çocuk ile baba, ağabey gibi erkek aile fertleri arasındaki iletişimin çok az olduğu belirtilmiştir. Her iki konu da aslında çocuğun ifade özgürlüğü ve katılım hakkı olmakla beraber sorun algısı düzeyinin çok farklı olduğu fark edilmektedir.

Görüşmeler sırasında bazı gruplarda adolesan dönemin özelliklerine bağlı olarak aile içi iletişim sorunlarının yaşandığına ilişkin konuşmalar da olmuştur.

“Birbirleriyle uygun kişilerin anlaşarak huzurlu ve mutlu bir yuva kurması. Ondan sonra çocuklarının olması, onları yetiştirmeleri. Güzel, mutlu...”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Benim aile deyince aklıma gelen ilk şey siz ne olursanız olun, eve geldiğinizde her halinizle kabul edebilecek bir topluluk.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 11. Sınıf)

Aile içinde kadın ve erkeğin rolünün irdelenmesine ilişkin konuşmalar sırasında her üç ilde de annenin temel görevleri aile içindeki birlikteliği korumak, evin düzenini sağlamak ve çocukların bakımını sağlamak olarak tanımlanırken, babaların aile içindeki sorumlulukları gelir getiren bir işte çalışmaları şeklinde belirtilmiştir.

“Kadınların genelde algılayış olarak ‘evde oturur, yemek yapar, çocuklarına bakar, kocanın bir dediğini iki etmez,’ derler ama öyle değil. Yani bence bir kadın olmadan bir ailenin ayakta durması çok zor çünkü hem duygusal anlamda eşini destekler, hem çocukların büyük sorumluluğu babadan çok annededir diye düşünüyorum.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 11. Sınıf)

Ancak illere ve sosyoekonomik düzeylere göre ailede kadın ve erkeğin rolü ve sorumluluklarının farklı tanımlandığı da gözlenmiştir. Bu farklılaşmanın yaşanılan bölge ve sosyoekonomik düzeyin sosyal ve kültürel etkisinden olduğu düşünülmektedir.

- Aydın ve Ankara İllerinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde evin bakım ve düzenini sağlamak için yapılması gereken işlerde babanın sorumluluk alması gerektiği belirtilmiştir. Aydın İlinde erkeklerin ev işlerinde sorumluluk almalarına ilişkin davranış ve tutumlarının, kendi aileleri tarafından çocukluktan itibaren kazandırılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Ankara İlinde ise katılımcılar arasında annelerinin çok yorulduğu, bu nedenle de babaların yardım etmeleri gerekliliğine inanmaları ifadesi daha ön planda yer almıştır. Erzurum İlinde görüşmeler sırasında yüksek sosyoekonomik düzeyde annelerin gelir getiren işlerde çalışmalarından dolayı babaların da ev işlerine destek olduğu belirtilmiştir.

- Aydın ve Ankara İllerinde orta sosyoekonomik düzeyde kadınların ev işlerinden sorumlu olduğu erkeklerin ev işlerinde sorumluluk alma görüşü genel olarak desteklenmemektedir. Bu görüşün nedenlerinin açıklanması sırasında “erkeğin eve yorgun gelmesi” nedeniyle ev işlerine katkısının olamayacağı, erkeğin ev işlerine yardım etmesi durumunda toplum tarafından hoş görülmeyeceği gibi ailedeki erkek rolünün daha çok ev dışında olduğunu destekleyen açıklamalar yapılmıştır. Ancak hem Ankara hem de Aydın İllerinde zorunluluk durumlarında babaların evdeki işlerin yapılmasına destek olduğu da belirtilmiştir. Erzurum İlinde orta düzeyde sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadın ve erkeğin rol ve sorumluluklarının farklı olması vurgulanmasına karşılık kadının yükünün azaltılmasına inanılmaktadır. Bu grupta ev işine yardım eden babalar olup erkeklerin ev işlerinde daha fazla sorumluluk alabileceği vurgulanmıştır. Erzurum İlinde ayrıca para ve evin idaresi gibi konuların babaların sorumlulukları içinde olduğu özellikle orta sosyoekonomik düzeyde yürütülen tartışmalar sırasında yer almıştır.
- Aydın ve Ankara illerinde alt sosyoekonomik düzeyde görüşmelerde kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almasının dile getirilmesi söz konusudur. Bu nedenle de kadın ve erkek arasında ev işlerinde sorumluluk paylaşımına ilişkin durumun orta sosyoekonomik düzeyden daha fazla olduğu gözlenmiştir.

“Kadın erkek eşit olduğu için zaten birbirinin görevini yapmak zorundadır. Hani kadın mesela evlenmeseydi bütün işlerini kendi yapacaktı, geçimini kendi sağlayacaktı. Evlendikten sonra değişmemeli bence.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Bence etmeliler, etmeliler ama burda toplumda kalıplaşmış bişey var yani, yapılınc... ne bilim insanlara farklı geliyo. Mesela bir erkeğin ev süpürmesi hoş karşılanmıyo bazı çevrelerde. (K-2¹: Yumuşak diyolar.) Hani mesela bi erkeğin çalışmayıp da kadının çalışması insanların garip karşıladığı birşey. Yani önce bu önyargıların kırılması gerekiyo ki, bunların yapılması gerekiyo.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Baba gider çalışır, eve ekmek getirir. Kadın evindedir. Evinde olması zaten gerekiyor..... ben şu an okuyorum ama benim de yerim aslında ev..... öyle yani. Benim yerim evde yani. Bunu biliyorum ben. Hani okumam bana bir fayda etmeyecek. Hani ee kadının evde oturması şart. Öyle daha iyi zaten. Kadın ev hanımı olacak, baba gidecek çalışacak. Kaç çocuğu varsa (arkadaşının

1 Öğrencilerden yapılan alıntılardaki numaralar grupraiki farklı öğrencilere işaret etmektedir. Öğrencilerin isimleri kullanılmakta, numaralarla ayrıştırılmaktadırlar.

adı'nın dediği gibi hani gerektiği kadar değil de hani bakabileceği kadar çocuk getirmesi gerek. Hani biz 9 çocuğuz, 9 kardeşiz de olmuş? Allah'a şükür geçimimiz iyi, hani ağabeyle-
rim kendilerini kurtardı, bir tane kız, bir ablam da kendini kurtardı. Hepimiz okuyoruz Allah'a
şükürler olsun ki. Durumumuz iyi ama yine de 9 kardeş o kadar da iyi değil. Ee dediğim gibi
baba çalışırsa iyi, bir evde baba çalışırsa yani. Öyle."

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

"Ben mutfağa giren erkek pek yakıştıramam mesela... Ben evlensem mesela kocamı mutfağa
sokmam.

(Ankara, K, Orta SED, 9. Sınıf)

"Bundan bir kaç yıl önce benim de annem çalışıyordu, o zaman hani böyle ev baya bir boş olu-
yordu, herkes kendi kafasına göre, bekar evi gibi, yiyen yediğini yiyor, yıkıyor falan belli bir dü-
zende herkes istediğini yapabiliyordu.

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf)

"Anne çocuklarıyla ilgilenir, çocuklarına şefkat ve ilgi gösterir, eğer çocukları yoksa da eşine sa-
dakata göstermekle yükümlüdür, baba da, erkek yani koca, o da evi geçindirmek, yine çocuklara
ilgi göstermek ve karısına ilgi göstermekle yükümlüdür... Eğer anne çalışıyorsa sadece çocuk-
larla ilgilenmesi doğru değil, eşiyile de ilgileniyorsa, o aradaki dengeyi kurmak önemli."

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

"Yani sonuçta ikisi, evde o da yaşıyor. Türk toplumunda şöyle; erkek dışarda çalışır, evin gelirini,
kazancını sağlar, kadın da evdedir sürekli, çocuklara bakar, evin işlerini yapar, ama yani baba
da sonuçta o evde yaşıyor, onun da bir şeylere yardım etmesi gerekiyor."

(Erzurum, K, Orta SED, 10. Sınıf)

"Baba çalışıp eve ekmek getirmesi lazım. Anne de evişlerini, çocukların bakımlarını, onları sağ-
lar. Çocuklar da saygılı olmalı anne babalarına. Görevleri onlar."

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Kadının ekonomik bağımsızlığının olması tüm gruplarda önemli bir konu olarak gündeme gelmiştir. An-
cak konunun irdelenmesi aşamasında farklı önceliklerin olduğu gözlenmektedir. Görüşmeler sırasında
en çarpıcı bulgular Aydın İlinde özellikle orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde orta-
ya çıkmıştır. Orta gelir düzeyinde bağımsız yaşabilme, kararlarını alma açısından ekonomik bağımsızlığın
önemi vurgulanmaktadır. Alt sosyoekonomik düzeyde de bu hedefe ulaşmak için önündeki engellerin
ne kadar büyük olduğuna ilişkin olduğuna ilişkin bir ifade yer almaktadır.

“Benim teyzem 2 ay önce boşandı. Devamlı çekiyodu yani ekonomik özgürlüğü olmadığı için. Eğer ekonomik özgürlüğü olsaydı daha önce boşanabilirdi mesela. Olmadığı için çekmek zorunda kaldı. İşlem falan yapması gerekti, ancak o şekilde. Savcılık zoruyla oldu mesela. Eğer ekonomik özgürlüğü olsaydı daha önce boşanırdı mesela.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Şu anda diyelim ki ben lise 2’ye geldim değil mi, benim annem babam işte biz mahvolduk, iflas ettik, bittik gittik, böyle dilenci olduk, ne olursa olsun ben her zaman hedefime gideceğim. Ve sorumluluklarımı da biliyorum ve bilmeye de devam edeceğim. Dilenci olsam da okuyacağım ve hiç bir zaman kimseye muhtaç kalmayacağım.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Tüm görüşmelerde çocukların temel sorumlulukları arasında annelerine yardım etmenin yer aldığı gözlenmiştir. Genç kızlar arasında genel görüş ailede erkek çocukların büyütülürken evde iş yapmaya zorlanmadıkları, oysa kız çocuklarının temel sorumluluk alanlarında anneye ev işlerinde yardım etmenin geldiği şeklindedir. Evdeki sorumlulukların paylaşımının öğretildiği çocukluk döneminden itibaren ailede tutumun farklılaştığı vurgulanmaktadır.

Kadın ve Erkeğin Toplumdaki Yeri

Kadın ve erkeğin toplumdaki yeri kadına yönelik şiddetin önemli nedenlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Her üç ilde de toplumda kadın ile erkeğin eşit olmadığı görüşü farklı ifadelerle belirtilmektedir. Bu görüşler arasında insan ve kadın haklarına uygun olarak ifadeler Aydın İlinde üst sosyoekonomik düzeyde belirtilmiştir.

“Bence şu anda toplumda kadın –bilmiyorum hani neden ama- çok böyle şey, kötü bir varlık gibi görülüyor. Ama her şey yani normalde kadının üstünde. Erkek böyle istediğini yapan, işte her şeyi yapabilen, hiç bir şey yapsa ayıp görülmeyen. Ama kadın böyle sadece ev işi yapsın, evin işini yapmadı mı böyle çocuklara baksın, çocukları okuldan alsın, erkek istediği saatte gelsin, istediği saatte gitsin. Ama hani bütün erkekler için kastetmiyorum bazı erkekler için böyle, bazı kadınlar için farklı. İşte onu yapmayan kadınlar için böyle kötü görülmesi... Mahalle baskısı... Mesela bir apartmanda bile komşulardan böyle evin annesi olanlar var, bir de evin annesi olmayanlar var, tek başına yaşayanlar. İşte bu kadın neden böyle, işte bu kadın kötü bir kadın, niye böyle... Normalde herkesin hayali böyle küçükken şey yapmak, işte yüksek yerlere gelmek, ama öyle gelince de yetmiyor zaten. Toplumda bu yetmiyor artık. Böyle hem stajını yapacaksın, hem başarılı yere geleceksin, hem böyle aile sahibi olacaksın... ama hani illa aileye sahip olmak gerekmiyor bence iyi bir kadın olmak için.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Kadın erkek eşitliği yok toplumumuzda. Sözde olması gerekiyor ama kimse bunu uygulamıyor, hiç bir şekilde uygulanmıyor. Kadınların üstünde daha çok baskı var erkekler daha özgür davranıyor o konuda. Kadınlar, toplum yani hiç bir değer vermiyor böyle. Çok eziliyor yani kadınlar. Ama tabii biraz da kadınların hatası var bence kendilerini ezdirmemeli yani. göstermeliler yani güçlü olduklarını. Çünkü hani mesela bir erkeğin ev işlerini birçoğunu kadın yapıyor. Bir kadın olmadığı zaman erkek yani mahvoluyor. Bence onlar kadınların gücünü göstermeliler ki eşitliği de biraz sağlamaları lazım kendilerine.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Her üç ilde de kadın ve erkeğin toplumda eşit olmamalarının gerekçeleri arasında çocukluktan itibaren farklı olarak büyütülmüş olmalarının etkisinin önemli olduğu belirtilmektedir. Bu cinsiyet ayrımcılığı yapan davranışın çocukların kadın ve erkek cinsiyet özelliklerinin gelişmesi sırasında başladığı savunulmaktadır. Bu hipotezin tartışılması sırasında erkeğin erkekliğinin başlaması kabulüyle sünnetin kutlanması, erkeklerin flörtten başlamak üzere cinsellik ile ilgili her türlü davranışlarının aile ve toplumda kabul gördüğü belirtilmiştir. Yörelere göre kadınların ise ilk adet görmelerinden sonra da farklı uygulamalar olduğu, aşık olan kızın okuldan alınarak uzak yerlere gönderildiği belirtilmiştir. Aydın İlinde (iç göçle gelen grup) alt sosyoekonomik düzeyde ise okul gezisine gitme kararında dahi kız olmanın izin verilmeme gerekçesi olduğu belirtilmiştir.

“Genelde, burda hani erkekler flört ettiğinde “erkektir işte yapar” deniyor ama kızlar yaparsa çok ayıp karşılanıyor. Hani ikisi de yapmayacaksa yani hiçbir yapmasın, ne kızlar ne erkekler ama bu yaklaşım yanlış bence...”

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

“Erkeğe bence daha önem veriyorlar hani. Kadın geri... ezilen taraf oluyor.”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Aile tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet kimliğinde cinsellik ögesinin önemi tüm illerde özellikle alt sosyoekonomik düzeyde olan gruplarda yoğun olarak tartışılmıştır. Her üç grupta da toplumsal cinsiyet rollerinin, cinsellik ile ilgili normlardan etkilendiğine ilişkin görüş farklı sorun alanları ile ortaya konulmuştur:

- Aydın İlinde (iç göçle gelen grup) genç kızlar, kız çocuklarının büyütülmesinde namus ile ilgili kavramların temel belirleyiciler arasında olduğu vurgulanmıştır. Ailelerin namus bakış açısıyla genç kızların yaşam tarzlarını belirledikleri vurgulanmaktadır. Aile ve çevre baskısı nedeniyle genç kızların okutulmadığı, okuyan kızların namusları ile ilgili sorun yaşanacağına inanan bir toplumda yaşadıklarını ifade etmektedirler. Bu grupta katılımcılar gelir düzeyleri çok düşük olduğu için okula devam edebilmek için yaz aylarında çalışarak kendi

okul harcamalarına katkıda bulduklarını belirtmişlerdir. Yine bu grupta yapılan görüşme sırasında kadınların kıyafet ve davranışlarının önemli olduğu da görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar kadınların giyinme tarzının erkeklere davet olduğu tarzında ifadeler kullanmışlardır.

- Ankara İlinde ise bazı katılımcılar güzel ve bakımlı olmanın çok önemsendiğine ilişkin görüşlerini yoğun olarak gündeme getirmiş; erkekler ile olan ilişkilerde kadının güzel ve bakımlı olmasının çok önemli olduğu sonucunu çıkarmışlardır. Bu grupta katılımcılar kadınların kendilerine bakmaları gerektiğini, ancak ekonomik koşullarının buna uygun olmamasının yanı sıra evdeki iş yoğunluğu ve çocuk bakımının buna engel olduğu da vurgulanmışlardır. Hatta bu durumun erkeğin dışarda bakımlı kadınlara gitmesine neden olduğu dahi düşünülmektedir. Pek çok kadının vücut yapısını korumak için hamile kalmak istemediği gibi, hamilelik döneminde de erkeğin başka kadınlarla beraber olması söz konusu olabildiğini belirtmişlerdir. Bu grupta tartışmalar sırasında kadının kendi eşi için güzel olması gerektiği de vurgulanmıştır.
- Erzurum İlinde genç kızların giyinmeleri sırasında dikkatli olmaları ve dikkati çekmemeye çalışmaları gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcılar pantolon giymelerine izin verilmediği, başlarının kapattırılmasının söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Sokakta rahat ve açık kıyafetlerde dolaşan genç kızlara "iyi gözle bakılmadığı" da vurgulanmıştır.

Aydın ve Ankara İllerinde kadınların cinsiyetlerine bağlı olarak özgürlüklerinin sınırlılığının bir başka göstergesi olarak "gece sokağa çıkabilme" davranışı gösterilmiştir. Bu sorun Erzurum İlinde ise genç kızlar ve kadınlar için ağırlıklı olarak gündüz evin dışına çıkma izninin olmaması şeklinde dile getirilmiştir. Her üç ilde de kadının ev dışına çıkabilmesi ile ilgili sorunlar olup, sınırlandırılma düzeyleri birbirlerinden farklıdır. Görüşmeler sırasında alınan izlenime göre bu davranışın temelinde kadına sahip olma, cinsiyet özelliklerinden dolayı zarar görebileceği ve korunması gerektiğine ilişkin düşünceler yer almaktadır. Ancak görüşmeler sırasında kadının sokağa çıkma hakkının erkeğin iznine bağlı olduğu, kadının kendi davranışlarına karar verebilme görüşünün dile getirilmemesi, kadının bu durumu kabullenmesinin bir göstergesi olarak da kabul edilebilir.

"Bana göre kurallar belli ama insanlar kendi kafalarında bir şeyleri bitiremiyorlar. Adı geçen eşitlik insan beyninde eşitlenemiyor yani ne bileyim toplumda öyle 'kadın bunu yapamaz, kadın şöyledir kadın böyledir, kadın biraz eksiktir, erkeğin yaptıklarını yapamaz' biraz da bunu kadın erkek diye ayırmamak lazım da, insanoğlu kendisi yapıyor bunu. Hani geç saatte bize zarar veren bir hayvan değil veya bize zarar veren başka bir unsur değil yine insanoğlu. Bence herkesin içindeki iyi niyet dışarı vurulsa kimseye hiç bir şey olmaz geç saatte de, yani."

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf)

“Zaten ona göre evlenirsin. Böyle geç gelen bir erkek kadına da o özgürlüğü verirse evlenirsin. Ama kadına o özgürlüğü vermiyorsa evlenemezsin. Kadın evde beklesin, koca gelsin istediği zaman. Olur mu öyle şey?”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Sonuç olarak tüm illerde yapılan görüşmelerde genç kızların yetiştirilmesi sırasında cinsiyetlerinin ön planda olduğu vurgulanmıştır.

“Yani... kız köpek kuyruk sallamazsa erkek köpek gelmezmiş diye. Mesela şu sokakta bi erkekle konuşsa yine kız suçlu oluyo. Erzurum’da bu çok var da, tabii diğer yerlerde..”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Ailenin erkek ve kız çocuklarına yönelik olarak ayrımcılığı öğretim kurumlarına devamı sırasında başlattığı görüşü tüm gruplarda belirtilmiştir. Aydın ve Ankara İllerinde özellikle yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde, katılımcılar kendi çevrelerinde bu tür sorunları yaşanmadıklarına ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir. Ankara İlinde alt sosyoekonomik düzeyde son yıllarda kadınların öğrenim kurumlarına ulaşma konusundaki sorunların çözümlendiğine ilişkin bir görüş hakim olmuştur. Gruplarda yapılan tartışmalar sırasında ortak gelinen nokta öğretim kurumlarına devam edememenin erişkin dönemde olan cinsiyet ayrımcılığının temelini oluşturduğu şeklindedir.

“Okulda, özellikle doğu bölgelerinde, ... erkek çocuklarını okutmak için daha şey davranıyor, onlar evi çekip çevirecek diye ama kızların okumalarına çok önem verilmiyor. Yani şehirde değil de daha çok kırsal kesimde kız çocukları evde otursun, iş yapsın, evlenir, erkek bakar ona diye, o gözle bakılıyo. Evlenip bir zorluğu çıkınca “bak hani keşke okusaydım”, bu sefer kendi ayaklarının üzerinde durmak istiyorlar. Yani sonradan... ama yani işte okuma konusunda eşitsizlik olabiliyor.”

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Tüm görüşmelerde kadının ekonomik bağımsızlığı da önemli tartışma konularından biri olarak gündeme gelmiştir. Tartışmalar arasında kadının ekonomik bağımsızlığı kendi kararlarını alabilmesinde önemli etkisi olduğu belirtilmiştir. Doğudan Batıya göç gelen ve değişim süreci yaşayan grupta karşı fikirlerin çatışması çok net olarak izlenmektedir. Bu grupta toplumda kadının yerinin ev olduğunu belirtmekle beraber kadınların çalışması gerektiği ve erkek ile sorumlulukların ortak olması gerektiği savunulmuştur. Ancak bu görüşün beyan edilmesi sırasında bazı katılımcılar erkeklerin üstün olduğuna ve toplumda daha ileri olduğuna ilişkin görüşü desteklemişlerdir. Kadınların haklarına sahip olmalarının toplumdaki erkek ve kadın eşitsizliğinin giderilmesinde önemli etkisi olacağını düşünen katılımcılar vardır.

“Eğer sen kendi haklarını bilersen, hani sen haklarını bilecek durumdaysan, kendi hakkını bildiğin zaman sen kendini savunuyorsun. Ama annem haklarını bilmiyor. Kendi haklarını bildiği zaman babam ona böyle bir şey yapamaz. Eskiden döverdi ama tamam şimdi hani gene de bazı tartışmalar oluyor. Kendi haklarını bilmek çok önemli. Bu çok önemli bir şey. Onun için de bir kadının okuması benim için her zaman önemli. Bir kadın her zaman da... hani o erkek-kız ayrımı olmamalı. Hani cinsiyet farkı benim için çok fazla şey değil. O erkek olduğu için onun sözü geçer bir ailede. Babama her zaman saygı duyuyoruz çünkü hani aile reisi o. Ama annem... kadının da sözü bi yerde geçmeli. Sırf o erkek diye onun her dediğini yapmak zorunda değiliz biz. Çünkü hani kadın da sonuçta annenin sözü geçmeli. Böyle bir şey olması için de eğitimi bence görmek şart.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Kadının ekonomik bağımlılığına ulaşması sırasında ne tür işlerde çalışabileceği tartışması sırasında yine cinsiyet yapısının önemi ortaya çıkmaktadır. Aydın İlinde üst sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmeler sırasında kadınların fiziksel yapılarından dolayı bazı işlerde (taksilerde ve güvenlikte örnekleriyle) çalışamayacakları yönünde bir kanaat oluşmuştur, ancak bu durumun yapamayacağından değil fizyolojik yapısından kaynaklandığı vurgulanmıştır. Erzurum İlinde orta ve yüksek sosyoekonomik düzeyde kadınların fizyolojik yapılarının meslek seçimini etkilediğine ilişkin bir konuşma ortaya çıkmıştır. Tüm görüşmeler sırasında kadının fizyolojik ve kişilik özelliklerinin bazı meslekleri seçmesini etkileyebileceği vurgulanırken erkeklere hiç bir sınırlama getirilmemesi dikkat çeken konu olmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddet tanımı ve türleri konusundaki görüşler

Tüm gruplarda şiddetin sözlük tanımının uygun olarak yapıldığı gözlenmiştir. Tanımların bazıları şu şekildedir: “Erkeğin kadın üzerinde güç uygulaması” “kadının canını acıtacak her türlü güç kullanma durumu”, “erkeğin haklı olduğunu düşündüğü zaman güç uygulaması”, “erkeğin fiziksel gücünün olması, kadının ise fiziksel gücünün az olmasının yanı sıra narin ve duygusal yapıda olmasının bu sonucu doğuracağı”.

Tüm gruplarda şiddetin tanımı sorulduğunda ilk akla gelen “fiziksel şiddet” olmuştur. Gruplara şiddetin türleri sorulduğunda ise şiddetin fiziksel ve psikolojik olduğu belirtilmiştir. Fiziksel şiddet davranışları arasında dayak atma, tokat atma, ittirmek, bıçak çekmek, öldürmek gibi bir dağılım içinde yanıt verilmiştir. Psikososyal şiddet davranışları olarak kötü söz söylemek, baskı kurmak, davranışlarını sınırlamak, değer vermemek, önemsememek, kişinin kendini değersiz görmesini sağlamak, aşağılamak, hakaret etmek, evin işlerini yapan biri olarak görmek, azarlamak, küfretmek, dinlememek, tehdit etmek, başkaları ile kıyaslayarak beğenmemek, baskı oluşturmak, gururunu kırmak, kırıcı davranışlarda bulunmak, toplum içinde rencide etmek yanıtları verilmiştir. Tüm gruplarda psikolojik şiddetin fiziksel şiddete göre çok daha önemli olduğu belirtilmiştir. Bunların dışında kadının emeğine değer vermemek anlamında evi dağıtma ya da düzeni bozma gibi davranışlar da şiddet davranışı olarak tanımlanmıştır. Aydın İlinde

üst sosyoekonomik grupta ekonomik şiddet tanımı getirilmiştir; buna örnek olarak da "bir başka kişinin istediğini almama, parasıyla ezme" gibi davranışlar verilmiştir.

"erkekle bayanın anlaşamadığı bir konu olduğu zaman, mesela erkeğin bileğine güvendiği için tokatı yapıtırır, oturur kadın yerine. Kadın bir şey yapamayacak ki."

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

"Bence hakaret kadın ruhuna yapılan en büyük şiddet yani. Gerçekten çok, çevremde öyle insanlar çok. Böyle bedensel olarak şiddetle bir yere varamadıklarını gördükleri zaman kadını aşağılamaya başlıyorlar. Öyle ezip öyle sindirmeye çalışıyorlar veya ben sana bakmak zorunda mıyım kelimesi mesela, çok yıkıcı bir şey ya, iki kişinin arasında hiç bir şey bırakmıyor ne saygı, ne sevgi, yani etrafımda öyle insanlar var. "

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf)

"Bir de şey benim diye her şeyi benimsemek, mesela bir insanı dışlamak gerçekten en büyük şiddet olabilir. " benim evimde oturuyorsun, benim paramı yiyorsun, daha ne istiyorsun". İyi de bir insana hani evden, arabadan daha çok verebileceğin mesela sevgi, saygıdır. Hani bir insana bunu demen yerine, kapının önüne bıraksan da o insan ortada kalmaz, sonuçta hani devletin sunduğu imkanlar var, en basit örnek veya hani akrabaları var, hani tamam kimsede 1-2 günden fazla kalınmaz ama sonuçta bulunabilir yani, o gerçekten büyük bir şey olabiliyor yani. Kırcı olmak kalbi kırmak, herşeyden daha önemli hani bir tokatın acısı geçmez ama kalbe derine inen bir darbenin acısı hiç hiç geçmez."

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf)

"ya şey, şiddet hani sadece kaba hareketler işte, vurayım dövüyüm, bunlar değil bence, sözlü şiddet daha ağır olabilir, hani mesela bir şey olur, ona böyle iğneleyici konuşmasından o da bence, illa el kol hareketi, işte dövdüm, vurdum onlar değil bence. Sözlü şiddet de çok fazla o da bence çok ağır."

(Erzurum, K, Orta SED, 10. sınıf, K)

"Sadece yani dayak değil aslında kadına şiddet. Düşüncelerine saygı göstermemek, daha sonra işte herşeyde bir problem çıkarmaları da bana göre kadına şiddet oluyor. Çünkü hani en azından kadın da bi dünyaya gelmiş, en azından onun da belli bir düşünceleri var ama erkek buna pek uymadığından dolayı, o konuda da yani şiddet kadına yönelik. İlla yani şiddet deyince dayak akla gelmemeli. Öyle diyoruz yani biz. "

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Cinsel şiddet ise genellikle sorulduğu zaman ortaya çıkan bir şiddet türü olmuştur. Cinsel şiddet davranışları olarak kadını taciz ederek bakmak, laf atmak, dokunmaya ya da temas kurmaya çalışmak, tecavüz davranışları sıralanmıştır. Erzurum İlinde ayrıca görücü usulu evlendirmek, evlilikte çok sayıda çocuk sahibi olmak, kuma getirmek de cinsel şiddet örnekleri olarak verilmiştir.

Ankara İlinde orta sosyoekonomik düzeydeki grupta “resimlerini kullanarak fotomontaj yapma” gibi cinsel şiddet davranışları olduğu belirtilmiştir. Genç kızlar böyle bir şiddet olayı ile karşılaşmaları halinde yaşamlarının alt üst olacağını, gelecek yaşamlarını olumsuz olarak etkileneceğini belirtmişlerdir.

Grupların çoğunda, katılımcıların genel olarak çoğunluğu evlilik içi zorla beraber olma cinsel şiddet olarak tanımlamaktadırlar. Ancak bazı gruplarda erkeklerin cinsel isteklerinin kadınlardan daha fazla olduğu görüşü ifade edilerek evlilik içi zorla cinsel ilişki cinsel şiddet olarak kabul edilmediği belirtilmiştir.

“Kadınların istemediği halde böyle cinsel şeylere zorlanması diye biliyorum. Hani mesela kadın bazı günlerde istemediği zaman böyle istemediği şeyler oluyor. Çok uykusu oluyor, veya başka bir şey oluyor. O zaman erkeklerin bunu ben istiyorum, istediğim zaman o olacak işte, benim isteyip istememen önemli değil, ben istiyorum ya hani illa öyle bir şey olacak.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Cinsel şiddet ile ilgili tartışmalar sırasında bazı gruplarda daha az katılım olduğu dikkat çekmiştir. Bu gruplarda çekinmeler ve utanmalar gözlenmiş, ifadelerin kısa ve öz olması dikkat çekmiştir.

Ankara İlinde alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında bekaretin korunmasının çok önemli olduğu, toplumsal damgalamanın nedeni olabileceği dile getirilmiştir. Sonuç olarak tüm gruplarda kadınların kendilerini cinsel şiddetten korumaları önemli olduğu vurgulanmıştır.

Katılımcılar tarafından cinsel şiddetin sınırları çok geniş olarak ele alınmış olup, sözel şiddetten tecavüze kadar giden bir dağılımdan bahsedilmiştir. Cinsel şiddeti kendilerinden ve etraflarından soyutlayarak tartışmaları dikkati çekmiş, cinsel şiddetten korunmanın kadının sorumlulukları altında olduğunu düşünmektedirler. Kadınların toplumda istenen ve beklenen davranışlar çerçevesinde davranışları halinde korunabileceği görüşündedirler. Ancak bu konudaki görüşlerinin ile toplumdaki kadın erkek eşitliği konusundaki görüşlerinin çeliştiği noktaların olması görüşlerinin henüz olgunlaşmadığını düşündürmektedir. Bu da yaşam ve cinsellik deneyimlerinin yeterli olmamasından kaynaklanıyor olabilir.

Ailede kadına yönelik şiddetin nedenleri

Aydın İlinde özellikle yüksek ve orta sosyoekonomik düzeydeki görüşmede aile içinde kadına yönelik şiddetin Batı Bölgesinde az sıklıkla görüldüğü, Doğu Bölgelerinde daha sık görüldüğü görüşü vardır. Aydın İlinde aile içinde kadına yönelik şiddetin daha az sıklıkla görülmesinin nedenleri arasında bölge-

nin sosyal göstergelerinin yüksek olması gösterilmektedir. Bu da Aydın İlinde özellikle üst ve orta düzey sosyoekonomik düzeylerde yapılan tartışmaların genel olarak görüş düzeyinde geçmesine, diğer illerde ise deneyim ve gözlemlerden de etkilenmesine neden olmuş olabilir.

Erkeğin kişilik ve psikolojik yapısı

Erkeğin kişilik yapısının ve büyüme sırasında ailesinde edindiği tutumun kadına yönelik şiddet uygulama davranışını etkileyeceği düşünülmektedir. Ankara İlinde çocukların ailelerinden öğrendikleri olumsuz tutum ve davranışlarının evliliklerinde şiddet içeren davranışlarına neden olacağı belirtilmiştir. Bu görüş Aydın İlinde de ortaya çıkmıştır. Üst sosyoekonomik düzeyde olan görüşmelerde ailenin çocuğun büyümesi sırasında olumlu ortamlarda bulunmasının genellikle üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerde sağlanabildiği, alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin bunu yapacak kapasitede olmadıkları gibi koşullarının da uygun olmadığı belirtilmiştir.

Çocukluk döneminde şiddet ortamında bulunmanın ya da şiddet görmenin kişinin şiddet içeren davranışları edinmesine neden olacağı düşünülmektedir.

Şiddetin nedenleri arasında erkeğin kendini yetersiz ve zayıf hissetmesi, gücünü şiddet ile göstererek kendini ispat etmesi belirtilmektedir. Erkeklerin kendi sınırlarını kontrol edemedikleri ve öfke kontrollerinin olmadığı için şiddet uyguladıklarını düşünülmektedirler.

Erzurum İlinde şiddet olaylarının altında yemeğin tuzsuz olması gibi çok ufak sorunlar olabildiği de belirtmiştir. Bu tür nedenleri öne sürerek şiddet uygulayan erkeğin psikolojik olarak sorunu olduğu düşünülmektedir.

Ankara ve Aydın İllerinde şiddetin nedenleri arasında erkeğin içki içmesi, kıskanç olması da belirtilmiştir.

Kadının sosyoekonomik statüsü

Ekonomik olarak güçsüz olmak da kadının şiddet karşısında duramamasının önemli bir göstergesi olarak tartışmalarda sık olarak yer almaktadır. Kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması şiddeti kabul etmesine neden olmaktadır. Ekonomik bağımsızlığı olan kadınların aile ortamında daha güçlü oldukları düşünülmektedir.

Üst sosyoekonomik düzeyde "hak" kavramı farklı tartışmalarda dile getirilmiştir. İnsan hakları kapsamında şiddetin kabul edilemez olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan orta ve alt sosyoekonomik görüşmelerde hak kavramı daha az dile getirilirken kadının aile içindeki ya da eşine karşı olumsuz tutum ve davranışlarının şiddet görmesine neden olduğu tartışılmıştır. Bu tartışmalar sırasında bir kaç tokatın çok da önemli olmadığı görüşmelerde dile getirilmiştir. Görüşmeler sırasında belirtilen ifadelerden bazı bu gruplarda kadınların şiddeti kanıksadığı düşünülmüştür.

Aydın İlinde kadının mal olarak görülmesi, sahiplenilmesi, gelenek ve törelerin etkisi ile şiddetin arttığı düşünülmektedir. Bu arada kadını ve kız çocuğu dövmeye ilişkin bazı deyimler de toplum tarafından desteklendiğinin kanıtı olarak kullanılmıştır.

“dayak yiyen kadın şey diyor, benim bir suçum var ki ben dayak yedim, kendimi düzeltmeliyim diyor, bir daha o hareketi yapmıyor. Ama aslında suçlu olan erkekken, erkek yine kadının her bir şeyini gördüğünde, -hata demeyeyim de- kendine uymayan bir davranışını gördüğünde yine aynı yöntemle başvuruyor. Kadın artık işte az önce de dediğim gibi kendisi gibi olmuyor, değişik bir insan oluyor. Aslında kendisi olmuyor.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Kadının davranışlarının onaylanmaması

Erzurum İlinde kadınların bazı davranışlarının şiddet nedeni olabileceğine ilişkin görüşler genel olarak tartışmanın temelini oluşturmuştur. Genç kızların görüşmeler sırasında “kadının şiddeti hak ettiğine” ilişkin ifadelerin de dile getirildiği gözlenmiştir. Bu görüş üst sosyoekonomik düzeydeki gençler tarafından “kadınların şiddet sonrasında kendilerine ben ne yaptım sorusunu sormaları” gerektiği şeklinde dile getirilmiştir.

Erzurum İlinde her üç sosyoekonomik düzeyde de yapılan görüşmelerde namus nedeniyle olan sorunlarda kadının şiddet görebileceğinin kabulüne ilişkin ortak bir görüş olduğu fark edilmiştir. Buna ek olarak orta sosyoekonomik düzeyde olan görüşmelerde erkeklerin başka kadınlarla beraberliğinin olmasının kabul edilmesi gerektiği, erkeğin bu tür haklarının olduğu ve kadınların bu durumu kabul etmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Hatta toplumda kadının erkeği memnun edemediği için başka bir kadın ile beraber olduğuna ilişkin görüşlerin de kabul edildiği dile getirilmiştir.

“Türk erkeklerin den bahsetmiştik ya hani Türk erkeklerinin en büyük şey de namuslarıdır, yani onları çileden çıkaran en önemli şey de namusla alakalı bi şey olmasıdır, eğer böyle bi şey olursa şiddete başvurabilir ama kadın kendini toparlamaya çalışır olmayınca da ayrılabilir. Yani Türk erkekleri en fazla ona dayanmazlar.”

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

“Bir de mesela bir aldatma meselesi diyelim ki, hani bir erkek bir kadını aldatınca, hani şey “o erkektir yapar, ne ki o elinin kiri sen buna katlanacaksın”, işte illaki o güzel kadın görünce ona bakmak istiyor, öyle olunca kadına söz üstüne söz geliyor ama kadın öyle bir şey yapınca yani ikisinin de yanlış da, kadın öyle yapınca yine kadının üstüne söz geliyor işte “sen ne biçim kadınsın”, işte “erkeğini işte elinde tutamadın, bilmem ne yapamadın” hani bu, bu şekilde oluyor, erkek de aldatınca işte kadına şey oluyor, “demek ki sende bir sorun var”

(Erzurum, K, Orta SED, 10. sınıf, K)

Şiddetin nedenleri arasında kadının aile ve toplum içindeki rol ve sorumluluklarını yerine getirmemesi yer almaktadır. Erkeğin izin vermediği davranışları yapmasının şiddet nedeni olabileceği belirtilmiştir. Kadının sokağa izinsiz çıkması, balkona eşofmanla çıkması gibi davranışların şiddet görmesine neden olduğu örnek olarak verilmiştir.

“Yani mesela geçenlerde bi olayla karşılaştık arkadaşım. Bi kadın marketten ekmek almış geliyordu. Bize poşetleri verdi, arada kocası aradı. Bi laf sayıyo; sen niye ekmek almaya çıktın, ben sana demedim mi çıkma diye. Diyo hani napim, sen hani sabah çıkarken almamıştın ekmek. Baktık orda, bi ekmek almaya bile çok şiddet gösteriyolar.”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Evliliklerin yapısı

Aydın İlinde üst-orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede erken yaşta evliliklerin de bir çeşit şiddet olduğu dile getirilmiştir. Erken evliliklerde resmi nikah yaşı, imam nikahı gibi pek çok sorununun yasal olarak açıklaması doğru olarak yapılmıştır. Evlilikler sırasında alınan başlık parası, erkek ile kızın yaşları arasında çok fark olması, çok eşlilik gibi durumların toplumda olduğu ve kadını dezavantajlı konuma getirdiği tartışılmıştır. Ancak kadının evlilik içinde kalabilmek için bu dezavantajlı konumu kabul ederek yaşamına devam ettiği de vurgulanmıştır.

“Evet kadınlar toplumda kendini savunamıyor. Mesela’da resmi nikah yok ya, onlar evlenmiyorlar böyle nikah falan olmadığı için beraber oluyolar, çok çocuk falan yapıyorlarmış. Sonra da erkek istediği zaman başka bir kadına gidebiliyormuş. Nikah olmaması bence de saçma.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Şey var bir de kadın erkeğim beni, kocam beni terketmesin diye gidiyor o kumayı kendisi istemeye gidiyor yani. öyle bir durum bile var.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Kızların daha öğrenim yaşlarındayken evlenmelerinin bağımlı olmalarına neden olduğu da vurgulanan görüşler arasındadır.

“Bence bizim şu anda yaşımız tam eğitim yaşlarından biri. Kadın bu yaşta evlenirse o eşine alışacak. Hayatını eşine göre kurmaya başlayacak. Ona göre kurmaya başlayınca erkek kadının üstünde bir hakimiyete sahip olacak, ne isterse yaptırabilecek. Yani erkeğin biraz kuklası gibi oluyor.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Ankara İlinde bunlara ek olarak şiddetin nedenleri arasında yanlış aile yapısının oluşturulması yer almakta olduğu vurgulanmıştır. Evliliklerin oluşturulmasında meslek, gelir gibi kriterlerin ön planda alındığı durumlarda birbirleriyle anlaşamayan eşlerin ortaya çıktığı tartışılmıştır. Eşlerin evlenmeden evvel birbirlerin tanımanın önemi tüm gruplarda vurgulanmıştır. Bu ailelerde şiddetin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir.

Toplumsal norm ve değerler

Aydın İlinde orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede insanların yaşadıkları çevre kişilerin davranışlarının gelişmesinde etkili olduğu belirtilmiştir. Sosyal çevrelerinde oluşmuş olan değer yargılarının kimlik gelişmelerini şekillendirdiği vurgulanmıştır. Öğrenim düzeyi yüksek olan ailelerde şiddet olması, toplum ve ailenin sosyal normlarının önemini ortaya koyduğuna ilişkin ifadeler tartışmalarda yer almıştır.

“Çevredeki kalıplaşmış düşünceler de insanın kişiliğini etkiliyo zaten. Hani çevredeki düşünceler,’nin dediği gibi kalıplaşmış düşünceler var, bunlar da etkiliyo insanların düşüncelerini.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Ben bu taraflarda kültür ve aile yapısının biraz daha gelişmiş olduğunu, hani biraz daha aydın toplum olduğunu düşünüyorum ama hani ülkenin biraz daha başka bölgelerine gidildiğinde, öyle diyim, başka bölgelerine gidildiğinde kesinlikle hani eğitimsizlik ya da ne bilim, cahillikten de olabilir, şiddetin daha fazla olduğunu düşünüyorum. (4 katılımcı da bu görüşe konuşma sırasında onay vermişlerdir)

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Erzurum İlinde de benzer bir görüşün farklı şekilde dile getirildiği görülmektedir. Erkeğin kadına yönelik şiddet uygulamasında toplumsal baskı da neden olmaktadır şeklinde bir görüş beyan edilmektedir. Aşağıdaki olay buna bir örnek olarak görüşmelerden seçilmiştir.

“Ya da şöyle bişey de var şimdi, bilmiyorum herkeste var mı yok mu diye de, dolduruşa da gelebiliyo erkek, koca. Şöyle diyelim, kardeşidir, odur, diyelim şeyaptı mı dolduruşa geldiği zaman direk problem çıkarabiliyolar. İşte şey, adam sadece küçük bi sebepten dolayı, diyelim adamın kardeşi gidip dolduruşa getirdiği zaman adam gelip evde karısını dövüyo. Yani şimdi bunu da şeyaptım, çünkü başımdan geçtiği için şeyapıyorum. Anlatsam ne kadar doğru olur bilmiyorum ama bizim ailede başımıza geldi. Benim bi amcam vardı, amcam babamı dolduruşa getirdi mi,

diyelim ufacak bi sebep olsa bile, diyelim işte benim ablam falan var, işte lisede okudu, üniversite falan şu an, sudan bi sebep bulsa bile gelip işte amcam babamı doldurabiliyo ki işte; ben senin kızını burda gördüm, işte yok köyde nasıl şey yapıyorsunuz, sokağa çıkıyorsunuz falan. Tabii bu direk noluyo, anneme geliyo; iştesen nasıl kıza sahip çıkıyorsunuz falan filan muhabettine gelip de şey yapabiliyolardı."

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Şiddet Sonrasında Erkeğin, Kadının ve Çocukların Duyguları

Kadının duyguları

Tüm illerde şiddete maruz kalan kadının gururunun incineceği, kendini yıkılmış, aşağılanmış, biçare, çaresiz, güçsüz, çökkün, ezik, değersiz, küçülmüş ve çok kötü hisseceğini içeren kötü bir psikolojik durum tanımlanmıştır. Kadınların kendine karşı güveninin azalacağı, korkacağı, içine kapanacağı ve bunalıma gireceği belirtilmektedir. Bunalıma girme ile ilgili olarak yaşama küsme, yaşama sevincini kaybetme, ölme isteği gibi daha ağır ifadeler de kullanılmıştır.

Bir başka görüş ise kadının suçlu olduğuna inanması şeklindedir. Kadınların ekonomik özgürlükleri de olmadığı durumlarda yetersizlik duygularının artabileceği vurgulanmıştır. Kadının kötü bir şey yapmış olduğunu ve şiddeti hak ettiğini de düşünebileceği vurgulanmaktadır.

Kadının duyguları arasında bir başka grup ise eşine karşı duygularının değişmesi şeklindedir. Bu duygular arasında eşine küsme, eşine olan sevgisini kaybetme gibi duygular belirtilmiştir.

"Hani erkek dövüyo ama erkek utanması gerekirken onun yerine kadın utaniyo."

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

"Kötü bişey olarak düşünüyö. Belki hani konduramıyo da kocasına, o da olabilir. Bilmiyorum hani. Dayak yiyince hani direk aciz, güçsüz bir insan mıyım ben dayak yıyorum diye düşünebilir. Belki kendisini de suçluyodur hani o yüzden, niye dayak yıyorum diye, o yüzden utaniyo olabilir. Çevresi tarafından dayak yediği için dışlanacağını da düşünüyö olabilir belki."

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Kadının, toplumun ayıplamaması ve ailenin olumlu görünmesi için şiddeti saklayabileceği de düşünülmektedirler. Çocuğunun olması durumunda ise şiddeti kabul etmesi gerektiği görüşü kabul görmektedir.

"Bir de daha çok toplum genelinde işte "ben böyle yaparsam, çevremdekiler ne der, ne düşünür benim hakkımda?" yani kendine yönelik değil de hep karşıdaki ne der onu düşünüyorlar."

(Erzurum, K, Orta SED, 10. sınıf, K)

Her üç ilde de genel olarak kadının olumsuz duygular yaşaması ön plana çıkmıştır. Ancak suçluluk duygusu gibi şiddetin kabullenilmesini destekleyen görüşler, saklanması ve normal davranışlar sergilenmesine ilişkin ifadeler de görüşmelerde dile getirilmiştir. Bu görüşler arasında kabullenmemeyi belirten duygu ve davranışların çok yer almaması, toplumda genel olarak kadına yönelik şiddet olgusunun olduğu ve kabullenildiğini düşündürmektedir.

Erkeğin duyguları

Aydın İlinde bu sorunun yanıtı verilirken mantık çerçevesinde düşünüldüğü hissedilmektedir. Önce erkeklerin şiddet uygulama nedenleri sıralanmış (gücünü ispatlamak, sözünü geçirmek, kendini ifade edemediği için, konuşarak çözemediği için şiddet göstermek) olup daha sonra erkeğin yaşayabileceği duygular tanımlanmıştır. Erkeklerin pişman olabileceği de düşünülmeyle beraber sürekli şiddet uyguluyorsa pişmanlık duygusu yaşamayacağı söylenmiştir. Bir grup katılımcı ise şiddet gösteren kişinin rahatlamış olacağını düşünmektedir.

“Kendi istediği şeyi yerine getirmek için dayak atıyodur. Bence sorunlarını dayakla halledebileceğini düşünüyo. Çözüm yolunun konuşmak, başka bişeyler yapmak değil de, dayak olduğunu düşünüyo bence. Hani dayakla sorunları çözebileceğini.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Şiddet uyguladıktan sonra bence rahatladığını hissediyordur bence. Rahatladığını düşünüyorum yani. Sonuçta bizde bişeye vurduğumuz zaman, hani yastığa falan vurduğumuz zaman ohh deriz, rahatladığımızı biliriz yani. O yüzden, bence öyle de düşünenler vardır yani.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Ankara İlinde genç kızlar erkeklerin duygularına olumlu bakmaya çalışmışlardır. Katılımcılar genel olarak pişmanlık, üzüme, vicdanında sızlama gibi duyguları ön planda belirtmişlerdir. Ancak erkeğin psikolojik sorununun olması, kadına karşı duygusunun olmaması gibi durumlarda erkeğin üzülmeceği ya da pişman olmayacağını vurgulamışlardır. Ankara İlinde şiddet gösteren erkeklerin kendilerini “güçlü” göreceklere ifade eden katılımcılar da olmuştur. Bazı genç kızlar ise bu üzüntü duygusunun ileri yaşlarda ortaya çıktığını ve eşine düştüğünü belirtmişlerdir. Erkeklerin yaşlılık dönemlerinde günahlarından arınmak için farklı yöntemler kullanmaya başladıklarını yakın çevrelerinde de gözlediklerini ifade etmişlerdir.

“Onun böyle bir rahatladığını hem de ‘tamam güçlüyüm artık ben’, otoriteyi zaten yıllar boyunca hep, yani benim anneannem şu an 70 li yaşlarda dedem de öyle, hep otorite uygulanmış, şiddet şiddet şiddet, daha bu tabi okumuşluk gelişmişlik açısından da önemli bir şey, kadına vurursun o susar sen evde sözün geçer. Erkek kendini şey hisseder kral gibi bir şey hisseder yani, ağlaması da umurunda olmaz.”

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Erzurum İlinde ise genç kızların belirttiği duygular arasında daha farklı ifadeler yer almaktadır. Eşine şiddet uygulayan erkeğin hissettiği duyguların sıralanmasında zafer duygusu, zevk alma yer alırken eğer erkeğin vicdanı varsa pişmanlık ve üzüntü duygularını yaşayabileceği de belirtilmektedir. Ancak, erkek bunu alışkanlık haline getirdiyse “önemsemeyeceği, bir şey hissetmeyeceği” ifade edilmiştir. Bazı televizyon dizilerinde özellikle aldırmayan ya da üzülmeyen erkek modelinin yer aldığı da belirtilmiştir. Erzurum İlinde orta sosyoekonomik düzeyde olan görüşmelerde kadın ve erkeğin karşılaştırılması yapılmış, erkeklerin duygularının yüzeysel olduğu ve çok derin duygularının olmadığı belirtilirken kadınların olumsuz duygu durumlarını hep içlerinde yaşayacakları belirtilmiştir.

Her üç ilde farklı açıklamaların yapılmış olması sosyal ve kültürel farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Toplumda gözlenen erkek ve kadın rolleri, aile yapısı gibi etmenler erkeklerin tepkilerinin farklı algılanmış olmasına neden olmuş olabilir.

Çocuğun duyguları

Şiddet gören çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına göre farklı duygu ve davranışları olacağı düşünülmektedir.

Şiddet olan ortamda büyüyen çocuklar için iki seçenek olduğu belirtilmektedir. Bu görüşlerden birincisinin babanın davranışlarını benimseme şeklindedir. Görüşmelerin tümünde çocukların kendi yaşamlarında şiddet içeren davranışları babalarından öğrenebilecekleri dile getirilen bir görüş olmuştur. İkinci davranış ise annelerine uygulanan şiddetten üzülmeye ve kendi eşlerine şiddet uygulamayacakları şeklindedir.

“Çocuklarda şey de oluyor annesinin dövüldüğünü gördüğü zaman, yani annesini seviyor, babasını da seviyor ama annesinin ezik düştüğünü gördükçe annesine daha şey yapıyor, annesini savunmak istiyor ama bu yine bilinçaltına yerleşiyor ki ileride kendisi de yapabiliyor annesine. Bizim yan komşumuz vardı, annesi ölmeden önce annesini dövüyordu yani. Hı hı. Oğlu dövüyordu. Kadın hasta, yürüyecek hali yok, adam annesi kendi istediği şeyi yapmadı, yemek yapmadı diye annesini dövüyordu yani. Bilinçaltına yerleşiyor bazı şeyler.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Kız çocukların ise babasından uzaklaşacağı ve nefret etmeye başlayacağını belirtmektedirler. Kız çocukların kendilerini annesinin yanında hissedeceği, hatta bu duygular nedeniyle ileride erkeklerden uzaklaşmasına da neden olabileceği düşünülmektedir.

“Evet bence farklı hisseder. Ya benim annem mesela diyelim ki babam anneme şiddet uygulasa ben tamamen böyle ruhsal bir çöküntü içine girerim. Sanki o şiddet bana uygulanıyormuş gibi hissederim. Çünkü ileride öyle bir şey olduğunda mesela çok iyi bir eş olmasına rağmen bana eş uyguluyorsa demek ki sorunludur bence. Artık babamdan nefret etmeye başlarım yani.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Anneleri babalarından şiddet gören çocukların kendilerini kötü hissedecekleri, suskun olacakları ve içlerine kapanacakları da düşünülmektedir. Ayrıca çocukların kendilerini çaresiz, güvensiz, özgüvenini kaybetmiş hissedecekleri de belirtilmiştir. Çocukların babalarından uzaklaşmaları söz konusu olup, onu saymama, nefret etme, düşman olma, baba ile beraber olmama gibi tepkiler verdikleri belirtilmiştir. Diğer taraftan annelerine zarar gelmesinden rahatsızlık duyacakları belirtilmiştir. (*görüşmelerden bir ifade: benim en değerli varlığıma vurdu!*)

Erzurum İlinde ek olarak çocukların belli bir yaşa geldikleri zaman aile içi şiddeti önleme konusunda etkili olabilecekleri kabul edilen bir görüştür. Çocuğun küçükken şiddette tepki göstermesi kendisinin de şiddet görmesine neden olduğunu, ancak büyüdükten sonra şiddet sırasında annenin önünde yer alabileceğini ve koruyabileceğini belirtmektedirler.

“Ben size anlattım biraz önce, okulda da sorun yaşıyo hani çocuk kendini kötü hissediyö. Arkadaşlarıyla kavga ediyö hani, onları dövmeğe çalışıyo. Gücünü kanıtlamaya çalışıyo belki. Çünkü çocuk hem evde şiddet görüyö, evde eziliyo, okulda onu... dayak atarak hani gücünü ispatlamaya çalışıyo. Babası annesini dövdüğünde artık annesi gidip ağılyö, şudur budur da diyebiliyo, o zaman babam güçlü hani annemi dövdüğüne göre, ben de dövüm diye düşünüyö belki çocuk.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Aydın İli alt sosyoekonomik düzeyde (iç göçle gelen grup) yapılan görüşmede anneleri şiddet gören katılımcılar vardır. Bu katılımcıların duyguları çok yoğun olup, çocukların şiddet karşısındaki duygularını ve düşüncelerini net olarak ortaya koymaktadır. Çocuğun burada hem kendi duygularını yansıttığı hem annenin çaresizliğini yansıttığı hem de feodal yapı içinde namus olgusunun kadın ve kız çocukları üzerinde baskı oluşturduğu görülmektedir. Bu grupta kızların annelerini çok takdir ettikleri ve şiddete karşı koyacaklarına ilişkin büyük bir inanç olduğu izlenmiştir.

“Ve geçenlerde yine evde kavga çıktı. ... benim yüzümden annemi dövdü. Ve ben çok pişman oldum ve ee kendi kendime yemin ettim ne olursa olsun, ve evlenmeyi de düşünmüyorum çünkü annemin çektiği çileyi gördükçe evlenmek istemiyorum. Ee o yüzden erkeklerden çok nefret ediyorum, onlara güvenim kalmadı. Okuyacağım, gerekirse dileneceğim ama yine okuyacağım ve annemi o adama muhtaç etmeyeceğim ne olursa olsun. Evden kaçmayı çok düşündüm, sadece annemin namusu için gitmedim.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

“Zaten bu devirde her zaman çilekeş, fedakar anneler dayak yiyor. Ve o dayak yiyen annelerin ben inanırım ki dünyanın en iyi annesidir. Ama inşallah o dayak yiyen kadınların evlatları günün birinde o babadan acılarını çıkarırlar. Ve ben yeminliyim onun acısını çıkaracağım. Şiddete de karşıyım zaten. En nefret ettiğim şeydir.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Aydın İli alt sosyoekonomik grup (iç göçle gelen grup) içinde yapılan tartışma sırasında çocuklarda çaresizlik, nefret duygusunun olduğu, intikam duygusunun geliştiği, annelerine çok üzüldükleri, ağladıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar bu sorunu ilerde kendileri yaşamamak için her şeyi yapacaklarına inanmaktadır.

"Hani çok şey yaşadık biz. Ama çok şükür şu an son 5 yıldır babam düzeldi. Hani diyorum ya hani babam çok çektirdi bize ya. Hani bizi annem büyüttü, annem çalıştı, bize annem baktı. Annemin emeği çok var bizde. Hani babam annemi çok döverdi, hani ben, annem böyle oldu ama ben olmayacağım. Ben kendi hakkımı savunacağım ve hiç bir şekilde ben şiddet görmeyeceğim. Gerekirse ben şiddet uygulayacağım ama şiddet görmeyeceğim. Böyle bir şey var. Ben asla asla kadınların... gerekirse ben... yani inşallah böyle birşey (olmaz)... gerekirse ben... Hani gerçekten kadınlar çok şey çekiyolar. Onun için kadınlara özen gösterilmeli."

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Aydın İlinde alt sosyoekonomik düzeyde (iç göçle gelen grup) çocuklar kendilerinin şiddet taraftarı olmadığını belirtmekle beraber streslerini azaltmak için kullandıkları bazı tekniklerinin (bir eşyaya vurmak, boş bir alanda bağırarak, kardeşine kızmak, ağlamak, kağıt yırtmak) şiddet davranışları içerdiği gözlenmektedir. Çocukların şiddete karşı olmalarına karşın öğrenilmiş davranış olarak sergiledikleri de düşünülmektedir.

Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Aydın İlinde kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmamasına ilişkin müdahalelerin önemli olduğu vurgulanmıştır. Erkeklerin kadına yönelik şiddet davranışlarından vaz geçmelerinin çok zor olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle de kadınların güçlendirilmesine yönelik müdahalelere daha fazla ağırlık verilmesi önerilmektedir.

Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi

Kadının öğrenim kurumlarına devam etmesi ve kendini geliştirmesinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, kadınların konuya ilişkin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesinin önemi dile getirilmiştir. Bu bilgilendirmenin kadına yönelik olarak halk eğitim merkezleri gibi yerlerde yapılabileceği belirtilmiştir. Bilgilendirmenin çocuklukta başlaması gerektiğine ilişkin bir kanaat de olup, çizgi filmlerde, lisede derslerde ve televizyon programlarında bilgilendirmenin önemi vurgulanmıştır.

Kadının Statüsünün Yükseltilmesi

Kızların öğrenimlerine devam etmesi, ekonomik özgürlüklerini kazanması aile içindeki rollerini kuvvetlendirecektir görüşü benimsenmektedir. Kadının aile içindeki gücünün artırılması, kendi haklarını savunmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

“Mesela atıyorum okumamış bir kadın ve işi olan bir erkeği düşündüğümüzde, erkek eve geldiğinde önünde çorbasını göremediğinde direkt şu oluyor, hani bütün gün evdeydin, yemek yapabiliirdin, evi temizleyebiliirdin diye bir baskı oluyor. Ama kadın çalıştığında direkt hani bir savunması oluyor, ben de çalışıyorum, hani benim de bir mesleğim var. O zaman ortaklaşa olacak her şey diyebilir. Ama eğitim olmasa kadın kendini daha çok ezdirir o konuda. Ya benim kocam çalışıyor, şu mantık oluşur, benim kocam çalışıyor, para getiriyor, para getirmese ben hiç bir şey yapamam. O zaman kendimi ona yarandırmak zorundayım gibi bir his de oluşabiliyor insanlarda. Bu yüzden özellikle kızların okuması daha önemli.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Kadınların ekonomik bağımsızlığını kazanmasının şiddet sırasında çaresiz kalmalarını önleyeceğini belirtmişlerdir. Ayrıca kadınların ekonomik bağımsızlığının olmasının şiddet sonrası kendi yaşamını kuralabilmesi için de çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Kadının ekonomik bağımsızlığının olmamasının şiddete boyun eğmesine neden olduğu belirtilmiştir.

“Ama bence toplumda böyle şiddet gören kadınların çoğunun ekonomik özgürlüğü yok bence birincisi, böyle olduğu için hani gidecek bir yeri... hani biraz da çaresiz o durumda. Böyle ailesinin sırf dağılmaması için, çocuklarının psikolojisinin bozulmaması için bence çoğu kadın hani susuyo ve hani kocasını şey yapıyo... nasıl söyleyeyim, kolluyo hani, koruyo. O var bence. İşte aileler kocalara hak... Aileler kocalara hak tanıyo bence. Hani onun da etkisi var.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Ekonomik özgürlüğün kazanılmasının öğretim kurumlarına devam etme ile sağlanabileceği belirtilmiştir. Aile içi şiddeti yaşayan bir katılımcı (kendi de şiddet gören) kendi çıkış yolununun öğrenimine devam etmek olduğunu düşünmektedir. Bu tür sorun yaşayan katılımcılar, annelerinden kendilerine gelen tavsiyelerin aynı olduğunu belirtmişlerdir. Genç kızların ifadelerine göre bu ailelerde kızların okumaması için yapılan baskıya, şiddete anne ve kız beraber karşı gelmektedirler.

Kadınların haklarına ulaşmaları

Yapılan görüşmelerde “kadına yönelik eşitlik olursa şiddet sonlanabilir” şeklinde bir genel çözüm önerisi geliştirilmiş olmasına karşılık, sağlanamayacağı endişesinin olduğu da hissedilmiştir. Katılımcılar tarafından kadınlar ile erkeklerin fiziksel olarak eşit olamayacakları, ancak zihin yapısının, görüşlerin eşitlenebileceği belirtilmiştir. Bunun da hak kavramının geliştirilmesi ile sağlanabileceği vurgulanmıştır.

“Kadına yönelik eşitlik falan gelirse ancak. (K-2: O zor gelir.) (K-3:: Çok zor.) (K-4: Dünya genelinde var bu kadına yönelik, tek biz değiliz.) (K-5: Evet.)

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Genel toplumsal yapı bence (mümkün kılmıyor)... Çünkü ben... bizi yani gelişmemiş toplum olarak görüyorum yani toplumsal olarak. Bireysin aslında, genelleme yapmamak lazım ama hani bi Avrupa’da falan insan haklarına göre karar veriliyo, gibi görüküyo kadınlar açısından ama...oralarda daha iyi bence.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Özellikle Aydın İli alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadının haklarını bilmesi ve savunmasının şiddete karşı çıkabilmesini sağlayacağı vurgulanmıştır. Kendileri Aydın’da yaşamalarına karşılık Doğu’nun kurallarına uymak durumunda olduklarını belirtmişlerdir. Kadınların bilinçlenmesi ve haklarını savunmasının en temel gereksinim olduğu vurgulanmıştır.

“İşte biz de hani şunu söylemeye çalışıyoruz. Eğer bir kadın mesela kendi sorumluluklarını bildiği zaman o babam diye beni dövemez. Amcamın gelip beni dövmeye hakkı yok. Ben bu hakları onlara vermek istemiyorum. Bunun için de kadınların bilinçli olması çok önemli bir şey. Hani ben burada kendi sorumluluğumu bildiğim zaman öyle biri gelip de beni dövemez. Başkası, bunu kimse alamaz. Ama mesela haklarımı bilmediğim zaman herkes de gelip beni ezebilir. Beni dövebilirler de... hani benim ailem de öyle. Doğu tarafı biliyorsunuz kadınları biraz hor görürler. Hani olur yani... ee döverler de söverler de hani çok şey yaşıyor. Hani buradaki gibi değil hayat gerçekten Batı’daki gibi... Doğu’daki hayat Batı’daki gibi kolay değil. Hani kadınlarımız gerçekten orada çok zorluklar çekiyor. Ee adamlar çalışmıyor, dediği gibi adam gibi adam olsa da hani sözü geçsin. Ama adam gibi adam olmayanlar var. Kadınlarını çalıştıranlar var, tarlada çalışıyor kadın, sürünüyor, eve ekmek getirmeye çalışıyor. Ama adam sabahtan akşama kadar kahvelerde, kumar oynuyor. Böyle insanlar var. Ama eğer bir kadın bilinçlendiği zaman, kendi sorumluluklarını bildiği zaman, hani ee kendi hakkını arayabilir. Bir erkek sorumluluğunu bildiği zaman, mesela ben aileme işte şunu yapmalıyım, eşime şöyle davranmalıyım dediği zaman zaten kadınla erkeğin çatışması olur mu ki? O zaman kavga da olmaz, kargaşa da olmaz. Onun için her iki tarafın bilinçli olması gerekiyor. Bu dönemde de birazcık zor oluyor. Hani Doğu’da çok gerçekten zorluklar var. Hiç bir şey öyle kolay değil.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Ankara İlinde alt sosyoekonomik düzeydeki görüşmelerde şiddetin ortaya çıkmaması için kadının erkeği önemsemesi, ona iyi davranması ve onun egemenliğini kabul etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“Evet neden hep kadın alttan almak zorunda? Mesela ben hiç çekemem, o bana bir şey söyleyecek, ben alttan alıcam neden? Neden kadın hep böyle bir, sen çok konuşursa, ona bağırsan şiddet bile uygulanabiliyor yani kadına güçsüz, hiç bir savunma şeyi olmayan ve annem bunun en büyük örneklerinden biri; çok şiddet uygulanmış. Ben buna çok karşıyım hani bir bayana sen nasıl vurabilirsin ki? O yönden de erkekler çok şeydir, damarı vardır.”

(Ankara, K, Alt SED, 10. Sınıf, şiddet nedeniyle boşanmış annenin kızı)

Kadına yönelik şiddet hakkında farkındalığın artırılması

Aydın İlinde şiddetin önlenmesi için “özellikle kız çocuklarına yönelik eğitim kampanyaları yapılmalıdır” önerisi getirilmiştir. Bilgilendirme programları yapılması önerilmiş, bu programlar arasında televizyonda kamu spotları da önerilmiştir. Şiddetin sonlanması için erkeklerin düşünce yapısının değiştirilmesinin de gerekli olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle de bu tür bilgilendirme çalışmalarının çok küçük yaşlarda başlaması gerekmektedir.

“Kafada biten birşey. Sonuçta bu... adamın kafasını değiştirmemizin lazım geliyo diye düşünüyorum. Değiştirmedigin sürece sen ne kadar yapma desen de o yapar.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Kadına yönelik şiddetin ilk defa uygulanması sırasında kadının tepkisi çok önemli olduğu vurgulanmaktadır. Şiddetin uygulanmasının devamı konusunda bir belirleyici olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle de kadınlara yönelik şiddet hakkında farkındalık eğitimlerinin verilmesi önerilmektedir. Her kadına ulaşılmasının hedeflenmesi önerilmektedir.

“Bence bu, o şehrin, ilin, ilçenin belediyesine düşen bir görev. Yani mahalle mahalle evdeki her kadına şey yapıp seminer verilmeli böyle. Yani aile, çocuğu olsun... Aile bireylerine ayrı ayrı seminerler verilmeli bence.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Kadınlar bilinçlenmeli. Buna uygun... mesela... seminer falan olabilir mesela. Eğer çocuklar ee bilinçlenirse kadınlar da bundan faydalanacaktır. Hani gerçekten bir şeyler yapmak gerekiyor çünkü öyle bir duruma geldik ki hani kadına artık her şey uygulanıyor. Mesela siz geldiniz ya, ben bunu anneme anlattığım zaman annem de kendi arkadaşlarına anlatacaktır. Bu şekilde kadınlar bilinçlenir hani ve ee artık belki bir yerde de olsa şiddet hafifler diye düşünüyorum. Hani gerçekten yaptığınız şey çok güzel bir şey, benim çok hoşuma gitti. Mesela ben şimdi gideceğim, arkadaşlarıma söyleyeceğim bunları, anneme söyleyeceğim, annem kendi arkadaşlarına söyleyecek, bu şekilde kadınlar bilinçlenebilir bence.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Aydın İli alt sosyoekonomik düzeyde (iç göçle gelen grup) yapılan öneriler arasında erkeklerin yaşam tarzlarına ilişkin olanlar da vardır. Erkeklerin öğrenim durumlarının yükseltilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda bilgilendirilmesi ve özellikle şiddeti öğreten programların yayından kaldırılması önerilmiştir. Erkeklerin kahvehanede oturması yerine başka meşguliyetlerinin olmasının onları olumlu olarak geliştireceği görüşünü savunmaktadırlar. Erkeğin empati yapabilmesi için kadını döverken kamera ile çekilmesi, sonra kendine tekrar seyrettirilmesi ve kadının hissettiklerini görmesinin etkili olabileceği de yapılan öneriler arasındadır.

“Evet. Çok fazla olsun bence ama bazı babalar işte erkek bana baksın, ee çalışsın işte, o yüzden okumadıkları zaman şiddet daha fazla oluyor. Bence erkeklerin okutulmasından yanayım ben de. Yani kadınlar okumasa bile en azından erkek okuduğu zaman şiddet olmaz.”

(Aydın, göç, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Evliliklerin planlanması ve sağlıklı aile yapısının sürdürülmesi

Her üç ilde de evliliklerin planlanmasının kadına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli olacağı düşünülmektedir. Aile bireylerinin birbirlerine olan sevgi ve anlayış içeren tutumlarının çocukların doğru davranışları öğrenmesini sağlayacağı belirtilmiştir.

Bu öneriye ilişkin görüşler en fazla Erzurum İlinde dile getirilmiştir. Yanlış yapılandırılmış evliliklerin yanı sıra eşler arasındaki sosyal statü farklılığının da şiddet nedenleri arasında olduğu vurgulanmıştır. Bu sorunların çözümlenmesi önerilmektedir.

“Doğru insanla evlenmeli, erken yaşta evlilik sakıncalı yani hemen evlenmemeli, iyice tanımalı.”

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

“Bir de hani kadın, kültürlü biriyle, hani okumuş biriyle, bir lise ortaokul farkı bile olabiliyor yani, bir okumuş biriyle okumamış birinin bile farkı çok olabiliyor yani, okumuşsan eğer yani, mutlaka kendini bir yerlere girip geliştirmişsindir, ama hani okumamışsan bile ferdanın da dediği gibi bir yerlere girip girişimci olup, kendini geliştirirsen eğer, düşünce hani hayata bakış açın daha farklı olabilir yani. Böylelikle de karşı gelebilirsin bir şekilde.”

(Erzurum, K, Orta SED, 10. sınıf, K)

Evlilik öncesi danışmanlık verilerek hem kadına hem de erkeğe ulaşmanın ve bilgilendirme yapmanın da alınabilecek önlemler arasında olduğu vurgulanmıştır.

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası;

Kadının şiddet ile ilgili tutumu

İllerde katılımcıların, kadının şiddete maruz kaldığı zaman farklı tepki göstereceklerine ilişkin ifadeleri olmuştur.

Aydın İlinde katılımcılar arasında kadınların şiddet karşısındaki farklı tepkileri olacağını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar bir tokat ya da saç çekmek şeklinde olan şiddet davranışlarına karşılık olarak herhangi bir sert tepkide bulunmayacaklarını, bazı katılımcılar aynı davranışla karşılık vereceklerini, bazıları ise konuşarak çözmeyi deneyeceklerini belirtmişlerdir. Özellikle de çocuk sahibi olmanın, severek evlenmenin bu süreçte çözüm yolu bulmayı gerektirdiğini düşünmektedirler.

“Bilmiyorum ki, ya hani büyük konuşmıim ama hani, ya yaşamadım, yaşayınca nolur bilmiyorum ama böyle bişeyden baktığımda, hani severek evlendiğim biriyle ilk hayasında direk boşanmayı düşünmezdim. Konuşup halletmeyi denerdim.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Aydın İlinde bazı katılımcılar ise kadının kocasını korumaması, şikayetçi olması gerektiğine ilişkin görüşler de belirtmiştir. Kadının kocasına mahkum olmaması, kendi kararlarını verebilmesi, çocuklarını bilinçli yetiştirebilmesi ve şiddete karşı koyabilmeyi öğretmesini düşünen katılımcılar vardır.

Ankara ve Erzurum İlerinde alt sosyoekonomik düzeyde olan görüşmede katılımcılar kadının çocukları varsa şiddete boyun eğmek zorunda oldukları görüşünü belirtilmişlerdir.

“Çaresiz olanlar da var. Hani dayağı vuruyo, hele ki şu son zamanlarda, (kadın kocaya) kaçmış, bayana uygulanan şiddette zaten kadının (önceden kocaya kaçtığı için) anası babası reddetmiş, kaçtı diye. Onun zaten başka çaresi yok, mecburen çekecek. Ama çözüm yolu yok. Hadi boşansa bile gidip sığınacak biri bile yoktur. Yani sığınacak biri olmadığından dolayı, kadını zaten anası reddetmiş, babası reddetmiş, tek başına eğer boşansa bile napacak. Kadın hadi boşadı, bi ay iki ay sonra adam gelecek ve yine (adamları geri) gidecek. Kadın bunu bildiğinden dolayı, tamam hadi bunu vurdu, inşallah bi dahaki sefer vurmaz, bi daha vurdu, inşallah bi dahaki sefere vurmaz (deyip sabrediyor).”

(Erzurum, K, Alt SED, 11. Sınıf)

Erzurum İlinde orta sosyoekonomik düzeyde olan görüşmede şiddet sırasında erkeğin normal davranışlara dönmelerini sağlamak için kadının alttan alması gerektiğini düşünen katılımcılar vardır. Bu grupta erkeğin kendi davranışları hakkında farkındalığını sağlaması için yemek yapmama, evi kısa süreliğine terk etme gibi çözüm yolları da önerilmiştir.

Erzurum İlinde kadına yönelik şiddet yaşanan ailelerde çocuklara da sorumluluk verilmiştir. Çocuklardan büyüdükleri zaman annelerini koruma altına almaları ve şiddet görmesini önlemeleri beklenmektedir. Ancak tartışmalar sırasında bunun tersi bazı olayların da gözlendiği dile getirilmiştir. Örneğin bir erkek çocuğunun büyüyünce annesini dövmeğe başladığını ve annesi ölene kadar da dövmeğe devam ettiği anlatılmıştır.

Kadının yasal haklarını araması

Kadının şiddete maruz kalması durumunda yasal haklarına başvurması da dile getirilmektedir. Erzurum İlinde her ne kadar evliliğin ne koşulla olursa olsun devam etsin görüşü varsa da, üst ve orta sosyoekonomik düzeyde kadının haklarını savunması ve yasal yollara başvurmasına ilişkin görüşler de dile getirilmiştir.

Aydın İlinde bazı katılımcılar ise şiddet görmeyi kesinlikle kabul etmeyeceklerini ve hemen terk edeceklerini, boşanacaklarını belirtmektedirler. Şiddet uygulanması sonrasında kadının erkekle beraber yaşamaması, ayrılması gerektiği ek olarak vurgulanmıştır. Bu ayrılma sırasında erkeğin evi terk etmesi önerisi de geliştirilmiştir. Şiddet sonrasında polis, mahkeme kararı gibi pek çok mekanizmanın çalıştırılabileceğinden bahsedilmiştir. Ancak katılımcılar bu yolların uygulanması sırasında pek çok sorununun yaşandığına da inanmaktadırlar. Polisin yetkisinin sınırlı olduğu, erkeklere ceza verilmediği ve kadının bu duruma boyun eğmek durumunda olduğu belirtilmiştir. Yeni çıkan yasaya ilişkin de bazı bilgiler ve yorumlar katılımcılar tarafından tartışma sırasında dile getirilmiştir. Aydın İlinde katılımcılar arasında sürecin çok iyi bilinmesine karşılık bir güvensizliğin olduğu hissedilmektedir.

Ankara ve Erzurum İllerinde üst sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde kadına yönelik şiddetin başladığı zaman kadının tepki göstermesi gerektiği vurgulanmıştır. İlk tepki çok farklı yerlerde tekrarlanmış olup, bu konunun katılımcılar tarafından çok önemsendiği düşünülmüştür.

Ankara ve Erzurum İllerinde şiddetin önlenmesi için boşanmanın bir çözüm yolu olabileceği belirtilmiştir. Bu durumun çocuklara açıklanabileceği, çocukların babadan uzaklaşmamalarını sağlayacak şekilde ayrı yaşamının daha doğru olacağı belirtilmiştir.

"Böyle bir aile olmayacağını çocuklara anlatılabilir, ayrılmanın daha sağlıklı olacağını"

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

"Kadın kendi engellemeli bence kadın kendini bir insana zorunda hissetmemeli dövmeğe başladığı andan itibaren yasaları gidip kendi lehine çevirmeli boşanma davasını açıp ben çocuğumu alıyorum kendime bir hayat kurmuyorum ne onun bu şekilde bir şiddet görmesine müsaade ederim ne de kendi hayatımı mahvederim diye gidip o davayı açması gerekiyor."

(Ankara, K, Yüksek SED, 11. Sınıf)

Ankara ve Erzurum İllerinde şiddetin olması halinde kadının devletin yetkili kurumlarına başvurabileceği, bu konuya ilişkin telefon hattının olduğu gibi bilgilerin görüşmeciler tarafından dile getirildiği gözlenmiştir. Ancak aynı grup içinde olan ve bu bilgilerden haberi olmadığını belirten genç kızlar da vardır. Kadına yönelik şiddet müdahalesine ilişkin yapılanların herkese ulaşmadığını düşündürmektedir

“Şiddet uygulayan aileleri belirlemek zor, ne kadın kabul eder, ne de erkek kabul eder, öyle olunca pek yapılabilecek bi şey görmüyorum açıkçası. Kadın hani gider ihbar ederse o zaman yetkililer gidip müdahale edebilirler.”

(Erzurum, K, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Erzurum İlinde orta sosyoekonomik düzeydeki görüşmede kadınların bilinçlenmesi gerektiği, kadınlar arası dayanışmanın gerekliliği, bazı derneklerin bu işlerle ilgilendiği belirtilmiştir. Bu grupta şiddet gören kadının eve kapanmak yerine sosyal etkileşimlerde bulunmasının önemli olduğu, onun kendisini daha iyi hissetmesini sağlayacağı da gelen görüşler arasında yer almaktadır. Burada kadına yönelik şiddet ile mücadele eden sivil toplum kuruluşlarından da destek alınabileceği belirtilmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının farkındalığının olması tabandan gelen dayanışmanın desteklenmesine güç katabileceği düşünülmelidir.

“ya mesela diyelim belki sen şiddet görmüyorsundur ama senin cinsiyetinde olan başka bir kadın hani şiddet görüyordur, onu düşünmek zorundadır yani bence bir kadın, o şekilde diyelim, hani daha duyarlı olup işte ne bileyim, bunu hani topluma duyurmalılar bence. İşte farklı şehirlerden birkaç, işte o şekilde toplum toplanılıp daha büyük bir şey haline getirilerek hani duyurulsa daha az şey yapabilir yani.”

(Erzurum, K, Orta SED, 10. sınıf, K)

“Yani mesela dernekler falan var diye biliyorum hani bu kadınlara yönelik şiddetle ilgili dernekler var. Bir de bizim toplumumuzda şu var mesela kadın şiddet görüyordur evde, mutsuzdur üzülüyordur, gider bunu komşusuna anlatır işte şöyle oldu böyle oldu, o akıl verir. Yani saçma sapan bir şeyler, ortaya bir fikir atılıyor, hani gerçekten uzman birinden yardım alsa bir şey değişecek ama sürekli gideyim ona sorayım, buna sorayım, e komşu kadının sana söylediği bir şey ne kadar yararlı olabilir ki? Senin kocanı ne kadar tanıyabilir? Sana ne kadar yardımcı olabilir? Ya da hani böyle bir şeye dediler ya hani bizim toplumumuzda deli gözüyle bakılıyor hani eğer böyle düşünüyorsa gizliden gizliye de gidebilir. Bunu çocuklarına anlatabilir hani ne yapalım, oturalım, konuşalım, bir şeyler yapalım, eğer zaten normal bir insansa erkek zaten konuşunca anlar. Eğer farklı boyutlardaysa, hani hastalık boyutundaysa, adam yaptığı şeyleri göremiyorsa, bir şekilde o zaman o adamın yardım almasını sağlamak gerekir.”

(Erzurum, K, Orta SED, 10. sınıf, K)

Erkeklerle verilen cezaların artırılması

Aydın İlinde şiddet uygulayan erkeğin cezalandırılmasının çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Şiddet yaşanan ailelerde ise devletin erkeği cezalandırmasını, bu cezanın da caydırıcı olmasının etkili olacağı belirtilmektedir. Devletin bu konuda daha kadınlara sahip çıkması, erkeklere yaptırımları uygulaması gerektiği belirtilmiştir. Bu sırada kadının da korunma altına alınması gerektiği belirtilmiştir.

“Ben özellikle haberlerde görmüştüm; kadın bir şiddet gördüğü için karakola bavurmuş, hani konuşmuşlar falan, tamam anlaştık demişler, geri göndermişler bayanı. 3-4 gün sonra hani, öldürmüş yani. O yüzden hani o konuda... sadece hani şeyin değil, devletin de bilinçlenmesi gerekiyo... cezaların falan biraz daha arttırılması gerekiyo bence.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Devlet caydırıcı cezalar uygulayabilir bence. Böyle tepkisiz kalınca... mesela bi adam karısını dövüyo mesela, 2 gün yatıyo, daha sonra çıkıyo. Ve çıktıktan sonra karısını öldürebiliyosa...bunda devletin de suçu var. Yani devlet birşey yapmadıktan sonra adamlar da yani öldürmeye devam ederler.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Her üç ilde de görüşmeler sırasında erkeklerin ceza verilmesi sonrasında bu durumdan rahatsız olarak daha da fazla şiddet taraftarı olacağına ilişkin görüşler beyan edilmiştir. Bu da kadının koruma altına alınmasının bir gereksinim olduğunu düşündürmektedir.

“Polis bile döverken eşi dövdüğü zaman kesinlikle şey yapmıyorlar. Zaten genelde de öyle oluyor. Çoğu kadın hep dayak yiyor, polise şikayet ediyorlar ve hani tekrardan evine geri gönderiyorlar. Sadece polis hani adamla konuşuyor belki düzelir diye ama sonra tekrar geri gönderiyor yine aynı şeyler yaşanıyor, kadın gene gidiyor yine aynı şeyler yaşanıyor. Yani herhangi bir ceza verilmiyor ki adama. Bence bir kere onu şikayet ettiği zaman direkt bir ceza verilmeli ki adam anlamalı bunu. Ama bizim ülkemizde ben böyle bir şey hiç görmedim daha. Bir de belirli bir süreden sonra artık kadın bir şey çıkmadığını görünce susup oturmak zorunda kalıyor. Yapacak başka bir şey de kalmıyor. Yasa çıkarıyorlar, evet yasa çıkarıyorlar ama bence hiç biri uygulanmıyor. Çıkardıkları yasayı bir de uygulasalar çok iyi olacak.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Ailelerin tutumu

Aydın İlinde gündeme gelen konulardan birisi de ailede kadına yönelik şiddet uygulandığında kadının kendi anne, baba ve kardeşlerinin tutumudur. Katılımcılar “evli olan kadınların kendi ailelerinden uzaklaştığı, eşleri ile bir aile oluşturduğu, şiddetin de kızlarının yeni ailesinin sorunu olarak tanımlandığı, karışmadıkları ve kızlarını desteklemedikleri” şeklinde olan görüşün toplumun pek çok kesiminde yaygın olduğu görüşündedirler. Katılımcıların arasında bu görüşe sahip olanlar olduğu kadar kadının ailesinin sahip çıkmasının önemli olduğunu düşünenler de vardır.

“Bir de şöyle bir şey var, atıyorum kadın şiddet görüyor işte hani annesinin babasının yanına gidiyor şiddet gördü diye. Bazen de babalar artık evlendin, hani artık sen bizim namusumuzdan çıktın, sen ona aitsin, seni döver de sever de tarzı bir şey oluşuyor. Bu hani, kadın artık diyor ki tamam, o zaman yapacak bir şey yok. Boşansam ben bu sefer açıkta kalacağım, hani mesleğim yok bir şeyim yok, açıkta kalacağım, hiç bir şey yapamayacağım, ailem de kabul etmeyecek beni, işte toplum tarafından dışlanacağım. En iyisi oturayım çekeyim mantığı oluşuyor. Ama aileler korurlarsa hani, ya öyle şey mi olur sen bizim kızımızsın, işte biz seni dövül diye vermedik falan gibi bir şey olursa bence bu biraz daha engellenir. Kızın babası ya da kardeşleri adamın karşısına dikilince o da korkar, ha tamam bunun sahibi varmış, sahipsiz sanmazlar. Bence bu çok çok önemli bir etken.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Genç kızların evlendikten sonra aile içi şiddete maruz kalması durumunda sorunları ile yalnız başına kalmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Kendi ailesi ile olan iletişimin güçlendirilmesi için toplumun norm ve değerlerinin değişmesi gerekmektedir ki, bu çok uzun süreç gerektirmektedir. Bu nedenle aile içi şiddete maruz kalan kadını tespit etmek ve koruma altına almak için farklı destek mekanizmalarına gereksinim vardır.

Kadının Yaşamının Desteklenmesi

Aydın İlinde bu konu yoğun olarak tartışılmıştır. Katılımcılar arasında ayrılmış olan kadınların toplum içinde gelir getiren iş bulma durumu, sosyal güvencesine ilişkin hakları detaylı olarak tartışılmış, kadının yalnız yaşayabilmesi için daha fazla destek olunması görüşü savunulmuştur.

Erkeğin tedavisi

Ankara ve Erzurum İllerinde bazı katılımcılar tarafından şiddet uygulayan erkeğin psikolojik olarak sorunu olduğu ve mutlaka tedavi edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tartışmalar sırasında erkeklerin “öfke kontrollerinin olmadığına ilişkin” görüşler de dile getirilerek tedavi olmaları önerilmiştir.

Önermelere İlişkin Yaklaşımlar

Önerme 1: Eşler çocuk sahibi olmaya nasıl karar verirler? Erkek ister ve kadın istemezse olabilir mi? Kadın ister erkek istemezse olabilir mi? Bu kararın verilmesi şiddet uygulama tanımı içine girebilir mi? Neden?

Aydın İli

Üst-orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde eşlerin çocuk sahibi olmaya beraber karar vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Ancak çocuk sayısının belirlenmesinde ailenin ekonomik durumunun mutlaka göz önüne alınması gerektiği vurgulanmıştır. Üst ve orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde eşlerden biri istemediği halde çocuk sahibi olmayı şiddet olarak tanımlamışlardır. Eşlerden biri istemezse çocuğun yapılmamasının daha doğru olduğu da düşünülmektedir.

Alt sosyoekonomik düzeyde (iç göçle gelen grup) yapılan görüşmede çocuk sahibi olmanın kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Ailelerde ilk çocuğun mutlaka isteneceği söylenmiştir. Ancak zamanlama konusunda erkeğin karar verici rolünün daha fazla olduğu belirtilmiştir.

“Ama zaten erkek istemiyorsa olmaz da erkek istiyorsa mutlaka oluyor. Hani cinsel şiddetle falan mutlaka oluyor.”

(Aydın, Muş, K, Alt SED, 10. Sınıf)

Ankara İli

Her üç düzeyde yapılan görüşmede de kadın ve erkeğin beraber karar vermesi şeklinde görüş ortaya çıkmıştır. Bunun karşısında olan bir yaklaşımın şiddet sayılacağı belirtilmiştir.

Erzurum İli

Üst sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde eşlerin beraber karar vermesine ilişkin bir görüş benimsenmiştir. Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bu kararın beraber verilmesi gerektiğinin doğru olduğu ancak gerçek hayatta erkeğin istemesi durumunda çocuk yapıldığı belirtilmiştir.

Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ise beraber çocuk sahibi olma kararının verilmesine ilişkin ortak bir görüş oluşmamıştır. Erkek, çocuk istiyorsa kadın istemese dahi, çocuk sahibi olunacağı; ancak bunun tersi olan durumda erkek çocuk isteyinceye kadar çocuğun olmayacağı belirtilmiştir. Ancak katılımcıların düşüncelerine göre eğer eşlerden biri çocuk istemediği halde çocuk yapılıyorsa, bunun doğru olmadığı belirtilmiştir.

Önerme 2: Ailede çocuk sahibi olmamak için bazı yöntemler kullanılabilir. Bazı yöntemleri kadınlar bazılarını erkekler kullanır. Kadının kullanmak istemediği aile planlaması yöntemini kullanmasına erkek tarafından karar verilmesin konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu bir şiddet olabilir mi? Neden?

Aydın İli

Üst-orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadın aile planlaması yöntemi kullanmak istemiyorsa, zorla kullanırlıyorsa şiddet olarak tanımlanmaktadır. Ancak üst sosyoekonomik düzeyde grup içinde yapılan tartışma sırasında erkeğin yöntem kullanmasının daha doğru olacağına ilişkin görüşler belirtilmiştir.

Bu durum alt sosyoekonomik düzeyde yapılan tartışmada da şiddet olarak düşünülmüştür. Ancak "tıbbi olarak başka seçenek yoksa şiddet değildir" olarak ekleme de yapılmıştır.

Ankara İli

Kadının istemediği aile planlaması yöntemini kullanılması şiddet olarak tanımlanmıştır. Kadın ve erkeğin eşit olduğu ve beraber karar vermeleri gerektiği görüşü benimsenmiştir.

Erzurum İli

Kadının istemediği aile planlaması yöntemini kullanılması şiddet olarak tanımlanmıştır.

Önerme 3: Evlilik içinde erkek ve kadının cinsel yaşamları devam eder. Erkeğin istediği zaman, eşi istemese de eşi ile cinsel ilişkide bulunabilir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bu bir şiddet uygulaması olabilir mi? Neden?

Aydın İli

Üst ve orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde katılımcıların çoğu bu zorlamanın şiddet olduğunu ve kabul edilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak bazı katılımcılar erkeğin cinsel beraberlik isteme hakkının olduğunu ve kadının da bunu kabul etmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir. Ancak bu görüşe gruptaki bazı katılımcılar tepki göstermişlerdir. Alt sosyoekonomik seviyede yapılan görüşmede bu durum şiddet olarak kabul edilmiştir.

"Bence kadın ee şey yani kocasını ya da eşini kaybetmek istemiyorsa bazı şeylere boyun eğmeli. Yani sonuçta eğer o gün erkek istiyor, kadın istemiyor; erkek gidip başkasıyla beraber olabilir ama kadın böyle bir şey yaptığı zaman çok yanlış görülür. Kendisi için de şey olur bu."

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Eşin de hani sanki ondan başkasıyla olamayacağını gibi öyle hani. Demek ki görüşleriniz uyuşmuyor, onu kaybetmemek için, o istiyor diye, ona önem verdiğin için olabilir ama o kim ki kaybetmek istemiyorsun? Annen mi baban mı yani? Dışarıdan bir insan sonuçta. Hani onun için öyle istemediğin bir şeyi yapmaya zorlayamaz bence.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Tabii hani cinsel obje gibi görmüş oluyosunuz bence öyle olunca, kadına erkek öyle yapınca. Kullanılmış gibi oluyo yani”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Ankara İli

Bu önermede tanımlanan durum “tecavüz” olarak belirtilmiştir. Evliliğin sadece cinsellik olmadığı, paylaşmak olduğu da dile getirilen görüşler arasında yer almıştır.

Erzurum İli

Tüm görüşmelerde yapılan tartışmalarda bu durum “tecavüz” olarak kabul edilmektedir. Ancak evli olan çiftler arasında şiddet sayılmamasına ilişkin görüşler de yer almaktadır.

Öneri 4: Çocuğu olmayan bir kadının çocuk sahibi olması için sürekli doktora götürülmesi gerekir. Bu kadın evlilik içi sorumluluklarını yerine getirememektedir. Bu cümleler hakkında ne düşünüyorsunuz, açıklar mısınız lütfen?

Aydın İli

Kadının zorla tedavi ettirilme yaklaşımı şiddet olarak tanımlanmaktadır. Erkeğin kadını çocuk sahibi olması beklenen bir kişi olarak görmemesi gerektiği belirtilmiştir. Tartışma sırasında taşıyıcı anne ve yurttan alınan çocuklara annelik yapma ve sahip olunacak duygular üzerinde yoğunlaşmıştır.

“Sürekli doktora gitmesi, kısırlığın varsa bir tedavisi yapılır da sürekli doktora gitmek tamamen yıpratıcı.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

“Bence annelik illa onu doğurmak değil yani. Sonuçta çocuğa sevgi göster, çocuğa ilgi göster, o çocuğu her haliyle seversin. Yani doğurmak değil bence sadece annelik.”

(Aydın, K, Üst-Orta SED, 11. Sınıf)

Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bu sorunun hem erkekten hem de kadından kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Kadına yönelik bir baskı unsuru olmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu durumdaki bir çiftin çocuk sahibi olmak için evlatlık alabilecekleri de belirtilmiştir.

“Bence çocuğunun olmaması o kadının iseyerek yaptığı birşey değil. O yüzden aşşalayan erkekler de var. Bu cidden çok var. Bu çok yanlış birşey bence.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

“Erkeklerde sorun varsa bile kadına yükleniyorlar.”

(Aydın, K, Orta SED, 11. Sınıf)

Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadının devamlı doktora götürülme durumu kabul edilmemektedir. Evlilik kavramı çok daha geniş alınmaktadır. Ancak çocuk sahibi olmanın da aile için gerekli olduğu belirtilmektedir.

Ankara İli

Kadın ve erkeğin bu durumu konuşarak çözümlenmesi gerektiği görüşü benimsenmiş, kadının bedenine ilişkin bir karar hakkının olduğu vurgulanmıştır. Kadının çocuğu olmuyorsa çocuğun evlatlık alınabileceği de belirtilen görüşler arasındadır. Daha az olmakla birlikte kadının çocuk sahibi olması için tedavisinin gerekliliği konusunda ikna edilmesi gerektiği görüşü de özellikle orta ve alt sosyoekonomik gruplarda tartışılmıştır.

Erzurum İli

Orta ve üst sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde bu durum şiddet olarak tanımlanmıştır. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan tartışmalarda kadının çocuk sahibi olması gerektiği ve erkeğin ona bu konuda destek olduğu belirtilmiştir. Bu olay şiddet kapsamına alınmamıştır. Ancak, kadının burada suçlu olmadığı, eğer olmuyorsa başka çözümler bulunması önerilmiştir. İlde kuma almanın normal kabul edildiği de dile getirilmiştir. Kadının erkeğini sevdiği ve çocuk sahibi olma için çözüm önerisi arama davranışı içine girmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Bir görüşmeci tarafından yetimhanelerden de çocuk alınabileceği belirtilmiştir.

4.a.i.2. Erkek Öğrenciler İle Yapılan Görüşmeler

Örnekleme uygun olarak araştırma kapsamındaki illerde görüşme yapılan liselerde grup tartışmaları gerçekleştirilmiştir. Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde sırasıyla 21, 22 ve 24 öğrenci olmak üzere toplam

67 öğrenci gönüllü olarak tartışma gruplarına katılmışlardır. Gruplar 6 ile 8 öğrenci arasında değişmektedir. Hangi ilde, hangi sosyo-ekonomik düzeyde kaçar erkek öğrencinin tartışma gruplarına katıldığı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6: Liselerde Görüşülen Erkek Öğrencilerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İller	Düşük SED	Orta SED	Yüksek SED	Toplam
Ankara	6	7	8	21
Erzurum	8	6	8	22
Aydın	8	0	16	24
Toplam	22	13	32	67

Bu tartışma gruplarında öğrencilerin dile getirdiği görüşlerin analizi aşağıda alt başlıklar halinde irdelenmektedir.

Ailenin Tanımı, Kadın ve Erkeğin Aile İçindeki Rollerini

Aile içi kadına yönelik şiddetin tanımlanması öncesinde aile kavramı, kadın ve erkek rollerinin erkek lise öğrencileri tarafından nasıl değerlendirildiği öğrenilmek istenmiştir.

Erkek öğrenciler tarafından ailenin sözcük tanımının verilmesinin yanı sıra aile, temel eğitiminin verildiği sosyal kurum olarak tanımlanmıştır. Ayrıca mutluluk, güven, yardımlaşma, açıklsözlülük, dayanışma, destek duygularının yaşandığı bir ortam olarak da tanımlama zenginleştirilmiştir. Erzurum İlinde "çekirdek" ve "geniş" aile yapısı da tanım sırasında belirtilmiştir. Aydın İlinde aile olmanın sorumluluğunun çok önemli olduğu vurgulanmıştır.

"Aile yani bizim gibi genç nesli ya da bizim gibi kişileri geleceğe hazırlayan işte nasıl diyeyim, kuşaklara aktarımında, kültürle, her türlü yönde bizi ileriye taşıyan, taşımamızı sağlayan en önemli unsur."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

"Bence aile demek sadece anne, baba, çocuklardan oluşan bir şey değildir. Çünkü aile demek insanların birbirine değer verdiği, birbirinin arkasını kolladığı yani kişilerdir, en güvendiğin kişilerdir."

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Ailede erkek ve kadının rolüne ilişkin tartışmalar sırasında genel olarak annenin ev düzeni ve çocuklardan sorumlu olduğu, erkeğin ise gelir getiren bir işte çalışma zorunluluğundan bahsedilmiştir. Tüm illerde erkek adolesanlar sosyoekonomik düzeylerde farklı olmak üzere kendi ve çevrelerindeki ailelerin yaşamlarından örnekler vererek ailelerdeki sorumluluk paylaşımından bahsetmişlerdir.

- Aydın İlinde evdeki temel sorumlu kişi anne olmasına karşılık, kadınların çalışma yaşamına daha fazla katılmaları nedeniyle kadınların evdeki sorumluluklarını erkekler ile beraber paylaşmalarının daha fazla görülmeye başladığı, bunun normal karşılanması gerektiğine ilişkin görüş birliği oluşmuştur.
- Ankara İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde kadının öğrenim düzeyinin yükselmesi ve çalışma yaşamına aktif katılımı ile evdeki sorumluluklarının paylaşılmasının söz konusu olduğu belirtilirken, orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde babanın otoriter rolü, evdeki temel kişi olması daha ön plana çıkan bir görüş olmuştur. Ankara İlinde evde kız çocuğun anneye yardım etme sorumluluğu belirtilmiştir. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde baba ve anne rollerin tamamen değişmesi durumunda çocukların model almakta zorlanacakları belirtilen görüşler arasındadır.
- Erzurum İlinde ise aile içi kurallar daha katıdır. Ailenin tanımı içinde babanın ailedeki yeri de tanımlanmış, ailenin reisi olduğu farklı ifadelerle vurgulanmıştır. Babanın eve gelir getiren kişi olduğu annenin ailedeki rolünün ise evin düzeninin sağlanması, çocukların bakımı ile gelenek ve göreneklere öğretmesi şeklinde tanımlanmıştır. Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmeler sırasında annenin gelir getiren bir işte çalışması durumunda babanın da evdeki iş paylaşımında sorumluluk alabileceği belirtilmiştir. Ancak özellikle yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde ailede babanın ev işi yapmasının kesinlikle kabul edilmediği dikkati çekmiş, aileden öğrenilenlerin kendi yaşamlarında da devam etmesini arzu ettiklerini açık olarak ifade etmişlerdir. Yine bu grupta bölgenin yapısı dile getirilmiş ve Batıda durumun farklı olduğunun farkında olduklarını belirtmişlerdir. Görüşmeler sırasında çocukların ise anneye yardımcı olmasına ilişkin olumlu konuşmalar yer almıştır.

"Ben şöyle söyleyeyim. Ev hanımıysa yani eğer erkeğin karısı, ev işlerini yani evin içinde temizlik, bulaşık olsun, kadın yapmak zorundadır bence. Ama ikisi de çalışıyorsa kendi aralarında görev dağılımı yapıp, yani erkeğin de yemek yapması lazım tabii ki yeri geldiğinde."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

"Eskiden belki daha farklıydı ama günümüzde yakınlaştı bence yaptıkları işler de.... Kadınlar daha topluma katılmaya başladı."

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

"Eğer otuz yıl öncesinden bahsetseydik baba çalışır, anne evi, eve bakar, çocuklar da okur diyebilirdik. Ama şimdi toplum değiştiği için şimdi kadınlar da çalışıyor..."

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

"Baba evin nafakasını kazanmak zorundadır ... belki anne de çalışıyordu, çocuklar eğitim görür belki. Hepsini akşam evde buluşur, anne doyurur."

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"... ben aileyi aslında küçük bir devlete benzetirim, biraz daha kendi kimliğimize incek olursak, mesela orta asyada çadırı ayakta tutan ana direk olarak bakıyordu erkeğe. ben de biraz muhafakarım. yani aslında aileyi erkeğin yönetmesi gerektiğine inanıyorum neden böyle düşünüyorum? Erkek, işte ekmeği kazanır, yiyeceklerini eve getirir, anneye teslim eder, anne ise evin yönetiminden sorumludur, diye düşünüyorum, çocukların eğitiminde, gelişiminde. hani anne de baba da çalışsa, az önce söylediğimiz gibi, çocukların eğitiminde, gelişiminde eksiklikler meydana geliyor, diye düşünüyorum. bence anne çocuklarını kendi örf adetlerine geleneklerine göre büyütür, besler, baba ise onları koruyup kollama hakkına sahiptir, diye düşünüyorum. sorumlulukları bence böyledir, yalnız hani baba ev yönetiminden sorumludur derken hani dedim ya devlete benziyor diye,"

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

"Herkes hani yapabileceği şeyleri yapmalı. Mesela bi bayan gidip su faturasını yatırmamalı mesela. Erkek yapması gereken işleri yapmalı, bayan da yapması gerekenleri yapmalı."

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"Su faturasına sadece kadının gitmesi biraz sorun oluyo doğuda, erkekle beraber olsa daha hani böyle yanında bi erkek bulunduğu zaman pek hor görülmez ama hani sadece bayanın bi alışverişe çıkması, bakkaladır hani markete falan gitmesi biraz Doğuda hani biraz hoş görülüyor. Batıda bilmiyorum nasıldır."

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

Kadın ve Erkeğin Toplumdaki Yeri

Kadının toplum içindeki konumuna ilişkin görüşler değerlendirildiğinde ise yine illere göre farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Aydın'da yüksek sosyoekonomik düzeydeki grupta, kadınların düzeni sağlama, erkeği yönetme konusunda çok önemli rolü olduğu vurgulanmıştır. Kadınların bu özelliklerinin iş hayatında çok önemli olduğu, bu özelliklerinin onların çok başarılı olmalarını sağlayacağına inandıklarını ifade etmişlerdir. Ancak kadının bu haklarına ülkenin her yerinde sahip olmadığı (Güneydoğu Bölgesinde sorunun daha fazla olduğu), özellikle erkeklerin görüşlerinin değişmesinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuşmalar sırasında üniversitede okuyan annelerin yaşadığı zorluklar, siyasette olan kadınlar, istediği partiye oy verebilme gibi farklı örnekler ile de kadınların daha özgür olduğu dile getirilmiştir. Toplumda söz söyleme hakkına sahip olan kadınların aile yapılarının daha farklı olduğu belirtilmektedir. Özellikle Aydın ilinde toplumdaki bakış açısının değişmesiyle kadınların pek çok işi yapabileceğine inandıklarına ilişkin görüş benimsenmektedir.

“Kadınlar mesela iş hayatına veya toplum hayatına girdi mi erkeklerin ağzından direk şu çıkar: Elinin hamuruyla erkek işine mi girer? Ne anlar o işten, otursun evinde çoluk çocuğuna baksın. Bu zamanla değişti yani.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“Şimdi arkadaşın dediği gibi önceden her şey farklıydı. Kadın deyince herkes farklı yorumluyordu ama şimdi toplumumuzda biraz da olsa değişme olmaya başladı. Kadınlar her yere genelde girmeye başladı, hatta bazı yerlerde kadınlar erkeklerden hem daha üstün hem daha da –üstün derken o iş yerindeki başarıları. Başarıları erkeklerden biraz daha fazla olmaya da gidebildi. En yakın bir örnek verilebilirse mesela bizim kendi Aydınımızın bile belediye başkanı kadın. Yani kadın deyince biraz daha değişmeye başladı her şey. Bakıyorsunuz eğitimde olsun, siyasette olsun başka her yerde kadın da girebiliyor artık. Sporda olsun, gazetede olsun her yerde kadınların da görevi biraz da olsa artmaya başladı. İlerleyen dönemde nasıl olur bilmiyorum ama artacak gibi de görünüyor.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

Ankara ve Erzurum İllerinde kadının ev dışında gelir getiren işte çalışmasının onaylanmaması baskın bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır. Ankara İlinde özellikle alt sosyoekonomik düzeyde kadının evde olmasının çocukların bakımı açısından çok önemli olduğu, annenin çocukları kontrol etmesi gerektiği belirtilmektedir. Erzurum İlinde annenin çalışması halinde evdeki düzenin sarsılacağına ilişkin kanaat yaygındır. Erzurum İlinde kadının çalışmasını en fazla destekleyen grup yüksek sosyoekonomik düzeyde görüşmeye katılanlar olup, bu grup içinde de aile sorumluluklarının çalışma yaşamının önüne geçebileceğinin göz önünde tutulması gerektiği vurgulanmaktadır.

“Ya benim annem önceden çalışıyordu, şimdi çalışmıyo ama çalışırken iyi olmuyo bence. Yani ailenin... annen olunca değişik oluyo yani evde, içindeki his değişik oluyo annen var, sırtını annene dayıyorsun, ediyosun.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

Her üç ilde de yapılan görüşmelerde kadınların her türlü işi yapamayacakları görüşü belirtilmiştir. Kadının fiziksel gücünün az olması ve de toplum içinde bazı davranışların kabul edilmemesi nedeniyle iş seçiminin önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra kadının gece saatlerinde sokakta olmasının mümkün olamayacağı, zarar göreceği görüşü de yaygın olarak kabul gören durum olarak ortaya çıkmıştır. Erzurum İlinde ise kadının fiziksel gücünün yanı sıra duygusal yapısına uygun işlerde çalışması gerektiği vurgulanmıştır. Erzurum İlinde kadının çok fazla kişi ile karşılaşmayacağı, psikososyal açıdan zorlanmayacağı mesleklerin tercih edilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Erzurum İlinde alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ise erkeklerin disiplin, otorite, fiziksel güç, ticari düşünce yapısı gerektiren işlerde çalışmasının uygun olacağı belirtilirken, kadınların bu alanlarda başarısız olacağı düşünülmektedir. Bunlara ek olarak Erzurum İlinde, bir kadının aile yaşamındaki sorumluluklarını etkilemeyecek türde işlerde çalışması kabul edilmektedir.

“.... mesela bi iş gereği olsun, mesela gecenin 2 sinde 3 ünde karnını doyurmak için Bi yere girmek isteyecek yani kadın olduğu için ona farklı gözle bakılacağı için hani bi sıkılacak, utancak o yüzden yani.”

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

“Mesela bi kadın kendini koruyamaz.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

“Kadın çalışmalı fakat şöyle bir şey, bence erkek evin her gereğini yaparsa kadının çalışmasına ihtiyaç kalmaz. Kadın çalışmasının sebebi şudur aslında ya eğitiminde çok ileri gitmiştir, otomatikman eğitiminin gereğini yapmaya çalışır, ya da çalışmak zorunda olduğu için, eve ek bir gelir getirmek zorunda olduğu için, evin geçimine katkıda bulunmak olduğu için amacı ondan dolayı çalışır, onun dışında bence erkek evinin gereğini her şekilde, bu tabi en başta yine aileden başlıyor, ailede ilk eğitim düzgün verilir, daha sonra da diğer eğitim kurumlarında da aynı şekilde devam ederse, bilinçli ve eğitilmiş, dolayısıyla mesleğinde rahat, maaş bakımından ailesine yetebilecek bir seviyeye gelir, bu da kadına tabi ailevi bakımdan rolünü üstlenir. illa ki fedakarlıklarımız olmak zorunda, eğer biz geleceği düşünüyorsak bu şekilde davranmamız gerekiyor, yani kadını çalıştırmamaya, bu bir baskı olarak değil, ailevi bakımdan kopmamak için bu şekilde yapmamız gerekir diye düşünüyorum.”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

“Fiziksel olarak, bence bir bayan için en güzel meslek şey olabilir yani öğretmenlik olabilir çünkü bir bayanın daha yani, o yaradılıştan galiba bilmiyorum da, öğrettiği şeyler daha iyidir, daha baskındır diye düşünüyorum. Bir erkeğin yaptığı işi bir bayan yapamayabilir, bir bayanın yaptığı işi bir erkek yapamayabilir, bunlar ayrılabilir bir noktada, amam şu var yani, bence bayan daha fazla yani ağır işlerde çalışmamalı. Mesela ağır işten kastım da şu mesela bir bayan daha çok günde 5-6 saat çalışmalı, bir erkek kadar çalışması gerekmiyor, çünkü evine gitmesi lazım, çocuğuna bakması gerekiyor, çocuğuna birşeyler anlatması gerekiyor, çünkü bence ailedeki öğretmen, çocuğa birşeyler öğreten annedir. Onun için annenin ilk önce çocuğunu eğitmesi, çocuğuna birşeyler öğretmesi, daha çok işini evinde yapması gerekiyor. Daha sonra arta kalan yani boş zamanlarda çalışabilir, az böyle fazla değil, ama bir erkek tabi çalışabilir. Erkek belki günlerce işinden dolayı eve gelmeyebilir, başka yerlere gidebilir, iş dolayısıyla, ama bunu bayan yaparsa ailede huzursuzluk oluşturabilir. Onun için biraz daha yani kadının iş hayatında biraz daha az yer alması, daha mantıklı olur diye düşünüyorum.”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

Erkek adolesanların kadınların çalışma yaşamında yer almasına ilişkin görüşleri Aydın ilinde olumlu iken Erzurum ve Ankara illerinde daha geleneksel bir bakış açısının hakim olduğu görülmektedir. Ancak, yapılacak iş konusunda tüm illerde kadının fiziksel yapısının ön plana alındığı, Erzurum ilinde ayrıca belli meslek alanlarının tanımlanması nedeniyle kadının sosyal yaşamda yer almasına ilişkin muhafazakar bir bakış açısının hakim olduğunu düşündürmektedir.

Ailede kadına yönelik şiddet tanımı ve türleri konusundaki görüşler

Şiddetin tanımı, bir kişinin bir başka kişi üzerinde gücünü göstermesi olarak yapılmıştır. Burada kişinin başka bir kişi ile olan sorunu ya da başka birine karşı olan hiddetini zayıf olan kişiye yansıtması olarak da bir açıklama yapılmıştır. Ankara İlinde kadının haklarının ihlal edilmesi şiddet olarak tanımlanmıştır.

Fiziksel şiddet olarak kolunu sıkmak, kavga etmek, dayak atmak, terlik atmak, elde sigara söndürmek, kaba kuvvet uygulamak, öldürmek olarak sıralanırken, psikolojik şiddet kapsamında hakaret etmek, tehdit etmek, psikolojik olarak kötü bakmak, mimik ve jestler kullanmak, ağır söz söylemek, hareketlerini kısıtlamak, çökertmek, saygısızlık yapmak, değer vermemek, aşağılamak, küçümsemek, alaycı hareket içinde olmak, bağırarak, sürekli baskı yapmak, kalp kırmak örnekleri verilmiştir. “Bağırarak”, bazı katılımcılar tarafından şiddet olarak kabul edilmemektedir. Aydın İli alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında toplumda “eksik etek” gibi ifadelerin de şiddet tanımı içine girdiği belirtilmiştir.

“Şimdi bağırarak derken ne? Bağırarak yanmak var, bir de konuşma içinde sesimin yükselmesi var, bu bence olağan bir durum yani. Yani en basitinden ‘yemek güzel olmamış’ diye oradan kavga bile çıkabilir yani.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

“Yaa, yani, nasıl olur, hani, belli bir gücü yoktur ya da arkasında duran kimse yoktur hani. Erkek-teyse hani bu güç vardır. O zaman karşı taraf hani ezilen taraf olduğu için, hani mecburen karşı çıkamaz ya da karşı çıksa da baktı ki hani gücü yetinemiyo, hani eninde sonunda karşı koymayı bırakır, işte o zaman izin verme gibi bir alan giriyö.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

“Fiziksel şiddet sadece yani böyle vücuttaki darp izlerine bağlı değil. Yani nasıl desem ki, insanın psikolojikmen etkilenmesinden de olabilir.”

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

Ekonomik şiddete örnek olarak harcamaların kısıtlanması için baskı yapma örneği yüksek sosyoekonomik düzeyde verilirken alt sosyoekonomik düzeyde paranın verilmemesi olarak açıklanmıştır.

Cinsel şiddet ile ilgili açıklamalar aşağıda illere göre verilmiştir.

- Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede cinsel şiddete ilişkin bilgisi olmadığını belirten katılımcılar var olup laf atmak, taciz etmek, tecavüz, istenmeyen dokunma ve temas gibi örneklerle açıklama yapılmıştır.

- Ankara İlinde kadının isteksiz olduğu durumda erkeğin cinsel beraberlik için zorlaması “tecavüz” olarak tanımlanmıştır. Ancak grup içinde evli olma durumunda, bu davranışın tecavüz olması konusunda kararsız kalanlar olmuştur. Bu grupta cinsel şiddet içinde “kıskançlık” da yer almıştır. Ankara İlinde orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede erkek ve kadının karşılıklı cinsel isteklerinin olması gerektiği vurgulanmıştır. Kadının eşi ile olan cinsel beraberliğinde isteksiz olması bir kaç defa için kabul edilebileceği vurgulanmıştır. Ancak bunun sürekliliği halinde erkeğin sıkıntı yaşamasına neden olacağı ve kabul sınırını aşacağı belirtilmiştir.
- Erzurum İlinde orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde laf atma cinsel taciz olarak kabul edilmemiştir. Cinsel şiddet için bedene dokunmak gerektiği düşünülmektedir. Kadınların açık kıyafetler giyindikleri zaman bu davranışın erkeklere yönelik bir hareket olduğunu düşünülmekte ve bakmayı doğal kabul etmektedirler. Bu durumda kadının hatalı davranışta bulunduğu, erkeğin ise terbiyesizlik yaptığı belirtilmektedir.

Cinsel şiddet ile ilgili algılamada illere göre farklılık olduğu görülmektedir. Aydın İlinde kadına yönelik cinsellik içeren herhangi bir ifadenin şiddet olabileceği kabul edilmektedir. Ankara ve Erzurum İllerinde ise evlilikte kadının istemediği durumda cinsel beraberliğin kabul edilemez olduğuna ilişkin görüşlerin olması karşılıklı isteğin çok da önemsenmediğini düşündürmüştür. Erkek adolesanların evlilikte eşi ile cinsel beraberlikte karar verici rolde olduklarına ilişkin görüşleri olduğu düşünülebilir. Bu görüşün sosyal çevrelerinin sosyal ve kültürel etkileri sonucunda oluştuğu bilinmektedir. Özellikle Ankara ve Erzurum illerinde erkek baskın bir yapının desteklendiği düşünülmektedir.

“.. hani cinsel tacizin hani bence türleri vardır hani gözle, hani bakarak yapılan taciz böyle bakarsa rahatsız olur; hani bişey söylersin, laf atarsın o da rahatsız olur, bi de fiziksel olarak yapılan vardır. Bi bakmayla hani o karşıdaki bayan ya da erkek rahatsız olabilir, hani bi bakma da rahatsız olabilir onun için bence”

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“E²-1: Herkes güzel görünmek ister bunun için güzel şeyler giyilir. Ama erkek bunu böyle algılamaz, kötü şeyler geçirir aklından.

E-2: Şimdi caddede bir tanesi yürüyor mesela, her yeri kapalı, saç bile kapalı. Ona kimse yani kötü bir şey düşünemez. Hatta aksine çok namuslu diye düşünür. Ama onun tersini gören adam biraz konuşabilir.

E-3: Şimdiki erkekler açıklardan çok kapalılarına bakıyorlar.”

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

2 Erkeklerle verilen numaralar farklı kişileri göstermektedir.

Ailede kadına yönelik şiddetin nedenleri

Şiddetin görülmesi ile ilgili görüşleri sorulduğunda gençler;

- Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde bu tür olayların kendi ailelerinde ve yakın çevrelerinde olmadığını belirtmektedirler. Ancak kendi çevrelerinde bu tür olaylar olmazken toplumda çok sık olarak olduğunu da vurgulamaktadırlar.
- Ankara İlinde ise özellikle alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede “çok sık olmadığı” görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, şiddetin ailelerde kapalı ortamlarda yaşandığı ve ortaya çıkmadığı da tartışmada dile getirilmiştir.
- Erzurum İlinde ise alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bu olayların yaşanmadığına ilişkin görüşler de beyan edilmiştir. Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ise arada olan tokat ya da dayağın şiddet sayılmaması gerektiğine ilişkin görüşler ek olarak belirtilmiştir.

Her üç ilde de görüşülen gençler bu tür olayların toplumun önemli bir sorunu olduğunu ancak kendi sosyal çevrelerinde olmadığını düşünmektedirler. İllerin seçiminde göz önüne alınan kriterlere göre farklı yanıtların alınması beklenmektedir. Ancak gençlerin şiddet olmadığı tarzında bir yansıtması şiddetin normalleştirildiği ve kabul edildiğini düşündürmektedir.

Erkeğin kişilik yapısı

Her üç ilde de erkeğin aile içinde otoriter kişilik yapısı nedeniyle eşine yönelik şiddet uygulama hakkını kendinde gördüğü belirtilmektedir. Aydın ve Ankara İllerinde yapılan iki odak grup sırasında “erkeklerin kadınları kendi malları gibi görmeleri” ifadesi kullanılmış olması, bu görüşün toplumda erkekler arasında kabul edilen görüşlerden biri olduğunu düşündürmektedir. Bu görüşün evlilik öncesinde dahi başladığına ilişkin ifadeler olmuştur. Erkek adolesanlar özellikle şahit oldukları olaylarda erkeklerin bu savunmayı yaptığını belirtmişlerdir.

Ankara orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede erkeğin bu tür bir bakış açısının ve davranışının olmasının toplum tarafından kabul edildiği görüşü vurgulanmıştır. Toplumun kadına yönelik şiddeti kabul ettiği, yadırganmadığı, erkeğin arkadaşları içinde kabul gördüğü ve dışlanmadığı vurgulanmış; ayrıca şiddet gösteren erkeklerin birbirlerine güçlerini göstermekten gurur duydukları da belirtilmiştir.

Diğer taraftan Erzurum İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadına yönelik şiddetin adaletsiz olduğu, erkeğin güçlü yaratılmış olduğu, kadını kollaması gerekirken şiddet göstermesinin “adaletsizlik” olduğuna ilişkin görüş vurgulanmıştır. Hatta aldatan kadına şiddet gösterilmemesi, “Allahından bulmasının” dilenmesinin daha doğru olacağı belirtilmiştir. Bu tartışma sırasında da zaten erkeğin güçlü yaratılmış olduğu, kadının ona itaat etmesi gerektiği ve erkeğin itaat eden kadını koruması görüşü ortaya belirgin olarak çıkmaktadır.

“..Mesela zaten Allah bayanı erkeğe eşit olarak yaratsaydı, karşılıklı olarak şiddet uygulayabilirdi ama zaten Allah erkekten biraz daha kuvvetsiz, güçsüz olarak yaratmış, kulları koruması gerekirken şiddet uygulaması haksızlık, adaletsizlik diye düşünüyorum, yani gücü yetse ben hiç düşünmüyorum, birbirine hemen hemen fiziksel olarak eşit olan karının ve kocanın birbiyle kavga edeceğini hiç düşünmüyorum çünkü erkek korkar karısına el kaldırmaya o durumda bence şiddet uygulamasının nedeni kendisini güçlü hissetmesidir bu durumda, bu da adaletsizliktir diye düşünüyorum ve şiddet uygulanan ailelerde çocukların gelişiminde büyük bir eksiklik var, bu herkes tarafından da görülebilir...”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

“Neden hep erkekler bayanlara vururlar? Çünkü şey yani erkek daha güçlü olduğu için bayana vurma şeyi hissediyor kendinde bu da bence erkeğe verilen gücü kötü yönde kullandığı için bu erkeğin yaptığı bir ayıptır bence.”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

“..aynı güçte olsalar vursunlar tamam, anlıyorum da yani bir erkek yani, hem erkekliğine yakışmaz hocam yani. Ben güçsüz olana kalkıp vurayım, hem soruna çözüm olmayacak hem de kalkıp vurcam onun için hem ona vurunca elime birşey geçmeyecek, o zarar görecektir belki bu o kişinin gördüğü zarardan dolayı vicdan azabı çekebilirim. Onun için erkek her zaman daha akıllı davranmalı, bayan da daha akıllı davranmalı, bayan da kendi üstüne düşen görevleri yapmalı ki bu duruma gelmesin.”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

Ankara İlinde orta sosyoekonomik düzeyi olan görüşmelerde erkeğin psikolojik durumunun bozuk olmasının bir neden olduğu belirtilmiş, erkeklerde hormonal dengesizlik olduğu ve kendi stresiyle başa çıkamaması, öfkesine hakim olamaması gibi durumların şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olduğu belirtilmektedir. Yine bu grupta özellikle düşük sosyoekonomik düzeyde olan ailelerde kadına yönelik şiddetin daha sık görüldüğü vurgulanmıştır. Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında erkeğin alkollü olması da bir neden olarak gösterilmektedir.

Kadının statüsü

Erkeğin statüsüne bağlı olarak kadının aile ve toplum içindeki statüsünün düşük olmasının da şiddet görmesine neden olduğu belirtilmiştir. Aydın İlinde alt sosyoekonomik düzeyde kadının güçsüz olması ve şiddetin kadının güçsüzlüğünü daha da arttırdığı belirtilmiştir. Kadının ekonomik güçsüzlüğünün de kadının dezavantajlı konumunu daha da derinleştirdiği vurgulanmıştır. Kadının ilk şiddet görmesinde

verdiği tepki kabullenmek olursa, bu şiddetin kabulünün bir göstergesi sayılmaktadır. Ayrıca, kadının destekleyici bir yakın çevresinin olmaması şiddete karşı çıkmasını güçleştirmekte, daha da artmasına neden olmaktadır. Kadının eşinden ayrılması durumunda ise çocukların olması erkek ile olan etkileşimini devam ettirmekte ve şiddetin devam etmesine neden olmaktadır görüşü belirtilmektedir. Bu olayların zincirleme etkisi ile kadının yaşamı boyunca şiddete maruz kaldığı vurgulanmıştır. Kadının polise gitmesi ya da mahkeme kararı ile eşinin uzaklaştırmasının dahi bazen şiddetin bitmesini sağlayamadığı belirtilmiştir. Ancak, tüm bu tartışmalar sırasında kadının çalıştığı durumlarda şiddetin daha az olduğu da vurgulanmıştır.

Kadının güçsüzlüğünü derinleştirmek ve erkeğin kendi gücünü pekiştirmek için kadının davranışlarının kontrol altına tutulmasına ilişkin davranışların erkek tarafından zorlandığı özellikle alt sosyoekonomik düzeyde yapılan tartışmada dile getirilmiştir. Buna kadının sokağa çıkmasını yasaklama hatta kendi ailesine gitmesini önleme gibi farklı davranışlar örnek olarak verilmiş; bu davranışların arkasında kıskançlık, eşine güvenmeme, eşi ile ilişkisinin bozulma tehdidi hissetmesi gibi farklı nedenlerin olabileceği belirtilmiştir.

Kadının davranışlarının onaylanmaması

Kadının aile yaşamı içinde sorumluluklarını yerine getirmeme durumu, kavgacı tutumu ve kıskanç olmaları şiddete maruz kalma nedenleri olarak düşünülmektedir. Erzurum İlinde ek olarak kadının kişilik yapısı (!) ya da erkeğin yapması gereken para işlerine karışması şiddetin hak etmesinin gerekçeleri arasında sayılmıştır. Bunlara örnek olarak verilen olay ise şu şekildedir “Kadının sokağa çıkması nedeniyle evin işlerinin yapılmamış olması, işten yorgun gelen erkeğin sinirlenmesine neden olabilir.”; ikinci örnek ise “Kadının erkeği iyi bir şekilde karşılamaması da şiddet nedeni olabilir.” şeklindedir.

Kadının sorumluluklarını yerine getirmemesi ya da erkeğin sorumlu olduğu alanlara girmesi davranışlarının erkeği sinirlendirdiği, sabrının zorlandığı ve sonunda şiddet davranışlarının ortaya çıktığını belirtilmektedir. Bu durumlarda kadına tokat atma ile bir uyarı verilebileceği normal karşılanmaktadır. Aile içinde şiddet davranışlarının ortaya çıkmaması için kadının genel olarak olayları ve erkeğin davranışlarını “alttan alma” yaklaşımı sergilemesi beklenmektedir. Bu da kadınların erkekler tarafından istenilen davranışlara sahip olmadığında şiddet ile uyarılmasının kabul edildiğini göstermektedir.

“... şimdi ne bileyim böyle, kadın erkeğin karışacağı işlere karışmaması gerekir Mesela nasıl diyim, evde mesela , bir kredi çekilmesi gerekiyordur bankadan, ben bazen şahit olurum, kadınlara sinirlenirim böyle, hani para işlerini genelde erkekler halleder, siz de bilirsiniz yani, para işidir, ondan sonra”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

“Hani kadın zaten haksızsa erkeğin de yani bi yere kadar sabretme gücü var, ordan olabiliyo, sabrı taşabiliyo bi erkeğin”

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“Hak ettiği durumlar olabilir mesela laftan anlamıyo, bi mesela hayvana laf anlatılmaz, şiddet uygulanır hayvana yani, öyle insanlar var ki hayvanlar düşünemez, öyle insanlar var ki onlar da düşünemez, yani hayvandan bi farkı olmayan insanlar var, onlara da şiddet uygulamak lazım”

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“İşten gelince erkek mesela bazen sinirli olabilir. Karşısındakinin onu anlaması, alçakgönüllü davranması iyidir.”

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

Kadının bir başkası ile beraber olması durumunda ise erkeğin kadına yönelik şiddet davranışlarının olması normal ve olması gereken bir davranış olarak kabul edilmektedir. Kadına yönelik şiddet davranışlarının genel olarak kabul edilmediği Aydın İlinde dahi, böyle bir durumda erkeğin şiddet uygulaması haklı olarak görülmektedir. Böyle bir durumun asla kabul edilemeyeceği, şiddetin gerekçesinin doğru olduğu savunulmuştur. Tartışmalar sırasında kadının kendine ait bir varlık olarak ele alınması da dikkat çekmektedir. Toplumda kadının boşandıktan sonra bir başka erkekle evlenmesinin dahi bir şiddet nedeni olarak tanımlandığı ifadeler olmuştur.

“Benim anlayabileceğim tek şiddet namustan olarak. Hem bayan, hem erkek. Eğer erkek yaptıysa böyle bir şey, yani bir bayanla beraber olduysa, kadın haklı olarak şiddet gösterebilir, her şeyi yapabilir. Erkek de çok ileri gitmedikçe, belki çok böyle uç noktasına geldiyse, ben öyle bir şey yaşasam en fazla atacağım bir tokat olabilir. Gerçekten böyle namus diye bir şey olursa dayak olur, asla ileri gitmem, (//Görüşmeci: Başkasıyla cinsel ilişkiye girmek?) aynen. Öyle bir şey olursa bir tek o konuda yani. dayaktan kastım da tokat falan, ona şey yapabilirim. Namus konusu olursa ben gerçekten dayanmam –kendi açımdan söyleyeyim. (Bir başka katılımcı: Ben de.) Tek o konuda hak verebilirim, yani tokat falan, ilerisi asla olamaz.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

Kadının kabul edilmeyecek tarzda bir başka davranışı ise kıyafet seçimi olarak gündeme gelmiştir. Ankara ve Erzurum İllerinde yapılan görüşmeler sırasında özellikle kız çocuklarının “açık giyinen kız, hafif kız” gibi damgalanmalara neden olacak kıyafet seçimi ile başlayan davranışların daha sonra “kötü kadın” haline dönebileceği şeklindedir. Bu da kadının sadece ev içinde değil toplum içinde de bazı kıyafet ve davranış kurallarına uyma zorunluluğunu göstermektedir. Genç kızın yetiştirilmesinde babanın rolü

önemli olarak gösterilmiş, sokağa çıkmasından kıyafetine kadar bazı davranışların öğretilmesi gerektiği bir kaç katılımcı tarafından vurgulanmıştır.

Bir başka görüş ise Ankara İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde erkeğin eşini aldatmasının da ona yönelik bir şiddet uygulaması olarak yorumlanmıştır. Bu grupta kadını kıskanmak bir şiddet nedeni olarak ifade edilmiştir.

Evliliklerin yapısı

Evliliklerde erkek ve kadın arasındaki ilişkinin olumlu gelişebilmesi için başlangıç aşamasının da önemi tartışılarda gündeme gelmiştir. Ankara İlinde şiddetin nedenleri arasında evliliklerin erken yaşta olması, erkek ve kadının evliliğe hazır olmamalarının yer aldığı belirtilmiştir. Evlenmeden önce eşlerin birbirlerini tanıması önemli görülmektedir. Alt sosyoekonomik grupta yapılan görüşme sırasında ise kadının evlenme aracı olarak görüldüğü, hayat arkadaşı olarak görülmediği de belirtilmiştir. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde kadının çalışma hayatında yer alması durumunda eşini belirleme sırasında rolünün daha etkili olduğu ve istediği erkekle evlenebileceği vurgulanmıştır. Gelir getirmeyen ve evde oturan genç kızların ise gelen tekliflere göre eşlerini belirleyebilecekleri, anlaşabileceği bir kişi ile evlenememesinin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Aydın İli alt sosyoekonomik düzeyde bu görüş kadın ve erkeğin birbirlerini iyi tanımamalarının şiddete neden olabileceği şekline ifade edilmiştir.

“...bence karşılıklı olarak birbirlerinin hassas yönlerini, zayıf oldukları yönlerini bilmemelerinden de olabilir. Birinin çok sinirlendiği bir şeyi inadına birisi yapıyorsa bu da şiddeti doğurabilir yani... Çok iyi tanımamak. Birinin huyuna gitmek derler ya o şekilde. O olmadığı zaman şiddeti doğuracaktır yani.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Erkeklerin evlilik sırasında kadına olan sevgilerinin bitmesi halinde, kendini şiddet ile de ifade edebileceği düşünülmüştür. Erkeğin ailesinden ayrılamadığı, sorumluluklarını bırakamadığı için kendini şiddet davranışları ile ifade edebileceği belirtilmiştir.

Ailede erkeğin işsiz olması da şiddetin nedenleri arasında yer almıştır. Erkeğin işsiz olması nedeniyle stresli olması, bunalması, sıkıntı duyması şiddet davranışlarının artmasına neden olabilmektedir. Yine bu grupta kadının çok para harcaması da bir şiddet nedeni olarak belirtilmiştir.

Aydın İli yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede şiddetin pek çok aile içinde olabileceği belirtilmiş ve eğitimle olan ilgisinin zayıf olduğu belirtilmiştir. Eğitim düzeyi yüksek olan ailelerde şiddetin olduğu düşünülmektedir.

“Yani bu bence eğitimle de alakası yok. insanın kendi yapısıyla alakalı bişey bence. yani insan ne kadar eğitilmiş olursa olsun, yani nice üniversiteler bitirip de yine eşini döven, arkadaşın söylediği gibi eşine el kaldıran insanlar var ya da hiç eğitim almayıp da eşine gül gibi davranan insanlar da var. bu illa eğitimle kısıtlanamaz bence insan olmakla alakalı.”

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

Ancak Ankara İlinde şiddetin nedenleri arasında eğitimsizlik temel nedenler arasında sıralanmıştır. Bu tartışma sırasında öğrenim düzeyi yüksek olanlarda da şiddetin olduğuna ilişkin karşıt görüşmeler ortaya çıkmış olup, görüşme yapılan grup “ailede belirlenen tutum ve davranışların” da çok önemli olduğu ortak görüşüne ulaşmıştır. Ailede şiddet yaşıyorsa çocukların bu durumu model olarak alabilecekleri ve ileride şiddet uygulayabilecekleri belirtilmiştir.

Aile çocuklarına pek çok olaya karşı tutum geliştirmede önemli bir role sahiptir. Yaşam sırasında karşılarına çıkabilecek pek çok sorunun çözümünde aile yaklaşımından öğrenilenler kullanılmaktadır. Bu öğrenme sürecinin okulda devam ettiği belirtilmiştir.

Toplumsal norm ve değerler

Toplumda erkek ve kadın rollerinin oluşmasında önemli yeri olan gelenek ve görenekler de kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında yer almaktadır. Aydın İlinde yapılan görüşmelerde toplumumuzda gelenek, görenek, töre, namus gibi konular dile getirilerek şiddetin kabul edildiği savunulmuştur. Toplumun sosyal ve kültürel örüntüsünün kadın-erkek ilişkilerini yakından etkilediği belirtilmiştir. Kadına yönelik şiddet olaylarının Doğu Anadolu’da sık olarak görüldüğü, Batı Bölgesinde ise daha az olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni olarak da bölgelerde farklı sosyal ve kültürel örüntülerin olması gösterilmiştir. Ancak bazı katılımcılar Batı Anadolu Bölgesinde de kadına yönelik şiddetin sık olarak görüldüğü görüşlerini ısrarla belirtmişlerdir. Tartışma sırasında Batı Anadolu’da daha az görülmesinin nedeni sorulduğunda ise şiddet uygulayan erkeğin toplumda hoş görülmeceği ve toplum tarafından kendisine baskı yapılacağı şeklinde bir yorum ortaya çıkmıştır.

“Önüne geçilmez gibime geliyor benim Türkiye’de. Yani yok bence değişmez ya 180 derece çok zor. Ta kökenine inmek lazım, biz zaten Orta Asya’dan gelmişiz. Biz bir İngiliz erkeği olamayız yani.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“Yani mesela Türkiye’nin Ege kıyılarında falan mesela o civarda insanlar, nasıl diyeyim, Doğu’ya göre daha eğitilmiş ve kültürlü oldukları için hani ...ama mesela orada töre falan da var. İnsanların üzerinde baskı var.Kendi haklarını arayamayabilirler. Ama mesela burada kadınlar, hani pek fazla baskı yok üzerlerinde. Olsa bile toplum tarafından baskı yapan kişiler tepki görür.”

O yüzden buralarda pek öyle yaygın değil. Ama orada doğal.... Öyle o yüzden orada değişeceğini de çok düşünmüyorum. Yani geleneği kökten değiştirmek çok zor."

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Erzurum İli yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede toplumumuzda eski dönemlerde kadına yönelik şiddetin olmadığı, batılma süreci içinde toplumun değer kaybının olduğu ve şiddetin arttığı belirtilmiştir.

"Bence öyle çünkü inan insanlardık eskiden, hala öyle bir kesimimiz var ama değişen dünyaya ayak uyduran insanlar da var. Ahlaki yapısı bozulduğu için böyle başvuran insanlar da var, böyle bir toplum olma ya hiç gerek yoktu. İlla ki olucaktık, bir yerden sonra bozulma illa ki olacaktır ama bugün burda bunları konuşmamız ve çözüm aramamız bence gerçekten acı."

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

Toplumda olan değişim tartışması Ankara İli alt sosyoekonomik düzeyde medya programlarının şiddet davranışlarını öğrettiği şeklindedir. Medya programlarında şiddet davranışlarının yer almasının toplumun şiddet davranışlarını kabul etmesine, ayrıca taklit etmesine neden olmakta olduğu belirtilmektedir.

Şiddet Sonrasında Erkeğin, Kadının ve Çocukların Duyguları

Kadının duyguları

Kadının duyguları ile ilgili açıklamalar en fazla Aydın İlinde yapılmıştır. Aydın İlinde görüşmelerde belirtilen görüşler aşağıda verilmiştir.

Aile içinde şiddet davranışlarına maruz kalan kadının duyguları tanımlanırken kendini kötü hisseceği, hayata küseceği, kendini bir cisim, nesne olarak hisseceği, kendini ezilmiş, gururu ve onuru kırılmış gibi hisseceğini belirten ifadeler kullanılmıştır. Kadınların daha kırılgan ve hassas yapıda oldukları için şiddet gören erkeklere göre daha fazla etkilenecekleri ifade edilmiştir.

Erkeklere olan güven duygusu kaybolacağı görüşünü belirten katılımcılar da olmuştur.

Şiddet gören kadınların çocuklarına şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. Yani hem şiddet uygulanan hem de uygulayıcı olabildikleri belirtilmiştir.

"...yani kadın da şiddet uyguluyo yani bir yerde, çocuğuna yani ben çok görüyorum, çocuğa acayip fazla bağıryo, yapamıcağı şeyleri yapmasını istiyoyani."

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

Aydın İli alt sosyoekonomik düzeyde tüm bunlara ek olarak şiddet gören kadının, kocasının haklı olduğunu düşüneceğini belirten katılımcılar da olmuştur.

“Ses çıkartmayadabilir. Kocamdır döver...”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Ankara İlinde görüşmelerde kendileri erkek olduğu için kadının şiddet sonrası duygularını açıklama konusunda genel olarak yetersiz olacaklarını düşünmektedirler. Ancak kadının kötü ve çaresiz hissedeceği, ruhen ve bedenen çökeceği, ezik hissedeceğini düşünmektedirler.

Ankara İlinde katılımcılardan bazıları genel olarak kadının kişilik yapısının ve gücünün duygularının belirleyicisi olduğunu vurgulamışlardır. Güçlü bir kadının bu duruma karşı çıkacağı ve kendi yaşamını belirleyeceği, ancak kadının güçsüz olma durumunda ise kadının ezik olarak yaşamına devam edeceği ya da kendi ailesine döneceği belirtilmiştir.

“Kişiye göre değişir, mesela (mücadele eden kadın var, etmeyen kadın var) iradesiz kadın kendisini güçsüz hisseder, işte annesinin babasının yanına gider ya da sevdiklerinin yanına gider, iradeli kadın ise kendi ayakları üstünde (durur)”

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Erzurum İlinde ise kadının ağlayacağı, depresyona gireceği ve yaralanacağı belirtilmiştir. Kadında şiddet sonrası intikam alma hissi olabileceği de vurgulanmıştır. Bu gruptaki katılımcılar, özellikle tecavüz sonrası kadının duygularını anlayamayacaklarını da belirtmişlerdir.

Erkeğin duyguları

Tüm illerde yapılan görüşmelerde şiddet uygulayan erkeklerin “güçlü hissetme” duygularının olacağını belirtmişlerdir. Şiddet uygulayan erkeğin stresini azaltarak, rahatlayabileceğini söylemişlerdir.

Aydın İlinde bazı katılımcılar sürekli şiddet uygulayan erkeğin psikolojik sorunları olduğunu, farklı duyguları olacağını tahmin etmektedirler. Aydın İlinde görüşmeler sırasında şiddet uygulayan erkeklere yönelik “yobaz” gibi farklı içerikli olumsuz sıfatlar kullanılmıştır. Genel olarak sürekli şiddet uygulayan erkeklerin özür dilemeyecekleri düşünülmektedir.

Aydın İlinde katılımcıların hiç birisi kendilerinin kadına yönelik şiddet davranışları içinde olmayacağını belirtmişlerdir. Yufka yürekli erkeklerin zaten şiddet uygulamayacağını, bir anlık sinirle şiddet uygularlarsa da kadının gönlünü alacağı düşünülmektedir. Erkeğin psikolojik yapısının ve eğitim düzeyinin pişmanlık duygusunu etkileyeceğini düşünmektedirler. Ankara İlinde ise eşini seven bir erkeğin özür

dileyeceğini düşünmektedirler. Erzurum İlinde bir tanım verilmemekle beraber bazı erkeklerin intihar etmeye kadar gidebilecek pişmanlık duygusu yaşayabileceği belirtilmiştir.

“Erkek her zaman egemen şeyi var. Her zaman erkek üstündür anlayışı var bizde. Şimdi ben bayana bir şey diyemem, bayana gerçekten şiddet kötü bir şey herkes kabul ediyor ama bir erkek olsun veya mesela kavga edersem ben üstünlük kurmak isterim. Elimden geleni yani herkes yapar. Egemenlik herkesin içinde var, hangi konu olursa olsun yani en küçük bir şeyden de olabilir ama o egemenlik duygusu var.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“Genellikle eğitilmiş kişiler de bazen eğitim uyguluyor ama onlar uyguladığı şiddetten sonra pişman olabilirler ama eğitim seviyesi az olan insanlarda pişmanlık çok fazla değil. Kişiden kişiye bağlı pişman olup olmaması.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

“Belki pişman olabilir, özür diler. Belki ... iyi ki dövmüşüm der. Kendini üstün hisseder.”

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“Ya of stres atmışım der ya da dövdükten sonra elinde çiçekle yarın kendini affettirmeye çalışır”

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

Çocuğun duyguları

Ailede kadına yönelik şiddet yaşanan ailelerde erkek çocukların davranış ve duyguları irdelenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu erkek çocukların babalarının davranışlarını öğrenecekleri, ilerideki yaşamlarında şiddet davranışları göstereceklerini düşünmektedirler. Erkek çocuklardan bazıları annelerine uygulanan şiddetten etkilenip ileride babası gibi davranmamak için evlenmeyecekleri, kız çocuklarının da erkeklerden uzaklaşacağı ve anne gibi olmamak için evlenmeyeceği görüşlerini belirtmişlerdir.

“Ben diyecektim eğer çocuk evde bi şiddet görüyosa babasının annesine şiddet uygularken, o da yani ileride ... (güvendiği) kişiye ya da sevgililerine şiddet uygulamaya çalışır. Yani günümüzde çok var böyle. Mesela ben bi kere bir erkek bi kıza tokat atarken gördüm. Kız ağlayarak gitti sonra yani, çok saçma bence”

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Şiddete tanık olan çocukların psikolojik yapılarının etkilenebileceği, eve gelmek istemeyeceği belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde çocuğun aileden ve evden uzaklaştığı, uyuşturucuya başlayabildiği belirtil-

miştir. Çocukların alt sosyoekonomik düzeyde önce kullanıcı sonra satıcı oldukları, üst sosyoekonomik düzeyde ise kullanıcı oldukları vurgulanmıştır. Kendilerini kötü hissedeceklerini belirtmişlerdir. Okul başarılarının düşeceği, okuldan ayrılacakları, yaşamda başarılı olamayacakları belirtilmiştir.

Bu olay sonrasında çocukların babadan uzaklaşacağını ve nefret edeceğini belirten katılımcılar vardır. Annelerini koruyacaklarını belirtmişlerdir. Aydın ilinde bir görüş dikkati çekmiştir; katılımcı kadının, yani annesinin haksız olabileceğini düşünmekle beraber koruyacağını belirtmektedir ki, bu yanıt anneye karşı duyulan duygu ve erkek kişiliği arasında kaldığını düşündürmektedir.

“Öyle bir tartışma olsa mesela annem daha zayıf olduğu için fiziksel anlamda, tabii annemi korumaya... haksız bile olsa annem, o durumda annemi korumaya çalışırım.”

(Aydınlı olmayan bir katılımcı, memur çocuğu, farklı illeri gezerek büyümüş...)

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Çocukların yaşları da şiddete yanıtlarını etkilemektedir, küçük yaşlarda etkisi daha derin olurken daha büyük yaşlarda bu durumu önlemeye çalışmaktadırlar. Çocukların ortamdaki uzaklaştırılmaları gereği de gündeme getirilmiştir.

“Çocuk eğer küçükse hani büyüklere göre daha çok etkilenir. Babasının yaptığı ya da hani sözle hakaret etmesi ya da fiziksel olarak şiddet çocuğu çok etkiler. Böyle küçüklükten kalan yara derler ya hani içinde böyle hani noldu da böyle oldu falan hani bi çok büyük etkiler gösterebilir, ... hani ileriki yaşlarda da gösterebilir belki yani büyük yaşlarda etkiler diye düşünüyorum olumsuz yönde”

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“O ortamdaki çocukları uzaklaştırmak lazım çünkü o çocuklar da ailelerinde gördüklerini ilerisinde uygulayacakları için anne babalarını, ebeveynlerini değiştiremesek bile o çocukları oradan uzaklaştırmak gerek bence.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi

Tüm illerde toplumun öğretim düzeyinin yükseltilmesinin gerekli olduğu savunulmuştur. Öğrenim durumu yükseldikçe ailede şiddetin azaldığı, bu nedenle toplumun genel öğrenim düzeyinin yükseltilmesi

önerilmektedir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde hem kadının hem de erkeğin konuya ilişkin bilgilendirilmesi gerektiği, orta düzeyde ise üniversite yaşamının önemli bir sosyalleşme ortamı olduğu vurgulanmıştır.

“Erkeklerle ... eğitim yapmak, bayanlara, haklarını onlara öğretmek, yani bir en ufak bir el kaldırmasında bile yani ondan çok farklı şeyler olabilir, boşanma davasında adamın ...(yanında kalma) kararı alabilir bence. Ya ama yani hiç biri bilinçli değil çünkü eskiden diyormuş anneleri babaları onlara beyindir ne yaparsa şey, onlarda şu anda o zihniyet olabiliyor bazı bayanlarda. Ama onlar genelde eğitim almayan bayanlarda oluyor, eğitim alan, kendi ayakları üstünde duranlarda böyle bişey olmuyo.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

“Eğitimle önlenebilir yani cahil insanlar daha fazla kavga eder diye biliyorum yani cahil olduğu için ama üniversite mezunu insanlar daha az kavga eder diye biliyorum.”

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

Ayrıca Erzurum İlinde kadına yönelik şiddetin önlenmesinde şiddet hakkında bilinçlenmeyi sağlamak için seminer ve ders gibi etkinliklerin yapılması gerektiği söylenmiştir. Küçük yaşta yapılan eğitiminin sonunda şiddet davranışlarının azalacağı savunulmuştur. Bu eğitim sırasında empati duygusunun geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Eğitimler sırasında televizyon ve internetten yararlanılabileceği dile getirilmiştir. Ancak cinnet geçirme gibi özel durumların önlenmesinde bu tür müdahalelerin etkisinin sınırlı olacağı belirtilmiştir.

Aydın İlinde özellikle öğrenim düzeyi düşük kadınlar arasında şiddete karşı çıkma sırasında kullanılacak yolların bilinmemesi sorun olarak görülmektedir. Kadının sosyal statüsünün düşük olması nedeniyle sivil toplum kuruluşları gibi yerlere başvurabilmesine ilişkin olanakların artırılması, televizyonda başvuru merkezlerini belirten mesajların yaygın olarak verilmesi önerilmiştir.

“Mesela bir erkeğin kadına şiddet uygulaması eğitim düzeyinden kaynaklanabiliyor. İlköğretim mezunuysa pek bir bilgisi olmayabiliyor. Sürekli diyor, ee baba tarafından gördüğüyle, işte sen şeysin, sen döversin, erkeksin sen üstünsün, onlar da tetiklediği için kadına şiddet uygulayabiliyor. En ufak bir şeyde nasıl benim dediğimi yapmazsın deyip, eğitim düzeyinden de kaynaklanıyor.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“En azından sesini duyuramayan kadınların, şiddet görüp de sesini duyuramayan kadınların ulaşabileceği bir yer olabilir mesela. Televizyonda görür, izler. Gözü çarpar veya birisinden duyar, bir telefon numarası verebilirler televizyonda atıyorum onlara yardımcı olabilecek, oradan ulaşırlar. Bir şekilde bir çözüm yolu üretmeye çalışırlar yani. şiddetin önlemini bu şekilde de alabiliriz.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

Kadınların haklarına ulaşmaları

Aydın ve Ankara İllerinde özellikle yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde toplumda kadın ve erkeğin eşit sosyal haklara sahip olmadığı, sosyal statülerinin eşit olmasının gerektiği gündeme gelmiştir. Örnek olarak da TBMM’de kadın ve erkek milletvekillerinin yüzdeleri gösterilmiştir. Yine bu grupta kadın haklarını bilirse karşı çıkabileceği vurgulanmıştır.

Şiddetin önlenmesi için insanların bilinçlendirilmesi, kadınlara ve erkeklere haklarının öğretilmesi önerilmiştir. Kadınların toplumda haklarını uygulamalarına olanak sağlanmalıdır görüşü de benimsenmiştir. Erkeklerin kadınlara şiddet uygulayamayacağı, kadınların hakları olduğu üzerine mesajların topluma ve özellikle erkeklere verilmesi önerilmektedir. Bu eğitimin kapsamının “insanlık eğitimi” olması gerektiği savunulmuştur. Ülkemizde medya çok etkili olduğu için özellikle televizyonda bilinçlendirme programlarının yapılması, bu programlarda konuşmalardan ziyade etkili mesajların verildiği kısa film, animasyon gibi programlarda verilmesinin yanı sıra dizi filmlerde işlenmesi önerilmiştir. Alt sosyoekonomik düzeyde kadınların haklarını savunmalarına ilişkin bilgilendirilmesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Polise gitme ya da yasal yaptırım için başvuru cesareti için bilgilendirmenin önemi ve kadının kendi haklarını savunabilme becerisi vurgulanmıştır.

“Yani, haklarını bildiği sürece en başta, yani ona yapabileceği, yani şu anda kadınlar için şiddete yönelik çok çalışma var, mesela Mor Çatı evleri, işte kadınların sığınması için, yani her şeyi geçtim polis evine kadar sığınabiliyorlar ama şu andaki polisler ... mesela Arka Sokaklar diye bi dizi var, orda mesela anlatıyo kadın işte şiddet gördüğü için karakola gidiyo işte ... ya karakola gidiyorlar, ondan sonra evinin erkeğidir diye kadını tekrar gönderiyorlar, o adam o kadını öldürüyo, kimse de bu açıklamayı yapamıyo. Ama eğer kadın hakkını bilse”

(Ankara, E, Yüksek SED, 10. Sınıf)

Topluma yönelik mesajların yanı sıra öğretim kurumlarında da yaşama ilişkin derslerin olması önerilmiştir.

“Erkeklere de hakları öğretilmeli çünkü böyle bir hakkı yok. Yani eğer şiddet uygulayan erkekse böyle bir hakkı yok.”

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

“Toplumda çoğu kadın haklarının ne olduğunu bilmiyor daha. Ne yapacağını bilmiyor yani. Burada bir şeyler öğrense yani, şiddet görse, gider bir yere başvurur, bir şeyler yapar, çevresindeki-ler de ha bu böyle yapmış, biz de böyle yaparız, yani şiddet daha çok azalır.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“Okullarda da mesela buna ilişkin gene konuşmalar, dersler, bir tane, bir ders olsun yapılabilir mesela. Hep hayat matematikten veya edebiyattan ibaret değil.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

Ankara İlinde alt sosyoekonomik düzeyde kadının çalışma yaşamı içinde yer alması çok önemsenmiş, bu durumda kadının hakları konusundaki farkındalığının artacağı, erkeğin de davranışlarına daha fazla dikkat edeceği belirtilmiştir.

Evliliklerin planlanması ve sağlıklı aile yapısının sürdürülmesi

Tüm illerde evliliklerin planlanmasının önemi vurgulanmış, evliliklerin sağlıklı başlaması için öneriler geliştirilmiştir.

Aydın İlinde doğru eş seçimiyle yanlış evliliklerin önlenebileceği görüşü savunulmuştur. Tartışmalar sırasında televizyonda yer alan evlenme programları, çok ileri yaştaki erkeklerin genç kadınlarla evlenmeleri eleştirilmiş, bu tür evliliklerin büyük sakıncaları olduğu, kabul edilemez olduğu vurgulanmıştır.

Erken yaşta evliliğin sakıncaları ise her üç ilde de üstünde durulan bir konu olmuştur. Aydın ve Ankara İllerinde erken yaşta evliliğe şiddetle karşı çıkılmış, başlık parası da eleştirilmiştir. Her iki ilde de törelerin kadınların yaşamlarını belirlediği görüşü benimsenmiştir. Ailelerin evlenmiş olan kızlarının artık kendi ailelerinden olmadığını düşündükleri ve şiddet görmesine karşı çıkmadıkları belirtilmiştir.

“Sadece, haniarkadaşımız Doğu’daki töreyi bitirmek lazım dedi. Orada da var ama buralarda da olmuyor değil yani. Benim ilköğretimden bir arkadaşım bana Mart’ın 22’si olması lazım sanırım, mesaj attı işte şurada şurada nişanım var, hepinizi aramızda görmekten mutluluk duyarız diye. Yani o kişinin nasıl yani nişan, evleneceği kişiyle ya da nişanlanacağı kişiyle eşit düşünceleri olabilir, ben bunu merak ediyorum yani. 17 yaşında daha benle aynı, yaşıtlı. Buralı, Yenipazarlı, nişanı vardı yani. Buralarda da oluyor yani öyle şeyler, sadece Doğu’da olmuyor, buralarda da çok oluyor yani. Bunların da önüne geçilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. 17 yaşındaki bir kişinin 28-29 yaşında yaşındaki bir kişiyle, ya da 25 yaşındaki bir kişiyle, daha çocuk diye, genç diye tabir ediliyor, düşünceleri çok farklı olur yani bilmiyorum ben öyle düşünüyorum, anlaşılamazlar yani bence.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

"Gelinlikle gittin, kefenle geleceksin diyor."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

"O kızı o hale getirenin de büyük ceza görmesi lazım. Yani onun babası, onu evlendiren veya o aileden biri, onların da ceza görmesi lazım. Onlarda da nasıl bir kalp, nasıl bir vicdan varsa ben onu da anlayamıyorum. Sen 15 yaşındaki kızını evlendiriyon, sen evinde rahat rahat uyuyon, ben orada 25 yaşındaki kızımı evlendireyim diye ortalıkta geziyom. Kızın dayak yediği zaman sen nasıl uyuyabiliyon? Kendi canından, kızın bu. Ama millet çok rahat, insanlar çok rahat rahat normal bakıyor yani."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

"Hoşgörü. Birbirini severek evlendirme. Ee, evlendirme demeyim de, zaten onların ikisinin arasında da. Kendi isteğiyle evlenme..."

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

"...bi de aile yanında olmadı mı kadının... aile de artık istemediği zaman. Çünkü şey, bazı yörelerde bu öyledir. Gidiş... evde gelinlikle çıktığın zaman o eve kefeninle anca dönersin diye söylüyorlar yani. Bu bizim orda da var ama bu görüş çok yanlış. Çünkü ne olursa olsun o senin evladın."

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

Evlilik öncesi anlaşma sürecinin yaşanması ya da evlilik öncesi danışmanlık sistemleri önerilmiştir. Ankara İlinde evlilik öncesi tanışmanın aile yapısını daha sağlıklı yapacağı düşünülmektedir. Erzurum İlinde evliliklerin öncesinde eşlerin birbirlerini tanımalarının önemi vurgulanmıştır. Uzun bir tanışma dönemi eşlerin evlilikte daha iyi anlaşmalarını sağlayacağı belirtilmiştir. Erzurum İlinde aile eğitimi önemli bulunup, evlilik öncesi danışmanlık hizmeti ile anne ve baba davranışlarının olumlu yönde olmasının sağlanabileceği düşünülmüştür. Bu danışmanlık eğitimi sonrasında evlilik sertifikasının verilmesi de önerilmiştir. Bu şekilde çocukluk döneminden itibaren olumlu aile ortamında büyüme ve gelişme sağlanabileceği savunulmuştur.

Özellikle Ankara İlinde yapılan görüşmelerde aile yapısının önemi vurgulanarak, anne ile babanın ilişkisinin olumlu olması belirtilmektedir. Olumlu aile ortamının sağlanması çocuğun sağlıklı gelişmesini ve gelecek yaşamında şiddet uygulamasını önlenmesinde önem taşıyacağı vurgulanmıştır. Bu nedenle aile ortamında çocuklara doğru mesajların verilmesi önem taşımaktadır. Çocukların konuya ilişkin bilinç durumlarının artırılması gerektiği belirtilmiştir.

"Zaten toplumun yetiştirilmesiyle alakalı. Anne babadan çocuk ne görüyorsa ileride onu uyguluyordur. Nasıl desem, birbirine saygı meselesidir bu aslında, eşlerin karşılıklı, eğer insanın eşiyle karşılıklı birbirine saygısı yoksa zaten o bitmiştir, şiddet de olması gayet normaldir ama eğer karşılıklı saygı varsa zaten o ailede şiddet yoktur yani gayet de düzgün bi şekilde ilerliyo."

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“Bence o ailenin çocuklarına bilinçlendirmesi lazım. Hem aileye, hem çocuklara farklı yönden yani. Farklı yönden bakmaları lazım. Mesela aileyi şiddet yönünden bi yere gönderebilirler. Vakit geçirmeleri için, ailecek. Seminer falanlara yani, oraya gönderebilirler. Örnek olabilir. çocuklarıyla vakit geçirme, eşiyile vakit geçirme için başka şeyler tasarlayabilirler.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

“Aileyi paylaştırmak için oyunlar filan. Mesela bi neydi, kelime oyunu türü şeyler olur ya hani, mesela der şimdi sıra sende. Hani birbirinin haklarına yavaş yavaş saygı göstermeyi öğrenirler, şey yapmayı, dayanışmayı öğrenirler.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

Ankara İlinde alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde iletişim sorunu olan ailelere psikolojik danışmanlık ve destek önerisi geliştirilmiştir. Aileye davranışlarını düzenleme konusunda öneriler yapılabileceği, ailenin paylaşımını artırmak için hafta sonu sinema, tiyatro, yarışma gibi ortamlarda bulunabileceği önerilmiştir. Bu şekilde aile bireyleri arasındaki iletişimin güçlendirilmesinin sağlanacağı vurgulanmıştır. Aile bireyleri arasında psikolojik sorunu olanların ise mutlaka tedavi olmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Diğer Öneriler

Alkol kullanımının sorun olduğu ve fiyat artırmanın bir önlem olarak düşünülebileceği belirtilmiştir.

Ailenin ekonomik durumunun kötü olmasının aile içi şiddete neden olduğu belirtilmiştir. Ancak görüşme sırasında bu durumun iyileştirilmesine ilişkin bir öneri geliştirilememiştir.

Dini eğitimin aile içindeki olumlu ilişkileri destekleyerek şiddeti de önleyeceği görüşü savunulmuştur.

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası;

Aile ile iletişim kurma

Erzurum İlinde ailede kadına yönelik şiddet uygulanması halinde kadın ile iletişim kurularak şiddete neden olan olayların çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bir erkeğin hayat arkadaşı ile şiddet göstermeden anlaşabilmesi gerektiği, şiddetin çözüm yolu olmayacağı vurgulanmıştır. Ailede bulunan akrabaların mutlaka aracı olması gerektiği ve erkeğin şiddet göstermemesi konusunda ikna edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Orta ve yüksek sosyoekonomik düzey yapılan görüşmelerde ise şiddet gören kadının eşi ile ilgili olan ilişkisini düzenlemek durumunda olduğu, çocuğu varsa zaten başka şansının olmadığını belirtmişlerdir.

Kadının "suçlu" olduğu durumda zaten özür dilemesi gerektiği belirtirken "suçsuz" olduğu durumlarda ise ailedeki olumlu ortamı sağlamak zorunda olduğu vurgulanmıştır.

"Yani bence şiddete uğrayan bi kadın yani aile içinde her şeyi nasıl tekrar düzene koyabilirim, nasıl yoluna girer her şey ... düşünmesi lazım bence, çare bulması lazım.... eğer suçluyorsa mesela özür diler... Değilse de yani..."

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"Bu durum sonucunda zaten hep erkekler yapıcı oluyo... kadınlar daha çok yıkıcı olma tarafı"

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"Erkeğin yapısında varsa ... sonuçta daha öncelikli olarak yapıcı olmak lazım hani boşanmayı en son ihtimal olarak düşünmek lazım"

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

Kadına haklarını araması konusunda destek olma

Aydın İlinde alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede aile içine girmenin çok zor olduğu kadının hakkını kendisinin aramaya başlamasının daha doğru olduğu belirtilmiştir.

".... Hani dışarıdan bir aileye müdahale etsek, o zaman aile içine girilmez, işte aile içine karışılmaz, bunlar karı koca, yarın iyi olur gibi şeylerle karşılaşıyoruz toplumumuzda. Hani insanları bilinçlendirmek de bir yere kadar. Sonuçta insanın özünü değiştirmek çok zor. O yüzden (E-2: Hakkını araması lazım bence.) çok mağdur olan, şiddet gören kadının hakkını araması lazım yani. O evliliği zaten çoktan bitmiş demektir şiddet görüyorsa."

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Güvenlik güçlerinin olaya dahil olması

Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadınların şiddet sırasında polis çağrılması görüşü bazı katılımcılar tarafından onaylanmamıştır. Katılımcılar şiddet sırasında polisin eve gelmesinin toplumsal olarak kabul edilmeyeceğini, kadının o evde yaşamaya devam ettiği süre içinde şiddetin süreceğini belirtmişlerdir. Yeni çıkan yasalardan bahsedilmesine karşılık polis çağırmanın son çare olarak düşünülmesi genel olarak önerilmektedir. Bu görüşü desteklemek için şiddetin çok yaygın olarak görüldüğü, polisin çok fazla işinin olduğu, bu sorunun önemli bir işgücü gereksinimi ortaya çıkaracağı savunulmuştur.

"Bizim toplumumuzda da hani polis nası diyim, iyi olmayan hani zor durumlarda çağırılan bişey gibi hani yani her halde bi çok kişi oturduğu yere bi polis çağırılmasını istemez yani. Bence bu yönden polis çağırılması bana pek orijinal bir yöntem gibi gelmiyor."

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

"Sonuçta bir kadın polise gitse yani kocası çıkışta yakalar yine döver yani dövmek istedikten sonra yani."

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Kadınların korunma altına alınması

Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadınların sığınabilecekleri derneklerin ve kurumların olması önerilmiştir. Bu kurumlarda kadınları rahatlatan, yalnız olmadıklarını hissettiren konuşmalar yapılması ve onların hayata geri dönmelerinin sağlanmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.

"En azından yani rahatlamaları, anlatmaları, kendini yalnız hissetmemesi, bunlar da çok önemli. O kadının hayata dönmesi için yaşadıklarını paylaşması gerekebilir yani."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

Erkeklerle verilen cezaların artırılması

Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadına yönelik şiddet uygulayan erkeklerle uygulanan cezaların yetersiz olması bir sorun olarak belirtilmiştir. Polisin olayı geçici süre ile durdurabildiği, erkeğin eve gelmesi sonrasında tekrar şiddet uygulamaya devam ettiği gözlemlere dayalı olarak söylenmiştir.

"...in dediği gibi cezaların mutlaka caydırıcı olması lazım zaten. Bir de duygusal tarafından bakmaya çalışalım, bir kadın var, dizilerde görüyoruz galiba bilmiyorum gerçek hayatta var mı, kimsesiz. Hiç bir şeyi, bir maddi kazancı yok, adamla evlenmiş. Ondan sonra kadın istese de ayrılmıyor. Bu durumda ne yapması gerektiğini ben de gerçekten bilmiyorum. Derneğe mi başvurmalı, mor çatı, hiç bilmiyorum yani. Oradan baktığım zaman, kadının yerine kendimi koyduğum zaman ben de galiba biraz da katlanırım hele de çocuklarım varsa. Biraz da oradan bakmak lazım. Adam sadece maddi olarak destek çıkıyorsa, kadının hiç bir şeyi yoksa mesela. Benim ağabeyim olsa atıyorum, ona giderim. Hiç bir şeyi olmayan kadın ne yapacak? Onların tarafından baktığımız zaman zor tabii. Ne yapacaklarını bilemezler. hiç bir şeyi yok. Ne yapacak? Duygusal olarak katlanmak zorunda."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

Erzurum İlinde ise kadına yönelik şiddet uygulayanlara ağız ceza verilmesinin caydırıcı rolü olacağı söylenmiştir.

Kadının ekonomik özgürlüğünü sağlamasına destek olma

Aydın İlinde şiddet gören kadının tekrar ailesinin yanına dönmesi söz konusu olamayacağı için, ekonomik bağımsızlığının olmaması nedeniyle şiddete mahkum olduğu belirtilmiştir. Kadınlara halk eğitim merkezleri aracılığıyla meslek kazandırma programları açılması önerilmiştir. Kadının kendi yaşamına devam edebilmesi için mutlaka kendi gelirini kazanması gerektiği belirtilmiştir.

“E-1: Ne olursa olsun yine kocasının evine dönmeyecek mi abi?”

E-2: Meslek kazanmadığı sürece

E-3: Ya işte meslek kazanmadığı sürece boşanırsa neyle geçinecek”

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

“Bence işiyle olur. Yani işi olmayan bir kadın, parası olmayan bir kadın eninde sonunda oraya geri dönmek zorunda. Eğer parası olursa kendi başına yaşayabilir. O yüzden yani o kadının eğer parası olduğu zaman şiddete uğradığı zaman gidebilir. Ama öbür türlü başka bir yere gitse bile en fazla 1-2 hafta dışarıda kalabilir. Ondan o sonra tekrar o eve geri dönmek zorunda. Eğer parası olursa, kendi başına geçinebilecek kadar bir parası olduğu zaman bu önlenir yani.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Boşanma

Erzurum İlinde şiddet gören kadının annelerinin evine dönebilecekleri ya da evde kalabileceklerine ilişkin iki seçeneklerinin olduğu vurgulanmıştır. Son zamanlarda kadınların evliliklerine ilişkin yıkıcı davranışları daha fazla gösterdikleri, boşandıkları belirtilmiştir. Bu durumun en son çare olması gerektiği de vurgulanmıştır. Kadın ve çocuk haklarını gözeten yasalar erkeğin maddi durumunu etkilediği için erkeklerin boşanmayı çok tercih etmedikleri de görüşmelerde dile getirilen görüşler arasındadır. Eşlerinden boşanan erkeklerin başka bir kadın ile hemen evlendiklerini ya da eşlerinin üzerine kuma getirdiklerini söylemişlerdir.

Önermelere İlişkin Yaklaşımlar

Önerme 1: Eşler çocuk sahibi olmaya nasıl karar verirler? Erkek ister ve kadın istemezse olabilir mi? Kadın ister erkek istemezse olabilir mi? Bu kararın verilmesi şiddet uygulama tanımı içine girebilir mi? Neden?

Aydın İli

Aydın İlinde bu sorunu eşlerin konuşarak çözümülemesi gerektiğini düşünmektedirler. Böyle bir sorunun konuşarak çözülmediği durumda ise sorunun boyutunun daha da büyüyeceği, boşanmaya kadar gideceği belirtilmiştir. Bu tartışmalar sırasında bu kararın çok zor alınabileceği, çocuk sahibi olmanın büyük bir sorumluluk olduğu, ekonomik durum analizi gerektirdiği, kadının bedeni hakkında karar verme hak-

kı olduğu gibi çok farklı konularda tartışmalar seyretmiştir. Zorla çocuk sahibi olma ise kadının haklarının ihlal edilmesi ve kadına yönelik bir şiddet olarak kabul edilmiştir.

“İşte kadının hakkı. Kadın istemiyor. İyi kadın senin, erkeğin karısı olduğu için illa çocuk yapmak zorunda değil. O yüzden kadın istemiyordur, kadın hakkına saygısızlık olur. O yüzden bence şiddet olur yani.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“Tabii ki de yani insana istemediği bir şeyi yaptırmak şiddettir. İstemediği bir şeyi yaptığı zaman da sonuçları da bence çok parlak olmayabilir yani.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Ankara İli

Tüm görüşmelerde bu kararın ortak verilmesi gerektiği görüşünde olmuşlardır. Yüksek ve orta sosyoekonomik düzeyde yapılan tartışmalarda ek olarak eşlerin birbirini tanıması ve olgunlaşması önerisi geliştirilmiştir. Ancak, alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde erkeğin çocuk istemesi durumunda çocuk sahibi olunacağı belirtilmiştir. Erkek çocuk sahibi olmak istemiyorsa mutlaka çözülmesi gereken bir sorun olduğu, bu sorunun çözümlendiği zaman ise çocuk sahibi olunabileceği belirtilmiştir. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan tartışmada bakamayacağı çocuğun dünyaya getirilmesi bu çocuğa yönelik şiddet olarak tanımlanmıştır.

Erzurum İli

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede baba olmanın çok önemli olduğu, her erkeğin baba olmak isteyeceği belirtilmiştir. Çocuksuz aile olmayacağı ancak erkeğin maddi sorunlar gibi bazı durumlarda bunu erteleyebileceği belirtilmiştir. Yani çocuk sahibi olmama kavramı anlaşılammıştır. Ancak zorla çocuk sahibi olmak şiddet olarak tanımlanmıştır.

Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ailenin mutlaka çocuk sahibi olmasına ilişkin bir normun olduğu belirtilmiş, birinci çocuk için böyle bir sorunun ortaya çıkma olasılığı olmadığı görüşü benimsenmiştir. Eşlerin çok sayıda çocuğu varsa bu durumun gündeme gelebileceği ve çocuk sahibi olma kararının ortak alınması gerektiği belirtilmiştir.

“... şimdi yani aile kurmanın amacı nedir ki? Bence yani çocuğun olacak, bir ailede zaten olmazsa olmaz parça şeydir, çocuktur yani. Bunun için de yani bence aileler bence orta bir yolu bulmaları lazım bu konu hakkında da pek konuşmak istemiyorum şimdi ne desem bilmiyorum ki? Yani bence anlaşıp bir şeyler yapmaları lazım.”

(Erzurum, E, Yüksek SED, 12. Sınıf)

"Yani çocuğunuz olmuyo diyelim. ..benim eşimin çocuğu olmuyo ... hani yıkılır insan böyle, üzülür."

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"Şiddettir ama mesela bazen bayan (gülüyor bir yandan) dört olunca beşinci dursun biraz ama daha birinci olmamış, yok ben kariyer yapıcım yok ben onu yapıcım .. iş hayatı .. böyle şeyler de çok adam da söylemek istemedim (yine bir yandan gülüyor) ... sonuçta ... yani evlat ister, çocuğunu sevmek ister, çocuğu olmasını ister, ya tabi dördüncüsünden filan sonra bi sınırlaması lazım ama birinci daha olmadan bayan istemiyorsa o da biraz yanlış olur yani"

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"Yani sonuçta ıı bişey olmuyo ki ... bi tarafın istemesi yeterli bence"

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

"Şiddet değildir hocam en doğal hakkı hocam bir babanın evlat sahibi olması. Mesela dedi ben bebek sahibi olmak istemiyorum, o eşinde bir sorun vardır hocam."

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

Önerme 2: Ailede çocuk sahibi olmamak için bazı yöntemler kullanılabilir. Bazı yöntemleri kadınlar bazılarını erkekler kullanır. Kadının kullanmak istemediği aile planlaması yöntemi kullanmasına erkek tarafından karar verilmesin konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu bir şiddet olabilir mi? Neden?

Aydın İli

Yüksek sosyodemografik düzeyde olan görüşmede bu durumun şiddet olduğunu belirten katılımcılar olduğu kadar bunun daha çok baskı olarak tanımlanması gerektiğini belirten katılımcılar da olmuştur. Ancak bu sorunların zaten konuşulması gerektiği, hatta bu tür konuşmanın yapılamayacağı bir eş ile evliliğin dahi olmaması gerektiği tartışma sonunda gelinen nokta olmuştur. Bu durum katılımcılar tarafından baskı ve dolayısıyla şiddet olarak kabul edilmiştir.

"Bunları önceden konuşsunlar yani. Çocuk yapacaklar, kadın istemiyorsa oturup konuşsunlar yani, evlendikten sonra konuşmak saçma."

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

"Valla pek böyle maruz kalmadığımız bi konu olduğu için"

(Aydın, E, Üst SED, 9. Sınıf)

“Bunların hepsi baskı olduğu için, şiddet olarak, buradaki herkes kabul eder bence.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Ankara İli

Görüşmeler sırasında bu durum kabul edilmemiştir. Aile planlaması yöntem kullanımında erkeğin kadını zorlamaması gerekir, gerekirse kendi yöntem kullanılmalıdır şeklinde bir görüş kabul edilmiştir.

Erzurum İli

Bu durum şiddet olarak tanımlanmıştır. Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde bu durumun şiddet olmayacağına ilişkin görüşler de ortaya çıkmıştır.

Önerme 3: Evlilik içinde erkek ve kadının cinsel yaşamları devam eder. Erkeğin istediği zaman, eşi istemese de eşi ile cinsel ilişkide bulunabilir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bu bir şiddet uygulaması olabilir mi? Neden?

Aydın İli

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadın ve erkek arasındaki beraberlikte cinselliğin olması gerektiği ve bu isteksizliğin süresi tartışmanın temelini oluşturmuştur. Kadının bir defa istememesi ve erkeğin zorla cinsel ilişkide bulunması şiddet olarak tanımlanmıştır. Uzun süreli isteksizlikte ise şiddet olmayacağı belirtilmiştir. Kadının uzun süre isteksizliği psikolojik sorunlara bağlanmış, erkeğin bu isteğini başka bir kadınla çözebileceği belirtilmiştir. Bu sorunun aslında evlilik kurumunun oluşturulmasında belirlendiği, kadının ve erkeğin evlenmeden evvel anlaşmış olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Alt sosyoekonomik düzeyde ise bu durum katılımcılar tarafından tartışmasız olarak tecavüz olarak tanımlanmıştır.

“Bir de şöyle bir şey var. Kadının istememesi kısa süreli mi, bir gün istemiyor, iki gün istemiyor mu yoksa hiç mi istemiyor? Hiç istemiyorsa erkek bu konuda tamamen haklı yani. Erkek bu konuda haklı olur yani kadın hiç istemiyorsa. Ama kadın mesela o gecelik sadece bir şey istemiyordur, o zaman erkek zorla hiç bir şey yapamaz, o şiddet olur.”

(Aydın, E, Üst-2 SED, 11. Sınıf)

“Tecavüzün kelime anlamı da o şekilde.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

“Evlilik bağı olmasına rağmen, istek dışı olunca o kategoriye girer.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Ankara İli

Yüksek sosyoekonomik düzeyde bu durum şiddet olarak tanımlanmıştır. Ancak bu durumun sürekliliği durumunda erkeğin başka kadınlara yöneleceği belirtilmiştir. Orta düzeyde yapılan görüşmede kadının erkeğe karşı sürekli olarak cinsel isteksizliği kabul edilmemektedir. Bir süre sonra erkeğin isteği ön planda olmalıdır görüşü ifade edilmiştir.

“Şimdi kadın istemiyor erkek istiyor, erkek istiyorsa mecbur yapcan yoksa erkek gider başka yerlere”

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

“Eşini kıramıyo mu kadın... kıramıyo ama şiddettir ya bence de bu. Eşini kıramıyo mesela, onun şeyaptığını istiyio ama...onun mutlu olmasını istiyio ama kendi de istemeye istemeye bu oluyo... dolayısıyla şiddettir.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

“Tecavüz değil ki bir kere onun helali olmuş.”

(Ankara, E, Alt SED, 11. Sınıf)

Erzurum İli

Bu durum yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede şiddet olarak tanımlanmıştır, bu tür sorunların ortaya çıktığı dönemde çözülmesi gerektiği savunulmuştur. Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde ise evlilikte cinsel beraberliğin olması gerektiği, böyle bir durumun olmayacağı savunulmuştur. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında kadının cinsel beraberlik istememesi erkeğe yönelik şiddet olarak tanımlanmıştır.

“Bir gün istemez, iki gün istemez, öyle öyle zaman geçer... ondan sonra boşanır, yani sonuçta o da erkek hakkı.”

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

“Tecavüz değil ki bir kere onun helali olmuş.”

(Erzurum, E, Alt SED, 9. Sınıf)

Öneri 4: Çocuğu olmayan bir kadının çocuk sahibi olması için sürekli doktora götürülmesi gerekir. Bu kadın evlilik içi sorumluluklarını yerine getirememektedir. Bu cümleler hakkında ne düşünüyorsunuz, açıklar mısınız lütfen?

Aydın İli

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede çocuğu olmayan bir kadının çocuk sahibi olmak isteyen bir erkekle evlenmemesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kadına olumlu olarak yaklaşılması gerektiği düşünülmüş, tıbbin ilerlemesi ile çare bulunabileceği düşünülmüştür. Erkeklerin çocuk sahibi olmak isteyecekleri de vurgulanmıştır. Kadının sürekli doktora götürülmesi ve bu konuya odaklanmanın evlilik yapısını olumsuz olarak etkileyeceği düşünülmüştür.

Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bu durum şiddet olarak kabul edilmiştir. Bu tartışma sırasında evlilikte çocuk sahibi olmanın önemi vurgulanmış, beraber karar vermenin önemi belirtilmiş, sonra denenebileceği önerilmiş ve de kimsesiz bir çocuk alınması bir çözüm olarak sunulmuştur.

“Sürekli doktora götürülmesi de bence bir şiddet. Sürekli o şeyi... sürekli doktora götürülmesi de baskı. Şöyle bir şey var: çocuk olmuyor olabilir, bazı çeşitli nedenlerden dolayı olmuyor olabilir, çocukları olmuyor olabilir. Bunu çok da üstelemek de bence o kadının psikolojisini bozabilir.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

“Tabii ki çocuk doğurmak da hani evliliğin görevi gibi bir şey olabilir belki ama asıl görevi bence bir erkekle kadının hayat arkadaşı olması. Şart değil yani bence çocuk olması. İleriki zamanda olur.”

(Aydın, E, Alt SED, 12. Sınıf)

Ankara İli

Kadının görevleri arasında çocuk sahibi olmak da yer almaktadır. Kadının bu görevini yerine getirmesinde erkek zorlamadan, anlayışla destek olmalıdır. Yüksek sosyoekonomik düzeyde ayrıca kadının zorlanmamasına ilişkin görüşler de beyan edilmiştir. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ise bu görevin mutlaka yapılması gerektiği, bazı durumlarda “kuma”nın da bir çözüm olarak görüldüğü belirtilmiştir.

“Erkeğin burda yardımcı olması lazım kadının görevlerine, eğer bunun için kadın ayrıca bir emek sarf ediyorsa erkeğin de yardım etmesi lazım”

(Ankara, E, Orta SED, 12. Sınıf)

Erzurum İli

Evlilikte mutlaka çocuk sahibi olunmasının gerekli olduğu, erkeğin kadını destekleyerek bu sorunun çözülmesi gerektiği düşünülmektedir. Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ek olarak kadının zorlanmaması gerektiği, olayları kendi akışına bırakmak gerektiği, bir kimsesiz çocuğun evlat edinilmesinin de çözüm önerileri arasında olduğu vurgulanmaktadır.

“Burda erkeğin daha çok hani kadına karşı biraz daha moral ve motivasyon vermesi lazım.”

(Erzurum, E, Orta SED, 12. Sınıf)

4.a.ii.İlköğretim Öğrencileri İle Yapılan Odak Grup Görüşmeleri

4.a.ii.1.Kız Öğrenciler

Örnekleme uygun olarak araştırma kapsamındaki illerde görüşme yapılan ilköğretim ikinci kademe öğrencileriyle grup tartışmaları gerçekleştirilmiştir. Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde 24'er öğrenci olmak üzere toplam 72 öğrenci gönüllü olarak tartışma gruplarına katılmışlardır. Grupların tamamı 8'er öğrenciden oluşmuştur. Hangi ilde, hangi sosyo-ekonomik düzeyde kaç kız öğrencinin tartışma gruplarına katıldığı Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: İlköğretim İkinci Kademelerde Görüşülen Kız Öğrencilerinin Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İller	Düşük SED	Orta SED	Yüksek SED	Toplam
Ankara	8	8	8	24
Erzurum	8	8	8	24
Aydın	16	0	8	24
Toplam	32	16	24	72

Bu tartışma gruplarında öğrencilerin dile getirdiği görüşlerin analizi aşağıda alt başlıklar halinde irdelenmektedir.

Kadın ve Erkeğin Aile ve Toplumdaki Yeri

İlköğretim ikinci kademe kız öğrencilerle yapılan görüşmelerde aile tanımı sırasında sevgi, saygı, bağlılık, paylaşım, güvenme, dayanışma, destek olma duyguları ön planda belirtilmiştir. Ankara'daki alt sosyoekonomik düzeydeki görüşme ile Erzurum görüşmeleri sırasında “çekirdek ve geniş aile” tanımları da gündeme gelmiştir. Tüm gruplarda çocukların olumlu bir aile ortamında olmasına ilişkin görüşlerin belirtilmiş olması “ailenin en önemli” sosyal kurum olma özelliği vurgulamaktadır.

“Evde sevgi şefkat olmazsa o çocuk büyüyünce de evlenince de o karşısındaki çocuklarına sevgi şefkat göstermez.”

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“..ne olursa olsun birbirini koşulsuz seven her zorlukta destek olan, birbirlerin arkasını kollayan, her zaman bizi sevecek ne olursa olsun, yani kan bağı olduğu için bizden biri yani.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Bence aile her zaman mutluluk demektir. Yani aile olmadan bence mutluluk olmaz. Sevgi demektir. Anneniz, babanız olmasa sevgi diye birşey olmaz.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Aile içinde erkek ve kadının rolü irdelendiğinde ise genel yaklaşım annenin evin düzenini sağlama ve çocuklarla ilgilenme sorumluluğu belirtirken babaların ise ev dışında gelir getirmek durumunda olduğunu vurgulamaktadırlar. İllerde özellikle yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmeler sırasında erkeklerin evdeki işlerin sorumluluğunu almasının gerekliliği, alt sosyoekonomik düzeydeki görüşmelerde ise fiziksel güç gerektiren işlerde destek olabilecekleri belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında kadınların ev dışında gelir getiren işlerde çalıştığı gruplarda ise ev işlerinin ortak yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ankara İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında ise Türk toplumunda ataerkil aile yapısının olmasına karşılık kendi yaşadıkları kesimde bu yaşam tarzından uzaklaşıldığı, paylaşımcı aile yapısına geçiş olduğu düşünülmektedir.

“Anne ev işleriyle ilgilenir evde, çocuğuna bakar, ilgilenir çocuklarıyla, baba işinde çalışır, çocuklarsa derslerini yapar zaten en büyük sorumluluklarının başında gelir, annesine yardım eder bazı işlerde”

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“Her bireyin ayrı bi sorumluluğu vardır. Anne ev hanımıysa evle ilgilenir, eğer mesleği varsa mesleğiyle ilgilenir. Baba eve para getirir, çalışır, kazanır. Çocuklar da annesine yardım eder işte.”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

“Baba evi geçindirmek zorunda bence. Anne ise çocuklarına bakmalı, çocuklar ise hayatlarını kurtarıp meslek edinmeli.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

Kız öğrenciler tarafından genel olarak toplumda erkeklerin yaptığı pek çok işin kadınlar tarafından yapılabileceği, fizik kuvvet gerektiren bazı işlerin kadınlar tarafından yapılamayacağı belirtilmektedir. Kadınların evdeki sorumluluğunun gelir getiren bir işte çalışmasının önünde bir engel oluşturduğu düşüncesi dile getirilmiştir. Ancak, gelirin artırılması amacıyla kadınların güçlerine uygun olan işlerde çalıştığı belirtilmektedir. Erzurum İlinde düşük sosyoekonomik düzeyde bu konu dile getirilirken etraflarında daha

çok sekreter, öğretmen, temizlikçi, dikiş-nakış yapan kadınlar olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan Aydın İlinde erkeklerin daha güçlü olmaları nedeniyle bazı işleri yapabileceği belirtilse de kadınların da başarılı olabileceği vurgulanmıştır. Ankara İlinde düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında anneleri ev temizlik işi yapan kız öğrencilerin sınıfsal tepkileri belirginleşmiş, temizlik yapılan evlerde kadınların yetersiz olduğu tartışması gündeme gelmiştir.

"K-1: Bence bir erkeğin yaptığını bir kadın yapamaz. Taksiye bir kadın çıkamaz, ne bileyim otobüs kullanamaz."

K-2: Yakışmaz diye düşünüyorum."

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

"Mesela hani diyolar ya baba tek çalışıyo, baba çalışıyo eve para falan getiriyo, anne de öyle evişlerini yapıyo, şey, benim annem sırf bizi okutmak için neçef yapıyo, dikiş nakış falan yapıyo. Harçlığımızı çıkarıyo ki diyo siz okuyun, ben herşeyi yaparım."

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Erkeklerin kendilerini üstün görmeleri nedeniyle pek çok işi yapmadıklarına ilişkin bir kanaat de vardır. Çalışmayan kadının ekonomik bağımsızlığı olmadığı için söz hakkının azaldığı belirtilmiş; evlilikte kadının sahibinin erkek olmadığı, kadının da hakları olması gerektiği belirtilmiştir.

"Erkeklerin ... zaten ... "kadınların gücü yok, bizim daha çok gücümüz var", kendileri üstünlük taslıyo..."

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

"Erkekler istese her şeyi yapabilirler ama kendilerini üstün görüyorlar."

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

"Günümüzde çoğu kadın erkeklerden biraz daha kendini pasif hissediyor. Ama bence bu düşüncüyü ortadan kaldırmalı. Çünkü erkekler, erkekler kadınların işini yapamaz, kadınlar erkeklerin işini yapamaz..."

(Ankara, K, Orta SED, 7. Sınıf)

"Ama bazen de eziliyorlar da sonra çalıştığımızda da diyorlar ki niye çalışıyorsun. Evde otur. Oturuyorlar, sonra da gelip diyor ki ben sana para getiriyorum, sen niye çalışıyorsun. Empati kurun bence."

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

İlköğretim ikinci kademe kız öğrenciler ailede anne ve babalarının aile içi ortak yaşamları sırasındaki paylaşımlarını belirtmişlerdir. Toplumda genel olarak anne ve babanın rolleri tanımlanmış olsa da, özellikle illerde orta sosyoekonomik düzeyde olan aile yapısında geleneksel aile yapısının daha çok yaşanıl-

diğını düşündüren ifadeler vardır. Yüksek sosyoekonomik düzeyde kadının mesleğinin olması, alt sosyoekonomik düzeyde ise aile gelirine katkı sağlamak amacıyla kadınların çalışması aile içi sorumluluk paylaşımının yapılmasına neden olmaktadır. Bu bulgular özellikle Aydın ve Ankara İllerinde yüksek ve alt sosyoekonomik düzeylerde, Erzurum İlinde ise özellikle alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Toplumda gelir getiren bir işte çalışma sırasında ise erkeğin fiziksel gücünün olması, kendini üstün görmesinin yanı sıra toplumdaki işlerin cinsiyete özel olarak tanımlanması belirleyici unsurlar olarak görülmektedir.

Şiddet Tanımı

Her üç ilde yapılan görüşmeler sırasında şiddetin sözlük tanımı doğru olmakla birlikte türleri ile ilgili örnekler ve kabul sınırları arasında farklılıklar vardır.

Aydın İlinde yapılan şiddet tanımlarından birisi “düşüncelerin çatışması ve fiziksel güç uygulaması” olup içinde şiddetin komponentlerinin ne kadar iyi kavrandığını göstermektedir. İller arasında şiddet ile ilgili toleransı en az olan grup Aydın İlindeki kız öğrenciler olup belirttikleri şiddet davranışları arasında eşyalara zarar vermek, öfkeyle vurmak, yumruk atmak, dövme yer alırken kızmak, el kaldırmak, alay etmek, kabalık yapmak, kötü söz söylemek, baskı uygulamak, yasaklamak, aşağılamak, hakaret etmek, üzme, ağır laf etmek vardır. Aydın İlinde erkeğin kuma alması da bir şiddet davranışı olarak tanımlanmıştır.

“Bence şiddet bi konuyu iletişim yapmadan veya güzellikle konuşmadan şiddet uygulaması, yani kötü davranmaktır. Şiddet illa dövme anlamına gelmiyo benim için yani kötü konuşması bile şiddet olabilir insanın gözünde ... bağırması gibi”

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

Ankara İlinde bir tanım “şiddet, güçlü olan kişinin bir başka kişiye üstünlüğünü kanıtlaması” şeklinde yapılmıştır. Orta sosyoekonomik grupta tartışmalar psikososyal şiddette yoğunlaşırken alt sosyoekonomik düzeyde her davranışın şiddet olarak kabul edilmemesi gerektiğine ilişkin bir karar oluşmuştur. Alt sosyoekonomik grupta özellikle kadının aile içindeki rollerinin yerine getirmemesinin erkeğin şiddet davranışlarının haklı olması şeklinde yorumlanması “şiddetin kabulünün” bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

“Bence herşey şiddete girmez. Çünkü her ailede bir kavga, çatışma olur. Her ailede kavgasız bir gün geçirilmez, mutlaka kavga olur ama böyle çok aşırı bir şekilde, kadını acayip bir şekilde dövme şiddete girer bence, öyle düşünüyorum ben.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

“Bence çok kırılgan hanımların da evlendiğinde biraz huylarını değiştirmesi gerekir. Çünkü adam her söylediğinde herşeye kırılırlarsa o adam da evinden uzaklaşır. Ben olsam o kadının ağzını burnunu dağıtırdım yani. (gülerek) Yani hergün küsen bir kadına kimse dayanamaz.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

“Biz hep kadınların hakkından konuştuk birazcık da bence erkeklerin hakkından konuşalım. Bir kadın erkek geldiğinde ona güler yüz göstermiyorsa, ona yemek hazırlamıyorsa bence bu kadının haksızlığıdır. Çünkü erkeğin hakkıdır o kadar çalışıyor, eve geldiğinde de sıcak yemek, sıcak çorba, sıcak çay yani...”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum ilinde fiziksel şiddet davranışlarına verilen örnekler arasında tekme, öldürmek, asmak, gebertmek, bıçaklamak gibi daha uç davranışlar da yer almıştır. Psikososyal şiddet tanımı içinde zorlamak, baskı yapmak, izin vermemek, hakaret etmek, bağırarak, sesini yükseltmek, kötü söz söylemek, iftira etmek yer almıştır, ancak bazı katılımcılar tarafından “kızmak” şiddet davranışı olarak kabul edilmemiştir. Bu ilde düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede başlık parası ile evlilik yapılmasını “kızların satılması” olarak yorumlamaktadırlar. Hatta katılımcılar bu konuda çevrelerinde olan olaylardan örnekler de vermişlerdir.

Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Öyküsü Üzerinden Nedenlere İlişkin Görüşler

Erken adolesan dönemde olan çocukları örselememek amacıyla bir öykü üzerinden şiddet tanımı hakkındaki görüşleri öğrenilmiştir. Bu bölümde öykü üzerinden şiddet, etkileri ve korunma ile ilgili bulgular sunulacaktır.

Öykünün 1. Bölümü:

“12 yaşında olan 7. Sınıf öğrencisidir. 3 ve 8 yaşlarında iki erkek kardeşi vardır. Aylin’in annesi ev hanımıdır ve babası da amcası ile birlikte kendi işini yapmaktadır.

Bir gün, Aylin ve 8 yaşındaki erkek kardeşi okuldan eve geldiklerinde annelerinin çok üzgün olduğunu görmüşler. Küçük kardeşleri devamlı ağlıyormuş. Daha sonra babalarını gördüklerinde, onun çok sinirli olduğunu fark etmişler.

Çocuklar, o gün evde ne olduğunu öğrenmeye çalışmışlar. O gün anneleri, onları okula yolladıktan sonra küçük kardeşlerini yanına alıp komşu teyzeye çay içmeye geçmiş. Komşu teyzeye mahalleden pek çok kadın gelmiş ve hep beraber oturmuşlar. Anneleri eve geldikten sonra kardeşlerini doyurmuş, uyutmuş, evi toplamış ve yemek yapmaya başlamış.

Aslında babaları annelerinin komşularla görüşmesini istemiyormuş ve ara sıra da işyerinden evi telefonla arayarak annelerinin evde olup olmadığını kontrol etmiş. O gün de babaları annelerini kontrol etmek için eve telefon etmiş ve evde bulamayınca eve erken gelmeye karar vermiş. Babaları eve gelince hemen yemek yemek istemiş, ama anneleri henüz yemeğin pişmediğini söylemiş. Babaları neden geç kaldığını sorunca anneleri komşuya çay içmeye gittiğini ve eve geldikten sonra da diğer ev işlerini yaptığını söylemiş.”

Olayın Seyri Konusunda Görüşler

Olayın tamamlanması bu tür olaylarda adolesanların kabulleri ve öngörülerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Bu öykünün tamamlanması sırasında illerde ve sosyoekonomik düzeylerde farklı yorumlar yapılmıştır.

Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde erkeğin kadına kızacağı düşünülmeyle beraber kadının hakları olduğu, erkeğin bu tür davranışlarının yanlış olduğu tartışılmıştır. Orta sosyoekonomik düzeyde kızmak ve etraftaki eşyalara zarar vermek şeklinde bir tepkisi olacağını belirtmişlerdir. Alt sosyoekonomik düzeyde ise kadına yönelik şiddet uygulandığını düşünmüşlerdir.

“Kadın ev işleri yapısın diye yaratılmadı yani onun da hakları var.”

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

Ankara İlinde erkeğin kendini üstün görmesi, istediklerinin yapılmasını bekledikleri için bu durumun tartışma ve aile içi gerginliğe neden olabileceği düşünülmüştür. Orta ve alt düzeyde görüşmeler sırasında bu sorunun kavga ve sözel şiddet şeklinde devam etmiş olabileceği de belirtilmiştir.

“Onun fikirlerine değer vermediğini düşünür hani “sen komşuya gitmeyeceksin dedim, ama sen beni dinlemeyip gittiğin için” hani bu tür problemleri de aşmamız gerektiğini de düşünüyor olabilir. Hani “benim dediklerim bu evde geçerli değil” demiş de olabilir.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Bence en sonunda kavga etmişlerdir. Çünkü bütün erkekler öyle öğretmenim, karnı falan aç olunca hemen geleyim de yemek yiyeyim, nasıl olsa hazırız diye düşünüyorlar. Kadınlar da tabi hergün iş yapmak zorunda değiller, komşularına da gidebilirler.Bence kavga etmişlerdir yani en sonunda.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İlinde her ne kadar kadının hakları olduğuna ilişkin görüş olsa da bu olay sırasında kadının eşi uyardığı halde onun istemediği davranışları yapmasının doğru olmadığı görüşü ifade edilmiştir. Bu olayın tartışma, dövme ve kavga şeklinde sonlanmış olduğu düşünülmüştür. Ancak, bu olayın altında kıskançlık da olabileceğine ilişkin düşünceler ortaya çıkmıştır.

“Ama uyardığı halde gitmesi biraz yanlış olmuş bence. Çünkü bir daha tartışma yaşanacağını bilmesi gerekirdi diye düşünüyorum.”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

“Eğer evin huzurunun kaçmasını istemiyorsa kurallara uyması gerekiyor.”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

“Sonrasında kadın komşusuna gitmiş bir de yemek hazırlamamışsa, adam şiddet uygulamıştır, hakaret etmiştir. Yani ben olsaydım öyle yapardım.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

Öykünün 2. Bölümü:

“Babaları annelerine “ben sana komşulara gitmeyeceksin demedim mi?” diye bağırılmış. Anneleri neden geciktiğini anlatmaya başlayınca babaları annelerine “bana cevap verme” demiş, kızmaya başlamış ve dövmüş. Bu sırada kardeşleri de gürültüden uyanmış ve ağlamaya başlamış. Anneleri geçen hafta da babalarından izin almadan anneannelerine telefon ettiği için dayak yemişti.”

Öykünün Yorumu

Olayın bu şekilde devam etmesi tüm odak gruplarda tepki ile karşılanmıştır. Ancak bu tepkiye ilişkin ifade ve açıklamalar iller ve sosyoekonomik düzeyler arasında farklılık göstermiştir.

Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde olayın yorumlanması sırasında “kadın hakları” kavramının işlendiği gözlenmektedir. Bu olayın şiddet ile sonlanmasına olan tepkide “kadının hakları olduğu” en fazla vurgulanan konu olmuştur. Diğer taraftan şiddetin bir davranış sonrası hak edilebileceği görüşüne bağlı olabileceği düşünülen “kadının zarar verecek bir davranışının olmadığı”, “kadının eşine bir şey yapmadığı” gibi tepkiler de yer almıştır. Bu da erken dönem kız adolesanlarda haklarının olması ve şiddetin kabul edilen davranış olması şeklinde çelişkili düşünce ve duygularının olduğunu düşündürmektedir. Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde ise erkeğin haklı olabileceğine ilişkin hipotezler oluşturulmaya çalışılmıştır. Tartışmalar sırasında bu ailede erkeğin kadına güvenmediği düşünülmüş, erkeğin bu tutumu eleştirilmekle beraber erkeğin kadının komşuya gitmesine izin vermemesinin bir nedeni olabileceği belirtilmiştir. Kadının eşinin belirlediği sınırlar çerçevesinde yaşamasının şiddet görmesini önlemesini sağlayacağı belirtilmiştir. Bu düşünce sistemi aile içinde erkeğin duygu ve düşüncelerinin baskın olmasının kabulü olup kadının tamamen erkeğin belirlediği çerçevede yaşamasını ön görmektedir.

“Hayır yani mesela adam çok küçük, çok sebepsiz bi nedenden dövüyo, mesela ıı kadın ona kötü bişey yapmadığı halde dövüyo, yani dövmemesi gerekiyo”

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

“Benim en çok dikkatimi ... şey her gün arıyomuş, kontrol ediyomuş. Bence hiç kontrol etmesi gerekmiyordu çünkü sen bu kadınla evlenmişsin zaten, çocuk sahibi olmuşsun, niye kadına güvenmiyorsun ki.”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Aydın İlinde kadına yönelik şiddetin çok sık olarak görüldüğü, kadınların haklarını savunamadıkları düşünülmektedir. Şiddet uygulanan kadının eşini sevmeyeceği, soğuyacağı belirtilmiştir. Şiddet uygulayan erkeklerin eşlerini hor gördüklerini ve bunun da şiddeti körüklediğini ifade etmişlerdir. Kadınların ise haklarına sahip çıkmadıkları, şiddet gördükçe içlerine kapandıklarını belirtmişlerdir. Şiddet sonucu ihbar edilen ve mahkeme kararı ile uzaklaştırılan erkeklerin eşlerine şiddet uygulamaya devam ettiklerini belirtmişlerdir. Bu da kadınların hakları olduğu halde erkeklerin baskın karakterde olduğunu ve kadının çözüm yolu bulmakta zorlandığını hissettiklerini düşündürmektedir.

“Severek evlenseler bile erkeğin uyguladığı şiddetten dolayı bi süre sonra kadının sevgisi geçer... İnsan yani ne kadar dayanabilir, istediği kadar sev, ölesiye sev ama yani çok fazla dayanamaz şiddete”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

“O kadın bence ... severek evlenmediyse, şimdi onu bi bakıcı olarak kullanıyo yani hizmetli olarak kullanıyo, çocuklara baksın, yemek yapsın, işte evi filan temizlesin, bence öyle kullanıyo, kadın yani ee nasıl kadının da böyle gezmeye hakkı var yani sonuçta ... hakkı var”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Aydın İlinde toplumda şiddetin nedenleri arasında içki ve kumarın olduğu, eve gelen parayı erkeklerin kendi istekleri için kullanmalarının da söz konusu olduğunu belirtilmektedir. Şiddetin aile dışında paylaşılmasının ise aile içinde daha fazla şiddete neden olabileceği düşünülmüştür.

Ankara İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde bu tür durumlarda konuşulması gerektiği, kadının sosyal hakları olduğu, kadının yanı sıra çocukların çok örseleneceği ve bu sorunun sadece boşanarak çözümlenebileceği ilk tepkiler arasında yer almıştır. Orta sosyoekonomik düzeydeki gruptaki katılımcılar, kadına yönelik şiddetin çevrelerinden ve medyadan okudukları haberlere dayanarak toplumun önemli bir sorunu olduğunu dile getirmiş, devletin bu konuda daha fazla müdahale etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Şiddet içinde büyüyen erkek çocukların gelecekte aile içinde eşlerine şiddet uygulayacaklarına inanılmakta, kadınların ise annelerinden gördükleri gibi şiddete karşı pasif kalarak şiddetin devam edeceğinden endişe etmektedirler. Alt sosyoekonomik düzeydeki grupta da kadının mutlaka bu soruna bir çözüm bulması gerektiği, “kadına şiddete hayır” çalışmaları yürüten kurumlara başvuru yapmasının gerektiği, erkeğin tedavi görmesi gerektiği ve boşanmanın da bir çözüm yolu olarak desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ankara İlinde her üç sosyoekonomik düzeyde de katılımcıların

tepkilerinin benzer olduğu düşünülmektedir. Toplumsal bir sorun olarak irdelenen şiddette kadının haklarının, devletin ve sivil toplumun rolünün vurgulandığı bir tepki gösterilmiştir. Burada kadının şiddetten korunmasına ilişkin bir çözüm yolu arayışı her üç grup tartışmasında da temel tema olarak yer almıştır.

“Buna (kadına yönelik şiddete) artık dur demeli, hiçbir şey yapmıyorlar ...(şiddet) yaşayan kadınlar çok, yani aynısını yaşayan kadınlar çok aramızda ... zorbalıkla mesela eşi onu bu kararından vazgeçiriyο, yani toplum olarak bir dur dememiz ... devletin sorumsuzluğu gibi geliyor ...”

(Ankara, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“... kız çocukları annelerinden gördüğü gibi pasif davranıyorlar ...”

(Ankara, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“Kadına şiddete hayır diye birşey var ya. Bence adamın hiçbir şeyi yok. Kadının hemen o kuruma gitmesi, hemen ayrılması gerekiyor.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İlinde genel olarak erkeğin istemediğı bir davranışı kadının yapması “yanlış bir davranış” olarak kabul edilmektedir. Ancak, bu olay sonrasında şiddet göstermemesi gerektiğini savunmuşlardır. Babanın izin vermemesinin altında mutlaka bir neden olacağı, kıskançlığın, güvensizliğin etkili olabileceğı düşünülmüştür. Genel olarak Erzurum İlinde kadına yönelik şiddet kabul edilmemekle birlikte, erkek ve kadının aile içindeki rollerine bağılı olarak “şiddetin mutlaka bir nedeni” olduğu görüşüne ilişkin görüş beyanı olmuştur.

“Bence baba haklı, o kadar uyardığı halde...”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

“Şimdi komşuya gidiyor ya kadın, kızması tamam haklı adam yani kaç kere demiş yani, niye gidiyorsun ki, niye aldırmyorsun? Tamam oradan kızması haklı, dövmesi haksız. Ama annesini aradıktan sonra dövmesi çok anormal bir şey. İşte öyle.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

Çocukların Duyguları

Erken dönem kız adolesanlar ailede kadına yönelik şiddet olduğu durumlarda çocukların çok etkileneceklerini düşünmektedirler. Çocukların nasıl etkileneceklerini hem onlarla paylaşılan öyküye dayanarak hem de yaşam deneyimlerine bağılı olarak aktarmışlardır.

Ailede kadına yönelik şiddet olgularında çocukların psikolojik durumlarının olumsuz olarak etkileyeceğini düşünmektedirler. Bu olayları yaşayan çocukların üzüleceği, korkacağı, endişe duyacakları ve ağlayacaklarına ilişkin yorumlar yapılmıştır. Ayrıca çocuğun çaresizlik duygusunun olacağı da belirtilen görüşler içindedir. Bir katılımcı, arkadaşının babasının annesine yönelik şiddet uygulamasından bunalarak intihar girişimini gruba aktarmıştır. Erzurum İlinde ise ailedeki büyük çocukların babalarının şiddete başvurmamasını, sorunları konuşarak çözmeleri konusunda babaları ile konuşmaları önerilmektedir.

“mesela çocuk o olay yaşanırken, kendisinin çaresiz olduğunu buna bir son vermesi gerektiğini ama nasıl ne yapacağını bilemiyor, yani böyle çocuk o olayın bitmesini ister ama elinde olan bir şey değildir bu, yani çaresizlik olay anında bence.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Ablamgildeydim ben. Ya, benim arkadaşımın babası annesini dövüyodu, gecenin 12si mi 1i mi neydi, ııı, ses duyduk böyle sokaktan. Ondan sonra, dışarı çıktık hemen balkona ablamgille, kemle arkadaşımın annesini dövüyordu sokakta. Ondan sonra, ben arkadaşımın yanına gittim, ... ondan sonra kendini hap içmeye felan kalkıştı, ‘ben’ dedi ‘her gün bu olaylardan bıktım artık’ dedi, ‘benim’ dedi ‘annem’ dedi, ‘annem babam’ dedi, ‘niye böyle’ dedi, ‘milletin annesi gibi değil, ...’ dedi, ‘bari benim yanımda yapmasınlar’ dedi...”

(Ankara, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“... babasına ne kadar üzüldüklerini anlatıp barışıp, anlaşmalarını, şiddete başvurmamasını söyleyebilir.”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

Bazı görüşmelerde muhtemelen şiddete şahit olan çocuklar da grup içinde yer almıştır. Bu katılımcılar çocukların psikolojilerinin dolaylı olarak etkilendikleri, kötü anıları olduğunu farklı duygular ile ifade etmişlerdir.

“Çocuklar şey ...dövdüğünde çocuklar ... benim gibi hatırlıyorlar ...hafızası ve gözünün önüne geliyo kapatınca, ondan sinirleniyorlar, asıyorlar kendilerini”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Çocuklar güven duydukları babalarından korkacakları, nefret edecekleri, ona karşı saygılarının azalacağını belirtmişlerdir. Babalarının onlara da zarar vereceğini düşünmeye başlayacakları düşünülmektedir.

“Korkmuşlar ve o anda anne ve babalarının kavga ettiklerini görerek içinde bi ürperti, korku olmuştur, ağlamış da olabilir.”

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“Yani babalarına hiç hak vermezler. Hep annelerini tutarlar. Babalarına bir nebze de olsun saygıları da kalmaz annesini her gün dövdüğü için.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

“Bence çocuklar babalarının ne kadar kötü olduğunu görürler. Nefret ederler babalarından. Yani her gün böyle yapıyorsa her çocuk bence böyledir.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

Ailede kadına yönelik şiddet olaylarında kızların anneleriyle empati kuracakları, üzülecekleri belirtilirken erkek çocukların babalarının davranışlarını kopyalayacakları söylenmiştir. Bu travmanın çocukların psikolojilerini çok bozacağı için psikologda tedavi olmasına neden olabileceği de belirtilmiştir. Kız çocuklarının bu nedenle evden kaçabilecekleri Erzurum İlinde belirtilmiştir. Bu olaylar sırasında Erzurum İlinde babaya karşı gelinemeyeceği olgusu da babanın aile içi hakim rolünün önemli bir bulgusu olarak kabul edilmelidir.

“Yani. Erkeklere şey oluyor. Babalarına karşı bir kin duyuyorlar. Çünkü ee şimdi babaya bir şey diyemiyorlar, gidip bir şey diyemiyorlar. Annelerine de tabii üzüyorlar. Kızların evden kaçması genellikle bu yüzden oluyor bence. Ya da baba şey annenin boşanması falan... ailenin ayrılması zaten şiddet yüzünden oluyor.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

“K-1: Ben hep ağlıyorum.

K-2: Ben içime atarım.

K-3: ...ben annemin tarafını yaparım yani. Babama öyle bir içim kin dolar ki, yani böyle, babam anneme kıızıyo ya bazen, böyle içimde babama karşı öyle bir kin dolar ki. Yanii, yüzüne karşı bile söyleyesim gelir ama söylemem yani, kendimi tutarım yani.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Ailede kadına yönelik şiddetin olması halinde çocukların gelecek yaşamlarında şiddet uygular hale geleceğini belirtmişlerdir. Çocukların babanın davranışlarını öğreneceklerini, önce arkadaş çevresinde ve daha sonra kendi evliliklerine de yansıtabileceklerini düşünmüşlerdir. Bu davranışları öğrenen çocukların bu sorunlarını çözmeyi bilmedikleri, çaresiz hissettiklerinde böyle davrandıkları düşünülmektedir. Ancak, çocukların babalarının davranışlarını öğrenerek ileriki yaşamlarında uygulama olasılıkları olduğu kadar annelerinin üzüntüsünden dolayı hiç şiddet taraftarı olmayabilecekleri de belirtilmiştir.

“Hem ağaç yaşken eğilir hem de üzüm üzümüne baka baka kararır yani, küçükken o çocuklar böyle alışırsa büyüdüklerinde öyle zannederler, o işi öyle yapacaklarını zannederler, onlar da şiddet uygular”

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

“Bu olayı çok doğal karşılayacaklardır. Normal olduğunu düşüneceklerdir ve bu yeni gelen neslin de gene aynı şekilde şiddetli, aile içinde şiddetli geçimsizliğe yol açacaktır. Çocuklar böyle yetştirildiği zaman bu olaylar olsa bile görmemeleri lazım, gördükleri zaman devam eder çünkü yani arkası kesilmez.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Taklit edeceğini zannetmiyorum. Annesinin üzüldüğünü görünce annesine daha düşkün olur. Çünkü babasının vurduğunu görüyor ya, annesi de üzülüyor. O zaman çocuk anneye daha yakın olacaktır.”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

Çocukların derslerinin bozulacağı, okulda konsantre olamayacaklarına ilişkin görüşler de dile getirilmiştir.

“Bence babasından ilk başta biraz daha soğuyup veya mesela okula gider, okula gidince mesela ders yaparken falan o an akıllarına gelebilir ve ... derslerinin yani üstüne düşemezler ve yani bence annelerini eğer gerçekten çok seviyorsa, ki her insan bence annesini çok sever, bence babasından yani babasından o kadar çok nefret etmese bile bence babasına karşı öfke ve kin duymaya başlar.”

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

“Okula gelince aklı annesinde kalır.”

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

Yakın çevrelerinde yaşadıkları aile içi şiddet olaylarından çocukların çok üzüldüğü, anne ve babalarının boşanmalarından endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, şiddet olan evlerde çocukların ailelerinden alınarak yetimhanelere bırakıldığı söylenmiştir. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddetin olduğu evlerde çocuklara yönelik şiddetin de olduğu belirtilmiştir.

Erzurum İlinde küçük çocukların şiddet ortamında bulunmaktan korkacakları, büyük çocukların küçükleri uzaklaştırmaları ve onların etkilenmemelerini sağlaması gerektiği ifade edilmiştir.

Öyküdeki Çocuk Kendileri Olsaydı....

Yapılan görüşme sırasında kendileri bu ortamda olsaydılar ne yaparlardı şeklinde yapılan tartışmada farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Görüşmeler sırasında tüm gruplarda olayın nasıl durdurulabileceğine ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Müdahalelerden önemli birisi babayı durdurmadır. Babayı önlemeye çalışma ile ilgili farklı görüşler geliştirilmiştir. Ancak bu görüşün geliştirilmesi sırasında tüm gruplarda kendilerinin de şiddet görebileceğine ilişkin bir risk olduğunu belirtilmiştir. Babanın önüne geçip önlemeye çalışılırken kendiklerinin de şiddet görebileceğini belirtmişlerdir. Ancak, Ankara İlinde farklı 2 görüş daha dile getirilmiştir. Bu görüşlerden biri babaya şiddet uygulanacağı, diğer ise anneye daha fazla zarar gelmemesi için daha fazla alttan almaya gayret etme şeklindedir. Babayı durdurma davranışı altında annenin daha fazla şiddet görmemesi sağlanmaya çalışma olmakla beraber fiziksel güç dengesizliği kız öğrencileri ürkütmektedir. Babanın fiziksel gücünden korkma ön planda endişe olarak ortaya çıkmaktadır. Şiddete şiddet ile karşı koyma ya da kabullenme de diğer şiddetin hakimiyetini kabul eden görüşlerdir.

"Aylin bence eve geldiğinde ilk önce babasına şey yapmalıydı, ... babasına engel olmaya çalışabilirdi. Ama ... babası onu döverse, annesi de ... olduğu için belki de eve geldiği zaman babasıyla konuşmalıydı, "bunu yaptığı zaman eline ne geçeceğini" falan sormalıydı... annesiyle barışmaya zorlamalıydı. Annesine de böyle yardım etmeliydi bence. Böyle şey yapmalı, ona destek olmalıydı, ona mesela "neden böyle olduğunu, neden şey yapmadığını" sormalıydı, "neden ona karşı çıkmadığını" sormalıydı."

(Ankara, K, Orta SED, 7. Sınıf)

"Engellemek için, ee mesela benim yüzümden de kavga çıkmaması için biraz daha alttan almaya çalışırdım."

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

"Babasından korktuğu için zaten bir şey yapamaz, korkmasa elinden gelen her şeyi yapar. Biraz da büyük olsa zaten annesini tamamen kökten kurtarır."

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

"Kavga bitince hani annem ağlar ya, kavga bitince, anneme destek olurdum, ağlama derdim."

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Aydın ve Ankara İllerinde çocukların üzülecekleri, ağlayabilecekleri ve babalarına durmasını söyleceklerini belirtenler olmuştur. Onların konuşarak sorunlarını çözmeleri, kendilerinin olumsuz olarak etkilendikleri, ders çalışmadıklarını söyleyerek şiddeti sonlandırmaları istenebilir denilmiştir. Konuşarak sorunu çözümü önerisi özellikle Aydın İlinde yoğun olarak tartışılmıştır. Erzurum İlinde bu tür bir müdahale tartışmalarda gündeme gelmemiştir. Aydın İlinde oluşturulan bir başka ılımlı yöntem ise anne ile beraber babanın psikolojik yardım almaya ikna edilmesi şeklinde olmuştur.

"K-1: Baba böyle yapma ben üzülüyorum diyebilirdi. Böyle derslerimi psikolojim bozuluyo diyebilirdi.

K-2: İkisi de annesine babasına ben sizin kavgalarından etkileniyö falan diyebilirdi

K-3: Aklım sizde kaldığı için dersleri anlayamıyorum. Yapmayın artık böyle, sınavlarda düşük alıyorum.

K-1: Sizi polise şikayet ederim annem babam olaraktan diyebilirdi."

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

Erzurum İlinde çocuğun bu ortamdan uzaklaşma eğilimi olabileceği de gündeme gelmiştir. Kız öğrenciler arasından evden ayrılmayı düşünebileceklerini ve bir akrabalarının evine yerleşebileceğini belirten katılımcılar olmuştur. Yine Erzurum İlinde küçük kardeşlerin etkilenmemesi için başka bir ortama alınmasını sağlayacaklarını belirtmişlerdir. Erzurum İlinde kardeşlere karşı sorumluluk hissetme pek çok soruda gündeme gelmekte, çocukların kendinden küçüklerin yaşamını düzenlemede rol aldıklarını düşündürmektedir.

Her üç ilde de aile büyükleri yardım için başvurulacak kaynaklar arasındadır. Aydın İlinde anne tarafından anneanne, dayı gibi akrabalarını, Ankara İlinde hem anne hem de baba tarafından akrabalarını, Erzurum İlinde ise özellikle baba tarafından akrabalarını arayacaklarını belirtmişlerdir. Aydın İlinde komşulardan yardım almak istememişlerdir, onların başkalarına söylemesinden çekinmişlerdir. Ancak hem Ankara hem de Erzurum İllerinde komşulardan da yardım alınabileceği belirtilmiştir. Bu da aile dayanışma profilinin illere göre değişebildiği göstermektedir; çocukların algısında böyle bir durumda kimlerin destek olabileceğinin değiştiğini göstermektedir.

"Mesela bizim evde hiç kavga olmaz. Olsa da yani, babaannem var, halam var, onlar muhakkak ayırırlar."

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Aydın ve Erzurum İllerinde kız öğrenciler tarafından yardım alınacak kişiler arasında rehber öğretmen ya da sınıf öğretmeni de belirtilmiştir. Bazı öğrenciler ise yakın arkadaşları ile paylaşabileceklerini düşünmektedirler. Bu iki başvuru kaynağı görüşmelerin pek azında dile getirilmiş olup, şiddetin önlenmesi ya da durdurulmasından ziyade kendilerine yardım amacıyla olduğunu düşündürmektedir. Yani duygu ve düşüncelerini paylaşma, ne yapacağı konusunda görüş alma şeklinde de düşünülebilir.

Aydın ve Ankara İllerinde özellikle alt sosyoekonomik düzeylerde yapılan görüşmelerde aile içi kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışan derneklere başvurmak da çözüm yolları arasındadır dile getirilmiştir. Bu derneklerin kadınları koruyacağı ve çözüm önerilerinde destek olacağını düşünmektedirler.

Tüm gruplarda aile içi kadına yönelik şiddet olaylarında polisin rolü olduğu gündeme gelmiştir. Polisi aramak son seçenek olarak belirtilmiştir. Bazı gruplarda ise polise başvurmanın ya da aramanın gizli olması gerektiği belirtilmiştir. Polisin bu işe müdahale edebileceği görüşünün bilinmesi olumlu olmakla

birlikte polisin olay yerinden ayrılması ya da çözümlendiğinin düşünülmesinin ardından şiddetin daha da artarak devam edeceği endişesi gündeme sıkça getirilmektedir.

“aile büyüklerinden yardım alabilir çünkü arkadaşı da onu yanlış yönlendirebilir. Çünkü yani hiçbirimizin bu konuda çok fazla bilgisi yok, bu durumda yani ne kadar utansa da işte hoşuna gitmese de bilgili birine işte rehberlik öğretmenine söylemesi gerekli.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“bence toplumda unutulmamalı yani her zaman kadın da bir birey, o da, onun da sosyal hayatı var, o da özgür yani erkekler kadınlara gerçekten bakıldığı zaman böyle mesela buralarda görüyoruz ama başka alanlarda gerçekten çok kötü olan insanlar var bunlara yardım edilmeli bence. Mesela emniyet tarafından koruma sağlanabilir, kadın da bir an önce ayrılmalı, bağlı kalmamalı eşine.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Ben ...’in yerinde olsaydım babamı durdururdum. Eğer babam beni bi köşeye... kavga devam ederse bu sefer komşularımdan yardım isteyip polisi arayabilirdim. Ayrıca arkadaşlarımı da çağırırdım, şey, komşuları. Ayırırdım yani kavgayı.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Ankara İlinde devamlı şiddet yaşanan bir ailede yaşamak istemediklerini, annelerinin devamlı dayak yemesinden endişe edeceklerini ve boşanmalarını istediklerini belirten katılımcılar vardır. Ankara alt sosyoekonomik düzeyde anneyi mutlaka teselli etmesi, anne ile beraber ne yapılacağına karar verme önerilmiştir. Yine Ankara orta sosyoekonomik düzeyde annesinin şiddete neden karşı çıkmadığını sormalı, komşulardan ve polisten destek alması şeklinde koruyucu bir tutum geliştirmesi önerilmiştir. Ankara İlinde kadının şiddete karşı gelmesi için kız çocuğunun destek olması girişiminin olacağı belirtilmesi büyük illerde bu konuda daha fazla destek alınabileceğine ilişkin güvencenin hissedilmesinden kaynaklanıyor olabilir.

“o anda babama bi nefret doğardı ... anneme bi yandan dik durmasını söyledim, bi yandan da ... polise gitsek para cezası vercek falan ... cezayı ödedikten sonra iyice öfkelenip belki de öldürecek. Ama ben polisten ne bileyim koruma alırdım. İıı, ııı, koruma alırdım, ya aklıma gelmiyo, ama ya ... ayrılırlardı” ...

(Ankara, K, Orta SED, 7. Sınıf)

“Zaten anneme zarar veren, büyük bir ihtimalle bana da zarar verirdi, -annemi koruyacağım için. O zaman da gerekli yerlere dilekçe olsun başvuru olsun, bulunurdum öyle yerlere. Yani biz gitmezdik de babam o evden giderdi kesin.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Toplumda Aile İçi Şiddet Olaylarına İlişkin Gözlemleri

Aydın İli

Aydın İlinde her üç sosyoekonomik düzeyde de yapılan görüşmelerde katılımcılar toplumda şiddet ile ilgili gözlemlerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların öyküleri çok detaylı anlatmış olmaları konuya ilişkin duyarlılıklarını göstermektedir. Bu olaylara şahit olan kızlar kadına olan acıma duygularını da aktarmışlardır. Ancak şiddet yaşayan yakınlarını bilen katılımcıların bunu söylemekte tereddüt ettikleri, bu bilginin şiddeti artıracak kaygısını yaşadıkları gözlemlenmiştir.

"....., çok kötüydü yani, o, o an çok kötü oldum kadının yüzünü gördüğüm an..... Ama yani çok kötü oldum ben orda yani.."

(Aydın, K, Yüksek-Orta SED, 7. Sınıf)

Toplumda şiddet olayları sırasında bıçak ya da silah kullanılmıyorsa yakınlarda bulunanların ayırmaya çalışması olası iken silahın da bulunduğu bir şiddet olayı ise polisin müdahale etmesi için girişimde bulunulmasının daha doğru olacağı belirtilmiştir. Polisin müdahalesinin ise erkeğin davranışlarını kontrol altına alabileceği düşünülmektedir. Toplumda bu tür olaylar da sığınma evlerine başvuru olabileceği belirtilmiştir. Ayrıca şiddet durumunda erkeğin evden uzaklaştırma, para cezası ya da cezaevinde kalma şeklinde farklı cezaların da gündemde olduğu belirtilmiştir. Ancak şiddet olaylarında hiç kimseye başvurmayan ve şiddet görmeye devam eden bir grup kadına da rastladıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeler sırasında bir görüş ise şiddet ile mücadelede toplumun yeterince duyarlı olmadığını da belirtilmiştir.

"Eğer çok büyümezse polise bildirilmez ama böyle kavga falan varsa, sopalı odunlu kavgalar olursa polise gidilir."

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

"Bazen aslında bazıları polisi aramıyorlar, ı işte bizim de başımız belaya girer diye, adama, şiddet uygulayan kişiye eline koz veriyorlar bu şekilde, bazıları aramıyo polisi"

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

"Toplumda şöyle bişey de var, mesela birisi gaspa uğrarken, bişey olurken, bi şiddet uygularken herkes izliyo izliyo, sadece izliyo, hiçbişey yapmıyo millet ... toplumda böyle bişey var, bence bu da yani biraz daha toplum cesaretlendirilmeli, bu çok yanlış bişey sonuçta ... riskli bişey olabilir ama gene de 3,4, 5 kişi araya girip adamı durdurup da kadına yardım götürebilir."

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede toplumda kadına yönelik şiddet ile mücadele eden dernekler olduğu, bu derneklerin kadınların dayanışmasını güçlendirdiği belirtilmiştir. Şiddet gören kadınlara şiddete karşı olan kadınların desteğinin önemli olduğu, beraber protestonun gücü aktarılmıştır. Bunun yanı sıra kadınları koruyan kurumların olmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

“Kadınlara şiddet hayır diye kurumlar açılıyor, o kurumlara, dövülen, şiddet gören kadınlar o kuruma geliyor yani kocaları görse bile bişey yapamazlar çünkü koruma var, bi de, ıı bu kadına şiddeti hayır’ı destekleyenler de o protestoya katılıyorlar, hem dövülenler hem şiddet görenler hem de onları destekleyenler biraraya gelip böyle bi protesto ...”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

“O zaman da kocasıyla aynı yerde yaşıyo artık, dayak yiyo her gün, ... bıkiyo, gine gidiyo, bu sefer mahkeme açıyo, mahkeme kararıyla 1 metreden uzağa yaklaşamazsın diyo, adamlar bunu çığniyo ve her gün dövüyo”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Katılımcılar şiddet olaylarında toplumun ne tür çözüm önerilerine başvurduğunu, olayların nasıl seyrettiği konusunda bilgi sahibidirler. Bu gözlemlerinden şiddet olduğu zaman ne yapılması gerektiği konusunda bilgi sahibi oldukları gözlenmiştir.

Ankara İli

Yüksek sosyoekonomik düzeydeki görüşmede kız öğrenciler aile içi şiddetin kendi çevrelerinde olmadığını belirtmişlerdir.

Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede katılımcıların hem yakın akrabaları hem de sosyal çevrelerinde pek çok aile içi şiddet olayına tanık oldukları anlaşılmıştır. Kendi yakınları arasında şiddet yaşanması sonucunda farklı deneyimleri gruba aktarmışlardır. Bu deneyimler arasında eşlerin boşanması, erkeğin psikolojik destek alması ve şiddet davranışlarının sonlanması gibi farklı sonuçlar yer almıştır. Ancak, komşuları arasında olan şiddet olaylarına müdahale edildiğinde ise erkeklerin kadınları kendi malları gibi gördükleri, dövme haklarını savunduklarını belirttikleri ifade edilmiştir. Yine de, komşuların mutlaka olaya müdahale ettiği, polisten destek alındığı belirtilmiştir. Ancak, katılımcılar şiddet uygulayan erkeklere verilen cezaların caydırıcı olmadığı, erkeğin şiddet davranışlarına devam ettiğini düşünmektedirler. Bir katılımcı yurt dışında bu işin ciddiye alındığını aktarmıştır; Almanya’da bir akrabasının başından geçenleri anlatmıştır. Almanya’da erkeklerin kadına yönelik şiddet uygulaması halinde devlet tarafından izlendiklerini, eğer şiddet davranışları devam ederse ağır olarak cezalandırıldıklarını aktarmıştır.

Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede katılımcılar etraflarında olan aileler arasında kadına yönelik şiddet yaşandığına şahit olduklarını ifade etmişlerdir. Şiddet olan ailelerden çok gürültü geldiği zaman uyarıldığı, evden ayrılmaları istendiği, polise haber verildiğine ilişkin müdahaleler olduğu belirtilmiştir.

“Evet var. Bizim üst katımızın üstünde bir komşumuz var, o komşumuzun iki tane çocuğu var. Kocasını hep içki içip geliyor, bina da çok huzursuz oluyor, karısı da çok huzursuz oluyor. Her gün karısını dövüyor, biz 12’de falan binaya çıkıyoruz böyle bıçaklar falan var ellerinde. Hep polis geliyor. Bizim binada hep polis şey var..... Karısını dövüyor diye yani normal dövmüyor, çok aşırı dövüyor böyle karısının gözü mosmor oluyor, kanlar akıyor, çok kötü oluyor.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

“Bizim üstümüzde de birisi var her gece böyle 12’de, 1’de, 2’de habire sesler geliyor, senden bıktım falan diyorlar, patır kütür sesler geliyor mesela kırılma sesleri falan geliyor. Biz bundan bıktık, birgün şikayet edeceğimiz ama ne zaman. Bence adam içiyor, geliyor.”

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İli

Çocuklar kendi ailelerinde bu tür olayların olmadığını belirtmişlerdir, ancak bazı çocuklar çevrelerinde bazı olaylara tanık olduklarını da söylemişlerdir. Komşularda olan olaylardan etkilendikleri, üzüldükleri ancak müdahale edemediklerini belirtmişlerdir. Deneyimlerin aktarılması sonucunda çocukların ailelerinin uyarmaları sonucunda erkeğin davranışlarında herhangi bir değişiklik olmadığı, kendilerine de şiddet uyguladığı için ihbardan çekinmeleri etkilidir. Ancak, çocuklar doğru olan tepkinin uyarma ve polise başvurma olduğu düşüncesindedirler. Erkeklerin şiddet sonrası evden uzaklaştırılma cezası alabildikleri de belirtilmiştir.

“Yani benim yapabileceğim bir şey yok ne kadar istemesem de... o adamı uyarsan da beni öldürebilir, o kadar sinirli bir adam. O yüzden yapabileceğim bir şey yok.”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

“Önce sözlü olarak uyarmanız gerekiyor hani rica. Ama eğer her seferinde yapıyorsa polise başvurulabilir.”

(Erzurum, K, Üst SED, 6. Sınıf)

Orta sosyoekonomik düzeyde olan görüşmede kadına yönelik şiddet olayına tanık olan katılımcıların deneyimleri paylaşılmıştır. Bu paylaşım sırasında genel olarak komşuların polise haber verdikleri, erkeğin evden uzaklaştırıldığı belirtilmiştir. Katılımcıların aileleri tarafından da ihbar yapıldığı öğrenilmiştir.

“Bizim ailedekiler gördüğünde zaten haber verip, polis gelip onları alıyor.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

“Polis falan geldi aldı götürdü adamı. Kadınla çocuklar da ortada kaldılar hocam. benim babamla...aradılar...”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

Düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede katılımcılar kendi ailelerinde şiddet olaylarının yaşanmadığını, bazen tartışma türü olaylar olduğunu belirtmişlerdir. Ancak yaşadıkları sosyal çevrede şiddet olaylarının olduğundan ve sonuçlarından bahsetmişlerdir. Konuşmaların ilerlemesiyle çok yakın akrabalarında şiddet olaylarının yaşandığı ve sorunların aile içinde çözümlenmeye çalışıldığı anlatılmıştır. Özellikle aile büyükleri, babanın erkek kardeşlerinin sorunun çözümünde yer aldığı, kadınların sığınma evlerinden haberdar olduğu ve kaçabildikleri, ancak kadınların çocukları için baba ile barışmak istediklerine ilişkin olaylar anlatılmıştır. Bu olayların saklanma eğilimi olduğu, bunun nedenlerinin başında boşanma korkusunun yer aldığı belirtilmiştir. Kadınların özellikle namus ile ilgili iftiralara karşı açık oldukları, kendilerini korumaları gerektiği, eğer böyle bir iftira yaşarlarsa kendi aileleri tarafından da reddedildikleri anlatılmıştır.

“Bazı sorunlar kimseye söylenmiyo. Öyle, yıllarla birlikte akıp gidiyo.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Şiddetin Önlenmesi ve Şiddetle Baş Edebilme Yöntemleri Konusunda Görüşleri

Tüm gruplarda yaşanan olayın kadına yönelik şiddet olarak tanımlanmakla beraber iller arasında yaklaşım farklılıkları bulunmaktadır. İller arasında şiddetin önlenmesine ilişkin önerilerin farklı şekilde yapılandırılması dikkat çekmektedir.

Aydın İli

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Yüksek-orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede daha çok “hak” kavramı üzerinden tartışma yürümüştür. Bu grupta katılımcılar erkeğin kadına şiddet uygulamasını asla onaylanmamaktadır. Şiddetin olmamasının yanı sıra erkeklerin kadınlara olan yaklaşımlarının olumlu ve iyiniyetli olması gerektiği belirtilmektedir. Kadınların ise eşlerinin sözünü kayıtsız dinlemesi gerekmediği ve evliliklerde kadın ve erkeğin ortak bir yerde buluşması gerektiği belirtilmiştir. Tüm bu yaklaşımlar kadın ve erkeğin hak ve sorumluluklarına yönelik uygulama yorumlarıdır. Ancak bu kavramların toplumda uygulamaya konulacağı şekli hakkında bir öneri geliştirilememiştir.

Orta sosyoekonomik grupta ise kadının şiddet görmeme hakkını savunma yaklaşımında kadınların şiddete karşı çıkmaları gerektiği savunulmuştur. Kadınların sosyal olarak dernek türü yapıların altında

birleşmeleri, aile içi şiddete birlikte karşı koymalarını savunmaktadırlar. Kendileri de ileride bu tür etkinliklerde yer almak istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar, kadına yönelik şiddetin toplumun sosyal bir sorunu olduğunu vurgularak bu konuya daha fazla önem verilmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır.

Alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ise aile düzeyinde öneriler geliştirilmiş, ailede kadın ve erkeğin bir sözleşme çerçevesinde beraberliklerini sürdürmeleri önerilmiştir. Kadın ve erkeğin güzel ve pek çok olanağı olan bir evde, birbirlerini severek oturmalarının olumlu bir gelişme olacağı düşünülmüştür. Bu beraberlik içinde kadının haklarına saygı gösterilmesi, kadının ve erkeğin haklarının eşit olması gerekmektedir. Aile içi birlikteliğin nasıl oluşturulacağına ilişkin uygulama önerisi geliştirilememiştir. Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede duruma ilişkin uygulama önerisi geliştirilebilmiş ve aile içi iletişimin desteklenmesi için psikiyatrist desteğinin alınmasının yararı belirtilmiştir.

"Birbilerinin sözlerini tuttuktan sonra birbirlerini kırmadıktan sonra iyi geçirirler zaten."

(Aydın, K, Orta SED, 7. Sınıf)

"Eğer adam kadına sanane diyebiliyorsa kadın da adama sanane diyebilmeli"

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Toplumda kadın ve erkeğin şiddet hakkında bilgilendirilmesi de öneriler arasında yer almaktadır. Bu bilgilendirmede özellikle bilim adamlarının yer alması önerilmektedir. Aile içi iletişim ve yardım konusunda psikiyatristlerin topluma mesajlar vermesi istenmektedir.

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası:

Çocukların baskısı ile babanın şiddet davranışlarının önüne geçilmesi önerilmiştir. Babaya tavır yapma, küsme, önemsememe gibi davranışların babayı caydırabilmek için kullanılabilmesi belirtilmiştir.

"Baba eğer çocuklarını seviyorsa, ortada bi çocuk varsa ya anne mecbur kalır yani ... katlanır, dövmesine değil de, yani sonuçta bişey istiyi, bunu yapmayınca şiddet uyguluyo, istediğini yapabilir, belki de öyle çözebilir ama belki çözülmeyebilir ... eğer çocukları seviyorsa ... "baba eğer bizi seviyosan yapma" yani "bizi sevmiyosan"... öyle çocuklar araya girebilir ya da kadın ..."

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Kadının daha fazla şiddet görmesini önlemek için boşanarak ayrı bir yaşam kurması gündeme gelmiştir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde bu tür evlilikleri ve beraberliği onaylamadıklarını vurgulamışlardır. Ancak alt sosyoekonomik düzeydeki grupta kadının ekonomik özgürlüğünün olmamasının boşanmayı güçleştirdiği ya da boşanma sonrasında kadının tekrar kocasına dönmek zorunda kaldığını belirten görüşler ortaya çıkmıştır.

“Mesela kadınla adam, şey kadınla adam konuşur, kadın der “ben seni çok seviyorum ama sen bana şiddet uyguluyorsun, senden soğudum” diyebilir, adam da ... tamam der, mahkeme kararı (arada üst üste konuşmalar) kadın mahkemeye gider .”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

“Bence de konuşarak halledilemez. ...Mahkemeye gittiğinde ... ayrılıyolar ama ... kadın çalışmıyorsa ev hanımıysa geri dönüyo”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Katılımcılar arasında şiddetin çözümlenemeyeceğine ilişkin bir kanaat de yerleşiktir. Bazı kadınların şiddeti kabul etmesi ve eşlerini çok sevdiğini belirterek beraber yaşamaya devam ettikleri görüşü belirtilmiştir. Burada aile içinde şiddetin durdurulması için önce kadının şiddet davranışlarını kabul etmesi vurgulanmaktadır. Diğer bir bakış açısı ise erkeğin şiddet davranışlarına devam etmesi şeklindedir. Erkeklerin gönüllü olarak şiddetten vazgeçmeyecekleri, erkeğin davranış değişikliği için mutlaka cezalandırılması gerektiği belirtilmektedir. Bazı görüşler ise cezalandırmanın dahi şiddeti önleyemeyeceği, hatta körükleyeceği şeklinde olmuştur.

“Ben söyleyebilir miyim? Şimdi ben'nın dediğine katılmıyorum ... mesela hapse girse adam eninde sonunda çıkacak, yine kadına şiddet uyguluyacak; bi de bi dakika, bi dakika boşansalar kadın mesela yeni bir hayat kurmak istiyor, mesela biriyle evleniyo, adam “beni bıraktın, başkasıyla evlendin işte ııı “senin yüzünden hiç kimsenin yüzüne bakamıyorum diyerek kadını öldürüyo tekrardan. Yani ... adam kaba olduğu için bu sorunu hep şiddetle çözmeye çalışıyor yani konuşma yollarını denemiyor.... Pek sanmıyorum ... hapse girse adam, ona şiddet uygulasalar o zaman daha çok adam şey yapacak işte senin yüzünden ben ne hallere düştüm gibisinden.”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

“Daha da çok hırslanacak yani ... eve gidince serbest kalınca adam da onu o kadar döver yani, onun canı ne kadar yanmışsa onun 1000 katını yapar yani”

(Aydın, K, Düşük SED, 6. Sınıf)

Ankara İli

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Ailede şiddet olaylarını önleme konusunda öneriler ağırlıklı olarak yüksek sosyoekonomik düzeydeki görüşme sırasında gündeme gelmiştir.

Aile içinde şiddetin yaşanmaması için toplumsal yapının ve kadının güçlendirilmesine ilişkin öneriler

geliştirilmiştir. Kadının aile içinde söz sahibi olabilmesi için ilk başta tavrını ortaya koyabilmesi, haklarını bilmesi gerekmektedir. Ailelerin oluşturulmasında kadınların eşlerini kendilerinin seçmesi gerektiği savunulmuştur. Erkeğin eğitimi, aile yapısı, yetiştiği çevrenin önemi vurgulanmıştır. Bu da evliliklerin baştan sağlam temeller ile oluşturulması ve eşlerin aile içi beraberliklerinin güçlendirilmesinin farkında olduklarını göstermektedir.

“bence eğitim de çok önemli. ...’in de dediği gibi çünkü eğitim olmayınca olmuyor. Etrafından ne gördüyse onu doğru kabul ediyorsun, kendi doğruların yanlışların olmuyor, yanlış bir çevrede büyüdüyse zaten hani kötü bir durumdasın, böyle.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Bence kadın ilk baştan otoritesini koymalı aileye de yani karşıdaki kişinin de duygularına saygı duyulmalı ama kadın otoritesini koymalı ve korumalı onu. Eşinin kendisine bağırmasına izin vermemeli. Ona kendisinin de bir insan olduğunu hatırlatmalı bence.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

“Bence bu biraz da yetiştiği yer, gözlemleri, deneyimleriyle alakalı bir şey hani o küçükken de ailesi böyle davranıyorsa, bahsettiğimiz gibi hani bu şekilde çözülebileceğine inanıyordur olayın öyle yapmıştır.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

İletişim sorunu yaşayan ailelerde şiddet olaylarının yaşandığını belirtmektedirler. Yüksek sosyoekonomik düzeyde ailede olan sorunların iletişim sorunu olduğu, eşlerin konuşmadığı, erkeğin kadını dinlemediği, ayrıca öfke kontrolü olmadığı belirtilmiştir. Erkeğin anlayışlı olması gerektiği ve kadını baskı altında bırakmaması gerektiği vurgulanmış, eşler arasında güven duygusunun önemli olduğu vurgulanmıştır. Eşlerin birbirlerine empati kurmalarının önemi de vurgulanmıştır. Sonuç olarak aile içinde birlikteliğin sağlanabilmesi için iletişimin güçlü olması ve şiddet ile başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu da aile birlikteliğinin devamında kişisel davranışların önemli olduğunu ve kişinin gelişiminin sağlanması gerektiği düşüncesinde olduklarını göstermektedir.

“mesela böyle tartışmalarda insanlar bazen sinirlerini kontrol edemiyor, küçük bir şeyden dolayı ailede çok büyük bir sorun yaşanabiliyor, bence bu tür durumlarda öfkemizi kontrol etmeliyiz, karşımızdaki kişinin de insan olduğunu düşünüp bize empati kurarak davranmalıyız, ama burada zaten adamın tek göze çarpan noktası o değil. Kendisi işte öyle.”

(Ankara, K, Yüksek SED, 7. Sınıf)

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası;

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede kadının ilk şiddet gördüğü zaman olan tepkisinin daha sonraki durumu belirleyeceği düşünülmektedir. Eğer, kadının başta kabul eden bir yaklaşımı varsa daha sonra şiddetin devam edeceği düşünülmektedir. Şiddeti durdurmak amacıyla neler yapılabileceği konusunda televizyonun kadının bilinçlenmesine destek olması, kadın derneklerinin sorunları olan kadınlara ulaşması ve destek olması, kadının ekonomik özgürlüğünü kazanmasına destek olunması önerilmiştir. Yani olayın süregelmesinin önüne geçilmesi ve durdurulmasına yönelik toplum kampanyası yapılması önerilmektedir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde şiddetin erkeğin davranışlarının farkındalık artırma programları ile değiştirilerek, kadının haklarını savunarak durdurmasına yönelik öneriler ön planda yer almaktadır.

Oysa alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde ise genel olarak kadının belirlenen kurallar çerçevesinde yaşaması şeklinde bir öneri geliştirilmiştir. Grup tartışmaları sırasında kadının aile içinde belirlenen kurallar çerçevesinde yaşamasının şiddetin tekrar etmesini önleyeceği ön görülmüştür.

"Herkes görüşlerini ortaya koyarak ortada bir görüş alabilirler. Ve bu görüşü de uygulayarak ailesini adam daha iyi yönetebilir. Karısına daha çok saygılı olur ve çocukları da ondan soğumaz."

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Erkeğin bu davranışlarından vaz geçmesi için de bazı uyarıların yapılması önerilmiştir. Erkeğin davranışlarını kontrol etmesi için uyarılması gerektiği düşünülmektedir. Bu uyarının erkeğin çekindiği, sözünü dinlediği, korktuğu bir kişi tarafından yapılmasının etkili olacağı düşünülmektedir.

"Her insanın korktuğu birileri vardır. Örneğin, baba belki kendi babasından korkuyordur ya da başka arkadaşlarından korkuyordur. Anne ya da çocuklar bu kişilere başvurabilirler. Baba uyandırılabilir, konuşularak uzlaştırılabilir bence."

(Ankara, K, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İli

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Şiddet olmadan önleme konusunda geliştirilen öneriler temel olarak iki grup altında toplanmaktadır. Bu önerilerden ilkinde şiddetin ortaya çıkmaması için ailenin oluşturulması sırasında bazı koşulların sağlanması önerilmektedir. Diğer öneri paketinde ise kadının erkeğin belirlediği yaşam kuralları içinde yaşaması halinde aile içi şiddetin önlenilebileceği şeklindedir.

Kişilerin öğrenim durumlarının duyguları yönetmesinde etkili olduğu düşünülmüştür. Eşlerin birbirlerini tanıyarak evlenmelerinin önemi de vurgulanmış, ailede sevgi ve saygının olması ön koşul olarak tanımlanmıştır. Bu öneri özellikle düşük sosyoekonomik düzeyde yapılandırılmıştır.

“Şiddeti kaldırmak için ortadan, yani herkesin birbirine sevgili, saygılı olması gerekir bence. Bazı insanlar okumadığı... okumuyorlar ya, yani böyle sevginin ne demek olduğunu bilmiyorlar, merhametin ne demek olduğunu bilmiyorlar. Böyle, bilgileri yetersiz kaldığı için de böyle kızabiliyorlar.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Kadının haklarını önceleyen bir grup öneri daha bulunmaktadır. Kadının hakları pek çok farklı tartışmalar sırasında tanımlanmaktadır. Yüksek sosyoekonomik grupta bu öyküde şiddetin nedenleri arasında erkeğin kıskanç, bencil, sevmesi/sevmemesi nedeniyle kadının hareketlerini kısıtlaması şiddet olarak tanımlanmaktadır. Orta sosyoekonomik düzeyde ise kadına izin vermemesi, konuşmasına izin vermemesi, dövmesi şiddet olarak tanımlanmıştır. Alt sosyoekonomik düzeyde ise kadının sokağa çıkma, komşusuyla konuşma, telefon etme hakkı olduğunu savunan bir grup katılımcı olmuştur. Bu durumların engellenmesi ise “şiddet” olarak tanımlanmıştır. Kadınların şiddet görmesini önlemek amacıyla bu hakların uygulanmasına ilişkin oldukça sınırlı öneriler gelmiştir. Sadece yüksek sosyoekonomik düzeyde gelen önerilerden birisi “şiddet durumunda kadının mücadele etmesi gerektiğini gerekirse boşanmasının doğru olduğu” şeklindedir. Tüm gruplarda toplumdaki sosyal ve kültürel örüntü ile haklara ulaşma davranışlarına ulaşma arasındaki çakışmaların neden olabileceği düşünülmektedir.

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede şiddetin olmaması için babanın uyarması, izin vermesi gibi olaya ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Düşük sosyoekonomik düzeyde de erkek tarafından kadına olumlu bir şekilde evde kalmasının söylenmesi, kadının da bunu kabul etmesinin şiddeti önleyeceği düşünülmektedir. Aşağıdaki örnekte olduğu gibi erkeği haklı çıkaran bir konuşma tarzı ve açıklama ile kadının ikna olması beklenmektedir.

“Bu hikayeye devam etmek istiyorum. Mesela kocası karısına deseydi ki, karıcım artık seni kıskanıyorum, gitmeni de istemiyorum. Karısı da eğer olumlu baksaydı, tamam kocacım artık gitmem deseydi, çocuklarını kucaklarına alıp, böyle oturup televizyonun karşısına, karısı ona yemek getirseydi, böyle doğru düzgün bir aile ortamı çıkardı ortaya.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası;

Yüksek ve orta sosyoekonomik düzeyde ailede tekrar şiddetin olmaması için kadının erkeğin sözünü dinlemesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bazı katılımcılar tarafından erkeğin kadının davranışları hakkında kurallar koyması normal ve kabul edilen bir davranış olarak tanımlanmıştır.

Bazı katılımcılar kurallara uyulmaması durumunda bir kaç defa şiddet göstermenin kabul edilebileceğini ancak devamlı olmasının sorun yaratacağını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise kurallara uyulmama durumunda kızmanın normal olarak algılanması gerektiğini vurgulamışlardır. Burada temel yaklaşımın “kadının belirlenen kurallar çerçevesinde yaşaması” şiddetin devamlı görülmesini engelleyeceği şeklindedir. Erken dönem kız adolesanlar arasında erkeğin koyduğu kurallara göre bir evlilik yaşamı kabul edilmekte, gerekirse şiddet de kabul edilmektedir.

“Bir iki kere uyardım bence kadının onu dinlemesi gerekiyordu. Ama dövmek değil de kızmak bence daha uyumlu olurdu. Dövmesi iyi değil.”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

“K-1: Erkek ne derse onu yapardım. Hayır şimdi komşuya gitme derse gitmezdim. Eğer zaten o kadın gitmeseydi komşuya dayak da yemezdi.

K-2: Eğer birisi bana bir şart koyarsa onu çiğner geçerdim.

K-1: Sen böyle şartları çiğner geçersen o zaman çok dayak yersin.

K-3: Dakka başı koca boşarsın. (diğer tüm kızlar gülerler)”

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

“Demek ki kadın ilk önceden bişey yapmış ki, böyle kızdırmışsa kadın kocasını. Yani bence öyle olmuş. Çünkü hiç kimse ilk seferde dayağı hak etmez yani. ...Yani, böyle bi kere uyardım ne de olsa. Ondan sonra uyardım der. Haklılığını ortaya çıkartır. Ben seni uyarmamış mıydım, gitme demiştim, seni kısıkanıyorum, ya orda bi erkek varsa.”

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

Şiddetin önlenmesinde önemli noktalardan biri olarak erkeğin neler yaptığının, sadece kadına değil tüm aile fertlerine şiddet uyguladığının farkında olması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Babanın bir uzmana gitmesi önerilmektedir.

Aile içinde sorunların çözülemediği durumlarda özellikle hak bakış açısına sahip olan adolesanlar arasında kadının şiddete karşı koyması gerektiği, boşanma savunulmuştur. Boşanma kararının verilmesi sırasında adolesanların bazı endişelerinin olduğu belirtilmiştir. Boşanmanın çocukları olumsuz olarak etkileyeceği, son çözüm önerisi olarak düşünülmesi gerektiğini savunan katılımcılar vardır. Hatta bir katılımcı eşlerin birbirlerinin namusu olduğunu belirtmekle beraber kadının boşanma talebinde bulunamayacağını, oysa erkeğin kadının bir hatasını gördüğünde boşanabileceğini de belirtmiştir. Önemli bir bulgu olarak da yorumlanabilecek bir durum da; alt sosyoekonomik düzeyde kadının özgürlüğünü savunan grup daha etkin olurken orta sosyoekonomik düzeyde ise boşanmanın kabul edilmesinin zor bir durum olduğunu belirten grubun baskın olmasıdır.

"K-1: Ben de arkadaşlarıma katılıyorum ama şey bu hep böyle devam edecekseniz, şiddetle boşanabilirler. Ama hep böyle şiddetle kavgayla gidecekse..."

K-2: Gelinlikle girdiyse kefenle çıkmalı o evden.

K-3: Bence de.

Diğer kızlar: Aayyy (aşağılar bir biçimde)

K-1: Yok öyle bir şey. Ama bir şey söyleylim mi? Kadın katlanmak zorunda değil. Kadın köle mi? Yani şiddete maruz kalmak zorunda değil eğer anlaşamayacaklarsa ayrılmalılar."

(Erzurum, K, Orta SED, 8. Sınıf)

"Hakkını savunsun, gerekirse protesto etsin, boşansın."

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

"...a katılıyorum, dedi ya hani, eğer beni döverse komşu yüzünden boşanır giderim, bence de, beni çıkarmasa, sözünü dinlersem, bi yere gidip gelemesem, komşular baan gelmese, ben boşar giderim."

(Erzurum, K, Düşük SED, 7. Sınıf)

4.a.ii.2. Erkek Öğrenciler

Örnekleme uygun olarak araştırma kapsamındaki illerde görüşme yapılan ilköğretim ikinci kademe öğrencileriyle grup tartışmaları gerçekleştirilmiştir. Ankara, Erzurum ve Aydın illerinde 24'er öğrenci olmak üzere toplam 72 öğrenci gönüllü olarak tartışma gruplarına katılmışlardır. Grupların tamamı 8'er öğrenciden oluşmuştur. Hangi ilde, hangi sosyo-ekonomik düzeyde kaç erkek öğrencinin tartışma gruplarına katıldığı Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8: İlköğretim İkinci Kademelerde Görüşülen Erkek Öğrencilerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İller	Düşük SED	Orta SED	Yüksek SED	Toplam
Ankara	8	8	8	24
Erzurum	8	8	8	24
Aydın	0	16	8	24
Toplam	16	32	24	72

Bu tartışma gruplarında öğrencilerin dile getirdiği görüşlerin analizi aşağıda alt başlıklar halinde irdelenmektedir.

Kadın ve Erkeğin Aile ve Toplumdaki Yeri

İlköğretim ikinci kademe erkek öğrencilerle yapılan görüşmelerde her üç ilde de ailenin tanımı sırasında ailenin çocuğun büyüme ve gelişmesindeki rolü vurgulanmıştır. Ailenin çocuğu koruyan, sıcaklık ve güven duygusu veren, her zaman yanında ve arkasında olan, yardımcı olan, destek veren yapısı vurgulanmıştır. Yaşanılan yerin özelliklerine göre bu tanımda bazı farklılaşmalar olmuştur. Ankara'da yüksek sosyoekonomik düzeyde aile tanımı içinde "beraber vakit geçirme ile ilgili" birliktelik örnekleri verilmiştir.

“Ben mesela aile ne demek, eve gelince mesela tek başına olunca insan sıkılıyo. Annen, baban olunca işte onunla konuşabiliyosun, dertleşebiliyosun, işte okulda ne oldu ne bitti, ondan sonra, bi de ben tek çocuk olduğum için annemle babamla daha fazla konuşuyorum. İlıı odama çekildiğimde böyle sıkılıyorum. Tabi oyun oynuyorum ama 1-2 saat sonra sıkılıyorum. Aile demek mesela çok iyi bir duygu yani. İnsan mesela gururlanıyo bi ailesi olunca, arkanda bi ailesi var.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Kendimizi, ıı, ihtiyacımız olduğu zaman, kendimizi kötü hissettiğimi zaman sorunlarımızı en iyi şekilde paylaştığımız ortam.”

(Aydın, E, Orta-Alt SED, 6. Sınıf)

Erken adolesan dönemdeki erkekler tarafından aile yapısının tanımlanmasında “toplumsal cinsiyet” rollerinin yerleşik olduğu görülmektedir. Yapılan tüm görüşmelerde ailede anne ve babanın rolleri babaların ev dışında gelir getiren bir işte çalışması ve evin geçimini sağlaması, annenin ise evin bakımı ve düzenini koruma sorumlulukları ön planda yer almıştır. Öğrenciler eve geldiklerinde annelerini evde bulmaktan duydukları memnuniyeti dile getirmektedirler. Erzurum İlinde özellikle orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede erkeklerin ev işlerine yardım etmesinin toplumda kabul edilmesinin zor olduğu, erkeğin toplumdaki prestijinin düşmesine neden olacağı da dile getirilmektedir.

“Bir de kötü yön var, okuldan gelince normalde anne evde oluyor, yemek falan hazırlıyor, akşama kadar evde ders çalışıyorsun, anne çalışınca ne yaptığın belli olmuyor anneden habersiz...”

(Ankara, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Ankara ve Aydın İllerinde özellikle yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde çocukların “ortak sorumluluk paylaşımı” görüşü vurgulanmıştır. Görüşmeler sırasında dikkati çeken konulardan biri de özellikle alt sosyoekonomik düzeyde çalışan anneler ile “evdeki sorumlulukların paylaşılması” gerektiği görüşünün daha fazla belirtilmesidir. Anne ve baba dışında çocukların aile içi sorumluluklarını yapmaları gerektiği de belirtilmiştir.

“Bence mesela baba çalışır, anneye verir ... anne yemek yapar, yani ikisi de eşit olur sonuçta; baba para getirmezse anne yemek yapamaz, baba para getirirse de anne yemek yapar.”

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

“Bence evde herkesin görevi aynı olabilir. Mesela anne yemek yapamadığında baba yapar, baba evi geçindiremediğinde anne geçindirir.”

(Ankara, E, Alt SED, 6.Sınıf)

“Herkes yapmalı evde işi, biri iş yaparken biri oturup televizyon seyretmemeli, yardım etmeliyiz, yardımlaşma”

(Aydın, E, Orta-Alt SED, 6. Sınıf)

Erken adolesan erkek öğrenciler arasında toplumda kadın ve erkeğin eşit olmadığı görüşü hakimdir. Kadının ev dışında çalışmasına ilişkin görüşler sırasında ise fiziksel yapı ile yapılan işin arasındaki ilişkinin ön plana çıktığı görülmektedir. Aydın İlinde ailede sorumlulukların ortak olduğu, beraber gelir getiren işte çalışıp ev düzeninin de beraber sağlanmasına ilişkin görüşler vardır. Erzurum İlinde ise toplumsal cinsiyet bakış açısının sınırlarının daha keskin olduğu ve kadının ev dışında çalışma ve yapacağı iş kararında erkeğin rolü vurgulanan görüşler arasındadır. Ancak Erzurum İlinde sosyoekonomik düzeyin bu görüşü farklı şekillerde etkilediği de görülmüştür. Yüksek ve alt düzeyde yapılan görüşmede fiziksel güç, orta sosyoekonomik düzeyde toplumsal cinsiyet rolleri daha ön planda yer almıştır.

“Kadınlar biraz daha naziktir yani, hemen kırılır yani, böyle bişeylere, ama erkekler daha dayanıklıdır, daha iyidir, her şeyi yapabilecek güçtedir yani.”

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“...mesela hem erkek hem de kadın çalışmalıdır. şimdi ı para yetmez bişey olur. O da çalışmalı, kadının da çalışabildiği işler var, meslekler. Mesela ... bazen evlere temizlik yapmak için gidiyorlar ... eve gelince yemek yapma sorunu da olmaz, gelince ikisi de yemeği yapar, anne gider ya da baba gider yemeği yapar, öyle olur.”

(Aydın, E, Orta-Alt SED, 6. Sınıf)

“Şimdi kadın ya da erkek çocuk annesinden babasından ne görüyosa veya büyüklerinden ne görüyosa onu yapar. Büyüdüğünde de, annesi evhanımıdır, o da evhanımı olmak ister. Veya babası, erkek çocuğunun babası doktor, mühendis falandır, o da öyle bişeyler olmak ister.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

“Yani şimdi mesela şöyle bir istatistik vardır aslında dünyadaki en iyi 100 lokantanın 99 aşçısı erkektir, yani yemekleri o pişirir, gerçekten de öyle. Yani biz kadına yüklemişiz yemek pişirmeyi. Yani askerlik hariç yani diğer konularda kadınla erkek hemen hemen her görevi yapabilirler. Ama mesela şimdi askerlik konusunda bir bayanın askerlik yapması yani gerçekten çok zordur çünkü fiziksel bir güç gerekiyor. Hani belki beyin gücü aynı olabilir hatta yüksek bile olabilir ama mesela kadın çok titizdir. Gerçekten de böyledir yani. Erkek de titizdir ama kadın kadar değil. Ama bir kadın askerde kalamaz yani. Fiziksel bir güç ister.”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

Şiddet Tanımı

Aydın ve Ankara İllerinde yapılan görüşmelerde şiddetin uluslararası tanımı konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu görülmektedir. Yani gruplar şiddet kelimesinden benzer konuları anlamakta ve ifade etmektedirler. Bunlar arasında dayak atmak, kavga etmek, tekme atmak, tokat atmak, vurmak gibi fiziksel şiddet davranışları ile tartışmak, kaba söz söylemek, sinirlenmek, kızmak, küfür etmek, hakaret etmek gibi psikososyal şiddet davranışları da belirtilmiştir. Ayrıca, Ankara İlinde orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ekonomik şiddet de tanımlara eklenmiştir.

Erzurum İlinde ise bu tanım sırasında farklı ifadeleri kullandıkları gözlenmektedir. Düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede şiddetin tanımında önce "kötü, korku, tehlike" gibi duygular ifade edilmiştir. Şiddetin tanımı sırasında, canilik, küfür, silah, bıçak, gibi farklı ifadeler ile tanımın sınırları genişletilmiştir. Katılımcıların yaptıkları tanımlamalar sırasında kadını başka bir yere götürüp dövmek, su vermemek, çocukları kapatıp dövmesi, çocukları da bağlayıp dövmesi ve daha sonra çocuklara da işkence etmesi gibi çok farklı yöntemleri bildiklerini öğrenilmiştir. İlde yüksek sosyoekonomik düzeyde sinirli olan kişinin bir şekilde kendini rahatlatması gerektiği, bunun için bir yerlere vurması gerekebileceği şeklinde olan görüş de belirtilmiştir.

"İki insan arasında birbirlerini dinlemiyorlar ve tartışma, tabii tartışıyorlar ve sonra onun sonucu büyüyo, birbirlerine yani şiddet uyguluyorlar yani hareketlerle, vurarak"

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

İllerde yapılan şiddet tanımlarında "bir kişinin bir başka kişiye kasıtlı olarak zarar vermesi" yer almakla beraber ifade şekillerinin farklı olduğu dikkati çekmektedir. Bu da ifadelerin dahi olayın toplumdaki algısının çok farklı olduğunu düşündürmektedir. Yaşanılan bölge, sosyoekonomik düzey ya da kültürel yapıyla bağlı olarak bireylerin aynı olayı farklı olarak algılayabilecekleri ve şiddet tanımı içine alınmama olasılığını düşündürmektedir.

Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Öyküsü Üzerinden Nedenlere İlişkin Görüşler

Erken adolesan dönemde olan çocukları örselememek amacıyla bir öykü üzerinden şiddet tanımı hakkındaki görüşleri öğrenilmiştir. Bu bölümde öykü üzerinden şiddet, etkileri ve korunma ile ilgili bulgular sunulacaktır.

Öykünün 1. Bölümü:

"12 yaşında olan 7. Sınıf öğrencisidir. 3 ve 8 yaşlarında iki erkek kardeşi vardır. Aylin'in annesi ev hanımıdır ve babası da amcası ile birlikte kendi işini yapmaktadır.

Bir gün, Aylin ve 8 yaşındaki erkek kardeşi okuldan eve geldiklerinde annelerinin çok üzgün olduğunu görmüşler. Küçük kardeşleri devamlı ağlıyormuş. Daha sonra babalarını gördüklerinde, onun çok sinirli olduğunu fark etmişler.

Çocuklar, o gün evde ne olduğunu öğrenmeye çalışmışlar. O gün anneleri, onları okula yolladıktan sonra küçük kardeşlerini yanına alıp komşu teyzeye çay içmeye geçmiş. Komşu teyzeye mahalleden pek çok kadın gelmiş ve hep beraber oturmuşlar. Anneleri eve geldikten sonra kardeşlerini doyurmuş, uyutmuş, evi toplamış ve yemek yapmaya başlamış.

Aslında babaları annelerinin komşularla görüşmesini istemiyormuş ve ara sıra da işyerinden evi telefonla arayarak annelerinin evde olup olmadığını kontrol edermiş. O gün de babaları annelerini kontrol etmek için eve telefon etmiş ve evde bulamayınca eve erken gelmeye karar vermiş. Babaları eve gelince hemen yemek yemek istemiş, ama anneleri henüz yemeğin pişmediğini söylemiş. Babaları neden geç kaldığını sorunca anneleri komşuya çay içmeye gittiğini ve eve geldikten sonra da diğer ev işlerini yaptığını söylemiş."

Olayın Seyri Konusunda Görüşler

Hikayenin burada kesilerek katılımcılar tarafından tamamlanmasının istenmesi yoluyla bu tür olaylarda adolesanların kabulleri ve öngörülerinin öğrenilmesi amaçlanmaktadır. Bu öykünün tamamlanması sırasında hem iller hem de sosyoekonomik düzeyler de farklı yorumlar geldiği görülmektedir.

Aydın İlinde özellikle üst sosyoekonomik düzeyde olayın yorumlanması sırasında "yemeğin hazır olması" temel sorun olarak algılayan öğrenciler olmuştur, ancak şiddetin olacağı görüşü de belirtilmiştir. Aydın İlinde orta ve alt sosyoekonomik düzeyde ise ilk verilen tepkiler tartışma çıkacağı şeklindedir. Bu görüşlerin belirtilmesi sırasında "kadının haklarının olduğu, erkeğin kadının haklarına saygı göstermesi, aralarında tartışma çıkacağı" gibi ifadeler olayın kabulünde yer alan kavramları göstermektedir. Bu kavramlar genel olarak kadının aile içinde hakları olduğu, erkeğin saygı göstermek durumunda olması görüşünün yanı sıra erkeğin isteklerinin çerçevesinde kadının hakları olduğuna ilişkin görüşün baskın olduğunu düşündürmektedir.

"Bence orda anne şey yapmıştır, "sen hiç arkadaşlarıyla bi yere gitmiyor musun?" falan diye söylenmiştir. "bu gün niye erken geldin" falan gibi."

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Eşi çalışıp geliyo ya, eşi de evde duruyo zaten, “neden yemeği pişirmedin bu zamana” diye kızar o da bağırınca tabi, eşi de “niye bana bağırıyosun” diye tartışma çıkar”

(Aydın, E, Orta-Alt SED, 6. Sınıf)

Ancak görüşmelerin farklı zamanlarında erkeğin haklı olduğuna ilişkin ifadeler de dile getirilmiştir. Bu da şiddetin kabul edilmesine ilişkin bir görüşün de varlığını göstermektedir.

“Mesela kocası kadına şiddet uyguluyo, diyo “benim kocam bana şiddet uyguluyo” falan, kendisinin naptığını söylemiyo, yani orda hep kocasını suçlu tutuyo, ... o suçlu ama yani kadın da demek ki kocası da durduk yere dövmeyeceği için kadın da bişey yapmıştır, kocası da onu dövmüştür”

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

“Mesela bi olur affeder, iki olur affeder, üçte laf eder, dörde de şiddet uygular.

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Ankara İlinde erken adolesan erkeklerle yapılan görüşmede genel olarak erkeğin sözünün dinlenmesine ilişkin durum temel sorun olarak görülmüştür. Adolesanlar arasında babaların aile içinde hakim ve kural koyan kişi olarak tanımlandığına ilişkin bir görüşün benimsendiği belirtilebilir. Kadının yaptığının yanlış olduğunu anlaması, eşinin sözünü dinlememesi, kadının istenilmeyen davranışın yapılması gibi ifadeler sıkça görüşmelerde ön plana çıkmıştır. Ancak yine de sosyoekonomik duruma göre farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde “bu tür küçük olayların ailede sorun yaratmayacağı, yemeği beraber yapabilecekleri şeklinde” görüşlerin ön planda ifade edilmesi, bu kuralların sınırları konusunda farklı bir algının olduğunu düşündürmüştür. Orta sosyoekonomik düzeyde olayın “kızmaya ve kavgaya” dönüşeceği, hatta “dövme ve dayak” şeklinde bir sonuç da ortaya çıkabileceği belirtilmiştir. Erkeğin izin vermemesinin gerekçeleri olduğu düşünülmüştür; bu gerekçeler arasında güvensizlik, kıskançlık, kadının mutlaka evde olması gerektiği, kadının vücudunda şiddet izleri olduğu ve erkeğin onları kimsenin görmesini istememesi yer almıştır. Tartışmaların bu yönde olması erkeğin bu erki elinde tutması görüşünün benimsendiğini vurgulamaktadır. Alt sosyoekonomik düzeyde ise aile kararların beraber alınmasına ilişkin bir görüş benimsenmekle beraber kadının ev içindeki sorumluluklarını yapması da vurgulanmıştır.

Ankara İlinde yapılan görüşmelerde yaşın da önemli bir etmen olarak belirlenebileceği düşünülmüştür. Altıncı sınıf öğrencileri arasında annenin hakları, babanın daha toleranslı olması görüşü yer alırken sekizinci sınıflarda grup dinamiğinin babanın haklı olmasına doğru kayması dikkat çekici bir bulgu olarak yorumlanmıştır.

“Şey, bence bu küçük bir sorundur yani o şey yapabiliirdi, önemli değil, önemli değil diyip geçebilirdi. Hem mesela çocuklar gelince annesi babası yatmış, ondan sonra çok da aç değil, olmaya bilirmiş; ondan sonra 1-2 saat sonra çocuklarla beraber mutlu mutlu yemek yemiş olabilir.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Belki suratında ya da kollarında morluklar falan varsa komşuya gittiğinde de komşu anlarsa ortaya çıkar.”

(Ankara, E, Orta SED, 8. Sınıf)

“Sözünü dinlemediği için kavga etmiş olabilirler.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

“Bence anne de baba da haksız. Anne yemek vaktinde komşuya gitmemeli, sabah komşuya gitmeli. Baba da komşuya gitti diye kızmamalı, onun da hakkı var.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İlinde ise genel olarak evde kavga ve şiddet olacağına ilişkin görüşler dile getirilmiştir. Erkeğin, kadının davranışları konusunda istekleri ve kurallarının olduğu görüşü kabul edilmektedir. Kadının bu kuralları ihlal etmesi durumunda ise babanın kızabileceği ve fiziksel şiddet gösterebileceği düşünülmektedir. Ancak burada erkeğin kadını koruma isteği, ona zarar gelmesini istememesi, ailesi, kendisi ve çocukları ile ilgilenmesi gibi gerekçelerin bu kuralların temelinde yer aldığı belirtilmektedir. Yani, erkek ailede yaşam düzenini kuran kişi olarak tanımlanmaktadır. Erkeğin aile içi düzeni kurması sırasında annelerine gelen zarardan çok üzüleceklerini, erkeğin konuşarak çözüm bulabileceği, kadınların hak sınırlarının daha geniş olması gerektiğine ilişkin görüşlerin dile getirilmesi kadının haklarının daha fazla olması gerektiği düşüncesinde olduklarını göstermektedir. Erzurum İlinde genel olarak sosyoekonomik düzey ve yaşlar ile çok farklı söylemler belirtilmemiştir.

“ama kadının hakkı vardır. Hele ki annemiz olduğunda ona babamız bile dokunsa yani canını acıtsa, istemeyiz canının acımasını. Ama babamız olduğu için de belki bir şey diyemeyebiliriz küçük olduğumuzdan dolayı. Ee bunun, o hikayenin sonuna gidersek bir hastanelik olabilir ya da bir tartışma olabilir, küçük bir tartışma. Ee bu babanın neden istemediği, kadının komşulara gitmemesini istemesi, bence onun başkalarıyla ilişki kurmaması sadece kendisiyle ilgilenmesini istemektedir kadının. Onun için de komşularıyla ilişki kurmamasını istemektedir, bunun sonucunda da şiddet olabilir.”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

“...belki kocası kısıkanıyodur gitmesin diye. Çünkü bazı erkekler ... (napacağını) bilmiyo kadınların, belki adam onun için uyarmış karısını, demiş “gitme, evinde otur, kendin çay yap ...otur” demiştir.”

(Erzurum, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Öykünün 2. Bölümü:

"Babaları annelerine "ben sana komşulara gitmeyeceksin demedim mi?" diye bağırılmış. Anneleri neden geciktiğini anlatmaya başlayınca babaları annelerine "bana cevap verme" demiş, kızmaya başlamış ve dövmüş. Bu sırada kardeşleri de gürültüden uyanmış ve ağlamaya başlamış. Anneleri geçen hafta da babalarından izin almadan anneannelerine telefon ettiği için dayak yemişti."

Öykünün Yorumu

Aydın İlinde genel olarak tüm gruplarda öykünün ikinci bölümünde yer alan şiddet olayı büyük tepki ile karşılanmış, kadının haklarının olduğu, sorunların konuşularak çözümlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

"Çok sert herhalde yani, ama yani çok sert, anneye de saygısızlık yapmış bence bi günlüğüne gitmiş oraya oturmaya, yani bi gün de dışardan yeseniz ne olacak?"

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

"Kadın mesela bişey söyleyecek, komşuda neler olduğunu anlatacak fakat adam söylemesini istemiyo, bağıriyo yani kadının ifade özgürlüğü, kısıtlyo bi de yani belki kadın açıklayacaktı neden gittiğini, belki kadın haklıydı ..."

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Ankara İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde (6. Sınıf) öykünün bu aşamasından sonra ilk gelen tepkiler "erkeğin kadını dövmesini" kabul etmeme tarzında olmuştur. Oysa orta düzeyde (8. Sınıf) yapılan görüşmede ise erkeğin kadını dövmesi için nedenleri (kıskançlık, kadının fazla para harcaması, aile sırlarını dışarı vermesi, erkeğin ailesi ile anlaşamaması vb) olabileceği görüşü hakim olup, kadının bu duruma neden olmayacak şekilde davranması gerektiği önerilmektedir. Alt sosyoekonomik düzeyde (6. Sınıf) kadın hakları dile getirilmekle beraber dayak ile ilgili haklı durumların (açık giyinme gibi) olabileceği belirtilmektedir. Bu bulgular sosyoekonomik düzeyin düşmesi (muhtemelen yaşın büyümesiyle) bu konuya yaklaşımın değiştiğini ve erkeğin kadına şiddet uygulamasının kabul edildiğini düşündürmektedir.

"Mesela kocası 8'de eve geliyorsa, 1-2 saat komşusuna gidecekse, vaktinde gelip yemeği hazırlayıp verse sorun olmazdı."

(Ankara, E, Orta SED, 8. Sınıf)

"Ben’e katılıyorum, kadınların dayak yemeğe hakkı yok. Kocasını uyarır, bir daha yaparsa, bir daha uyarır, kadın da anlıyorsa artık bir daha aynı hareketi yapmaz. "Görüşmecisi: Bir daha yaparsa?" İnsansa anlar....Kendi yanlışı"

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde görüşülen erkek adolesanlar (8. Sınıf) şiddete karşı olduklarını söylemekle beraber şiddete neden olabilecek olaylar olduğunu da belirtmektedirler. Bu durumlar arasında ailede para sıkıntısı olması, erkeğin cimri olması, kıskanç olması, kadının annesini sevmemesi gibi nedenler sıralanmıştır. Kadının böyle durumlarda şiddet görmesi konusunda onaylarının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Orta ve alt sosyoekonomik düzeylerde yapılan görüşmelerde de (6. Sınıf) erkeğin haksız görülmesine karşılık bazı durumlarda erkeğin kızma hakkının olduğu belirtilmektedir.

"Komşular kötü olursa kocasını dışlar, kadına karşı dışlayabilir, boşan boşan diye, bu sana şiddet uyguluyor, boşan diyebilir. Bu durumda kadın da işte, boşanmak için mahkemeye verir. Onun için yani."

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

Ayrıca görüşmeler sırasında alkol kullanımı ya da kumar oynama davranışlarına sahip olan erkeklerin kadınlara daha fazla şiddet gösterdiğine ilişkin görüşler de dile getirilmiştir. Ruhsal sorunu olan erkeklerin kadına yönelik şiddet yaptıkları da dile getirilmiştir.

Çocukların Duyguları

Erken dönem adolesanlar ile yapılan görüşmelerde aile içi şiddet yaşanması sonrasında çocukların üzülükleri ve korkacakları ön planda belirtilen duygulardır. Aydın İlinde ise bazı çocuklar aile içi şiddeti tamamen reddederek tartışmaya girmek istememişlerdir.

"Bence babalarıyla konuşup "baba böyle bi daha yapma çok kötü bişey bu anneme iyi davran" falan demişlerdir ve üzölmüşlerdir orda."

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

"Annesinin canının acıdığını düşünüp ağlayabilir. Üzülebilir. Başka bi sıkıntısı... psikolojisi bozulur."

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

Çocukların babalarına kızma, küsme ya da onunla kavga etme gibi tepkiler gösterebileceklerini düşünmektedirler. Erzurum İlinde ek olarak "kin ve nefret" duyguları da dile getirilmiştir; ayrıca yaşı büyük olan çocukların annelerini babalarından korumak için araya girecekleri, babalarına karşı durmaya çalışacakları da belirtilmiştir.

"Çocuklar annelerinin dayak yediğini gördüğünde babalarından nefret edebilirler. Annelerine acırlar. Babalarını da hiç sevmezler. Dış duruma da yansır, kimseyle konuşmazlar. Kaybolurlar giderler okulda."

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

"Önceden de söyledim, bir annenin çaresizliği, her erkek veya hele evladı olduğu zaman, yani ben şu an o durumda görsem annemi atıyorum, ben savunabildiğim kadar annemi savunurum açık söyleyeyim. Gerçi babam öyle bir şey yapmaz. Zaten babama karşı koyamam zaten yaş olarak fark var, fiziksel olarak var var ama yine de elimden geleni yaparım..."

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

Çocukların etrafında olan olaylarda etkilenecekleri ve bunun izlerini hep taşıyacaklarını düşünmektedirler. Çocukların buldukları şiddet ortamının çocukların ileriki yaşamlarında şiddet davranışlarına sahip olmasına neden olacağını ifade edilmiştir.

"Çocuğun, çocukların ruhsal sağlığı bozulmuştur. Bozulmuştur psikolojisi biraz da olsun bozulmuştur. (Görüşmeci - Nasıl bozulmuştur mesela?) Yani mesela babasının annesine kızdığını görüyo, çocuk büyüyünce belki de aynı şeyi karısına yapacak"

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

"Yani mesela o da şiddete alışmıştır mesela evde ne yaşıyorsa okuldaki arkadaşlarına da onu yapar mesela, mesela döver filan yani sataşır onlara, öyle yani."

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

"Psikolojik olarak kötü olurlar. Sinirli olurlar çevresine karşı, yakınlarına karşı."

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

Ailede yaşanan şiddet sonrasında çocuğun çaresiz olacağı, okula da gelmesinin olası olmadığı belirtilmiştir. Bu görüşün gerekçesi görüşmelerde çok irdelenmemekle beraber çocukların toplum içinde kendini kötü ve dışlanmış hissetmelerine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir.

“Çocuklar bu durumdan etkilenir... Çocuklar, küçük çocuklar birbirlerine şiddet uygulayabilir kendi aralarında. Okul durumunda, yedinci sınıfa giden öğrenci diyelim, ara dönem durumu başarıyla öğretmenleriyle geçinemez, arkadaşlarıyla iyi geçinemez. Şiddet uygulayabilir arkadaşlarına. Çocuklar, o aile yine neyse de, ufak çocuk büyüdüğünde babasında bu durumu gördüğü için bakarak babasının kötülüğünü örnek... bu durumunu kendi de yapmak ister, yani iyi birşey olduğunu sanabilir.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

Erzurum İlinde aile içi şiddet yaşanan olaylarda çocukların yaş gruplarının önemli olduğu ve küçük çocukların çok fazla anlamayacakları, sadece korkacakları belirtilirken daha büyük çocukların ise hem bu durumdan psikolojik olarak çok etkilenecekleri hem de sorumlulukları olduğu dile getirilmiştir. Yapılan görüşmelerde çocukların babayı uyarmaları gerektiği, önlemeye çalışmaları gerektiği dile getirilirken; babaya yönelik şiddetin de konuşmalar sırasında gündeme geldiği görülmektedir.

“Bence biraz (öyküdeki çocuğun) içinde hırs da vardır, üzünlük de vardır. Ama elbet 3 yaşındaki kardeşi bunlardan çok fazla bir şey çıkaramamıştır. Yani ... şiddet, yani babasına uygulamadığı şiddeti başkalarına uygular. Çünkü mesela benim babam anneme vursa ben babama şiddet uygulardım, ama o yaştaki bir çocuk babasına şiddet uygulayamayacağı için arkadaşlarına uygular.”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

Çocuklar babalarının annelerini sevmediğini düşünmekte olup, bazıları babaların çocuklarını da sevmedikleri görüşünü belirtmişlerdir.

Görüşmeler sırasında çocukların en büyük korkulardan biri anne ve babanın boşanması şeklinde ortaya çıkmıştır, çocukların bu sorunla başa çıkmada zorlanabileceklerine ilişkin görüşler yoğun olarak tartışılmıştır. Bazı görüşmelerde boşanma sonrasında çocuğun anne ile kalacağı, ancak babadan da vazgeçemeyeceği belirtilmiştir. Görüşler arasında anlaşamayan ailelerin çocuk sahibi olmadan boşanması gerektiği de belirtilmiştir.

“Babasıyla annesinin arası böyle olduğu için üzülmiştir, aklına türlü türlü sorular gelmiştir. Babam annemi sevmiyor mu, annem babamdan boşanacak mı, neden böyle yaptılar diye...”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

“Dövdüğünü öğrenince babasının kötü bi insan olduğunu ve annesine kin duyduğunu yani öyle düşünüyor olabilir.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

Öyküdeki Çocuk Kendileri Olsaydı....

Erken dönem adolesanlar bu olaydaki kişi ile empati yaptıklarında sorumluluk hissederek sorunu çözebilmek için farklı çözüm yolları önermişlerdir. Görüşmelerin hepsinde “anne” çok değerli bir kişi olarak tanımlanmış, onun korunmasına ilişkin farklı mekanizmalar geliştirilmiştir.

“Ben yine dediğim gibi annemi korurum, babama bir kin duyarım. Çünkü annemi her zaman bir kademe daha sevmişimdir. Annem çünkü benim...9 ay karnında taşıdı yani çok değerli biri.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

Baba ile annenin ilişkisini düzeltmeye ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Önerilerden birincisi baba ile konuşma, bu tür olayların olmamasına ilişkin görüşlerini belirtme şeklindedir. Bu görüşün özellikle illerde üst ve orta sosyoekonomik düzeyde olan çocuklardan gelmesi dikkat çekici olarak bulunmuştur. Bir diğer tepki ise “baba ile kavga etme” şeklindedir. Şiddetin şiddetle çözümlenmesine ilişkin bu önerinin geliştirilmesi adolesanların şiddet karşısında çözüm bulma yolları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Ancak erken/orta adolesan dönemde olan erkeklerin yaşadıkları değişimler ve görüşmelerdeki erkek grup dinamiğinin etkisi şeklinde de yorumlanabilir ki; bu da toplumsal cinsiyet davranışlarındaki erkek davranış göstergesi hakkındaki görüşleri şeklinde yorumlanabilir.

“Ben yerinde olsam biraz da büyük olsaydım annemi dövmesine izin vermezdim. Şimdi de öyle yani babam annemi dövmeye kalksın ayıptır söylemesi ben de vururum ona.

(Ankara, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Erkek adolesanlar anneyi korumak için başkalarından yardım alabileceklerini düşünmektedirler. Tüm illerde ailenin etrafında yer alan sosyal çevrenin olaya müdahale ederek çözebileceği kanaati hakim olarak gözlenmiştir. Ankara ve Aydın İllerinde yardım alınacak kişiler arasında komşular, anne ve babanın arkadaşları ile akrabalar yer almaktadır. Bu paylaşımın sosyal etkileşim şeklinde olayı çözebileceği öngörüsü olduğu düşünülebilir. Oysa, Erzurum İlinde babanın erkek akrabalarının (baba ve erkek kardeş gibi) rolünün önemli olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan Erzurum İlinde annenin yakın akrabalarının da yardım alınabilecek kişiler arasında olduğu belirtilmiştir. Bu da Erzurum İlinde geniş aile yapısının kuralları koymasının kolay olacağı ve bu sosyal örüntüden beklentilerin daha yoğun olduğunu göstermektedir.

Aile içi şiddet olduğu durumlarda polisten destek alma konusunda da öneri geliştirilmiştir. Aydın İlinde polise olan güven duygusunun tam olduğu gözlemlenmiştir. Ankara İlinde komşuların polisi aramasının yanı sıra bazı çocuklar ise kendi elde ettikleri kanıtlarıyla beraber kendileri polise gideceklerini belirtmişlerdir. Erzurum İlinde ise polise başvurma olumlu olarak karşılanmakla beraber polisin olaya müdahale etmesinin daha sonra aile içinde şiddetin daha fazla ortaya çıkmasına neden olacağı belirtilmiştir. Bu da yine aile yapısını etkileyen mekanizmaları farklı olduğunu düşündürmekte; geleneksel geniş aile yapısının hakim olduğunu düşündürmektedir.

“Ben öyle bişey olsa direk annemi tutarım mesela böyle şöyle (elleriyle gösteriyor burada) korurum annemi, sonra odaya giderim, kitlerim kapıyı, sonra işte ananemi ararım, dayımı ararım”

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Ben yerinde olsaydım bir yerde cep telefonu bulup babamın annemi dövdüğünü kameraya çekerdim, bunu polise veya büyüğüme gösterirdim. Ne gerekiyorsa yapardım.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

“Ya elinde telefonun var, annenin sonuçta illa ki bir kardeşi vardır, şuyuy vardır, buyuy vardır ne bileyim onu ararım, polisi ararım. Gerçi şu an polisler kadına şiddet konusunda sonradan oluyor yani kadın gidiyor şikayet ediyor polise şiddet görüyorum diye, polis geliyor ondan sonra iki gün sonra adam kadını öldürüyor,Ondan sonra adam şiddetten kadını öldürüyor, ondan sonra polis davaya bakıyor. Yani bizde tedbir kısmı çok az ama sonrası, devamı var. Yani dediğim gibi polise haber vermeyi seçmezdim, annemin kardeşi, benim dayım olur, ne bileyim yani ailesel taraflar, yani kendi içimizde halletmeye çalışırım.”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

Çocukların ağlama, çaresiz hissetme gibi duyguları yaşayacakları belirtilmiştir. Bu konuda çocuklar kendi stresleri ile başa çıkma konusunda bazı davranışlarını da açıklamışlardır. Aydın İlinde özellikle yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede katılımcıların herhangi bir şeye üzüldükleri ya da strese girdikleri zaman farklı çözüm yolları geliştirdikleri öğrenilmiştir. Bu çözüm yolları arasında hayali arkadaş ile konuşma, oyuncak ayısına sarılma yer almaktadır. Çocukların oyun oynamayı bir stress dağıtma yöntemi olarak kullandıklarına ilişkin ifadeler olmuştur.

Ankara ve Aydın İllerinde yapılan görüşmelerde bazı çocuklar kaçacağını, bazı çocuklar yakın akrabalarının evine gideceğini belirtmiştir. Erzurum İlinde ise çocukların ifadeleri arasında kendilerinin sorumluluk almalarının yanı sıra küçük olan kardeşlerinin etkilenmesini önlemek için onları uzaklaştırmayı düşünmüştür. Bu da şiddet ortamından çocukların etkilenmemek için uzaklaşmanın da bir yöntem olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Diğer taraftan anne ve babanın hatasını anlaması için bir uyarma yöntemi olarak da kullanılabileceği de gelen görüşler arasındadır.

“Ben ilk olarak onların kavga ettiğini, aradan bakardım kapının ucundan, baktıktan sonra onlar çok devam ederlerse giderdim, kapıyı hızlıca kapatırdım. Benim gittiğimi görünce onlar da dururdu, beni aramaya çalışırlardı. Ben de o sırada komşuya gidip polisi aramalarını isterdim.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Evden ayrılma sırasında annenin de onunla beraber ayrılması da gelen görüşler arasındadır.

“Babasına gidip annesine niye vurduğunu sormalı. Niye vurduğunu sorar bence. Sonra annesinin yanına gidip kardeşleriyle beraber evden uzaklaşabilir.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

“Ben olsaydım annemle konuşurdum, ben artık dayanamıyorum, gidelim buralardan derdim.”

(Ankara, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Toplumda Aile İçi Şiddet Olaylara İlişkin Gözlemleri

Aydın İli

Yüksek ve orta düzeyde yapılan görüşmelerde kendi ailelerinde şiddet ile ilgili olay olmadığını belirttikten sonra bazı akrabalarının ya da tanıdıklarının ailelerinde kadına yönelik şiddet olduğunu belirtmişlerdir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede sokakta ya da yakın çevresinde şiddet uygulamasının bazı katılımcıların geldikleri bölgelerde karşılaştıkları bir olay olmadığını, dolayısıyla bu bölgede böyle bir sorun olmadığı görüşündedirler. Orta düzeyde ise birkaç olaya tanık olunduğu öğrenilmiş, ancak bu olayları izledikleri ve hiç bir müdahalede bulunulmadıklarını belirtmişlerdir. Alt sosyoekonomik düzeyde de bir kaç olaya tanık olunduğu öğrenilmiştir.

Ankara İli

Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde toplumda kadına yönelik şiddete tanık olan pek çok öğrencinin olduğu fark edilmiştir. Çocuklar bu olayları anlatırken çok yakınlarında olan olayları kendilerinden uzak ve soyutlayarak anlatmaktadırlar. Kadına yönelik şiddete hemen müdahale edilmesi ve kadının dayak yemesinin önüne geçilmesi gerektiği vurgulanmış ve farklı müdahalelerin uygulandığı belirtilmiştir. Kadının korunmasında komşuların destek olduğu, ancak komşuların polise haber vererek de olaya müdahale ettikleri belirtilmiştir. Adolesanların gözlemlerine göre polisin olay yerine gelmesine karşılık sorunu çözemediği belirtilmiştir. Ancak, tüm gruplarda bu aşamaya gelen tartışmalar sonunda şiddetin çözümünde boşanma önerisi geliştirilmektedir.

“Komşular araya giriyor. Komşular adama vurup yere düşünüyorlar. Kadınlar arada kalınca kadınlar kenara çekilip polisi arıyorlar hemen, polis yakınsa geliyor, adamı alıyor, kadını da alıyor, karakola gidiyorlar.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede erkeklerin kadına yönelik şiddet davranışları sonrasında kendilerini güçlü gördükleri, bununla övündükleri ve gösteriş yaptıkları belirtilmiştir.

“Bazıları gösteriş yapıyor mesela, bak kadın benim sözümde dışarıya çıkmıyor, dayak yiyor gibi.”

(Ankara, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ise genel olarak sokakta görülen şiddet olayları bir kaç öğrenci tarafından belirtilmiştir.

Erzurum İli

Yüksek ve orta düzeyde yapılan görüşmelerde çocuklar kendi çevrelerinde kadına yönelik şiddet olaylarının olduğuna inanmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak daha sonra tartışmalar kendi yaşadıkları olaylar yönünde ilerledikçe şiddetin görüldüğünü belirtmişlerdir. Yüksek sosyoekonomik düzeyde çocuklar kendilerinin okulda yaşadığı sözel şiddet (bir öğretmenin hayvan demesi) ve sokakta erkekler arasında gördükleri farklı şiddet olaylarını anlatarak deneyimlerini paylaşmışlardır. Erkekler arası şiddetin boyutlarının çok fazla olduğunu, polisin halktan korktuğunu ve müdahale edemediğini bildirmişlerdir. Sokaktaki erkeklerin kavga etmeleri için neden aradıklarına ilişkin deyişler ile “Erzurum halkının şiddet yanlısı” olduğunu belirtmişlerdir.

“Aileden değil de arkadaşlar arası çok dövüş oluyor. Mesela bizim arka bahçede dövüş oldu. O döner bıçaklarıyla falan birbirilerine vurdular”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

“Yani zaten Erzurum’da yani bir adama mesela o beye caddede baksam veya o bey bana baksa yani ters ters baksa ben gider onu vururum.”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

Düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşme sırasında katılımcılar kendi ailelerinde şiddet olmadığını ifade etmekle beraber bazıları görüşmenin farklı yerlerinde babasının stres halinde dolabı kırmasından, televizyonun kablosunu çektiğinden bahsetmiştir. Katılımcılar, yaşam yerlerinde pek çok şiddet olayını gözlediklerini görüşme sırasında aktarmışlardır. Gözlemlenen şiddet olayları içinde çocuğunu öldürme, kadını dövme, kayınpederin geline şiddet uygulaması gibi farklı boyutlarda da olaylar aktarılmıştır. Olayların aktarılması sırasında şiddet tarafı olan aileler ya da aynı aileden gelen küçük topluluklardan bahsedilmiştir. Ayrıca, kendi yaş grupları arasında “şiddet davranışlarına sahip gruplar-çeteler” tanımlanırken öğretmenlere yönelik küfür gibi şiddet olaylarından da bahsedilmiştir. Yaşanılan bölgede esrar, bali, tiner gibi uyuşturucu madde kullanımının olduğu belirtilerek şiddet ile olan ilişkisi tartışılmıştır. Bölgede hemen herkesin silahının olması da olağan bir durum olarak belirtilmektedir. Grupta aile içi şiddetin saklanması gerektiği, duyulmasının kötü dedikodulara neden olacağı belirtilmiştir.

“böyle Erzurum’dan böyle bahsettik, belalı falan dedik ama böyle kadına şiddet Erzurum’da çok nadir. Böyle her evde göremezsiniz, çok nadir görürsün”

(Erzurum, E, Üst SED, 8. Sınıf)

“Görüşmecî: Şimdi ben peki bişey sorucam, bu hani babanın anneye şiddet uygulaması, işte karı koca arasında böyle bi kadına şiddet, ailede kadına şiddet konusunda, hani anlattınız, etrafta oluyomuş böyle şeyler falan, böyle olaylarda genelde napılıyo? Aile içinde mi kalıyo? Polise bildiriliyo mu?”

E-1: Aile içinde, E-2: Aile içi, yani içinde kalıyor, içinde saklı saklı kalıyor, E-3: Aile içinde E-4: ... niye desinler ki millete millet gider fesatlık eder üretmenim. Herkes ... der ki ... yani bizim mahal- le fesat, iki tane fesat çıkar biri biri ... haberciler...”

(Erzurum, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Şiddetin Önlenmesi ve Şiddeyle Baş Edebilme Yöntemleri Konusunda Görüşleri

Tüm gruplarda yaşanan olayın kadına yönelik şiddet olarak tanımlanmakla beraber iller arasında yaklaşımlar farklılıkları bulunmaktadır. İller arasında şiddetin önlenmesine ilişkin önerilerin farklı şekilde yapılandırılması dikkat çekmektedir.

Aydın İli:

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Aydın ilinde öyküde yer alan olayın tamamen kadının haklarının ihlal edilmesinden kaynaklandığı belirtilmektedir. İlde tüm sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde olayın sonrasında ve öncesinde kadın ve erkeğin konuşarak sorunlarını çözümlenmeleri önerilmektedir. Ancak Aydın’a göçle gelen bir öğrenci tarafından ailede şiddetin önlenmesi için babanın sözünü dinlediği aile büyükleri ile beraber geniş aile tarzında bir yaklaşımın babayı engelleyeceği belirtilmiştir.

“Döverek değil konuşarak halletmesi lazım.”

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

Evlilik öncesi eşlerin birbirlerini tanımaları için fırsat yaratılmasının, evliliklerin daha sağlıklı başlamasını sağlayacağı görüşü vardır. Ayrıca, evlenmeden önce danışmanlık ve bilgilendirme yapılmasının şiddeti önleyebileceği belirtilmiştir.

“Bence insanlar evlenmeden önce birbirlerini daha iyi tanımalılar böyle özelliklerini daha iyi bilmemeliler”

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Mesela çiftler evlenmeden önce onlara özel bi seminer gibi bişey verilebilir yani bi psikolog tarafından, zorunlu tutulabilir bu mesela, orda şiddet konusunda veya başka konularda tartışmalarla nasıl çözüleceğine dair çözümler söyleyebilir psikolog mesela”

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası;

Orta sosyoekonomik düzeyde eşlerin psikologa gitmesi de bir öneri olarak yer almakla beraber öyküdeki erkeğin psikologdan yardım almayacağına ilişkin görüş belirtilmiştir.

“Konuştuklarında çözüm bulamıyorlarsa artık ... polis var, kadın başvurmalı, en kötü durumda boşanmalı yani, koca boşandığında peşini bırakmıyo falan, onun için devletin koruması gerek kadını.”

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

“...devlet de napsın ... kadınlar diyo ki “kocam bana şiddet uyguluyo” devletin hiçbirşeyden haberi yok devlet de napsın, herkesin 75 milyonun arkasından koşamaz ki devlet. ...ilk önce insan olmak lazım ... insan olmak lazım yani, yani nasıl davranacağını bilmek lazım, o kadın da ilgililere başvursun ya da gitsin mahkemeye başvursun”

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Orta ve alt sosyoekonomik düzeyde şiddet sırasında polise başvurmanın yanı sıra “kadına yönelik şiddete hayır” derneklerinin de bu konuya destek sağladıkları belirtilmiştir. Yine Aydın İlinde yüksek sosyoekonomik düzeyde şiddet sonrasında eşlerin bir dönem ayrı kalarak gelecek yaşamlarına ilişkin beklentileri netleştirmeleri önerilmektedir. Yine bu grupta şiddet sonrası “elektronik tasma” adıyla bilinen elektronik izleme yönteminin kullanıldığı da belirtilmiştir.

“psikologlar versin, erkeği anlayabilecek, erkekten anlar iyi bi insan olsun ama erkek olsun o da ... erkeği erkek yani onun halinden anlayabilen bir kişi ders vermeil”

(Aydın, E, Orta SED, 8. Sınıf)

Yüksek ve orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde sorun ile başa çıkmada başarısızlık sonunda “boşanma” bir çözüm önerisi olarak geliştirilmiştir. Boşanma öneri olarak geliştirilmekle beraber

çocukların olduğu durumda gerçekleşmesinin çok zor olduğu da belirtilmektedir. Eşlerin bu kararı alırken gelecekte ne tür sorunlarla karşılaşabileceklerini düşünmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

“Ayrılmaları da lazım ama çocuk yapmadan ayrılmaları gerekirdi.Çocuk falan var ortada onun için duruyolar, duruyolar ama durdukça kadın daha da çok dayak yiyo.”

(Aydın, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

Ankara İli:

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Ankara İlinde yapılan görüşmelerin hepsinde kadının erkeğin sözünü dinlemesi ve onun kurallarına uyması gerektiği de benimsenmektedir. Öyküdeki durum ortaya çıktığında ise şiddetin çözüm yolu olarak kullanılmaması söylenmekte, sorunların konuşarak çözülebileceği belirtilmektedir. Ailede kuralları, anne ve babanın kararlarını ortak almaları, anlaşmaları ve konuşmaları öncelikli olarak belirtilen görüşlerdir.

“Yani bu kadar şeye biraz fazla ağlamış yani şey aldirmamalıydı, bi dahakine, bi daha ama yani şey annenin şeyi, onun sözünü dinlemeliydi biraz olsa da, şeyyy bi dahakine yaparsa biraz kızmalı, dövmesi gerekmiyor yani.”

(Ankara, E, Yüksek SED, 6. Sınıf)

“Bence aralarında anlaşsalar bu kavga ortaya çıkmazdı, şiddet de yaşanmazdı.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Kadınların erken yaşta evlenmelerinin önlenmesinin şiddetin önlenmesinde etkili olabileceği belirtilmiştir. Özellikle ülkenin doğu bölgesinde erken evlenmenin nedenler arasında yer alması ve önlenmesinin gerektiği belirtilmiştir.

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası;

Ankara İli yüksek sosyoekonomik düzeyde kadının eşinden ilk defa şiddet gördüğünde tepkisi önemli görülmüş, şiddeti kabul eden kadının şiddet görmeye devam edeceği belirtilmiştir. Kadının haklarına ilişkin görüşlerin belirtilmesi, sürekli kadına yönelik şiddetin olduğu ailelerde ise boşanmanın bir çözüm yolu olarak görüldüğü dikkati çekmektedir. Bu grupta çocuklar boşanma ile çocukların örseleneceğini belirtmekle beraber kadının hakkı bakış açısıyla dile getirmektedirler.

Ankara İlinde orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bu ailede sorunun çözümünde komşuların rolü olabileceği, gerekirse polisin devreye girmesi önerilmiştir. Yine ailede boşanmanın olması şiddetin devamının önlemek için yapılabilecekler arasındadır.

Ankara İlinde düşük sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede şiddetin önlenmesi sırasında katılımcıların kadının haklarının korunmasına ilişkin korunma programlarından haberdar oldukları gözlemlenmiştir. Kadın hakları, kadın sığınma evleri kavramlarından haberdar olmalarının yanı sıra bu tür uygulamaları desteklemektedirler. Ailede olan şiddet sorununun eşler arasında geçici olduğu ve çözülmesi gerektiği görüşündedirler.

“Kadın sığınma evine gidince anne orada kalacak, mecburen baba yalnız kalacak, bütün işler ona kalacak, o zaman annenin ne kadar zorluk çektiğini anlayıp komşuya gitmesine izin verebilir bence.”

(Ankara, E, Alt SED, 6. Sınıf)

Erzurum İli:

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede bu öyküde şiddetin önlenmesine ilişkin öneriler sorulduğunda önce şiddet ve nedenlerinin tekrar tartışılma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bir erkeğin fiziksel gücünü daha zayıf bir kişi olan eşinin üzerinde göstermemesi gerektiği savunulmuş; şiddet sonunda erkeğin de eline bir şey geçmeyeceği ve sorunun da çözümlenmeyeceği belirtilmiştir. Ancak bu öyküde şiddetin nedeninin tartışılması sırasında erkeğin kadına güvenini kaybettiği konusunda genel bir görüş birliği oluşmuştur. Kadının izinsiz komşuya gitmesi ve de telefon etmesinin üst üste gelmesi erkeğin güvenini kaybetmesine neden olmuştur. Ancak, erkeğin de hiç bir iletişim kurmadan şiddet uygulaması yanlış olarak değerlendirilmiştir. Burada kadının komşusunun ya da kendi ailesinin karısına dayak attığını öğrenmelerini istememesi konusu gündeme gelmiştir. Kadının ailesinin devreye girmesinin, boşanma ve kan davası gibi pek çok soruna neden olabileceği düşünülmektedir. Yani kadının evde şiddet gördüğünü kimseyle paylaşmaması izin vermemesinin bir gerekçesi olarak da düşünülmüştür. Sorunun bu boyutlara gelmesi ise bu bölgenin sosyal ve kültürel örüntüsüne bağlanmıştır.

Yüksek sosyoekonomik düzeyde şiddetin önlenmesi için öncelikle eşlerin birbirlerini tanımaları, evliliklerini sağlam temeller üzerine yerleştirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Eşler evlenme aşamasında birbirlerinden beklentilerini açıklamalı ve karşılıklı anlaşmalıdırlar. Evlilik sürecinde ise eşlerin birbirlerine empati yapabilmesi, iletişim kurmaları ve anlaşamadıkları konuları çözebilmeleri gerekmektedir. Kadının eşinin isteklerini yerine getirmesi, güven duygusunu sağlaması önem taşımaktadır. Tartışma sırasında ise eşlerden biri alttan alabilmelidir, tartışmanın uzamasını önlemelidir. Eşlerin arasında geçen tartışma sonrasında kadın erkeğin gönlünü almalıdır. Bunun dışında erkeğin psikolojik destek alması da kendini kontrol edebilme becerisini sağlamak için önemlidir. Tüm müdahalelere karşın sorun çözümlenemiyorsa boşanmanın son çözüm yolu olarak kullanılacağı belirtilmiştir.

Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan tartışmada ise olayın boyutları daha farklı tartışılmıştır. Evdeki düzenin devam etmesi, yemeğin hazır olması ve kadının erkekten izin almasının gerekliliği daha ön

planda kalmıştır. Babanın daha alttan almasının da şiddet davranışlarını kontrol etmesinin bir yolu olarak belirtilmiştir.

“Şimdi, erken gelmeye karar vermiş, belki de kadın, anne, kocasından daha erken gelip yemekleri yapcağı, bilmiyodu tabii erken geleceğini, ondan da yapmamış olabilir. bi de kocasından, yani kocası izin vermiyo ama kocasından yine bi izin alıp da gitmesi daha bence de iyi.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

Orta sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmede ailede sevgi ve saygının temelde olması gereken duygular olduğu vurgulanmıştır. Ailede karşılıklı anlaşmanın sağlanması için ortak kararlar almaları gerektiği belirtilmiştir. Kadın ve erkeğin beraber seminerlere katılabilecekleri, bilinçlendirilmelerinin sorunları azaltacağı düşünülmektedir.

“Birbirleriyle ilişkili olması lazım, hoşgörülü davranmaları lazım. Bu durumda çocuklar da gördüklerinde... aile ortamlarının iyi sağlanması.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

“Mesela mahalleler arası, mahallede bi seminer uygulanmalı. Anne baba oraya gidip bilinçlenmeler.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

Orta sosyoekonomik düzeyde kadınların sosyal statülerinin düşük olmasının sorun yarattığı belirtilmiştir. Toplumda bu sorunun çözümlenmesi için kadınların başlık parası ile evlendirilmeleri, erkeğin kadına malı gibi davranmasına neden olduğu görüşü ileri sürülmüştür.

Düşük sosyoekonomik düzeyde şiddetin önlenmesi için ailede sevgi ve saygı olmasının önemi vurgulanmış, ailenin beraber vakit geçirmesi önerilmiştir. Beraber vakit geçirmede sinema ve tiyatroya gitme örnek olarak verildikten sonra olanakların kısıtlı olması da başka bir tartışma konusu olmuştur. Şiddet davranışlarını önlemek için erkeğin kendine hakim olması gerektiği, sinirlendiği zaman gerekiyorsa başka yerlere vurmasının bir çözüm yolu olabileceği düşünülmüştür. Şiddeti başlatan erkek olarak kabul edilmekte “Karı gidip kocasına mı vuracak?” ifadesi ile vurgulanan ve arkadaşlarının onayını alan konuşmalar seyretmiştir.

Ailede kadına yönelik şiddet olayı sonrası:

Kadının haklarını koruması gerektiği, akrabalarına başvurarak beraber çözüm yolu arayabileceklerini, ancak aileler arasında çatışmalara neden olabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca kadın sığınma evleri ve derneklerin de başvuru yapılabilecek kurumlar olduğu bilinmektedir. Polis ve boşanma da çözüm yolları

arasında tartışılmıştır. Ancak, deneyimlerine göre boşanma sonrasında da şiddetin devam edeceğine ilişkin kanaat vardır. Tüm bu tartışmaların sonunda kadının erkeğin sözünü dinlemesi, alttan alması, şiddete karşı evde çocuklarıyla oturması gerektiğine ilişkin görüşler de vardır.

“Bazen bi aileler var yani, öldürcekler, bişey demiyo. Sessiz kalıyorlar. Diyorlar ki, kocandır senin, bişey olmaz. Zaten başlık parası vermişler.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

“Annesine babasına başvurup da orada bi... geçip de kocasının yanına dönebilir. Annesine babasına başvurup, annesine babasına giderse, orda kalıp bir hafta filan rahat eder.”

(Erzurum, E, Orta SED, 6. Sınıf)

4.b.PDR ve Sınıf Öğretmen Görüşmeleri

Kadına yönelik aile şiddet konusunda gençlerin algı ve tutumlarını anlayıp bu algı ve tutumlarını olumlu yönde değiştirmeyi amaçlayan bu çalışmada gençlerin yanı sıra okul idareci ve öğretmenlerinin de görüşlerinin alınmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Çalışılan yaş grubu ile ailelerinden sonra en fazla zaman geçiren ve yılın yaklaşık 8 ayı bu yaş grubuyla çalışıp bire bir gözlemlene şansı olan bu meslek grubunun görüş ve önerilerinin çözüm üretme noktasında katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Görev tanımları gereği okullarda öğrencilerin sorunlarıyla bire bir ilgilenen ve öğrencilerle özel ve grup toplantıları şeklinde görüşmeler yapan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (PDR) öğretmenlerinin öğrenciler hakkında sağlıklı bilgiler vereceği düşünülmüştür. Bu nedenle de, araştırmanın esas hedef kitlesi olan gençlerle odak grup görüşmeleri yapılırken, aynı zamanda araştırma kapsamındaki okulların PDR öğretmenleri ile de bire bir derinlemesine görüşmeler yapılmış, konuyla ilgili görüşleri ve önerileri alınmıştır. Okullarda PDR öğretmenin bulunmadığı durumlarda, PDR öğretmenlerinin görevlerini üstlenen sınıf rehber öğretmenleri ile görüşmeler yapılmıştır. Bu bölümde PDR ve sınıf rehber öğretmenleri ile yapılan derinlemesine görüşmelerin değerlendirmesine yer verilmektedir.

Araştırma kapsamında toplam 36 öğretmen görüşmesi yapılmıştır. Bu görüşmelerin 29 tanesi PDR öğretmenleri ile yapılırken 7 görüşme de sınıf rehber öğretmenleri ile yapılmıştır. Araştırma tarihlerinde geçici görevlendirme ile seminer, toplantı gibi faaliyetlere katıldıkları için ya da doğum izni kullandıkları için okullarda PDR öğretmeni bulunamaması gibi geçici durumlar dışında, norm kadrosu olduğu halde PDR öğretmeni ataması yapılmadığı ya da öğrenci sayısı 500'ün altında olduğu için PDR kadrosu verilmemesi nedeniyle hiç PDR öğretmeni olmayan okullara da rastlanmıştır. Erzurum İlinde araştırma kapsamında bulunan tüm okullarda, geçici görevlendirme ile de olsa en az 1 PDR öğretmeni bulunurken, Ankara ve Aydın İllerinde araştırma kapsamındaki okulların sırasıyla 3 ve 4 tanesinde PDR öğretmeni araştırma tarihlerinde bulunamamıştır. PDR öğretmeni kadrosu olmayan ya da norm kadro olduğu halde atama yapılmayan okulların genellikle orta ve düşük sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerin çocuklarının gittiği okullar olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Erzurum İlinde tüm okullarda PDR öğretmeni olmasına rağmen

bu okullarda görev yapan PDR öğretmenlerinin en genç ve en deneyimsizlerinin yine orta ve düşük sosyo-ekonomik seviyede olan ailelerin çocuklarının gittiği okullarda görev yaptığı tespit edilmiştir. Bu durum Ankara İli için de geçerlidir.

Görüşmeler önceden randevu alınarak öğretmenlerin uygun olduğu gün ve saatte, okullarında gerçekleştirilmiştir. Ortalama 40-45 dakika süren görüşmeler genellikle rehberlik odalarında yalnız olarak yapılmış, görüşme esnasında odada görüşülen öğretmenden başka kişilerin olmamasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler esnasında bir yandan not tutulurken, öğretmenin bilgi ve izni dahilinde ses kaydı da alınmış ve görüşme analizlerinde tutulan notlar ile ses kaydı dökümleri birlikte kullanılmıştır. Yalnızca Ankara İlinde 1 PDR öğretmeni, meslek etiği açısından ses kaydı alınmasını doğru bulmadığını belirttiği için kayıt alınmamış, görüşme değerlendirmesinde tutulan notlar kullanılmıştır.

PDR ve sınıf rehber öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde kadına yönelik aile içi şiddeti nasıl algıladıkları, nedenlerinin neler olabileceği, okullarının bulunduğu mahallede ve il genelinde kadına yönelik aile içi şiddetin boyutlarının ne olduğu, ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan gençlerin bu durumdan nasıl etkilendikleri, öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilenmemeleri için neler yapılabileceği, kadına yönelik aile içi şiddetinin önüne nasıl çalışmalar yapılarak geçilebileceği hakkında sorular sorulmuştur. Bu başlıklar altında alınan yanıtların değerlendirmesi aşağıda sunulmaktadır.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı

Görüşülen öğretmenlerin tümü kadına yönelik aile içi şiddetin sadece fiziksel şiddetten ibaret olmadığını, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet türlerinin de bulunduğunu belirtmişlerdir.

“Ben açıkçası eşlerin birbirine karşı lakap takmasını bile sözel şiddet olarak niteliyorum yani kilolusun, ne bileyim, zayıfsın, çirkinsin anlamında illa bir dayak, illa bir tahribat söz konusu değil, psikolojik şiddet de çok fazla söz konusu, sözel şiddet de söz konusu.”

(Ankara, Yüksek SED³, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şimdi kadına yönelik şiddet; bir kadının fiziksel, sözel, cinsel içerikli olarak kişisel bütününe zarar veren bütün olaylar diye tanımlayabilirim, yani okuduklarımdan. Türkiye’de özetle bu. Sadece fiziksel de değil işin açığı. Esasında sanki sözel kısmı biraz böyle gözardı ediliyor gibi ama sözel ve davranışsal kısmı da çok önemli Türkiye’de bence, yani öyle gözlemledim ben.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Valla sadece şey ee böyle fiziksel güç anlamında düşünmüyorum ben sözel şiddet de olabilir değil mi? Aşağılama anlamında olabilir, küçük görme yani bilmiyorum kişiye göre değişir belki hassas bir konu. Benim alındığım bir noktaya başka bir bayan alınmayabilir örneğin. El kaldır-

3 Bu bölümde SED olarak rehber öğretmenin kendisinin dahil olduğu SED değil, okulun temsil ettiği SED kullanılmıştır. Görüşülen tüm öğretmenlerin dahil olduğu SED birbirine yakındır ve orta SED’dedirler. Okulun temsil ettiği SED kullanımının nedeni ise öğretmenin nasıl bir SED’deki öğrenci profili hakkında bilgi verdiğini belirtmek içindir.

mak bile vurmada önce, o bile bence bir şiddet diye düşünüyorum. Fikirlerine saygı göstermek bir şiddet. Hep benim dediğim olsun... yani ne bileyim ben bunun gibi şeyler”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Kadına yönelik şiddet aile içerisinde cinsel anlamda şiddet, eşi tarafından uygulanan. Ama bizde ben en yoğun fiziksel şiddetin çok yoğun olduğunu düşünüyorum genel anlamda Türk toplumunda, bunun dışında aile içerisinde cinsel şiddet var. Bence en yoğun yaşadığı şiddet bu.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Fiziksel şiddetin dışında, sözel eylem, baskı, erkeğin dayattığı her türlü şey şiddettir bence., yani kısıtlama ki burda çok fazla var,”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şiddet deyince kadına yönelik ne olur yani fiziksel şeyler olabilir yani tokat vurmak falan gibi fiziksel şeyler olabilir. Bir yere göndermeme olabilir, yani “şuraya gitme, buraya gitme” tarzı olabilir. İşte hiç para vermemek bile olabilir aslında, kadının cebinde hiç parası olmaması bi yere giderken, o bile şiddet sayılabilir. Yani aklıma gelenler şimdilik bunlar. Hakaret etmek, bağıarak konuşmak sürekli, girer. Tabi kadın da ona karşı o şekilde konuşuyorsa bilmiyorum da tartışıyorlarsa şiddet olarak değerlendirilmez de, kadın sus pus, o sürekli bağıyorsa o şiddet sayılır.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Erkek)

“Sözlü ya da sözlü olmayan diyebilirim. Sözlü bildiğimiz sözlü, sözsüz bildiğimiz darp etme, itme, vurma, kakma, çekme. Söz, ı aşağılamak, hakaret etmek, kısıtlamak yaşam koşullarını zora koşturmak, zora sokmak; bunlar da bana göre şiddete girer. başkasının onun adına karar vermesi bence şiddete giriyor.”

(Erzurum, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şiddet genel bir kavram, sözel, duygusal, eşine aile içinde sert tavırlar göstermesi, ses tonunu yükseltilmesi, sert bakış, fiili şiddet, dayak”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Sadece bedensel eylemler şiddet değildir, kimi zaman bir bakış şiddettir, ses tonu şiddettir, bazen mimikler bile şiddet olabilir diye düşünüyorum. Yani karşı tarafı zor durumda bırakacak, üzecek incitecek her türlü faaliyet, her türlü eylem bence şiddettir.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Kadına yönelik aile içi şiddeti genelde görüşülen tüm öğretmenler bütün boyutlarıyla algılayıp kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğüne zarar verebilecek her türlü eylemi şiddet olarak değerlendirmekle bir-

likte hangi şiddet türünün kadına daha çok zarar verdiği konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu noktada öğretmenlerin kişisel algı ve değerlendirmelerinin devreye girdiği düşünülmektedir. Bununla birlikte psikolojik şiddetin çok daha yaygın olduğu konusunda genel bir görüş olduğu düşünülmektedir.

“Kadına yönelik şiddet derken ben şiddeti sadece fiziksel bağlamda, dayak olarak görmüyorum açıkçası. Bence daha incitici olan psikolojik bağlamda şiddet o da; aşağılama, hakaret etme, küfür etme, belki taşrada bu tarz şeyler daha yaygın oluyor, bunlar daha incitici, daha zedeleyici. Hani soyutla somut farklılığı. Somutu herkes bilir, herkes görür ve problem addeder ama soyutu kimse bilmez, kimseye anlatamazsın belki yerine göre. ve o senin için problemdir ama başkası onu problem olarak addetmez. Dolayısıyla aslında o daha işin içinden çıkılmaz bir durumdur diye düşünüyorum.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Yani boyutları açısından fiziksel şiddet daha az bence. Tabi uç örnekleri vardır ama bence daha çok duygusal ve psikolojik şiddet daha fazla yaşantılarımızda, aşağılanma, küçük düşürülme, horlanma, ..., işte insan yerine konulmama davranışları daha yaygın ama bunlar bahsedilmeyen ve bilinmeyen boyutları ... bir kadın yaralandığında, dövüldüğünde ... kadına yönelik şiddet var, orda ortaya çıkıyor gibi düşünülüyor ama aslında öyle değil. Diğer boyutu, hani yüzde dersiniz hangisi daha fazladır, bence fiziksel şiddet görünür ve en az olanıdır derim. Çok var şiddet amma az olan kısmında fiziksel şiddet var derim. Daha büyük bi alanı, yani aysberg dersek, dağın görünür ... katbekat fazlası duygusal ve psikolojik şiddet var derim.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Şimdi kadına yönelik şiddet zaten şey var, Erzurum’da, erkek zaten ya il dışında oluyor ya da burada olanlar mesela çok az sayıda ailesiyle gerçekten ilgilenen kişi. Çoğu boş geziyor zaten. Hani bi eve bakma durumu yok, bi çocukla ilgilenme durumu yok. Hani o açıdan sıkıntılı. Bizim öğrencilerimiz de o açıdan çok sıkıntılı. Yani adam eviyle hiç ilgilenmez. Bi baba olarak görevlerini yerine getirmez. Yani kadına yönelik şiddet... bire bir dövme olayları değil de, dediğim gibi hani, bi ilgilenmeme söz konusu var.”

(Erzurum, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı

Görüşülen PDR ve sınıf rehber öğretmenleri ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerin bunu kolay kolay itiraf edemediklerini, kendileriyle bu konuları çok fazla paylaşmadıklarını bu nedenle de okul çerçevesinde öğrencilerin evde yaşadıkları şiddet olaylarının boyutlarını tam olarak bilemediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrenciler ile yaptıkları görüşmelerde aile içi kadına yönelik şiddetin öğrenilmesi sırasında farklı aşamalar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, görüşmeler sırasında öğ-

rencilerinin aile içinde yaşanan olayları kolayca ifade edemediklerini, ilk görüşmede aile içinde kadına yönelik şiddet yaşandığını dile getiremediklerini, genellikle başka şikayetlerle kendilerine görüşmeye geldiklerini, görüşmelere gelmeye devam eden öğrencilerin bu konuyu gündeme getirebildiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerle yaşadıkları deneyimlerine dayanarak okul çevresinde yaşanan kadına yönelik aile içi şiddet olaylarının boyutlarını net olarak bilemediklerini ifade ettiler.

“Yaşadığımız çevrede, örneklerini öğrencilerimizden de yaşadığımız kadarıyla bu tarz birşeyi görebiliyoruz maalesef. Çünkü dediğim gibi biraz da kapalı toplum olduğu için herşeyi duyamıyoruz, herşey bi şekilde örtbas edilme yoluna gidiliyor. Açıkçası yani aile içinde ne yaşandığını çok çok iyi bilemeyiz. Çünkü ee bu yine alt kültürün getirdiği birşey, çok fazla aile içinde yaşanan şeyler dışarıya yansıtılmaz. Bunu çocuk da böyle öğrenerek gelir, bize hayatta evde şu şu yaşandı demezler. Biz çok fazla böyle davranışlarında bir problem varsa onun altyapısına indiğimizde bunun varlığını ancak anlayabiliyoruz”

(Erzurum, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Hani Türkiye genelinde, bu aile yapısında da en azından bir kere dövmüştür veyahutta bir kere kavga etmişlerdir, şiddet dozu artmış bir şekilde. Her ailede bu var ama bunu bazen mahkeme boyutuna taşıyorlar bazen de o çekirdek aile içerisinde kalıp küllenip gidebiliyor. Yani şöyle söylüyüm ben de evliyim, annem babam, babam nihayetinde bir kamu kuruluşunda yönetici olarak çalışmıştır, bir kere hatırlarım onu, babamla annem arasında geçen şiddet olayını, çocukken ama sadece 1 kere yani 22-23 yıllık bir ömür onlarla paylaştığımda bunu bir kere anımsarım. Yani kim? Nedir? Bu saklı tutulması, ben bak şunu söylüyüm, itiraf ediyim, bu duyguyu, bu yaşamış olduğum olayı ilk defa sizlerle paylaştım. Bunu hiçbir arkadaşşıma, hiçbir sohbetimde paylaşmamışım çünkü kendi içimde, mahremiyeti olan bi olaydır, saptamadır, her çocuk içinde bu herhalde aynısıdır, geçerlidir.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

Görüşmeler sırasında yaşanan bölgenin önemli olduğuna ilişkin vurgu yapılmıştır. Yaşanılan bölgenin sosyoekonomik düzeyinin kadına yönelik şiddeti etkilediğine ilişkin görüşler ifade edilmiştir. Görüşülen öğretmenler genel olarak yaşanan bölgenin sosyo-ekonomik düzeyinin düşmesiyle aile içi kadına yönelik şiddet olaylarının yaşanmasının da arttığını düşünmektedirler.

“Çünkü bizim burda bi tek öğrencilerimizin problemi ana ihtiyaçlarını giderdikleri için beslenmedir, barınmadır, paradır ikincil ihtiyaçlara yönelmiş durumdadır, hani günde şu kadar soru çözemedim, erkek arkadaşım beni anlamıyor tarzı sorunlar mevcut ama Gölbaşı'nda çalışırken çalışmayan bir baba, eve para getiremeyen bir baba ve çocuğunu hortumla döven bir baba modeliyle de karşılaştım. Bu okulda, bu civarda açıkçası karşılaşmadım. Ama mesela burda, gelir düzeyi olarak orta ve ortanın üstü aileler vardır, eğitim düzeyi olarak da en az lise düzeyinde

velimiz var ama dediğim gibi burda böyle bi şiddet vakası yok ama ben bunun dışında ilkokul 3 öğrencisini hortumla döven baba modeliyle çalıştım. Ortaokul öğrencisiyle çalıştım, o çocuk da kalkıp hırsızlık yapıyordu. İnsanların temel ihtiyaçlarını gidermediğiniz noktada biraz bu öfke yön değiştirerek etraftakilere yansıyor. (Eşine de) uyguluyor. Ama eşi muhtemelen kabullenmiştir”

(Ankara, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Kadına yönelik şiddet var. Yok demek kendini inkar etmek olur gibi birşeydir. Erzurum’da da var, Palandöken’de de var, Çad’da da var, Türkiye’de de var. Yaygınlığına gelince bilmiyorum şimdi ortalama olarak neyi baz alabiliriz. Bilmiyorum açıkçası pek kıyaslama yapamıyorum yaygınlığı konusunda ama var, yok denemez. Ve bana öyle geliyor ki taşrada daha çok fiziksel şiddet var, yani psikolojik şiddet bence taşrada az. Eğitim seviyesi Düşük olan insanlarda, sosyokültürel seviyesi Düşük olan insanlarda yine aynı şekilde bence fiziksel şiddet daha fazla. Belki kendilerini ifade ediş tarzı böyle olduğu için o şekilde. Bunlar yükseldikçe fiziksel şiddet azalır, psikolojik şiddet, belki bazen cinsel şiddet artıyor diye düşünüyorum.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Özellikle bu söylediğimiz sosyoekonomik olarak düşük olan ailelerde oluyor. Söylediğim gibi fiziksel şiddet gelmiyor bana çok fazla, bana hakaret, üzerine yürüme, küfür, küçük düşürme ağır derecede şeyler... veya yoksun bırakma, para vermiyor mesela. Evden çıkarma, evden kovma... bu tür şeyler. Başka kadın olayı çok fazla mesela bizde.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Bizim mahallemizde de yaygın olduğunu düşünüyorum. Çocuklarımız da ailelerinden görüp burada aynı şeyi uyguluyorlar. Kendileri de anlatıyorlar bu da özel olan ya da olmayan her tür şeyi anlatıyorlar, babalarının çok fazla annelerini dövdüğünü, abilerinin kız kardeşlerini dövdüğünü, bunun çok normal karşılandığını hepsi ifade ediyor zaten. Diğer bölgelerimize göre, diğer şehirlerimize göre, hatta Erzurum’un diyim, hani merkezdeki arkadaşarımla görüştüğüme göre merkezdekilere göre bizim mahallemizde daha yaygın ama her aile uyguluyor. Hani doğu ilidir, hani belki şiddet vardır diye tasavvur edebiliyoruz bazen ama aslında öyle değil. Bizim mahallemizde birazcık daha Erzurum’a göre fazla ama Erzurum’u genelleyecek olursam Türkiye’ye göre fazla değil yani.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri

Görüşülen PDR ve sınıf rehber öğretmenleri, kadına yönelik aile içi şiddetin temel nedenlerini sosyo-ekonomik, kültürel ve kişisel nedenler olarak açıklamışlardır. Sosyo-ekonomik olarak dile getirilen ne-

denler işsizlik ve geçim sıkıntısı olarak tanımlanmakta, bu sorunların erkeğin üstünde oluşturduğu psikolojik baskıya vurgu yapılmaktadır.

“Maddi imkansızlık. Maddiyat olmayınca. Parasızlık yüzünden. Hani zaten gergin halde. Gelip çıkışabilir.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, Kadın)

Görüşmelerde ekonomik nedenlerden bahsedilirken daha çok kadının ekonomik özgürlüğünün olmasına vurgu yapılmaktadır. Kadın çalışmadığı, ekonomik bağımsızlığı olmadığı için evden ve eşinden ayrılamamakta, şiddete katlanmak zorunda kalmaktadır yorumu yapılmaktadır. Bu yaklaşım da şiddetin ortaya çıkmasından çok devam etmesinin açıklamasıdır aslında. Bu söylem erkeğin neden şiddet uyguladığı, hangi koşulların şiddete yol açtığı gibi nedenlere odaklanmak yerine kadının neden bu şiddete boyun eğmek zorunda kaldığına işaret etmektedir.

“En önemli nedeni ekonomik bence. Kadının ekonomik özgürlüğünün olmaması. Herşey ekonomiye bağlı, kendini geliştiremiyor, ifade edemiyor, erkeğin şiddetini kabulleniyor, ayrılmak istese ayrılamıyor... hepsinin nedeni bence ekonomik. Çünkü ben burada bile görüyorum, varoşlarda bile. Kadın mesela şiddet görüyor ama işe giriyor, işe girdiğinde adamdan ayrılabilir, daha rahat ayrılıyor. Ama çalışmayan anneler, şiddet görüp de çalışmayan annelere soruyorum niye ayrılmıyorsun diye, hocam ne yapayım diyor. Ama çalışan anneler daha kolay karar veriyor, ayrılma noktasında, boşanma noktasında. Ben tamamen ekonomiye bağlıyorum.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Öncelikle o kadının bi şeyi de lazım, bilginin eğitimin de yanında maddi bir desteğe de ihtiyacı var, lazım çünkü genellikle kadın fiziksel şiddet görüyorsa güçsüz olduğu için görüyo çoğunlukla bana göre, güçsüzse görüyo çünkü maddi bişeyi yok, dayanağı yok ve ‘mecburum’ diye düşünüyö, ‘başka napabilirim ki, kötü yola mı düşeyim’ hani gibi pek çok şeyler var yani çoluk çocuğu nolcak.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Maalesef bir şiddet kültürü oluşmuş, sosyokültürel seviyesi Düşük olduğu için bunu kullanıyorlar. Onlar için normalleşmiş. Genelde işçi sınıfı. Kadınların ekonomik bağımsızlığı yok, bayanlar katlanmak zorunda kalıyorlar”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

Ekonomik nedenlerin dışında ataerkil toplum yapısına ve yetişme koşullarına işaret edilmektedir. Hemen hemen bütün öğretmenler şiddetin görerek, yaşayarak öğrenilen bir davranış biçimi ve iletişim

yolu olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Geleneksel aile yapısının, kadına değer verilmeyen bir toplumsal bakış açısının var olmasının, kadına yönelik aile içi şiddetin devam etmesine zemin oluşturduğunu dile getirmektedirler. Eğitim eksikliğinin de bu toplumsal yapının değişmesini engellediği belirtilerek, yine eğitimle bu olumsuz durumun düzeltilebileceği dile getirilmektedir.

“Yani kadına yönelik... ee kadın aciz görülüyor. Yani aciz olanı, mağdur olanı, zayıf olanı ezmeye dayalı bir toplumsal yapıya sahibiz. Ee yani bu ister kadın olsun ister erkek olsun, güçlü olan kadınsa kadın erkeği eziyor; güçlü olan erkekse erkek kadını eziyor. Bu ister ekonomik güçlülük olsun, ister sosyal güçlülük olsun, ister maddi güçlülük olsun çok farketmiyor yani. Çok belki bir de çocukluktan gelen bir şey... Konuşarak problem çözme davranışımız yok.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Erzurum için söyleyeyim, kesinlikle kadına yönelik şiddetin olduğu bir yer. Çünkü niye, daha çok muhafazakar yani muhafazakarlığı katmıyım şeyin içerisine ama daha çok ataerkil diyeyim, hani daha çok babaya çok daha bağımlı ve çalışan kadın sayısının çok daha diğer illere göre, batıya göre daha az olduğu bir yer. Dolayısıyla tamamen ailenin hükümdarı erkek konumunda. Bu anlamda ister istemez III erkek bazı isteklerini yerine getirmediği durumlarda kadına yönelik çatışmayı maalesef şiddet yönüyle gidermeye çalışıyor. Iı eğitim anlamında da ciddi anlamda bunun büyük problemlerinden birisi de eğitim yetersizliği maalesef. eğitimin ne kadar seviyesi düşerse şiddete de o anlamda o kadar meğilli olabiliyo aileler, kişi, bunun da bir etkisi olduğunu düşünüyorum.”

(Erzurum, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Ya dediğim gibi, biraz önce eğitimsizlik işte en önemli şey, tabii eğitimin temel nedeni de aile yapıları, yetişme koşulları, işte daha çocukken bizde ataerkil aile yapısı korunduğu, güçlendirildiğinden, tabii bu kız ve erkek olarak yetişen bireylerin direk o kalıpları almasından kaynaklı. En önemlisi eğitimsizlik ve de yetişme koşulları. bence biraz boyun eğmişlik de var toplumda ya da kanıksamışlık var, ya da o kadar bilinçaltına yerleştirilmiş ki hani bunun dışında olunmayacağı düşünülüyö ki kadınlar buna boyun eğiyor diye düşünüyorum ben.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Çok fazla muhafazakarlar bundan kaynaklanıyor zaten, sözle şiddet, “bak nasıl dolaşılıyor ortaklıkta” işte “erkekleri bunlar ayartıyor” işte onla da ardından küfür. Küfür hiç eksik olmuyor ağızlarından, bunu evde çok fazla duyduğu için öğrenciler, haliyle okula da yansıyor. yani çok fazla duydukları için, aşına oldukları için, çok normal geliyor onlara. o sözel şiddetin, tacizin kaynağı, dediğim gibi dini tutumları onların. değişimi gelişimi kesinlikle kabul etmiyorlar ama merkezde insanlar biraz daha kabullenmiş, biraz daha açmış kendini, burası daha katı.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Daha ataerkil bir toplumun getirdiği şeyler. Eşinin kendi görevlerini yapmadığını düşünüyor, o yüzden şiddet uyguluyor. Mesela yemek yapmak, çocuklarla ilgilenmek gibi saçmasapan şeylerden dolayı uygulanabiliyor, tek bir sebebi yok.”

(Ankara, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Bi kere eğitim eksikliği denebilir. Yani... Her ikisinin de ama öncelikle erkeğin tabii yani. Ee, bazı yörelerde töresel davranışlar olabilir, hani gelenekçi yapıda, hani işte kadının hep ikinci planda görüldüğü, de mi bizim hani doğuda mı, güneydoğuda mı var böyle bir aile yapısı var. Hani ülkede de böyle bir koruma yok maalesef. Kendi ailesinden de gelenekçi yapıdan dolayı işte yardım alamıyo. Dayak yiyor ama gidip annesine babasına sığınamıyo. Ordan da bi yardım yok.”

(Ankara, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, Kadın)

“Öncelikle, birincisi öyle yetişmiş veya çocukluğu öyle geçmiş, o da bunu normal görüyor, kanıksamış, böyle uyguluyor. İkincisi eğitim seviyesi, gerçi bazen eğitim seviyesini bunu çok şey yapmıyor, bazen çok eğitilmiş kişiler de şiddete çok başvuruyor, bunları biliyorum, yani duyduğum çok örnekler var ama yine de bir miktar da olsa değiştireceğini düşünüyorum.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

“Bu daha çok aile içi eğitimle alakalı. Çocuk anne babayı model olarak alır. Şiddet gören çocuk ilerde kendisi de uygulamaya başlar. Buradaki ana şey aile içindeki iletişimi düzeltmekle ilgili bunun için aile içi eğitimleri gerekli. Bizim kültürümüzde anneden babadan askerde komutanından iş yerinde müdüründen yani her yerde şiddet var. Çok genel bir toplumsal sorun bu. Toplumda her yerde ve medyada şiddet var. Avrupa’da ve Rusya’da olumsuz bir görüntü mümkün değil göremezsiniz. Ama bizde maalesef canlı canlı yayınlıyorlar artık o aşamaya kadar geldi.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Birincil nedeni gelişime açık olamaması, bu bölgedeki insanın. Yani geçmişten ne gördüyse aynısını uygulamaya devam ediyor. Aynı şekilde bizim öğrencilerimiz de böyle devam edecek muhtemelen. Muhafazakar yapı bu, dini anlamdaki tutumlarını, yani dini yanlış anlamaları bence. Yanlış anlayıp yanlış ifade etmeleri, kendi ifade biçimlerinin de yanlış olması.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Aynı durumda olduğunuzu düşünürseniz, somut örneklerden yola çıkarak aman işte, nolacaksa olsun işte, kaderciler düşünmeye başlıyorsunuz. Çünkü yardım, destek, yardım alabileceğiniz, kendinizi güvende hissedebileceğiniz bir oluşum göremiyosunuz. En büyük sıkıntı maalesef bu. Dediğim gibi toplumsal, yani sivil toplum örgütleri de bu konuda baya yetersiz, sadece Ankara, İstanbul’da 1-2 derneğin dışında çalışmalar çok fazla... yeterli değil. Şimdi doğuda şartlar çok farklı, güneydoğuda çok farklı, toplumun kadına bakışa çok farklı.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

Görüşmelerde ataerkil yapının yeniden üretilmesinde çocukların aileden aldıkları eğitimin önemi üzerinde durulmuştur. Çocuk ailede ve çevresinde ne görürse onu öğrendiği ve taklit ettiği vurgulanmıştır. Bu nedenle de etrafındaki rol modellerinin çok önemli olduğu görüşü beyan edilmiştir. Rol modelleri evde anne baba olurken, okulda öğretmenleri olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla çocuğun yakın çevresindeki bu kişiler, hem şiddet davranışlarını uygulayarak çocuğun öğrenmesine neden olabilmekte, hem de çocuğa karşı yaklaşımlarıyla onun kişiliğinin şekillenmesinde rol oynamaktadırlar. Bu noktada çocuklarla kurulacak iletişim ve ilişkinin de önemi vurgulanmıştır.

“Ve babanın kullandığı tabir aynen şöyle: “Hocam ben onun herif olmasını istedim o yüzden kızımın başını okşarım ama oğlumun başını okşamam.” Oğlan. Yani herif gibi yetişsin, dadaş gibi –Erzurum tabiriyle. Şimdi bu çocuğu çocuk olarak addetmemek. Ona daha 5 yaşında, 3 yaşında erkek olma misyonunu yüklemeye çalışmak. Bu çocuk yarın nasıl şiddete başvurmasın ki? Yani bunun da sevgiye ihtiyacı var, bunun da ilgiye ihtiyacı var, bunun da baba anne şefkatine ihtiyacı var.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Yani aslında ben biraz böyle erkek çocukların yetiştirilme tarzında bir problem olduğunu düşünüyorum. Erkek çocuklarını aslında kadın yetiştiriyor. Kadınlar erkekleri yetiştirirken sanki onların bu kabadayı davranışlarını daha çok onaylıyoruz. E kız çocuklarına da nazik ol, kibar ol, hanımefendi ol, cici ol, hep böyle bir ortam sunuyoruz.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Hem ailede görüyor, hem öğretmeninde görüyor, çocukta bunlar ister istemez kalıcı izler bırakabiliyor diye düşünüyorum. Bence ilk önce aile eğitilmeli sonra öğretmen kalitesi çok önemli, öğretmenin pedagojik formasyonu. İşte çocuğa karşı yaklaşımı, beden duruşu, beden dili, söylemleri çok önemli yani. İlla fiziksel anlamda değil. Söylemler anlamında da şiddet uygulayabiliyor, çocuğu farklı noktaya getirebiliyor ya da çocuğu tahrik edebiliyor şiddete. Bunları da çok gözardı etmemek lazım çünkü çocuğa model olacak insanlar bizleriz.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

Görüşmeler sırasında eğitimin artması ve kadının ekonomik özgürlüğünü kazanmasıyla geleneksel yapının değişmeye başlaması da şiddetin nedenlerinden biri olarak belirtilmiştir. Görüşmeler sırasında erkeklerin, saygı görme, kendisine hizmet edilme, sözünün dinlenmesi gibi davranışların değişim göstermesine tahammül gösteremedikleri ve şiddete başvurduklarına ilişkin görüşler beyan edilmiştir.

“Özellikle büyüklerde, yani bizim büyüklerimiz, anneannemiz, babaannemiz, bizden daha yaşça büyük kadınlar bu şekilde, evde erkeğe hizmet edilir. Anca anca değişiyö. İşte değişim olunca da böyle şiddet olayı ortaya çıkıyor, işte dayak olayı ortaya çıkıyor. Ama bu büyüklerdeki kültür öyledir, hep erkeğe hizmet edilir.”

(Aydın, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

Şiddetin nedenlerin arasında “kendini aciz hissetme, yetersiz hissetme” gibi kişilik özelliklerine bağlı olarak ya da iletişim(sızlık) sorunları nedeniyle de erkeklerin kadınlara şiddet uygulayabildikleri belirtilmiştir.

“Bence erkeğin kendisini ezik hissetmesinden kaynaklanıyor. Başarısızlıklarını kabul edemeyişinden kaynaklanıyor ve haksız olduğu zaman haksızlığını kabul etme, hani “ ben erkeğim, ben hep üstün olmalıyım, kadın benden altta olmalı” düşüncesi var ya, haksız olduğu zaman haksızlığını kabul edememesinden kaynaklanıyor. Ne yapması lazım? Bir şekilde bastırması, susturması lazım kadını ya da o anda haksızlığının kendisi de farkında olmasına rağmen, açığa çıkartmayıp, ben üstünüm düşüncesiyle, bastırması, aileyi susturması lazım.”

(Ankara, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Erkeğin kendisini ben merkezci olarak görmesinden kaynaklanan bi durum olarak ben bunu düşünüyorum. Yani ne zaman ki, dediğim gibi, kadına değer veren, kadını ön plana çıkararak, kadını çok kutsal bir varlık olarak addeden bir zihniyete ulaştığımız takdirde belki bu toplumsal şiddetin önüne, kadına şiddetin önüne belki geçebiliriz. Dediğim gibi toplumda sevgi ve saygıyı, empatiyi çok iyi geliştirmemiz gerekiyor. Bu yönde bi toplumsal kalkınma sergilememiz lazım ama sonuçları dediğim gibi... çok uzun bi zaman alacak.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Sebepleri diyebileceğimiz, herhalde strese bağlı yorgunluğun acısını veyahutta tadını evde çıkarmak olabilir. Bu şiddetse, hani günün veyahutta sosyal yaşantıdaki bir takım ezikliklerin, yorgunlukların, yolunda gitmeyen bir takım yaşantıların eve yansımaları oluyor. Bunun dozu bazen işte küskünlük de olabiliyor, bazen hakarete, küfür de veyahutta kavgayla yani fiili boyuta da taşınabiliyor.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Biraz kişisel olduğunu düşünüyorum. Yani kişinin kendisiyle alakalı problemlerinden dolayı mutlaka şiddet gösterir. Normal bir insan eğitilmiş de olsa, eğitimsizde olsa durduk yere şiddet göstereceğini düşünmüyorum. Kişisel ve ruhsal dengesizlikten dolayı gösteriyor. dolayısıyla sadece ruhsal dengesizlik, yetiştirme tarzı, annenin babanın o çocuğa küçükken verdiği değer ya da dengesizlikten dolayı kaynaklanıyor diye düşünüyorum. İnsan ancak bu şekilde şiddet uygular.”

(Aydın, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

“İletişim eksikliği kesinlikle yani kişiler kendilerini ifade edemeyince bu ifade yolunu seçiyorlar, bu ifade yolu hiç doğru bir yol değil. İletişimi tamamen koparıyor.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Çocuklara Etkileri

Görüşülen PDR ve sınıf rehber öğretmenlerinin tamamı, ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerin sorunları olduğunu, ama doğrudan gelip gerçek sorunlarının bu olduğunu söyleyemediklerini ifade etmişlerdir. Çocukların genellikle başka bir yakınma veya sorun ile görüşmeye geldikleri ya da öğretmenlerin öğrencilerin ders başarısının düşmesi, içine kapanık hale gelmesi gibi farklı belirtileri fark ederek rehberlik servisine yönlendirmeleri sonucunda görüşmeye geldikleri belirtilmiştir.

“Öğrenciler genelde bunları saklarlar, çocuklar anne babaların sırlarına, nasıl denir, iyi sahip çıkarlar, anne babalar o kadar çocukların sırlarına sahip çıkmıyorlar.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Bize direkt olarak gelip de ‘Öğretmenin evde annem babamdan dayak yiyor, o yüzden ben çok mutsuzum, huzursuzum’ diye gelen bir öğrenci olmadı. Böyle konuşmalar arasında ‘Evde durum nasıl, nedir?’ dediğimiz zaman, evde de kavgalar oluyor şeklinde konuşmalar oldu. Ama direkt benim annem bunları yaşıyor ve ben bundan çok rahatsızım şeklinde ben denk gelmedim.”

(Ankara, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Genellikle öyle bi durum için gelmiyorlar. Bunları nasıl öğreniyoruz, işte burda dışavurumsal davranışlardan kaynaklı işte evinde annesi iletiyo bana, ya da evinde şiddete maruz kalan öğrencilerin yaptığı davranışlardan biz bunu anlıyoruz, işte ders başarısı düşüyor, işte çağırmamız gerekiyor, akranlarıyla iletişim sorunu yaşıyor, kavga ediyor, oradan anlıyoruz; madde kullanımına yöneliyor, oradan anlıyoruz; devamsızlık yapmaya başlıyor, hani bu tür nedenleri görüp çağırıldıkça, o da hani, biz bu tür nedenler olabileceğini biliyoruz amma hani farklı yollardan ifade ediyorlar kendilerini ama hani bunu direkt söyleyen çok az kişi var, hani ‘Ben okula gelmiyorum, şunun için’ diyen yok, hani ‘İşte ben arkadaşşıma vurdum ama hani gerekçesi budur.’ diyen, ‘Annem evde dayak yiyor, ona üzuldüm’ diyen yok yani. Direkt diyen yok, çok az.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

Çocukların bazı davranışlarının ailelerinde şiddet yaşandığının göstergesi olarak ortaya çıkabildiği belirtilmiştir. Görüşmelerde, çocukların şiddet eğilimli davranışları ailelerinde kadına yönelik şiddet sorunu yaşadıklarının göstergesi olarak ortaya çıkabildiği söylenmiştir. Bir diğer gösterge ise çocuğun içine kapanma şeklinde olan ruhsal durum değişikliği şeklinde belirtilmiştir. Bu gibi davranış bozukluğu ya da değişikliği saptanan öğrencilerin rehberlik servisine gelmeye teşvik edildiği ancak rehberlik hizmeti gönüllülük esasına dayalı olduğu için görüşmeye zorlanamadıkları da söylenmiştir.

“Çocukların tepkileri şöyle oluyo, genel anlamda çocuklarda bi içe kapanıklık oluyo yani bunu sınıf içerisinde aktif olan öğrencilerimiz oluyo mesela, bi anda hiç kimseyle konuşmaz hale geliyor, derslerinde bi düşüş oluyo; bu, biz bunu genel anlamda seminerlerimizde, sınıfa girdiğimiz

dönemlerde ve çoğunlukla da sınıf öğretmenimizin bize yönlendirmeleriyle ortaya çıkardığımız şeyler oluyo. Genelde dedim ya içine kapanıklık oluyo, kimseyle bişey paylaşmama ya da daha çok böyle bi korku odaklı bi hale geliyo öğrenci.”

(Erzurum, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Kendisine şiddet uygulanan bir öğrencinin aile içinde bir şiddeti vardır. Yani anne babanın birbirini çok sevip de sadece çocuğunu dövmesi beklenemeyecek, o da ailesinde ne gördüyse okulda uyguluyor, arkadaşına, öğretmenine sözlü şiddet olarak ve ilerde eşine.”

(Aydın, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

“Yok, bu konular biraz sıkıntılı konular öğrenciler çok fazla, yani paylaşmaktan da korkuyorlar açıkçası. Aile içerisinde daha fazla zarar görmekten, yanlış anlaşılmaktan, bu konunun çok özel bir konu olduğunu hissediyor ister istemez, çok da paylaşmıyorlar. Eğer biz biliyorsak, duyuyorsak çocuğu çağırıp bir sıkıntısı olup olmadığını soruyoruz, varsa zaten kendisi ifade etmek istiyorsa ediyor. Burda gönüllülük esas biz kimseyi zorlayarak ifade alamıyoruz.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Görüşülen öğretmenlerin çoğu, öğrencilerin aile içinde kadına yönelik şiddet yaşanmasından ruhsal olarak olumsuz olarak etkilendiklerini söylemişlerdir. Çocukların aile içinde böyle bir olayın yaşanıyor olmasından genel olarak mutsuz oldukları, derslere ve okula ilgilerinin azaldığı, dikkatlerinin dağıldığı ve agresifleşebildikleri belirtilmiştir.

“Öncelikle ee bunu şöyle yansıtırlar: aşırı endişeli, aşırı tedirgin ve korkak bir kişilik yapısına sahip olurlar. En küçük bir etrafında gördükleri şiddetten korkarlar, sınav anında stresi yaşarlar. Tüm bunların sebebi, mesela sınav anında o stresin sebebi aslında sınav sonunda karşılaşacağı kötü bir not değil, bunun aile içinde yaşanan şiddetin onun kişiliğine yansımış olmasından kaynaklanır. Bu da bir kişilik bozukluğu olarak ortaya çıkar yani bir obsesif kompulsif bozukluk olarak, bir takıntı, ondan sonra daha değişik psikolojik bozukluklar şeklinde ortaya çıkar.”

(Erzurum, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Kızıyolar, yani kızgın oluyolar, bunu kabullenmiyorlar, babaya karşı tepkisel oluyolar. Yani yanlış yapıldığını, yaptığını düşünüyorlar. Ama hani sanırım köyden gelen daha çok işte kırsal, köylerden gelen öğrenciler biraz daha kabullenici olabilir. Hani çok kestiremiyorum bu konuda hani çok açıklayıcı değililer çünkü. Onlar biraz daha normal olabilir gibi bu hani bakıyo olabilir.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Allah benim duamı hiç kabul etmiyo öğretmenim’ dedi. ‘Niye öyle dedin?’ ‘Ben’ dedi, ‘her akşam yatarken babam ölsün diye dua ediyorum ama sabah kalktığımda babam hala evde’. Bunu söyleyen bir çocuk böyle bir evde büyüyo hani bu küçücük çocuğa bunu söyleten şeyler oluyo demek bu evde.”

(Erzurum, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Okula yansımaları ya içine kapanıyo çocuk ya çok fazla hareketli olup dikkat çekmeye çalışıyo hani “evde yaşadıklarını anlamasınlar, evde yaşadıklarını fark edilmesin, mutsuz bir çocuk olarak düşünülme” diye çok şen şakrak ... ortalığı karıştıran, afacan çocuklar da olabiliyorlar, kenarda köşede kimseyle konuşup söylemeyen, içine kapalı çocuklar da olabiliyo ama bu çocuğun yapısına bağlı biraz da.”

(Erzurum, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Sağlıklı bir iletişim olmadığından sağlıklı bir toplum yetişiyor. Çocuk bunlara tanık olarak öğrenmiş oluyor. Ailesinde şiddet yaşanan çocuk mutsuz, huzursuz oluyor. Ders başarısı düşüyor, ergenlik dönemini sağlıklı atlatabiliyor, ruhsal bozukluklar meydana geliyor. Davranış bozuklukları ortaya çıkıyor. Kendine güvensiz oluyor. Bu da onu dışardakini tehlikelere açık hale getiriyor. Madde bağımlılığı, evden kaçma ya da en ufak şeyde intihar düşüncesi ortaya çıkıyor.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Çocuklar çok derinden etkileniyorlar. Tasvip etmiyorlar. Kendilerini olumsuz yönde etkiliyor. Babalarına karşı kin ve nefret duyuyorlar. Motivasyon ve ders başarıları düşüyor. Öz güvenleri düşüyor. Kişisel sosyal ve duygusal gelişimleri açısından olumsuz etkileri oluyor.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Yani çok olumsuz etkilendikleri kesin. İçeride kapanabiliyorlar, hayata çok mutsuz, ilgisiz olabiliyorlar, ders başarıları, akademik başarıları direkt düşüyor zaten, öğretmenle iletişimleri bozuluyor. Bunlar bildiğimiz etkileri ama dış dünyası daha karamsar bir yapı oluşturabilir. Şiddet sonuçta bir de annesine uygulanıyorsa eğer, bu daha üzücü bir şey, anne çünkü çocuk için çok önemli, birincil kaynak, en önemli iletişim kaynağı. Onun için sıkıntı yaratıyordur diye düşünüyorum. Çocuğun okula devamını olumsuz yönde etkileyebilir. Çünkü çocuk okula geldiğinde akli annesinde kalırsa, şiddet sorunu varsa çocuk buraya kendisini veremez, zaten buraya ait olamaz, ders başarısı dediğim gibi düşüyor, o yüzden bu yönde bir devamsızlık ve başarı düşüşü olabilir.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Öğretmenler aile içinde kadına yönelik şiddet yaşayan öğrencileri olan çocukların ergenlik dönemini yaşadıkları için çok daha olumsuz etkilenebildiklerini ve babalarıyla da birtakım çatışmalar yaşadıklarını

gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Çocukların cinsiyetlerine bağlı olarak da birbirlerinden farklı tepkiler verebildikleri belirtilmiştir. Erkek çocuklar aile içinde daha özgür bırakıldıkları için evden uzaklaşarak kendilerine başka aktiviteler bulabildikleri, bu şekilde rahatlayabildikleri söylenmiştir. Ancak kız öğrenciler için aynı durum geçerli olmayıp, onlar evden uzaklaşamadıkları için şiddetin tanığı olarak mağdur olmaya devam ettikleri ifade edilmiştir. Diğer taraftan evde yaşanan şiddeti dile getirme noktasında da cinsiyete göre farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlere göre erkek öğrenciler bu konuyu rahatça dile getiremezken kız öğrenciler daha rahat bir şekilde ifade edebilmektedirler.

“Anlatanlar genelde hoş karşılamıyorlar. Tabii ki hoş karşılanmaması da normal yani kim annesinin babası tarafından ya da başka birisi tarafından şiddete maruz kalmasını hoş karşılar ki? Kimse karşılamaz. Babalarına karşı vurma, etme şeklinde bir takım yaklaşımlarının olduğunu hatırlıyorum daha önceki yıllardan ama... Erkek öğrencilerdi ama direk gidip de böyle bir yere başvurma gibi bir şey denk gelmedi. Böyle bir şey anlatan olmadı. Ama belki araya girme şeklinde “vurma” şeklinde konuşanlar olmuştur. Yani olmaması mümkün değil sonuçta bir de şunun da etkisi var bu yaş grubu sonuçta ergenlik başladığı için bir erkek öğrenci için annesinin dayak yediğini görmek hoş bir şey değil. Mutlaka ki, eğer ki babadan aşırı derecede korkmuyorsa, ben engellemeye çalışıyordur diye düşünüyorum. Çünkü şey, hemen koruma içgüdüğü, anneyi koruma içgüdüğü ayağa kalkıyor.”

(Ankara, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şimdi bizim tabii ki anne ve babalarımız ne düşünüyorsa çocuklarımız da aynı şekilde düşünüyor. Cinsiyet farkından kaynaklanan; bir kız öğrenciye sorduğunuzda tabii ki aile içi şiddetin çok anormal, üzücü ve olumsuz sonuçları olan bir süreç olduğunu düşünür ama bir erkek öğrenci, genellemenin doğru olmaz ama, bazı kişilik tipleri, “hocam gerekirse, baba evin direğidir gerekirse döver, gerekirse sever, yani bu artık babanın kendi fikrine kalmıştır” şeklinde düşünen öğrencilerimiz olduğu gibi genel olarak kadına şiddete veya şiddete karşı olan öğrencilerimiz de var.”

(Erzurum, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Kızıyorlar, eleştiriyorlar, olmaması gerektiğini düşünüyorlar, yanlış olduğunu ifade ediyorlar, olmaması gerektiğini düşünüyorlar. Tepkileri... Erkekler çok daha zor anlatıyor tabii. Ama kız öğrenciler daha rahat anlatıyor. Ben erkek öğrencilerin çoğunu anlatmadığını anlıyorum davranışlarından ama kız öğrenciler daha rahatlar, hemen geliyor, anlatıyor. Erkekler de yakınlık derecesine bağlı çok yakın hissediyorlarsa anlatıyorlar. Ama kızlar daha çok yaşıyor. Kızlar bu sıkıntıyı daha çok yaşıyor. Erkek olmaktan kaynaklı aileler biraz daha özgür bırakıyor. Erkekler çok fazla şey olmayabiliyor, ama kızlar daha çok yaşıyor. Gene kadına geldi, kadın olmaktan kaynaklı yaşıyor yani kızlar.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şiddeti özellikle erkek öğrencilerim, evde anneye baba gibi davranıyorlar yani kendilerini ifade şekilleri şey, “kalk bana su getir” işte emrediyor, baba gibi ya da “ben gidiyorum” hiç nereye gidiyorsun? Nerden geliyorsun? Anne soramaz. Sorduğu zaman anneye kavga ediyor, bu arada işte babasıyla da büyük çatışma yaşıyor, çünkü annesine yapılan şeyi hazmedemiyor, babasıyla çatışma yaşıyor ama annesine kendisi de yapıyor farkında değil. Bu evdeki şiddeti dışarıya dökemediği için dışarda arkadaşlarıyla böyle eyleme kalkışıyor. Okul içinde yapmıyor ama mesela dışarda arkadaş grubu var. O arkadaş grubuyla “sen bana yan baktın, sen bana geçerken, işte, omuz attın, ayağıma takıldın, düştün şeklinde” şey yapabiliyor, olay çıkarabiliyor. Okulda da mesela şeyi vardır, gizli bir grubu vardır onun, mutlaka, hani bir anda toplayabilir onları.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

Öğrencilerin aile içinde yaşanan kadına yönelik şiddete verdikleri tepkilerin, sosyo-ekonomik düzeylere göre farklılıklar gösterebildikleri söylenmiştir. Yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerin çocukları bu durumu kolay kabullenemezken, düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının bu durumu “normal” bir durum olarak kabullenebildikleri belirtilmiştir.

“Bu normalleşiyor sanki bir süre sonra. Ben de ileride şiddet görürsem bunu kabul edeceğim. Çünkü annem de bunu kabul ediyordu, hayatına devam ediyordu hiçbir şey yokmuş gibi. Ben de ileride bunu görebilirim ve hayatıma devam edebilirim gibi bir normalleştirme içine giriliyor. Ve erkek belki de erkek çocuğa da model oluyor baba bu anlamda. Bak işte sen de kadını dövüyorsun, bu gayet meşru bir rol gibi bir model geliştirebiliyor. Sadece kadını dövüyorsun değil, sinirlendiğinde sen de döv mesajı veriyor gibi. Hem kıza, hem erkeğe. İşte sen arkadaşınla problemini halledemiyorsan, başedemiyorsan vurabilirsin, bu gayet normal mesajı veriliyor gibi geliyor bana.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Mesela şey olmuyorlar. O hakaret sanki olağanmış gibi geliyor onlara. Tabii rahatsız oluyorlar, onu ifade ediyorlar ama, o şeye çok az dönüşüyor hani madde kullanımını, evden kaçmadır... Kanıksanmış birşey gibi. Hani sosyokültürel seviyeleri yüksek olan çocuklar bunalıma girer ya... Burada öyle olmuyor, anlatıyor, hayatına devam ediyor. Doğal bir süreç gibi geliyor. Ama böyle sözlü şiddet, hakaret, rahatsız oluyor ama şey olmuyor, intihardır, evden kaçmadır... normal hayatına devam ediyor.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Çocuklar ilk şiddet ailede başladığında veya boşanma öncesinde çok agresif oluyorlar, niye benim başıma geldi gibi bir pişmanlık oluyor. Ama 6 ay sonra 1 sene sonra, bu durumu kabullendikten sonra, çocuklara bir olgunluk çöküyor. (Çocuklarda) sorumluluk ve olgunluk artıyor boşanma sonrası. Niye böyle oldu, bir suçluluk duyuyor. Ama sonradan kabulleniyorlar durumu.”

*Görüp de öğrenen de oluyor mesela, aile içinde şiddet görüp de bunun normal birşey olduğunu kabul edip burada arkadaşına şiddet uygulayan çocuklar da oluyor. Yani anne baba ayrılığın-
dan sonra şiddet gösteren çocuklar çok oluyor. Özellikle mesela sosyoekonomik durumu daha
Düşük olan çocuklar o hırçınlıklarını, daha güçlü oldukları anda daha küçük çocuklara veya
yaşlıtlarına şiddet gösteriyorlar.”*

(Ankara, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)

*“Yani genellikle zaten hani onlar doğal karşılıyo. Sonuçta hani çocukluktan beri böyle görmüş-
ler. Hani ilgisizlik boyutunda hani çocuklar çok fazla... yani dikkat çekiyor. Hani okulda mesela
ders çalışma konusunda çok yeterli değiller. Hani okumanın önemi ya da onun gibi şeylerin far-
kında değiller. Çünkü hani evlerinde belli bir huzursuzluk var. Onların ders çalışma konusunda
sıkıntıları var daha çok. Hani bire bir de anneme babam şiddet uyguluyo diye bişey yok. hani o
şekilde bi şikayet...”*

(Erzurum, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

*“Onlar çok fazla büyük tepkiler verilecek bir durum olarak görmüyorlar. Birazcık alışmışlar, hani
olur erkek çocuğudur, döver, babadır yapar, çok abes karşılanmıyor.”*

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Öğretmenler dikkat edilmesi gereken noktalardan birini de şu şekilde belirtmişlerdir: Davranış bozuk-
luğu ya da davranış değişikliği gösteren öğrenciler ailelerinde şiddet yaşıyor olabileceğinin sinyalini
veren gençler olmakla beraber duyarsız bir grup da olabilir. Yaşadığı çevrede kadına yönelik aile içi şid-
detin yaygın olduğu gençlerin, şiddet eylemlerini “normal” olarak algılayıp herhangi bir tepki vermeme
olasılığı olduğunun da göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler okula başladığın-
dan itibaren içine kapanık ya da tersine hiperaktif olan bir çocuğun da değerlendirilmesi gerektiğini
vurgulamışlardır.

*“Bazısı bu duruma hani karşı koyuyor, karşı koyacak gücü kendinde buluyor, kimse beni ezemez,
kimse bana bunu yapamaz, bunu söyleyemez şeklinde, bazı bir kısmı da var ki kabullenmişler
bu durumu, evet yapabilir, az önce de dediğim gibi hak etmiştir eğer dayak yediyse, bu şekil-
de karşılıyorlar kız öğrencilerim. Şimdi konuşunca ilgimi çekti, kız çocuklara çok yönelmemişiz
demek ki. Hep erkeklerden örnek geliyor aklıma. Kız çocuklardan, kız çocukları, 1-2 örnek var
aklımda, onlar biraz daha baş kaldıran tipler oluyorlar ya da onlar ön plana çıkıyorlar, diğerleri
biraz daha silik oduğu için biz çok farketmiyoruz onları. Yani boynunu bükmüş kıyıda köşede
oturuyor, hep öyleydi o öğrenci, bir farklılık yok, fark edemiyoruz dolayısıyla bunu.”*

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Okul ve Eğitimin Önemi

Okullarda PDR öğretmenleri ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilenmemeleri için bazı çalışmalar yürüttüklerini anlatmışlardır. Öğretmenler böyle bir sorunu olduğunu tespit ettikleri öğrencileri bireysel görüşmelere alarak psikolojik destek sağlamaya, özbenliğini ve özgüvenini güçlendirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca öğrenciye ailesiyle doğru iletişim kurabilmesi için de yol gösterdiklerini belirtmişlerdir.

“Ama bence esas olan yani bu olayın kişide yarattığı, en önemli bence yara benlik yarası, onu düzeltmek yönünde, ha bunu nasıl ifade edebilir, hissettiği kaygıyı, üzüntüyü benliğiyle veya farklı şekilde nasıl ifade edebilire odaklanırdım.”

(Ankara, Yüksek SED, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Dolayısıyla bence benlik algıları, iyi bir benlik algısı oluşturmak, iyi bir beden imajı oluşturmak, sonra kendine güven, kendine saygı kavramları üzerinde durup bunlar üzerinde çalışarak onların kendilerini olumlu birer birey olarak algılamaları sağlanabilir ki, ancak o zaman bu şekilde karşılaştıkları zaman daha dik durabilirler.”

(Ankara, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Büyük bi destek lazım yani senin yanındayız, “sen yalnız değilsin, böyle bişey yaşadın ya da yaşıyorsun işte senin yanındayız, bunu atlatabilirsin, ı yani onu güçlü kılacak ihmm her türlü psikolojik desteği verebilmek lazım, ayakta durabilmesini sağlamak lazım ve kesinlikle bi danışma, bi terapi gerekiyo hani bunu görene de, işte yaşayan kişiye de gerekiyo.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Bireysel görüşme yapıyoruz, en önemlisi, yani çocuğun ilk önce sorununu ifade etmesi çok önemli. Teşhis ya da tanı koymak önemli ki problemin ana kaynağını tespit ederek hareket etmek. Eğer çocuk bunu bizimle paylaşırsa, neler yapılabileceğini bu durumun sadece kendisine özel olmadığını, çevrede bu tarz olayların yaşandığını, hani kendisini dışlanmış ya da bu olayın muhatabı olan tek kişi olmadığını farkındalığını yaratmak gerekiyor. Böyle bir durumda ailesiyle konuşması, üzüldüğünü beyan etmesi, bu da çok önemli. Çünkü çocuk kendisini ifade etmediği için onun etkilenmediğini düşünebiliyor.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şiddet alanında olmayabilir de açıkçası biz daha çok önleyici ... çalışıyoruz Önlemeye çalışmak tedaviden daha önemlidir ya, yani dolayısıyla mesela velilere okulda açtığımız seminerlere davet ederek veya velilerimize bilgilendirme bültenleri dağıtarak veli toplantılarında, bu şekilde bir minicik de olsa farkındalık kazandırmaya çalışıyoruz.”

(Ankara, Yüksek SED, PDR Öğretmeni, Kadın)

Görüşmelerde okulda öğrenciyle yürütülen bu çalışmaların yanı sıra, sorunun asıl kaynağı aile olduğu için böyle bir süreçte ailenin de görüşmelere dahil edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Aile içinde yaşanan sorun çözülmediği durumlarda, öğrenciye okulda çok fazla bir fayda sağlanamayacağını belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre öğrenci okuldan sonra sorunun yaşandığı eve ya da çevreye gittiğinde, okulda yapılan çalışmaların olumlu sonuçları alınamamaktadır.

“Şimdi bu tip öğrencilerle herşeyden önce şu var ki, öğrenci kendisi kendinde bir sorun olduğunu kabul etmedikçe ve bunun için bir adım atması gerektiğine inanmadıkça siz dışarıdan ne kadar bağırırsanız da çağırırsanız da çok fazla bir faydanız olmuyor. Belki bir noktada onu isteklendirmeye, heveslendirmeye çalışmak. Bizim daha çok yapmaya çalıştığımız şey bu. Hani ee bu tarz şeyleri ben daha çok bireysel görüşmeler şeklinde ele almaya çalışıyorum. Mümkün olduğunca ailesi burada olanlar. Dışarıda olanların çok fazla gidip gelme şansı olmuyor. Geldiklerinde bir şekilde onlarla görüşmeye çalışıyorum ama... ailelerle görüşme. Bu görüşmeye de daha çok anneler cevap veriyor. Zaten sorunu yaşadıkları aslında babalar belki de, cevap veren anneler. O anlamda da bir noktada yetersiz kalıyorsunuz. Duygu dünyasına inmeye çalışıyorum ama yetiyor muyum? Çok zannetmiyorum. Niye? Mesela az önce sizinle yaşadığımız gibi tam bir konuya odaklanmış o konuyu belki ayrıntılı ele almaya çalışırken on defa kapı açıldı. Şimdi böyle bir durum sizin o öğrencinin ruh dünyasına sağlıklı bir biçimde inmenizi etkiliyor. Öğrenci tam kendini açacakken orada dikkat dağıtan, ya da sizin yerinizde öğrenci olduğunda dışarıdan gelen göz ona şöyle bir bakıyor da zaman zaman. Bunun ne sıkıntısı var ki burada, yoksa disipline mi gitti? öyle olunca da o öğrenci kendini açmakta zorlanıyor.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Birkaç saatliğine işe yarıyor diyebilirim. Ama bu çocukların okul dışında çok kötü bir çevreleri var. Kendi mahallelerine gittiklerinde tekrar kendilerini resetliyorlar. Oradaki çevreye kendini kanıtlama çabası, orada işte kendini güçlü gösterme çabası ve onların içerisinde kendilerini resetledikten sonra bir veya birkaç gün sonra okula aynı psikolojiyle gelmeye devam ediyorlar. Yani asıl sorunlarımızdan bir tanesi davranış değişikliğini engelleyen okul dışındaki çevreleridir.”

(Erzurum, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Yani okulda işte biz ne ne kadar destek olmaya çalışsak da o kökeninde halletmeyince problemi, yani o kökten çözülmedikten sonra bence etraftan çok bişey yapılamaz diye düşünüyorum. Hani biz burda ne kadar psikolojik destek vermeye çalışsak da, evet, tabii ki yardımcı oluyoruz ama yine de o sorun nerden kaynaklanmışsa onu çözmek gerekiyo. Onda da bizim hani sınırlılıklarımız bellidir yani, aileye müdahale etmek... haa, çocuğa yönelik bi şiddeti olmuşsa, tespit etmişsek o zaman yapacağımız çok şey var. Ama baba anneye şiddet uygulamışsa onu biz zaten göremiyoruz, bir. Bunu çocuk gelip bize söylemez zaten kolay kolay. Ancak çok ciddi bunalmışsa, çok farklı sıkıntılar, psikolojik anlamda böyle farklılıklar yaşamışsa ve bu bi şekilde tespit edilmişse öğretmen tarafından, bize intikal etmişse, biz kökenine inip bunu bulmuşsak,

evet. Ama yine de bu adam bu kadına şiddet uyguluyo diye bişeyimiz yok yani yasal anlamda. Ancak çocuğa karşı bi istismar durumu yaşanmışsa o zaman yapacağımız şeyler var. Ama bizim hani öncelikle çocukla ilgili olduğu için çalışmamız.”

(Ankara, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, Kadın)

“En başta da söylediğimiz gibi saç ayağının bir kaç ayağından bir tanesiyiz biz. Aile ayağının halledilmesi gerekiyor, aile görüşmeleri, ailede çocuğun önemi, davranışların ona nasıl yansıdığı, neler oluşturduğu, sınıf öğretmeni, okul idaresi yani bu çok boyutlu bir olay. Benim sadece burda çocukla görüşmem çok büyük bir yol kat etmez. Hep diyoruz yani okulun ortak bir anlayışı olmazsa hiç bir yol kat edemeyiz ki buna yönelik de toplantılar yapıyoruz, öğretmenlere işte böyle davranmalıyız, tutarlı davranmalıyız, mesela öğretmenin davranışı da çok önemli. Bir öğretmenin bir davranışını görmezden geliriz ama çok fazla bu davranış üzerine giderse çalışma anlamında çocukta tutarsızlık oluşturabilir. O öğretmeni gördüğünde istenmeyen davranışını gösterebilir, bizi gördüğündeyse çekinebilir. Bu çocukta gelişim anlamına gelmez. Mesela anne kızdığında baba hoş gördüğünde gene bir tutarsızlık oluyor çocukta. Ne yapacağını tam kestiremiyor. O da çok ciddi bir sıkıntı oluyor.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Görüşülen öğretmenler genellikle ailelerin de eğitilmesi gerektiğinin altını çizmektedirler. Aksi takdirde okulda yapılan çalışmaların çok da sonuç vermeyeceğini düşünmektedirler. Okullarda ailelere yönelik verilen seminerlere katılımın çok düşük olduğu belirtmekte; çözüm önerisi olarak zorunlu birtakım aile eğitimlerinin geliştirilmesinin faydalı olabileceğini düşünmektedirler.

“Anne baba olmadan kişilerin bilgilendirilmesi çocuk eğitim konusunda... çünkü sonuçta şiddet öğrenilen bir davranış. Şiddet olan bir ailede görüyor, sonra aynısını uyguluyor. Gençleri şiddetin zararları, aile eğitimi, gerek kaymakamlık tarafından gerek okul tarafından zorunlu hale getirilmeli. Veli çocuğunu buraya getirince, kayıt yaptırabilmek için bu eğitimden geçmeli diye düşünüyorum.”

(Ankara, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Aslında ilköğretimden itibaren veliler zorunlu olarak katılmalı diye düşünüyorum ben. Çünkü içindeki konular çocuğun gelişimi için, sağlıklı gelişim için anne babanın çocuğa sağlıklı yaklaşımı için çok önemli. (Hazırlayan) UNICEF zaten...”

(Ankara, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“Mesela seminerler olabilir en azından, ilköğretimde mesela ilköğretim velilerine yönelik eğitimler olabilir yine uzman kişilerce. Öğretmenlere de seminerler olabilir aslında yani. onu yapan (şiddet uygulayan) öğretmenlere de bence birazcık yaptırımlar da olmalı, iyi takip etmeli bakanlık bunları.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Mesela 7-19 yaş aile eğitimi çok güzel oldu bence. Ailelere ulaşmada. Biz bıkmadan usanmadan her dönem davetiye gönderiyoruz tekrar tekrar velilerimize. Ulaşabildiğimiz kadar, ne katarsa, 3-5 kişi de olsa bizim için o önemli. Çünkü onlar öğrendiklerini yayacaklar. Onlar birisiyle paylaşırsa belki onun bakışında da değişiklik olacak. Bu çok önemli bir şey aslında. Ha bu tip eğitimler arttırılabilir. Ailelere farklı bir şekilde ulaşılabilir. Kadının erkeğin eğitimi, çok önemli yaa. Ben hep eğitim diyorum.”

(Ankara, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, Kadın)

“Çocuklar gelişim dönemlerinde model alır ve taklit eder, kimi zaman öğretmenini kimi zaman bir film oyuncusunu. Buna benzer biçimde kurtlar vadisi etkisiyle çeteler oluşuyor. Anne baba okulları açılmalı. Bilinçlendirme farkındalık yaratma faaliyetleri oluşturulmalı. Uzmanlar tarafından hafta sonları ailelerin eğitimleri için 1 yıl süren programlar hazırlanmalı. Bu araştırma bölgesel yapılmalı ve bilimsel olmalı. Nedenlere bağlı önlemler alınmalı; devlet, eğitim, bireysel, toplumsal nedenler için sorumluluklar alınmalı. Aile içi şiddet yaşayan ailelere düzenli ve sürekli eğitim sağlanmalı. Medya ve televizyonda şiddete izin verilmemeli.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Erkek)”

Öğretmenlerin çoğu sorunun kökeni okulların dışında da olsa, eğitimle sorunların aşılabileceğine inanmakta ve eğitimin önemine vurgu yapmaktadırlar.

“Eğitim mesela, erkeklere eğitim bence. Erkeklere evet. Kadın erkek ilişkisi noktasında erkeklere eğitim verilmeli. Yani ne olabilir, zorunlu tutulabilir mesela. Okullara mı verilir, okullarla mı iletişim kurulur? Yani bize böyle birşey verilse biz yaparız mesela, ben yaparım. Veli toplantıları oluyor mesela haftasonu genelde babalar geliyor, orada da anlatılabilir. Erkekler de bilinçlendirilmeli bence, erkeklere de anlatılmalı.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“İşte eğitimle hal olabilecek, bir de örnek davranışlarla olabilecek bir konumuz var şu anda. İnşallah bu en aza indirilerek daha iyi bir toplum olma yönünde adım atarız.”

(Aydın, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

Öğretmenler, aile eğitimleri dışında ayrıca önleyici birtakım öneriler de getirmişlerdir. Bazı yurtdışı uygulamalarını örnek vererek anne baba adaylarının evlenmeden önce zorunlu bir eğitime katılmalarının faydalı olacağını ifade etmişlerdir. Okullarda ya da okul dışında; kadın-erkek ilişkileri, çocuk bakımı ve gelişimi gibi konuların anlatılacağı bu tarz eğitimlerin kadına yönelik aile içi şiddeti azaltacağını belirtmişlerdir. Ancak bu eğitimlerin uzmanlar tarafından verilmesinin önemini de hatırlatmışlardır.

“İşte en baştan belki aile eğitim seminerleri deniyor ya, hani Amerika’da varmış ya kişi anne baba olmadan önce mutlaka bir anne baba okulundan geçiyor. Ve o anne baba okulundan geçmeyenlerin anne baba olmasından... o okuldan geçmeyen dede ninelerin de torunlarına bakmasına izin verilmeyormuş duyduğum kadarıyla, ne kadar doğrudur bilmiyorum ama... Belki bu tarz eğitimler. Hani tek başına eğitim yeterli mi? Değil. Kişi istemeli. Problem olarak görmeli ve düzeltmek için çaba sarfetmeli. Şimdi bunu söylüyoruz ama değişmek çok kolay birşey değil.”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Eğitim mesela, erkeklere eğitim bence. Erkeklere evet. Kadın erkek ilişkisi noktasında erkeklere eğitim verilmeli. Yani ne olabilir, zorunlu tutulabilir mesela. Okullara mı verilir, okullarla mı iletişim kurulur? Yani bize böyle birşey verilse biz yaparız mesela, ben yaparım. Veli toplantıları oluyor mesela haftasonu genelde babalar geliyor, orada da anlatılabilir. Erkekler de bilinçlendirilmeli bence, erkeklere de anlatılmalı.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Bu konuda hani uzman insanların, hani sadece ders anlatır gibi değil, bunu uygulama anlamında, hani uygulamaya yönelik neler yapılabilir. Bunların bizzat bir belki seminer olarak sunulması, verilmesi gerekiyor kadınlara yani hani bu gün Dadaşkent’te yapılıyor başka bir ilçede, başka bir mahallede hani toplantı toplanmadı olarak değil. Hani şöyle düşünüyorum, sağlık ocağında nasıl bir kayıt sistemi varsa böyle bir kayıt sisteminde, hani bir hamile bayanla ilgili neler yapılması, neler yapılmaması gerektiğiyle ilgili sağlık ocağı nasıl bilgi veriyorsa, kadına yönelik şiddetle ilgili hani bu konuda da bir birimin bilgi vermesi gerektiğini düşünüyorum, bunun takibinin birebir yapılması gerektiğini düşünüyorum, bu konuda bilinçlenme yapılması şart.”

(Erzurum, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Öğretmenlerin bugün öğrenci olan gençlerin ilerde birer yetişkin olduklarında kadına yönelik aile içi şiddet mağduru ya da faili olmamaları için okullarda uygulanabilecek bazı önerileri de olmuştur. Örneğin müfredata bu konuyu işleyen yeni bir ders konulmasının faydalı olacağını düşünen öğretmenler olduğu gibi ayrı bir derse gerek olmadığını, mevcut derslerden uygun olan bazılarının içine ayrı bir konu olarak konulmasının yeterli olacağını düşünen öğretmenler de vardır.

“Yani uygulamalı bir şeyler olmalı. Ekstra bir ders işe yarar mı? Yarar. Ama ne kadar? Ama uygulamalı bir şeyler görmeleri lazım. Yani sonuçlarının ne olduğunu idrak etmeleri lazım. daha çocukluktan şok eden bir motivasyon, bir örnek verilebilir”

(Erzurum, Yüksek SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Şiddet konularımız var, şiddet nedir, akran ilişkileri, kadın erkek ilişkileri... Bizim konularımız içerisinde var zaten. Ama bunlar daha yoğun anlatılmalı. Mesela 1 saat rehberlik saati yetmiyor bence. Ders konulabilir bu anlamda. Tabii ama ilköğretimden başlanmalı buna. İlköğretimden başlayarak eğitim verilmeli bence kız-erkek öğrencilere kadın erkek ilişkileri, iletişimi hakkında.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Olabilir aslında, yani direk hani öyle, örneğin şeydi, bizim hayat bilgisi dersleri var, işte 3. sınıfta ders olarak konulabilir, onun içinde yer alabilir, zaten hani bu tarz konular orda hep işliyoruz yada işte dediğiniz gibi biz rehberlik şeylerini diyorum ya, aslında tam da uygulamıyoruz, belki var, orda varsa, o şeyleri belki hani o rehberlik derslerimiz var, onun içine alınabilir. Evet ama yine de tam uygulanırsa, konursa ve uygulanırsa faydası olur ama bunu yapan kişilerin de yine uzman, yani hani zaten bu işi bilmeyen kişiler yapıyorsa, yine bir faydası olmaz. Uzman kişilerce yapılması lazım, yani örnek uygulamaların uzman kişilerce yapılması lazım.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

“Şu faydalı, şu olmaz diye düşünüyorum, ayrı bir ders konulsa ... bu olmaz. Çocuklar dinlemezler, konsantre olmazlar yani verimli bişey olmaz. Yani bu bi sosyal etkinlik şeklinde olabilir yani ekstradan dersin içerisine konulabilir bazı konular ya da topluca bişeyler yapılarak bu çocuğa o verilebilir. Detaylı düşünmek lazım da şu an birden gene cevap veremiyorum da. Ya ayrı bi ders çözüm olmaz diye düşünüyorum.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Erkek)

“Yani müfredata konulabilir aslında hani bi şiddetle veya şiddet konusuyla karşılaştığında bi çocuk ne yapabilir. Hani sessiz kalmaktan ziyade, hani nerelere gidebilir veya da kimlerden yardım alabilir. Hani derler ya, haklarını bildiğin zaman ararsın. Hani onları bilmesi lazım çocuğun. Bi şekilde öğrenmesi lazım. Hani bu tür bi ders olursa iyi olur yani. Ya da konmasa bile arasına bu konularda bilgi verilmesi lazım çocuklara. Hani biraz sağlık konusunda sağlıkçılar gelip bilgi veriyorsa, o şekilde. Seminer olabilir. Bilinçlendirme faydalı. Çünkü bilinçsiz olduğun zaman ne yapacağını bilemezsin. Ama yapacaklarını bildiğin zaman da, en azından o olayla karşılaştığın zaman, hani aşağı yukarı hepimiz için bu böyle zaten. En azından müdahale edebilir, engelleyebilir.”

(Erzurum, Orta SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Ders koymak bence gereksiz. Çünkü evde o şiddet devam ettiği sürece çocuk sadece onu ha ha, biliyo zaten çocuk, bilmediğinden değil yani çocuğun, bunun yanlış olduğunu zaten biliyo. Hatalı olduğunu zaten biliyo.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim 2. Kademe, Kadın)

Kadına yönelik aile içi şiddet konusunda müfredata konulabilecek ders veya konunun eğitimin hangi aşamasında verilmesi gerektiği konusunda da görüşülen öğretmenlerin bazı önerileri olmuştur. Öğretmenler bazı toplumsal kalıplar öğrencilerin zihinlerine yerleşmeden, olabildiğince erken yaşlarda verilmesinin en doğrusu olacağını belirtmişlerdir.

“İlköğretimdeki o ilkokul öğretmenlerinin yetiştirme şekli, ailedeki aldığı ilk eğitim, ailenin model olması çok önemli kız erkek ilişkileri konusunda. Mesela eşine yardım ediyorsa bir baba, ya da ne bileyim eşine yardımcı oluyorsa erkek çocuğu da aynısını yapıyor. Ama baba ne kadar kaba sabaysa çocuk iyi de yetişse ileride babanın yaptığı hareketleri yapabiliyor. Değil mi? Öğretmen de model oluyor işte bazen, öğretmeni farklıysa çocuğun işte kaba sabaysa çocuk da aynı şekilde davranabiliyor. Çünkü o ilkokulda aldığı, öğretmenden aldığı model çok önemli. Ha bizi de model alıyor ama ilkokul daha da önemli.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Eğitimle bence önlenabilir de belli bir yaştan sonra da çok zor oluyor herhalde artık, bence ilkokul sıralarında hani eğitimlerle bir alışkanlık kazandırılabilir.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

İlköğretim aşamasında (Yeni eğitim ve öğretim sisteminin ilk iki 4+4'lük bölümüne, yani ilk 8 yıla tekabül edecek aşamada) hayata geçirilebilecek bu önerilere ek olarak liseler (Yeni eğitim ve öğretim sisteminin son 4 yıllık bölümüne denk gelecek) için de ders önerileri var.

“Lise döneminde hazırlayıcı birtakım dersler olabilir. Bir tane hayata hazırlayıcı ders olabilir. Erkek kız arkadaş ilişkileri nasıl olmalı, neler yapılabilir. Aslında bence önemli olan bu.”

(Aydın, Orta SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

Öğretmenlerin ders materyalleri ve uygulama yöntemleri hakkında da bazı önerileri olmuştur. Öğretmenler sadece kitaplardan okunan klasik bir ders olması yerine slayt, film, farklı duyu organlarına hitap eden görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasının daha etkili olacağını söylemişlerdir.

“Bilgilendirme, seminer, slayt, erkek çocuklarla da özel tespit yapılmadan evvel, rencide etmeden, yani sen şiddet uygulayacaksın mantığında değil, bir grupla rehberlik etkinliğinde okul ça-pında sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni, hani bunların belli bir dökümanı vardır, etkinlik dosyaları vardır, bunlar üst makamlarla veyahut bu alanda daha yetişkin kişiler tarafından oluşturulacak makbul evraklarla gerçekleştirilecek rehberlik etkinliği erkek öğrencileri belki birazcık kontrol edebilir.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

“İşte sınıf içi bilgilendirmeler yapılır, sınıfta seminer çalışmaları yapılır, nasıl oluuur, onunla ilgili, bu şiddetle ya da işte yaşamış insanlar tecrübelerinden anlattıklarından, onlar seyrettirilebilir. Bu konularla ilgili eğer sinemalar, tiyatrolar varsa yakınlarda, onlara toplu götürülüp daha sonra işte “neler hissettiniz? neler düşündünüz? işte sen onun yerinde olsaydın napardın, nasıl çıkarıydın bu işin içinden? Sen işte anne olsaydın, orda dayak yiyen anne olsaydın”, hani yerine koyma, empati kurmayı sağlamak için önce seyrettirilir, sinemalara götürülebilir, o tarz şeyler olabilir,”
(Erzurum, Yüksek SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Görüşülen PDR öğretmenleri, bu önerilere ek olarak hali hazırda kendi yaptıkları çalışmalardan da bahsetmişlerdir. Bu çalışmaların da kadına yönelik aile içi şiddeti engelleme noktasında işe yarayacağını belirtmişlerdir.

“Şimdi ben empati çalışmaları yapmaya çalışıyorum, profesyonel anlamda bilemiyorum ama mesela ben çocuklarıma dramalar oynatıyorum, ya da işte bir hikayede şöyle bir baba var, bu baba nasıl olsaydı çocuk daha mutlu olurdu? sizce bu çocuk mutlu mudur? Çocukları düşündüren daha iyinin de olabileceğini daha farklı yönlerin de olabileceğini göstermeye çalışıyoruz. Çünkü bir de şey var çocuk babasından gördüyse eğer, ne gördüyse sadece var olan şey o zannediyor. Böyle bir yanlış yaptıysan dayak yersin, hakaret yersin, zannediyor ama farklı tepkilerin de olabileceğini göstermeye çalışıyoruz.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Evet mesela grup rehberliği çok önemli. Çocuklar, bu tarz yaşamları bilen çocukları bilmeyen çocuklarla bir arada konuşurmak, hani ben yalnız değilim, benim gibi sorunları olan arkadaşlarım da var diye farkındalık yaratmak. Ne yapabileceği konusunda ona haklarını ailesinin haklarını özellikle annesinin haklarını belirtmek. Belki çocuk farkındalığını ailesine yansıtacak, bu anlamda destek olunabilir yani hem grupla görüşme hem bireysel görüşme, burda sınıf rehber öğretmenlerinin de çok büyük bir önemi var. Onlar da işte yeri geldiğinde, sosyal derslerde, işte şiddettir, aile içi iletişimdir, bu konuda ciddiye alıp güzel bir etkinlik yaparsa çocuk için olumlu olacaktır diye düşünmüyorum sadece kendinin olmadığını böyle sorunlu birçok kişinin de olduğunu fark ederse bu konuda ne yapılması gerektiğini belki paylaşabilirler. Başkasının çözüm yolu kendi için de bir çözüm yolu olabilir belki.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Görüşmeler sırasında yeni bir ders ve konu konulmasına gerek olmadığını, bu tür konuların zaten müfredatta yer aldığını, önemli olanın uygulama olduğunu dile getiren öğretmenler de olmuştur. Görüşmeler sırasında konuyu anlatma şeklinin öğrencilerin kafasındaki cinsiyet rollerinin oluşmasında etkili olduğunu altı çizilmiştir.

“Çünkü zaten müfredatımızda hani aslında bunlar var. Ama hükümete göre, algıya göre değişiyor. Şimdiki kitaplara bakarsanız kadınları kapalı görürsünüz.”

(Ankara, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Erkek)

Görüşülen PDR ve sınıf rehber öğretmenleri son olarak, yapılan çalışmaların kalıcı etkilerinin olmasını engelleyen uygulamadaki bazı aksaklıklarla ilgili görüşlerini paylaşıp bu aksaklıkları düzeltmeye yönelik önerilerinden bahsetmişlerdir. PDR öğretmenlerinin görevlerinden birinin de psikolojik danışmanlık olmasına rağmen kadroların hem nitel, hem de nicel anlamında yetersiz olması nedeniyle bu işlevi gerektiği gibi yerine getiremediklerini ifade etmektedirler.

“Rehabilite derken, çocuğa direk psikolojik danışma yapması lazım rehber öğretmenin, psikolojik danışma yapabilmesi için de onun için özel bir vakit ayırması lazım, kimsenin bu odaya girip çıkmaması lazım, 45 dakikayı tamamen ona ayırması lazım, etkin bir şekilde dinlemesi lazım ama bu okul ortamında mümkün değil, çok zor bir şey.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, PDR Öğretmeni, Kadın)

“Yani okullardaki rehberlik eğitiminin çok iyi verilmesi gerekiyor yani konular neyse tam anlamıyla verilmesi gerekiyor ve çocukla birebir görüşmelerin yapılması lazım. Tabii ki rehber öğretmen, hep söylüyorum ben okul müdürümüzle de konuşuyorum, bazen mesela ben konuşurken öğrenciyle çekiniyorum çünkü ağızdan çıkacak yanlış bi kelime çocuğu kötü bi şekilde etkileyebilir, bütün hayatını etkileyebilir, mesela çekindiğim anlar oldu,”

(Aydın, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, Sınıf Rehber Öğretmeni, Kadın)

“Belki psikologlar okullara atanmalı ayrıyetten. Rehberlik öğretmeni ayrı bir şey; yönlendirme, ilgilendirme ama bir de psikolojik danışma kısmında ayrı bir kadro oluşturulabilir. Ani müdahaleler, öncesinden engellemeler, bu konuda biz de çalışma yapıyoruz, bizim de görevimiz, psikolojik danışma olarak geçiyor bizim de adımız, ama sayı bakımından çok yetersiz kalınabiliyor.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim İkinci Kademe, PDR Öğretmeni, Kadın)

Özetle, kadına yönelik aile içi şiddet yaşanan ailelerin çocukları bu durumdan psikolojik olarak olumsuz etkilenmektedirler. Bu da okul başarısının düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca şiddet gören öğrencilerin bir davranış biçimi olduğu için bu çocuklar da şiddet eğilimli olabilmektedirler. Dolayısıyla, bu tür sorunlar yaşayan çocuklara okullarda psikolojik destek sağlanması son derece gereklidir. Bu görevi normal şartlarda PDR öğretmenin yapması beklenmekte ancak kendileri farklı nedenlerle bu görevi yerine getiremediklerini söylemektedirler. Bu sebeplerden ilki kadro verilmediği ya da atama yapılmadığı için okullarda PDR öğretmeni bulunmuyor olmasıdır. Sınıf rehber öğretmenlerinin ise bu görevi yapabilecek bir eğitimi ve yetkinlikleri bulunmamaktadır. Okulda PDR öğretmenin bulunması durumunda dahi bire bir görüşmeler olması gereken şartlar altında gerçekleştirilememekte ve bir fayda sağlanamamaktadır.

Bu noktada tartışılması ve üzerinde durulması gereken bir başka önemli konu da, bölümün başında bahsedildiği üzere herhangi bir nedenle PDR öğretmeni atanmayan okulların genellikle orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının gittiği okullar olmasıdır. Sosyo-ekonomik düzeyin azalmasıyla beraber sosyal sorunların da arttığı bilinmektedir. Bu iki durum birarada değerlendirdiğinde olayın çözümünün daha da güçleştiği görülmektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okulların öğrencileri şiddetin daha yoğun yaşandığı çevrelerde yaşamakta, daha fazla şiddete şahit olmakta ve dolayısıyla bu bağlamda psikolojik danışmanlık hizmetine daha çok ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca bu veriler ışığında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın her 500 öğrenciye 1 adet PDR öğretmeni kadrosu uygulamasını da gözden geçirip niceliğin yanında niteliği de değerlendirerek daha adil bir kadro dağılımı yapmasında fayda olduğu görülmektedir.

4.c. Okul İdareci Görüşmeleri

Bu bölümde okul idarecileri ile yapılan görüşmelerin değerlendirilmesine yer verilmektedir. İdarecilerle yapılan görüşmenin temel amacı; okul idarecilerinin bakış açısından "Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet" in önlenmesi konusunda okullarda yapılabilecek çalışmaların neler olduğunu öğrenmektir. Bunun yanı sıra; idarecilerden okulun bulunduğu bölge, öğrenciler ve öğrenci velileri hakkında bilgi alınmış, ailesinde şiddet yaşandığı bilinen çocuklar için okulda neler yapıldığı konusunda bilgi vermeleri istenmiş ve aile içi şiddetin nedenleri ve şiddetin önlenmesine yönelik neler yapılabileceği hususunda görüş alınmıştır.

Araştırma kapsamında toplam 36 idareci görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu idarecilerin 12 tanesi okul müdürü 24 tanesi de okul müdür yardımcısıdır. Gerek ilköğretim okullarında gerekse liselerde görev yapan öğretmenlerin çoğunluğunu kadın öğretmenler oluşturmaktadır. Bu durum Ankara İlinde daha belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın idari kadrolardaki cinsiyet dağılımına bakıldığında bu kadrolarda daha ziyade erkek öğretmenlerin yer aldıkları görülmektedir. Nitekim araştırma kapsamında 33 erkek idareci ile görüşülürken sadece 3 kadın idareci ile görüşülmüştür. Görüşülen idarecilerin büyük çoğunluğunun yaşları 40 ve 50 arasında değişmektedir. İdareciler genellikle 20 – 25 yıldır öğretmenlik mesleğini sürdürmekte olup son 10 - 15 yıldan beri de idarecilik görevinde bulunmaktadırlar. Biri dışında tüm idareciler evlidir ve genelde 2 veya 3 çocuk sahibidirler.

Erzurum İlinde görüşülen idarecilerin büyük bölümü bu ilde doğmuş ve öğrenim hayatlarını da bu ilde tamamlamışlardır. Bu durumda olan idareciler, ildeki kadın-erkek cinsiyet ilişkileri ile kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığının zaman içindeki değişimi hakkında da bilgi verebilmişlerdir. İdarecilerin mesleki geçmişlerine bakıldığında genel olarak meslek yaşamlarının ilk yıllarında halen buldukları illerin dışında başka illerde görev yaptıkları görülmektedir. İlerleyen zamanla birlikte idareciler araştırmanın gerçekleştiği illere tayinle gelmektedirler. Bu durum Erzurum ve kısmen de Aydın İlindeki idareciler için doğdukları ile dönüş anlamına gelmektedir. İdareciler görüşmelerin gerçekleştiği ille gelene değin ortalama olarak 2 veya 3 farklı ilde görev yaptıklarını söylemişlerdir. Bununla birlikte aynı il içinde farklı okullarda görevlendirme de söz konusu olmuştur. Nitekim idarecilerin bir bölümü görüşme yapılan okulda rotasyon nedeniyle görüşmeden birkaç ay evvel görev yapmaya başlamışlardır. Bu durumdaki

müdür veya müdür yardımcılarında okulun bulunduğu bölge ve öğrenciler hakkında daha sınırlı bilgi alınabilmiştir.

Görüşmelerin çoğunluğu okul müdürünün veya müdür yardımcısının odasında, bir bölümü de rehberlik öğretmenin odasında gerçekleşmiştir. Görüşmeler mesai saatleri içinde gerçekleştiği için kimi zaman görüşmelerde kısa süreli kesintiler yaşanmıştır. Fakat bu kesintiler görüşmelerin akışını etkileyecek düzeyde olmamıştır. Ortalama görüşme süresi 40-45 dakika olarak tespit edilmiştir. İdarecilerin isteği üzerine iki görüşme, teknik sorunlar nedeniyle de bir görüşmede ses kaydı alınmamıştır. Görüşmelerin genel itibarı ile oldukça güvenilir ve samimi bir şekilde gerçekleştiği ve idarecilerin kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle yanıtladıkları gözlenmiştir.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı

İdarecilere okulun bulunduğu bölgede kadına yönelik şiddetin olup olmadığı sorulmuş ve şiddet olayları yaşanıyor ise bu olayların boyutları hakkında bilgi vermeleri istenmiştir. Bu soruya verilen yanıtların incelenmesi öncelikle idarecilerin kadına yönelik aile içi şiddeti ne şekilde tanımladıklarını göstermektedir.

Kadına yönelik şiddetin karmaşık bir süreç halinde; fiziksel, ekonomik, duygusal-sözel ve cinsel şiddet şekillerinde yaşanabildiği bilinen bir gerçektir. Anlatımlardan, idarecilerin fiziksel şiddet türü dışındaki diğer şiddet türlerinin de farkında oldukları anlaşılmaktadır.

"...lafla şiddet de çok yaygın, ağız bozuktur, ağız bozuk konuşur, yüksek tonda konuşur, hanım susar pısar, böyle olanlar etrafımda biliyorum."

(Ankara, Üst SED, Lise, İdareci)

"şiddet yalnızca davranışla değil, şiddet sözle olabiliyor, şiddet hakaretle olabiliyor, şiddet belli ihtiyaçları yoksun bırakmayla olabiliyor..."

(Erzurum, Orta SED, Lise, İdareci)

"Tabi şiddetten ne anlıyoruz yani, bir bakış, sert bir bakış, imalı bir bakışta şiddet olarak algılanabilir, bir insanın canına kastetmekte o da şiddet olarak algılanır."

(Aydın, Düşük SED, Lise, İdareci)

İdareciler şahsi gözlem veya tahminlerine dayalı olarak buldukları bölgelerde bazı kadınların "tokat atılması", "dayak atılması", "iteklenme", "küfür ve hakarete uğranması", "alaya alınması", "babasının evine gönderilme" ve "parasının elinden alınması" gibi fiziksel, sözel ve ekonomik şiddete maruz kaldıklarını söylemişlerdir.

Ailedeki Kadına Yönelik Şiddetin Okul Tarafından Bilinmesinin Zorluğu

İdareciler, okulun bulunduğu ilin ve bölgenin sosyoekonomik ve kültürel yapısı hakkındaki genel bilgileri kolaylıkla verebilmekte ve öğrenci ailelerinin yaşam koşullarını genel hatlarıyla anlatabilmektedirler. Buna karşın, idarecilerden ailesinde kadına yönelik aile içi şiddet yaşanmakta olan öğrencileri hakkında konuşmaları; yani somut örneklerden bahsetmeleri istendiğinde, bu konu hakkında bilgi almanın zorluğu vurgulanmaktadır.

“Öğrencilerimizden binde bir bize gelip de işte annem, babam annemi dövüyor der. Kadına yönelik şiddet Aydın’da bu pek yani uluorta rastlayacağınız, her yerde rastlayacağınız bir şey değil.”

(Aydın, Orta SED, Lise, İdareci)

“bu olaylar polise yansımadıktan sonra veya bir şekilde veli bize gelip serzenişte bulunmadıktan sonra bunu bilme imkanımız yok”

(Aydın, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

İdareciler, öğrencilerin ailelerinde kadına yönelik şiddetin yaşanmasından haberdar olmalarının öğrencinin kendisi veya öğrenci velisinin (annenin) bu durumu okula aktarması yoluyla olabileceğini belirtmişlerdir. İdareciler bu durumu yaşayan öğrenciler veya velilerin (anneler) genellikle yaşanan olayları aile içinde tutmaya gayret ettiği ve mümkün olduğunca dışarıya belli etmemeye çalıştıkları görüşündedirler.

“çocuk bunu çok fazla paylaşmak istemiyor, gerek teşhis açısından gerek de korku açısından”

(Ankara, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

İdarecilere göre okulda öğrencinin ailesinde bu tür olayların yaşandığından ilk haberi olan görevlilerin öncelikle öğrencinin sınıf öğretmeni veya okuldaki PDR öğretmeni olduğu şeklindedir. İdarecilerin ise böylesi bir durumdan öğretmenlerin haber vermesi ile bilgi sahibi olacağını belirtmişlerdir.

“Bayanlarımız malesef Türkiye’de ne olursa olsun bir kırılmayan, devam eden bir gelenek gibi mi düşünüyem, bir husus mu diyeyim, bunun çok dışarı vurulmasını istemiyor açıkçası. Yani şiddeti görse bile, yaşasa bile, dışarıdan bir başkasının bunu bilmesini, öğrenmesini mümkün olduğu kadar genelde istemiyor. Biz ancak rehber öğretmen kanalıyla, öğrenciler vasıtasıyla bir davranış değişikliği ve bozukluğu yakalarsak o zaman belki ortaya çıkabiliyor. Onu ancak çocuklar ifade ederse...”

(Ankara, Orta SED, Lise, İdareci)

İdarecilerin öğrencilerin aile durumuna vurguladığı bir konu anne babası boşanmış ya da ayrı yaşayan öğrencilerinin sayısında son yıllarda artış gözlemledikleridir. Bu görüş her üç ildeki idareciler tarafından dile getirilmiş olsa da, Aydın İlinde görüşülen idareciler arasında daha yaygın olarak belirtilmiştir. İdarecilerin bir bölümü bu durumu Aydın İlinin kültürel yapısına bağlamakta ve kadınların bu ilde daha özgür bir şekilde hareket edebilmelerinin olumsuz neticesi olarak görmektedirler. İdareciler boşanma olaylarında şiddetin ne denli etkili olduğunu bilmemektedirler. İdarecilerin bu vakalardan bahsederken genellikle medyada gördükleri olaylardan hareketle tahmin yürütme eğiliminde oldukları gözlemlenmiştir.

Bazı durumlarda ise idareciler sorunlu davranışlar sergileyen öğrenciler hakkında görüşmek üzere bu öğrencilerin velilerini okula çağırmakta ve bu veli görüşmelerinde aile içinde şiddet yaşandığı izlenimi edinmektedirler.

“Konuştuğumuzda bunları itiraf eden insanlarla da karşılaşırız. İtiraf etmeyip bu kendi içinde bastırılmış bir yapıyla, sadece vücut diliyle çıkardığımız ya da böyle bir şeyi tahmin edebileceğimiz durumlar da vardır”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

İdarecilerin bir bölümü bu konunun doğrudan doğruya okulun ilgi alanına girmediğini ifade etmiştir. Bu idareciler, aile içi şiddetten konuşulduğunda, eşler arasında yaşanan olaylardan ziyade ailede çocuğa yönelik bir şiddetin var olup olmadığı hususunun okulu ilgilendirdiğini söylemektedir.

“çocuklar bizi ilgili makam olarak görmediği için bize böyle bi şikayette bulunmadı sonuçta biz onların öğretmeniyiz. İıı bi polis değiliz ya da bir hakim, savcı değiliz, bu anlamda bize iletilmemiştir ya da iletilirse de belki ııı konusu geçtiyse de biz de çok önemsememiş olabiliriz ya da yani bizi direk ilgilendirmeyen bir konu olduğu için ama aman aman ıı bi şiddet olayıyla karşılaşmadık.”

(Aydın, Orta SED, Lise, İdareci)

“tabii ki biz evdeki karı koca arasındaki şiddetin boyutunu bilemeyiz ıı var mıdır yok mudur bilemeyiz, bizim asıl ilgilendiğimiz boyutu ıı çocuğa şiddet uygulanıyor mu, uygulanmıyor mu?”

(Aydın, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

Görüşmelerde ailede yaşanan şiddetin okulda öğretmenler ve idareciler tarafından bilinmesi kimi zaman bu şiddetin ileri derecelerde yaşanıyor olması ve bu durumun öğrencinin tutum ve davranışlarına fark edilir derecede etki etmesi ile mümkün olduğu belirtilmiştir.

“Bunun acı bir tecrübesini şöyle çocuğumuzda yaşamıştık: İlköğretim Okulu Bölgesi'nde, Mahallesi dediğimiz bölgenin çocukları geliyordu, hiç unutmam onu bir anektottur. Derste ders anlattığımız bir esnada çocuklarımdan bir tanesi -8. sınıftı o zaman şu an tabii büyümüş-

tür- çocuk durduk yerde ağlamaya başladı. Kızım ne oldu falan. Hocam bir şey yok falan. İşte biraz üsteleince rehber öğretmenimizi de şey yaptık, devreye soktuk. Çocuğun evde baba tarafından –işte içki içiyor, gece 3'te 4'te geliyor, çocuğu uykudan saçından tutup kaldırıp dövüyor, eşini dövüyor. Bu tip şeyleri görmesek de olduğunu biliyoruz. Bunlar bu civarda da oluyor, zaman zaman burada da duyuyoruz. Yani burda okumuş kesim diyoruz ama burada da olduğunu biliyoruz.

(Erzurum, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı

İdareciler, öğrencilerin ailelerinde kadına yönelik aile içi şiddetin yaşanma durumunun somut olarak bilmelerinin kolay olmadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte idareciler okulların bulunduğu bölgelerde veya öğrencilerin geldikleri yerlerde bu tür bir şiddetin yaygın olması konusunda bazı kanıtlara da sahiptirler. Her üç ilde de vurgulanan ortak bir husus göçle gelen nüfusun ve Düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin yaşadıkları, 'varoş' olarak isimlendirilen, bölgelerde, her türden şiddetin adli suçlarla birlikte daha yaygın olarak görülmekte olduğu şeklindedir. Görüşülen idareciler bu gözlemlerine dayanarak aile içi kadına yönelik şiddetin de bu tür bölgelerde yaygın olduğu kanısında olduklarını vurgulamışlardır. Bununla birlikte, çoğu idarecinin aile içi kadına yönelik şiddet vakalarının sadece bu tür bir "klişe" genellemelerle ilişkili olarak görülmesinin hata olacağını farkında oldukları da gözlenmiştir. Şiddet vakalarının yüksek eğitimli toplum kesimlerinde de görüldüğünü söyleyen çok sayıda idareci olmuştur.

"Bu bence yöresellikten çok kişiyle alakalı, kültürle alakalı, yani yetişme tarzıyla alakalı, bakış açısıyla alakalı. Şimdi en alt kültürdeki bir ailede bile eğer iyi bi değerler aldıysa, bu kişi şiddet uygulamıyor ama çok iyi bir eğitim almış, sosyal ortamlarda büyümüş ama şiddeti karısına uyguluyo yani. O yüzden bence böyle, her yerde vardır ama düzey olarak baktığımızda belki bu bölgede, biraz daha ekonomik şartların veya sosyal şartların ya da toplumsal baskının biraz daha az olması."

(Aydın, Üst SED, Lise, İdareci)

"Yani çok eğitimli, çok üst düzeydeki insanların aileleri içinde bile şiddetin olduğunu basından, sizlerin yaptığı değerli araştırmalardan görüyoruz. Bu eğitim oranı arttıkça şiddet düşer diye bir genelleme çok geçerli olmuyor."

(Ankara, Orta SED, Lise, İdareci)

İdarecilerin illerdeki genel durum hakkında yaptıkları değerlendirmeler baktığımızda, Aydın ilindeki idarecilerin çoğunluğu ekonomik ve sosyal şartların daha iyi ve toplumsal baskının daha az olması nedeniyle il genelinde kadına yönelik aile içi şiddetin yaygın olmadığı kanısını taşımaktadırlar. Erzurum ilinde ise idarecilerin çoğunluğu ekonomik ve sosyal şartların olumsuzluğundan ve ataerkil kültürel yapının il

genelindeki etkisinden hareketle bu tür şiddetin yaygın olduğu kanısında olduklarını söylemişlerdir. Ankara ilindeki İdareciler ise genel bir değerlendirme yapmaktan ziyade varoş tabir edilen kenar mahalle okullarında bu tür vakaların daha sık yaşandığı kanısında olduklarını ifade etmişlerdir.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri

İdarecilerin aile içi kadına yönelik şiddet neden ortaya çıkış nedenleri hakkındaki görüşleri kabaca üç ana başlık altına toplayabilir;

Topluma dair nedenler:

- Ekonomik şartların olumsuzluğu ve işsizlik sorunu
- Toplumda kadına gereken değerin verilmeyişi
- Toplumdaki yanlış değer yargıları

Eşler arası ilişkiye dair nedenler:

- Erkeğin ya da kadının kendi ailesine, anne veya babasına olan aşırı düşkünlüğü
- Eşler arasında karşılıklı sevgi ve saygının olmayışı
- Eşler arası iletişimsizlik, anlayış farklılıkları
- Erken yapılan evlilikler
- Eşler arasındaki güç dengesi farklılıkları

Erkeğe ait bireysel nedenler:

- Erkeğin yetişme tarzı
- Erkeğin kötü alışkanlıkları

Görüşmelerin çoğunluğunda şiddeti ortaya çıkaran nedenler konuşulurken idareciler tarafından genellikle ilk olarak şiddetin ekonomik nedenlere dayandığı tespiti ortaya konmuştur. Ankara'da İlköğretim Okulunda görev yapan bir idareci "*varlık seviş getirir, yokluk dövüş getirir*" sözü ile evde yaşanan gelir darlığı nedeniyle şiddetin ortaya çıkabileceğine işaret etmiştir.

Ekonomik sorunların şiddet davranışının oluşmasında etkin olması idarecilerin anlatımlarına göre birkaç biçimde olmaktadır. Bunlardan ilkinde göre ailesine yeterli maddi olanakları sağlayamayan erkek bunalmaya girmekte ve kendisine olan güvenini yitirmektedir. Çok sayıda idareciye göre ara sıra ortaya çıkan şiddet vakaları aslında erkeğin bu psikolojik çaresizlik durumunun dışı vurumu olarak görünmelidir.

Ailenin yaşadığı ekonomik sıkıntılara cevap veremeyen koca bir “güç gösterisine” girişebilmektedir. Şiddetin nedenlerini bu biçimde açıklamak kimi idarecilerde şiddeti uygulayanın kısmen mazur gösterilmesine değin varabilmektedir.

“İşte ekonomik sıkıntıların getirmiş olduğu işsizlik, insanlar boşta kalınca da insani duygulardan uzaklaşıp, zaman zaman hayvani duygulara da yönelebiliyor yani. Netice itibariyle boş bir insan, kafasında yoracak bir şeyi yok, dolayısıyla ani sinirlenebilir, ani öfkelenebilir, bu da normal yani.”

(Ankara, Üst SED, Lise, İdareci)

“Ekonomik sebepler de var tabii. Bir insan ekonomik olarak sıkıntı çekiyorsa eve gidişinde iç huzuru, güveni, kendini kanıtlayacağı birşeylerden eksikse, bu neticede bir psikolojik sıkıntı ve onun sonucu belki istemeyerek de olsa şiddeti getirmiş olabilir diye düşünüyorum, yani yöresel olarak bu vardır diye düşünüyorum.”

(Erzurum, Üst SED, Lise, İdareci)

İdarecilerin görüşlerine göre ekonomik etmenlerin şiddet davranışına yol açmasının ikinci bir biçiminde ise kadın ekonomik özgürlüğünü elde etmesiyle eşler arasındaki güç ilişkilerinin değiştirmeye başlamaktadır. Erkeğin bu yeni durumu kendi içinde yönetememesi şiddet davranışına yönelmesine yol açmaktadır. Bu durumdaki bazı erkekler eşlerine şiddet uygulamayı eski güç dengesine geri dönmeyi sağlayıcı bir araç olarak görebilmektedir.

“Nedir işte, erkeğe toplumsal rol biçilmiştir, kadının toplumsal rolü farklıdır. Bakış açısı, toplumun bakış açısı... yani, genelde bizim toplumumuzda erkek çalışır, kadın evhanımıdır. Ama mesele bu sayı giderek kadınların lehine devam ediyö yani. Kadın da artık ekonomik özgürlüğü olan insan. Kadın ekonomik özgürlüğünü elde ettiği zaman biraz daha erkeğe baş kaldırabiliyo, karşı durabiliyo, haklarını koruyabiliyo. Bu da erkekte olumsuz bi durum yaratabiliyor. Yani... anlatabildim mi?”

(Ankara, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

“kadınlar biraz daha tutunmak, üzerinde durmak, çalışmak, ayakları üzerinde durmak, sosyal anlamda katkı sağlamak, daha sosyalleştikçe, hele ekonomik anlamda daha iyi oldukça, evde biraz daha sesleri çıkınca, söz sahibi olunca, eşlerinin buna tahammülsüzlük göstererek böyle bir yola başvurdıkları da benim düşüncelerim arasında.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

İdarecilerin anlatımlarında ekonomik etmenler ve şiddet oluşumu arasındaki ilişkiyi daha geniş boyutta, sosyolojik bir bakış açısıyla açıklayan üçüncü bir yaklaşım da vardır. Ekonomik şartların zorlu oluşu

özellikle kadınlar açısından her aşamasında ayrı bir şiddet türünün yaşanabildiği çıkmazlarla dolu süreçlerin yaşanmasına yol açabilmektedir.

“Özellikle doğuda, iş alanının olmadığı bölgelerde, küçük yaşta kız evlendirmeler, işte onların baskılara evet deyip sus pus olması, onları kabullenmesi... bunların hepsi ekonomik özgürlüğün olmamasından kaynaklanan şeylerdir. İş sahalarının azlığı da buna yöneltiyor. Buna çok rastlıyoruz yani çocuk diyor ki, evlenmiş, belki şiddet görüyor veya mutsuz, evliliği yürütemeyecek ama geri dönüşü yok niye? aileye gitse aile onu bakacak güçte olmadığı için kabul etmiyor, bunu da geleneğe bağlıyor, geri dönülmez diyor. Halbuki bu geleneğin altında onu idare edecek ekonomik gücünün olmaması vardır. Onun dışında kadın oradan ayrıldığı zaman toplumda yerleşmiş değerler var işte dul baskısı. Onu da biliyor. O zaman iki seçeneği var önünde ya dul baskısını göze alıp tek başına yaşayacak ve gidip en kötü şartlarda çalışacak, ya da eşinden ya da o aile fertlerinden gelen baskı mı dersiniz, şiddet mi dersiniz, huzursuzluk mu dersiniz, ne dersiniz deyin; ona boyun eğecek. O zaman karşımıza yine ekonomik bağımsızlık bu noktada öne çıkıyor.”

(Erzurum, Üst SED, Lise, İdareci)

İdaricilerin beyanlarına göre, kadına yönelik aile içi şiddetin toplumsal altyapısı vardır. Kimi idareciler bu altyapıyı “geleneksel aile yapısı” olarak isimlendirmişlerdir. Buna göre kadına yönelik şiddetin toplumsal kökenlerini “kadına toplumda gereken değerin verilmeyişi”, “toplumdaki ataerkil değer yargıları” ve “kadının bir birey olarak kabul edilmeyişinde” aranmak gerekmektedir. Bu bağlamda da, babanın ailede yaptığı her uygulamayı çocuğun olduğu gibi aldığını (öğrendiğini) ve çocuk büyüyünce de karısına babasından gördüğünü (yani şiddeti) uygulamaya başladığı pek çok idareci tarafından aktarılan bir görüştür.

“Yani, genelde Türk toplumunda kadınlar hep ikinci planda olduğu için, kadın erkeğin hizmetinde olduğu için kadınlar biraz daha eşitlikçi yaklaştıkları zaman, işte siz neyseniz ben de oyum, aynı statüdeyiz dendiği zaman erkek de babadan atadan gördüğünü, duyduğunu kullanıyor. Bak bu sen hemen... yılanın başı küçükken ezilir ya da hemen anında bastırmaya çalışıyorlar. Yani erkeklerin tahammülsüzlükleri.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

“Yani kadın, hani Türk toplumunda genel olarak, yani eğitilmiş de aynı şeyi yapıyo eğitimsiz olan da, hani, kadın böyle ikinci sınıf vatandaşmış gibi. Hayır, mesela söz sahibi kimdir, erkektir, ailenin reisi erkek. O şekilde yani. Hani fiziksel şiddet olmasa bile, hani böyle, duygusal bir şiddet var ya da psikolojik bir şiddet var. Kadın evde eziliyor ya da onun söylediği söz ikinci plana itiliyor.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

Bir önemli etken de kültürel adet ve gelenek, göreneklerimizde çağın uygun bir değişim gösterememesi. Yani işte kuşak çatışmasına benzer bir çatışmanın devam etmesi veya babadan, baba erkil, atadan öğrenilen davranışları gelenek olarak devam ettirme isteği. Bu kadına yönelik şiddette en önemli etkenlerinden birisi olduğunu düşünüyorum.

(Aydın, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

Toplumda kadına karşı var olan olumsuz değer yargıları aslında kadınlar tarafından da içselleştirilebilmektedir. Öyle ki, bir kadın müdür yardımcısı kadına yönelik şiddeti açıklarken, şiddetin nedenini kadının 'hatalı' olarak gördüğü davranışlarına dayandırmaktadır. Buna göre kocasının sağladığı yaşam koşulları ile yetinmeyen ve daha iyi yaşam koşullarına yönelik taleplerini 'yerli yersiz' dile getiren kadınlar adeta şiddeti hak etmektedir.

"Bazen bu insan da dövülür diyorsunuz, hak eden kadınlar da var. Cahil kadın susması gereken yeri bilemiyor. Gereksiz istek ve çıkışları varsa kendini eğitmeli diye düşünüyorum. Yıllarca birlikte yaşadığınız eşiniz, içini dışını öğreniyorsunuz, nerde ne tepki verir biliyorsunuz. Böyle durumlarda o anda değil daha sonra konuştuğunuzda daha makul tepkiler alıyorsunuz. Susmaktan da yana değilim hani susma sustukça sıra sana gelecek var ya. Seçimlerinizi iyi yapmalısınız. Taleplerini doğru yollarla ifade etmeyi bileceksiniz, tatminsizlikler ve isteklerin bitmeyişi de şiddete sebep olabilir. Adamın gücü varsa isteyeceksin"

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim, İdareci, Kadın Md. Yardm)

Şiddetin nedenleri arasında "mutsuz evlilikler", eşler arasında "iletişimin" iyi olmaması, erkeğin "kadının dilinden anlamaması" gibi evli çiftler arasındaki yaşanabilen sorunlara da atıf yapılmıştır. Genellikle çiftlerin birbirini yeterince tanımamasına fırsat bulmadan yapılan "erken evlilikler" ve "görücü usulü yapılan" evliliklerde yaşanan sorunlar sonu şiddete varan anlaşmazlıklara dönüşebilmektedir. Düşük sosyoekonomik düzeyde yaşayan ailelerde genç kızların kimi zaman evdeki fakirlikten, kimi zaman da anne-baba baskısından kurtulmak için yaptıkları evliliklerde de kadına yönelik şiddetin daha sık gözlemlendiği idareciler tarafından dile getirilmiştir.

"ekonomik nedenlerden bahsediyoruz da akla gelen o ilk önce amma bi de eşlerin anlamaması, kafa yapılarının olmaması, eşlerdeki ailevi problemler, çevresindeki diyelim ki hanım olan eşinin annesinin babasının problemler veya bey olan eşinin anneye babaya düşkünlüğü veya işte oraya karşı daha ağır bi ağırlık vermesi, ailesinden ziyade. Ondan sonra babanın aşırı çocuklarına karşı duyarsız davranması, kimileri vardır ki, girer ben işten geldim, yorgunum argınım, getir götür, işte yemeğim nerde? Çayım nerde? Falan bahanesiyle kadına şiddet uygulamayı kendisine prensip edinmiştir."

(Erzurum, Düşük SED, Lise, İdareci)

“eş dost akraba evlilikleri olması nedeniyle karşısındaki insana gerekli saygıyı gösterme ya da o insanı, insan olduğu ı olgusunu taşımadan büyüğünden ne gördüyse ailesinde büyüklerin gelin diyelim artık ona geline nasıl davranıyorsa kocanın da, eşin de ailesinin gözünde kendi varlığını hissettirme adına eşine şiddet uyguluyor olabilir yani bu tip örnekler görüyoruz genelde”

(Aydın, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

Aile içi kadına yönelik şiddetin nedenlerini anlatırken idarecilerin değindikleri diğer konular arasında erkeğin “içki”, “alkol”, “kumar” ve “ihanet” gibi davranışlara sahip olmasıdır.

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Çocuklara Etkileri

Ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanmakta olan öğrencilerin evde tanıklık ettikleri şiddetin okul hayatlarına bir yansımalarının olmaması kaçınılmazdır. İdarecilerden, bu olumsuz durumun öğrencilerin okul yaşantısını ne şekilde etkilediği hakkındaki gözlemlerini anlatmaları istenmiştir. Ayrıca bu durumda olan öğrencilere yardımcı olmak için okulun ne tür çalışmalar yürüttüğü de sorulmuştur.

Ailesinde bir şekilde şiddete tanıklık eden ve hatta kendisi de şiddet mağduru olabilen öğrencilerin okul hayatları ile ilgili ilk gözlemlenen “bu çocukların derslerindeki başarısızlık”tır. Öğrencinin akademik başarısının düşmesine ilişkin gözlem neredeyse bütün idareciler tarafından dile getirilmiştir. Bu durumdaki öğrenciler “dağınık” olmakta ve derslerini ve sınavlarını takip etmemekte olarak tanımlanmışlardır.

“Başarılı, çok başarılı olabilecekken, başarısız olabiliyor mesela diyelim ki zayıf dersi var sınava girmesi gerekiyor, sınav tarihini unutuyor.”

(Ankara, Üst SED, Lise, İdareci)

“Bir kere dağıtıyor, düşünel olarak dağıtıyor.”

(Erzurum, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

İdareciler, öğretmen vasıfları ile çocuk ve gençlerin gelişmekte olan kişilik yapılarını gözlemlemektedirler. Anlatımlar, ailesinde bu tür olaylara tanıklık eden – ve hatta kendisi de şiddet mağduru olan- öğrencilerde ortaya çıkan olumsuz tutum ve davranışları sergilemektedir.

“Kız olsun erkek olsun bir kere agresif oluyorlar. Kavgacı bir yapıları oluyor en azından. Yani birçok şeyi belki evde gördüğü hususla çözmeye çalışabileceğini düşünüyor, şiddeti başkasına uygulamaya çalışıyor, kız olsun erkek olsun farketmiyor. Anlık karar vermeler var bu noktada bence. Bir şeyi düşünerek yaptığını hissetmiyorum, hatalı olduğunun daha sonra belki farkına varıyor ama... bir de ben disiplin kurulu başkanı olduğum için birçok ifadeleri aldığım için bu tip

olaylarda, dinliyorum, gözlemediğim o. "Bir an kendime hakim olamadım", "bir an işte sinirlerime sahip olamadım", ifadesini ben çok duyuyorum gençlerde. Bunlar yansıyor. Ders başarısızlığı –en belirgin örnek-, devamsızlık –aşırı devamsızlık- yani çevreden uzaklaşma duygusu okulda da geliyor. Bence devamsızlığın temelinde ailedeki olumsuzlukların yansımaları var, gözlemediğim kadarıyla söylüyorum."

(Ankara, Orta SED, Lise, İdareci)

İdareciler, ailesinde şiddet ortamını yaşayan çocuklar ailelerinde ilgi ve sevgiden yoksun olarak büyüdüklerini belirtmişlerdir. Bu çocukların arkadaşlarına ve öğretmenlerine, karşı "saldırgan", "agresif", "hırçın", "bağırıp çağıran", "uyumsuz" ve "rahatsız edici" davranışlar sergilerken aynı zamanda "ezik", "pasif", "kıvrık", "kendisini ortamdaki dışlayan" ve "içine kapanık" olabildiklerini ifade etmişlerdir. Bu birbiri ile çelişen iki durumu bir arada yaşayan çocukların ruh sağlıklarının bozulduğu vurgulanmıştır.

"çok kötü etkilenenler de var, derste dalgın oluşuyla, sebepsiz yere ağlamasıyla veya sebepsiz yere birisiyle çatışmasıyla kendini ortaya koyuyor."

(Erzurum, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

"Aile içi şiddet varsa çocuk ya okulda, derslerinde başarısız, ya okula gelmek istemiyor. Ya sigara içiyor, bilmem ne, ya tiner çekiyor."

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

Okul idarecileri yaşadığı şiddet ortamının etkisiyle davranış bozuklukları gösteren bu öğrencilere özel önem verdiklerini belirtmişlerdir. İdarecilerin bir bölümü somut olarak bu tür vakalar ile karşılaşmış ve bu öğrencilerde şiddetin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalar içine girmişlerdir. Bir diğer bölümü ise eğer böyle bir durumla karşılaşmış olsalardı konuyla ne şekilde ilgileneceklerine dair görüşlerini anlatmışlardır. Bu tür durumlarda okul rolü ne olmalıdır? Birçok idarecinin verdiği cevaplar incelendiğinde okulun rolünün "çocuğa kendisini yalnız hissettirmemek", "çocuğun arkasında durmak", "çocuğa destek olmak" ve böylelikle "alınan yarayı en kolay şekilde atlatmasını sağlamak" olarak tarif edildiği görülmektedir. Bir idareci bu tür durumlarda okulun amacının öğrenciye "süreç yönetimini" öğretmek olduğunu ifade etmiştir.

"Bu çocukların olumsuz etkilenmelerini önleyemeyiz de aza indirebiliriz ya da baş etmeyi öğretebiliriz. Bu durumla bu travmayla baş etme yolları öğretilir, en kötü ihtimal kendi ailelerinde bir takım şeylere dikkat etmeleri gerektiği öğretilir. Başka türlü hani sifira, etkilenmelerini sifira indiremeyiz diye düşünüyorum ama bunu yönetmeyi öğretebiliriz. Bu sıkıntıyı bu korkuyu yönetmeyi öğretebiliriz. İşte ne bileyim, çeşitli yöntemler olabilir çocuk, kendine güvenmesi gerektiğini öğretebiliriz, babası kötü bir rol model oluyorsa ona, karşı rol model olarak kendisini"

geliştirmesi gerektiğini anlatabiliriz. Kendisi hayatı bırakırsa bu yaşadığı sıkıntıdan ötürü, kendi çevresindeki insanların da aynı şekilde etkileneceği bir yerde babasının ona yaptığını onun da çevresindeki insanlara, ilerde kendi ailesine yapacağını fakat bunun farkında olmayacağını izah edip minimuma indirebiliriz bir takım şeyleri. Ama sifıra indiremeyiz diye düşünüyorum ben etkilenmeyi, muhakkak etkilenir. Süreç yönetimi yani, yaşadıkları süreci yönetecekler.”

(Ankara, Üst SED, Lise, İdareci)

Görüşmelerden bu tür durumlarda başvuru alan ilk uygulamanın öğrenciyi rehber öğretmen ile görüştürmek olduğu anlaşılmaktadır. Bazı durumlarda öğrencideki ruhsal sorunlar ileri düzeye ulaşmakta ve okuldaki rehberlik servisinin verdiği destek yeterli gelmediği de belirtilmiştir. Bu tür durumda çocuğun daha iyi uzman desteği almasını sağlama yönünde hareket edildiğini söyleyen idareciler bulunmaktadır.

“rehberlik servisini aşan durum varsa biliyorsunuz, ilçe milli eğitim müdürlüklerinde, il milli eğitim müdürlüklerinde (// Görüşmeci: RAM var.) rehberlik araştırma merkezleri var. Oralara yönlendiriliyor. Sanıyorum ki onları aşan bir durum olursa, onlar da bi uzman kişilere, uzman psikologlara yönlendiriyorlardır.”

(Erzurum, Üst SED, Lise, İdareci)

Bununla birlikte aslında okul dışında işbirliği yapılabilecek muhtemel paydaşlarla birlikte çalışmanın veya onlardan destek almanın bazı idarecilerce o denli pratik bir çözüm olarak görünmediği de anlaşılmaktadır.

“İşte uzman desteği sağlanabilir ama nasıl sağlanır? İşte biz bu çocuğu hastaneye yönlendirsek, bunu yine getirip götürecek kişi annesi ya da babası, o olayı yaşadığı kişiler. Yani karakola yönlendirsek, ya da ihbarda bulunsak, çoğu zaman hani televizyonlarda da sık sık görüyoruz, işte bu aile içi bi olay, işte olmuş yaşanmış, kapatalım gibi şeyler olabilir. Sosyal Hizmetler’i hiç denediniz mi deseniz, ben kendim de Sosyal Hizmetler’i bitirdim aslında, alanımda çalışmıyorum da, olabilir yani, böyle bir ihbarda bulunulabilir okul olarak. Filan öğrencimizin ailesinde şiddet var da diyebiliriz. Artık bi uzman mı gelir, öyle bir talepte yardımcı olurlar mı onu da açıkcası ben bilmiyorum.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

İdareciler, bu tür durumlarda okullarda gerçekleştirilen bir uygulama özellikle içine kapanma ve yalnızlaşma davranışlarını sergileyen öğrencilerin sportif ve sosyal faaliyetlere yönlendirdiklerini belirtmişlerdir.

“Bizim öğrencilerimizde özellikle problemleri diye gördüğümüz öğrencileri sosyal faaliyetler konusunda yoğunlaştırıyoruz, şeye toplum içine kaynaşsın diye, soyutlanmasın diye. Derslerinde başarılı olamayacağını hissettiğimiz öğrencilere başka görevler yüklüyoruz. Yani mesela sınıf başkanlığı veriyoruz, işte ne bileyim, okul aile birliği işte meclis başkanlığı, bir takım görevler vererek onları toplum içinden soyutlamamaya çalışıyoruz. Mesela gezi yapılacak, gezide özellikle problemleri öğrencileri seçtik ki toplumdan soyutlanmasınlar. Toplum dışına kendilerini iyice aktarmasınlar diye öyle bir çabamız var, yani biz hiçbir zaman problemleri öğrencidir diye kaldırmıyoruz onu topluma kazandırmaya çalışıyoruz.”

(Erzurum, Düşük SED, Lise, İdareci)

Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Okul ve Eğitimin Önemi

İdarecilere yapılan görüşmelerde aile içi kadına yönelik şiddete karşı alınacak önlemlerde okulun ve eğitimin rolünün ne olabileceği hususundaki görüşleri sorulmuştur. İdarecilerin bir bölümü bu soruya okulda yapılabilecek faaliyetlerin sınırlılıklarına işaret ederek yanıtlamışlardır. Bu görüşteki idarecilere göre okullarda öğrencilere bu konular hakkında ders verilmesi mevcut durumun istenilen yönde değişimini pek de sağlamayacaktır. Bunun iki nedeni bulunmaktadır. İlk görüşe göre aile içi şiddet “mahrem” bir konudur ve bu nedenle esasen okulu ve öğrencileri değil aileleri (eşleri) ilgilendirmektedir. Dolayısıyla da okulun bu konulara dair yapabilecekleri zaten oldukça sınırlıdır. İkinci görüşe göre de okulda yapılacak bu tür faaliyetler hali hazırdaki mevcut iş yükünün yetiştirilmesi kaygısı nedeniyle yüzeysel kalacağından, beklenen faydayı sağlayamayacaktır. Bu görüşleri ileri süren idareciler okullarda öğrencilere yönelik faaliyetler yürütmekten ziyade önceliğin “aile eğitimi” olması gerektiğini öne sürmüşlerdir.

“Biz de ne kadar bir konuyla ilgili eğitim alanında eksiklik görünce müfredata koyalım ders olarak desek de bunlar hep yapmacık oluyor, gerçekçi olmuyor. Siz de kadar önemseniz önemseyin 12. sınıftaki öğrencinin sınav kaygısı var, başka derdi yok, o başka şeyleri düşünmüyor. 9. sınıftaki çocuğun tek derdi var, bu okula nasıl uyum sağlarım. Onlar tek başına yeterli değildir diye düşünüyorum. Göstermelik, müfredata koyarsınız, konu olarak işlersiniz ama o çocuklar için çok ilgi çekecek bir noktada olmuyor. Ama gerçekten ilerki seviyede farklı bir sistemle, yani bir ehliyet için nasıl bir kurs gerekiyorsa, evlenme için de belki düşünülürse, belki olumlu olur diye düşünüyorum. Ama okullarda bu eğitimi veriyoruz, yeterlidir demek de biraz gerçekçi olmaz diye düşünüyorum.”

(Ankara, Orta SED, Lise, İdareci)

“Hırsız çalıyor ama suçlu hırsız mı yoksa onu hırsızlığa iten sistem mi? Bizim okullarda yaptıklarımız geçici çözümlerdir. Öğrenci aktiviteleri, sosyal kulüpler var ama bu konu mahrem bir konu ve “sen iyi bir adamsın” yapma demekle engellenemez.”

(Ankara, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

"6 yaşında geliyor, bir çocuk öğrendiklerinin, alışkanlıklarının % 80 ini 0 la 6 yaş arasında öğreniyor, beynine yerleşiyor. Şimdi siz geriye kalan yüzdesinin ne kadarını veriyorsunuz? Bir şekil aldıktan sonra o çocuğu değiştirmek çok zor oluyor. Onun için aile eğitimi kesinlikle aile eğitimi şart yani."

(Ankara, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

"İsterseniz oraya 10 tane rehber öğretmen koyalım, çözüm getirdiğine inanmıyorum, bunun ailede çözüm getirilmesi gerektiğine inanıyorum. Aile artık çocuğu yaptıktan sonra artık mutlaka çocukları için de davranışlarını değiştirmesi lazım. Ona olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınmaları lazım."

(Erzurum, Orta SED, İlköğretim, Yönetici)

"eğitimi çevresel faktörlerin etkisi bizi bile geçiyor. Yani biz bire bir eğitim veren bir kurumuz ama çevresel faktörler bazen bizim yerimizi alabiliyor. Bu nedir medyadır işte, çocuğun yaşadığı mahalledeki kültürdür. Dolayısıyla siz toplum olarak bu tarz bir şeye çocuğu hazırlamazsanız özel çalışmalar çok bir fayda etmez. Siz bir düzeltirsiniz, bir taraftan sekiz bozulur, dolayısıyla matematikteki eşitlik, olmaz."

(Aydın, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

İdarecilerin önemlice bir bölümü ise kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin okullarda öğrencileri hedefleyebilecek çeşitli faaliyetler yapılabileceğini söylemişlerdir. Bu faaliyetler arasında öncelikle aile içi kadına yönelik şiddet konusunda mevcut müfredata bir ders eklenmesi konusu gündeme gelmiştir. İdarecilerin genel olarak okullarda bu yönde doğrudan bir ders koymanın fayda getirmeyeceği düşüncesinde oldukları söylenebilir. Okulda müfredatın hali hazırda yoğun olmasından dolayı bu konular ayrı bir ders olmaktan ziyade diğer derslerin içinde verilmelidir. Örneğin aile içi kadına yönelik şiddete ilişkin konular "sosyal bilgiler", "hayat bilgisi", "vatandaşlık", "din kültürü ve ahlak bilgisi" gibi derslerin içeriğinde işlenebilir. Bunun dışında rehberlik ders saatlerinin sayısı artırılarak ilgili konuların işlenmesi sağlanabilir.

İdareciler, ister tek başına özel bir ders olarak işlensin ister başka bir dersin içeriğinde yer alsın, bu konu ile ilgili bir ders faaliyeti olacak ise bu dersin klasik ders formatından daha farklı bir formatta verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu dersler, öğrencilerin edilgen bir şekilde anlatılan konuları izledikleri şekilde işlenen dersler olmamalıdır. Bilakis, öğrencinin yaşına göre "oyun" veya "drama" tarzında çalışmalar yoluyla öğrencilerin derse katılımının sağlanacağı ders biçimleri üzerinde düşünülmelidir.

"Aile içi ilişkiler, yani insan ilişkilerini içeren bir ders olabilir. Ama bunlar şeylerle geliyor, hayat bilgisi sosyal bilgiler dersinde işte din kültürü ahlak bilgisi dersinde veriliyor ama bunlar daha uygulamaya dönük projeler şeklinde eğer eğitime yansıtılırsa daha etkili olur diye düşünüyorum. Uygulamalı olması şart diye düşünüyorum."

(Ankara, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

“Çocukların kabiliyetlerine göre üretken olabilecekleri ortamlar oluşturulmalı. Kız çocuklarını hakları konusunda bilinçlendirmek lazım. Herkese hakkını teslim etmek ve sorumluluğunu da vermek lazım. Sorumluluk eğitimi vermeli. Fakat bu eğitimler çeşitli afiş ve duyuruların panolara asıldığı türden bir eğitim olmamalı. Çocuk kendisini “ben varım” diye ifade edebilmeli.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

İdarecilerin görüşlerine göre katılımcı bir şekilde işlenmesi gereken bu derslerin içeriğinde “iletişim”, “sorun çözme”, “öfke yönetimi”, “kişisel hak ve hürriyetler”, “kadın ve çocuk hakları”, “cinsiyet eşitliği”, “empati kurmak” gibi konular yer almalıdır. Böylelikle erken yaşlardan itibaren erkek öğrencilerin şiddet davranışlarının uygulayıcısı, kız öğrenciler de şiddetin mağduru olmalarına yol açan toplumsal önyargılar ve şartlanmalar ile mücadele edilebileceği vurgulanmıştır.

“Şimdi erkek çocuklarımızın da bu tür davranışlardan kaçınabilmelerinin en temel özelliği bana göre, her insanın ayrı bir değer olduğu, her kişinin hem kanuni, yasal haklarının olduğunu, kişisel haklarının olduğu aynı zamanda kültürel hakları da vardır, yani yasal kültürel anlamda her kişi ayrı bir değerdir, kimsenin de bir başka kimseyi rahatsız etme ona ceza uygulama hakkının olmadığını, yasaların hata işleyen suç işleyenlerin cezalarının yasalarca cezasının verilebileceğine inandırmak, ikna etmek yoluyla işe başlamanın doğru olduğunu düşünüyorum. Yani her kişi birisi hata yaptığı zaman cezasını kendi vermesinin yanlış olduğunu ikna etmek, hata yapmanın cezasını bu hatlar içerisinde hukukun tamir etmesini haklıyı haksızı ayırmasını ve cezasını yönetmeliklerin ya da hukukun vermesine inandırmak, bunu bilgilendirmek, benimsetmek en doğru yoludur diye düşünüyorum.”

(Aydın, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

İdareciler tarafından okulda öğrencilere yönelik yapılabilecek faaliyetler arasında dile getirilen bir diğer husus da okullarda erkek ve kız öğrencilerin birlikteliğinin önemidir. İdarecilerin deneyimlerine göre erkek ve kız öğrencilerin beraber ders gördükleri, aynı sınıfı ve aynı ortamı paylaştıkları durumda kız ve erkek öğrenciler arasında arkadaşlık ve diyalogla birlikte paylaşmanın önü de açılmaktadır. Örneğin, ilköğretimde görevli olan bir idareci, ilköğretim öğrencileri için oyun şeklinde tasarlanacak derslerde erkek ve kız öğrencilerin beraberce “bulaşık yıkamaları”, “temizlik yapmaları” gibi faaliyetlerin gerçekleştirilebileceğini söylemiştir. Kız ve erkek öğrencilerin beraber büyüme ve yetiştirme sürecinin pekiştirilmesi, zaman içinde cinsiyet ilişkilerinin daha eşitlikçi temellere oturmasını sağlayarak şiddeti önleyici bir işleve hizmet edebilecektir.

“Sıralara bir kız bir erkek oturabilir. Bu çocuk bunu aşmalı, karşı cinse ulaşılamayan olarak bakmamalı. Ders dışında faaliyetler mutlaka desteklenmeli. Ekip çalışmalarına yönlendirilmeli, mesela bir halk oyunlarında bir kız bir erkek olması bile çok şeyi değiştirebilir. Yani çocuk bir kız bir erkek halay çekerken, bu bile ya bu bayan o kadar kötü birşey değilmiş, ben boşuna onu

düşman olarak görmüşüm gibi şeyler yaşatabilir. Tiyatrolarda, projelerde birlikte çalışabilirler. Avrupa birliği projesine gönderiyorsunuz mesela... Yani sınıfın dışında şeyler yapılmalı. Bunlar toplumsal fobiler biliyor musunuz, kızım kızlara bulaşma, başına iş alma birisi bir laf söyler, onun altında kalırsınız falan bu gibi söylemler aşılması gerekenler. Biz yasaklanmış bir toplumuz. Uzak dur, uzak dur, uzak dur..."

(Ankara, Orta SED, Lise, İdareci)

"okulumuzda faaliyetlerin bütün hepsinde kızlarımızı da faaliyetlere alalım, sosyal faaliyetlerde, sportif faaliyetlerde, yani kız erkek ayrımı yapmamak lazım. Voleybol turnuvası mı yapıyo, kesinlikle kızlara da yapmak lazım, hatta futbol turnuvasında bile kızlarımıza da, basketbolda, tiyatrodaki yani her türlü etkinlikte kızlarımızın ... hatta sayıca fazla da olmalı. Bu böyle olduğu zaman herkes bunu kabulleniyo, demek ki o zaman çocuklarımız şunu biliyo, öğreniyor, ayırım yok işte, kızlar da bu etkinlikte biz de."

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

İdareciler, kadına yönelik aile içi şiddetin azaltılmasına yönelik yapılacak bütün faaliyetlerin temelinde Türkiye'de kadının konumunun güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına dayanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu itibarla, bu sorunun en esaslı şekilde çözülmesi kız çocuklarının okumaları ve meslek sahibi olarak kendi ayakları üzerlerinde durmaları ile gerçekleşecektir. Kendisi de kız çocuk sahibi olan bir okul müdürü bu yaklaşım uyarınca kendi çocuklarına "seçilen değil (eşini) seçen siz olun" konumuna gelme tavsiyesinde bulunduğunu söylemiştir. İdareciler ülkemizde bu yönde zaman içinde olumlu gelişmelerin yaşandığını belirtmişler ve bu durumun devam ettirilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Öyle ki görüşmelerde gereğinde kız öğrencilere okullarda "pozitif ayrımcılık" yapılması gerektiğini dile getiren idareciler de olmuştur.

"müfredattan veya konu koymaktan ziyade herşeyle donatmak gerekiyor kadını. Aklınıza gelen ne varsa... bilgisel anlamda sosyal anlamda hep ayrıcalıklı olmalı. Yani bu açığın kapanması... çünkü aradaki açık öyle bir adım üç adımlık bir açık değil ki... yani erkek kadından iki adım üç adım önde değil ki..."

(Erzurum, Orta SED, Lise, İdareci)

"Valla bana göre tersinden bakmak lazım. Yani kadın şiddet uygulamamalı kendine ben öyle düşünüyorum. Onu, yani erkeğe biz öğretmeye kalksak şimdi, diyelim, hep öğretiliyor zaten bunlar. İşleniyor bu konular hepsi konuşuluyor, ayıplanıyor toplum arasında. Böyle insanlar dışlanıyor, bir şekilde ceza görüyor zaten. Ama hala bitmiyorsa işte öyle kadınlar aslında yetiştirmeliyiz, cebinde parası da olmalı, öyle bir şey gördüğünde, en ufak bir el hareketi bile veya el havaya kalktığına, onu anladığında, o evi terkedecek gücü olmalı. Bırakıp gidecek yani."

(Aydın, Orta SED, Lise, İdareci)

“Bi kere, az önce ekonomik sebepler dedim ya, bi kere kadının ekonomik bi gücü olacak yani. Bu kadın, hani ailede bi şiddet uygulandığı zaman, bu eşi olabilir, kayınvalidesi olur, bilmem kayınpederi olur, farketmez, kayını olur, kadının sığınabileceği bi dal olacak. Yani, diyelim ki biz bu kadına asgari geçimini sağlayacak bir gelir sağlansa mesela devlet tarafından ya da ne işte bilim, bu kadına bi iş imkanı sağlansa, kadın bu şiddeti çekmeyecek. Yani, kadının ekonomik olarak güçlü olması lazım bi kere. Kocaya bağlı olmayacak ya da kayınpederinin eline, avucuna bakmayacak.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde okullarda verilecek eğitimin tek başına yeterli olmayacağı birçok idareci tarafından dile getirilmiştir. Okullarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin var olduğu bir ortamı oluşturmaya uğraşırken aile ve sosyal çevrenin de bu durumu destekleyecek tarzda hareket etmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Toplumsal değişimin sağlanabilmesi için okullarda verilecek olan eğitimin ailelerde kız ve erkek çocuklara eşit davranılması ile desteklenmesi gerekmektedir. İdareciler bu görüşleri öne sürerken kendi hayatlarından örnekler vererek görüşlerini anlatmayı tercih etmişlerdir. Çoğunluğu erkek olan idareciler, çocukluk dönemlerinde evde iş bölümü yapılırken abla veya kız kardeşlerinden ayrı tutulduklarını ve bu davranışın Türk toplumunun genel bir özelliği olduğunu söylemişlerdir. Ev içi iş bölümünün çocuklar arasında “erkek işi” ve “kadın işi” diye ayrıştırılması aslında toplumdaki cinsiyete bağlı olarak sürdürülen ayrımların besleyici unsurlarından birisini oluşturmaktadır.

“küçükten alt beyne yerleşen davranışlar çok önemli nasıl kız çocuğu girip çalışıyorsa erkek çocuk da orda yemek yapımına bulaşığa yardımcı olmalıdır. Yani bu üstünlük kompleksi aşılanırsa daha sonra farklı bir biçimde kendisini kadına karşı üstün görme bilinci yerleşecektir, o da herhangi bir sıkıntı durumunda çözemediği durumlarda konuşarak ya da çözüm teknik yöntemler kullanarak çözemediği sorunlarda şiddete başvuracaktır. Şiddete niçin başvurur insanlar? Çözumsuzlük noktasında başvurur.”

(Ankara, Orta SED, İlköğretim, İdareci)

Şiddetin “öğrenilen bir tavır” olması nedeniyle önce okulların şiddetten arındırılması gerektiği idareciler tarafından belirtilmiştir. Okul demokratik bir ortam olmalı ve çocuk şiddetin olmadığı bir ortamı okulda gözlemleyebilmelidir.

Okullarda öğrenciler kadar öğrenci velilerini de bu konularda bilinçlendirilme çalışmaları yapıldığı belirtilmiştir. Ailelerle yakın ilişki içinde olmaya çalışan, okullarda üniversiteden gelen öğretim üyelerinin seminerler verdiği faaliyetleri organize eden idareciler bulunmaktadır. Ailedeki düzenin, veli yaklaşımının değişmediği sürece okulda ne yapılırsa yapılsın toplumsal boyutta gerçekte bir değişim yaşanmayacağı idareciler tarafından dile getirilen bir husustur. Bundan dolayı yeni evlenecek çiftler ve hali hazırda evli olup sorun yaşayan çiftler için “aile eğitimi” konusunda panel, seminer veya kurslar düzenlenmesi önerilmektedir. Bu eğitimler konuların uzmanları tarafından verilmelidir. Okullar bu yönde öğrencileri

velililerini yönlendirebilir, teşvik edici olabilir. Okullar ve Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) bu konularda işbirliğine gidebilirler. Bununla birlikte, özellikle Düşük sosyoekonomik düzeydeki bölgelerdeki okullarda görev yapan idareciler öğrenci velileri ile bu anlamda işbirliğine gitmenin oldukça güç olduğunu ifade etmişlerdir.

“Şimdi aile içi şiddet şöyle kaldırılabilir; birinci olarak, öncelikli olarak eğitimden, birinci sınıftan itibaren ya da anasınıfından itibaren, bence, ailenin önemi, aile içi ilişkilerde anne ve babanın tutumunu, çocuklarla etkileşiminin nasıl olması gerektiği, ebeveynlerin bu evlilik sürecinde nerde durması gerektiğini ilkokuldan başlayıp, ortaokul, lise, hatta üniversite de beraber bi aile kavramını, bi takım eğitimlerle, görsel olarak desteklenerek,”

(Aydın, OrtaSED, Lise, İdareci)

“Okulda yine işte her şey eğitimde diye klasik bir söz var, aile eğitimi diye düşünüyorum ben veya aile içi iletişim ve bunları koyarsak çözer miyiz diyorum ama seminerlerin faydası olur.[...] Aile içi eğitim düşünülebilir ama daha çok anne babaların zihniyetinin, bu konuya bi kere sıcak bakması lazım, öyle düşünüyorum.”

(Ankara, Üst SED, Lise, İdareci)

“okullarda işte bu aile eğitimleri falan sayısının artması lazım ve ciddiye alınması lazım. Bi kere velileri bu konuda eğitebilmek için onları bi kere okula çekebilmek lazım. Yani, bizim rehber öğretmenlerimiz de yapıyo ama katılım çok az oluyo ya da bu sene mesela hiç katılmadı rehber öğretmen eksikimiz olduğu için.”

(Ankara, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

“Bu eğitimi, yine okullarda verilir. Fakat okullarda bu eğitimciler var mı, yok mu? Ne derece eğitim verebilirler, ne derece faydalı olabilirler? Bunun yukarısı planlama yapılırsa böyle iyi olur zannediyorum. Yani diyelim özel eğitimci gönderebilir. Göndersin, öğrenecek bu kız ya da bayanları toplantı yapsın. Bilgilendirsin işte, şöyle şöyle şöyle davranın, şu şekilde yapın, böyle yaparsanız sonuçta iyi olmaz şeklinde. Erkekler de aynı şekilde yapılabilir.”

(Erzurum, Düşük SED, İlköğretim, İdareci)

İdareciler toplumda mevcut olan cinsiyet rollerini eleştirmiş ve bu rollerin değiştirilmesi yönünde okulların da bir rolünün olduğunu söylemişlerdir. Bununla birlikte akılda tutulması gereken önemli bir husus da okul yöneticilerinin toplumsal cinsiyet rolleri hakkındaki kendi kabullerinin ne olduğudur. Görüşmelerin söylem analizi yapıldığında idarecilerin de tıpkı toplumun genelinde kabul edildiği gibi kadının annelik rolünü vurguladıkları, kadını çocuk yetiştirmede esas sorumlu kişi olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

“bir kere bizim insanımızın eğitim sistemi kadının kutsal bir varlık olduğunu kabul etmeli.[...] Benim inancım şu ki gerçekten kadın annedir, kutsaldır, bacımızdır, annemizdir”

(Ankara, Düşük SED, Lise, İdareci)

“yani bayanlar bize Allah’ın bir lütfu ve emaneti, bu benim tabii kişisel görüşlerimiz, onları koruyup, kanatlarımızın altında koruyup kollamak tabii ki bize düşer. Yani artı bir de yaratılış olarak da yani güç kuvvet olarak da denk değil. bilemiyorum yani bir kadına el kaldırmak bana göre değil, öyle diyeyim”.

(Erzurum, Üst SED, İlköğretim, İdareci)

Kadınlar kimi zaman da şiddet uygulayan erkekleri yetiştirdiklerinden dolayı şiddete neden olan özne olarak tanımlanmışlardır. Bu bağlamda idarecilerin bir yandan toplumda var olan toplumsal cinsiyet rollerini eleştirdikleri, diğer yandan da önerdikleri çözüm söylemleri ile var olan toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirdikleri söylenebilir.

5. Son Yorumlar ve Öneriler

5.i. Öğrenciler

5.i.1. Lise öğrencileri

Ailenin Tanımı, Kadın ve Erkeğin Aile İçindeki Roller

Her üç ilde ve her üç sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmeler sırasında kız ve erkek lise öğrencilerinin aile tanımları birbirlerine çok benzediğini göstermektedir. Tanımlar sırasında özellikle ailenin sıcak ortamı en çok vurgulanan aile özelliklerinden biridir. Adolesanlar ailelerinde güven içinde olduklarını hissetmekte ve aileleri tarafından desteklenmeyi arzu ettiklerini de belirtmektedirler.

Çocuğun doğumundan erişkin dönemine kadar olan büyüme ve gelişmesi sırasında ailenin rolü çok büyük önem taşımaktadır. Araştırma sırasında görüşülen gençler aile tanımlarıyla aileden olan beklentilerini net olarak ortaya koymuşlardır. Gençlerin yaşadıkları bölge ve sosyoekonomik düzeye göre farklılıkları olmakla beraber genel olarak doğumundan itibaren yanlarında olan aile bireylerinden yakınlık duygusu ve desteklenme isteklerini belirten ifadeleri önem taşımaktadır.

Aile tanımlaması sırasında illerdeki sosyal ve kültürel örüntüye ya da yaşanan sosyoekonomik düzeye bağlı olarak farklı konulara dikkat çekilmiştir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan bölgelerde çocukların aile içi kararlara katılım haklarına yeterince ulaşamadıkları belirtilirken bazı gruplarda kız çocuklarıyla erkek ebeveyn arasındaki iletişimin olmamasından bahsedilmiştir. İller ve sosyoekonomik gruplar arasında her ne kadar aile tanımları benzerlik gösterse de gençlerin duyguları ve beklentileri bu konuda farklı algılarının olduğu düşündürmektedir. Ülkemizde üç ilde ve tahminlere göre üç farklı sosyoekonomik grupta yapılan bu çalışmada bile çok farklı aile dinamikleri olduğunu göstermektedir. Bugün olduğu gibi gelecekte de toplum içinde farklı algılara sahip olan bireyler beraber yaşayacaklardır. Beraber yaşam sırasında duygu ve davranışlarda farklılıklarla karşılaşma olasılığı çok yüksektir.

Ailede anne ve babanın rollerinin tanımlanması sırasında genel görüş şu şekilde ortaya çıkmıştır: Anne ev işleri ve çocuk bakımından sorumlu iken babanın sorumluluk alanı ise evin gelirini kazanmadır. Bu görüş tüm katılımcılar tarafından kabul edilmektedir. Aile içinde rollerin paylaşımında yine illere ve sosyoekonomik düzeye göre bazı farklılıklar dile getirilmiştir. Aydın ve Ankara İllerinde annenin çalışması durumunda babanın ev işlerine olan desteği daha fazla kabul görürken Erzurum İlinde babanın evdeki işlerde sorumluluk alması daha az kabullenilmektedir.

Ancak bu görüşleri etkileyen farklı etmenler söz konusudur. Kadının sosyal statüsünün yüksek olması ve çalışması ya da anne ve babanın evin gelirini kazanma sorumluluğunu paylaşmaları erkeklerin evişlerinde sorumluluğunun artmasına neden olmaktadır. Yani yaşamın ortak olduğunu paylaşan ailelerde evdeki sorumluluklar da paylaşılmaktadır. Ancak yüksek sosyoekonomik düzeyde "hak" bazında bir yaklaşım

sergilenirken alt sosyoekonomik düzeyde ise “annenine yardıma gereksinimi olmasından” kaynaklanan bir paylaşım söz konusudur. Geleneksel aile yapısının desteklediği aile yapılarında (Erzurum İli, diğer illerde alt sosyoekonomik düzeyde olan aileler) kız ve erkek öğrenciler tarafından da erkeklerin evdeki sorumluluklara katkısı olması beklenmediği gibi annenin de gelir getiren bir işte çalışması onaylanmaktadır. Aile yapısının bu şekilde olması gençlerin bu tutum ve davranış kalıplarını benimsemelerine neden olmaktadır.

Ailedeki kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesi sırasında da benzer eğilimlerin desteklediği görüşmeler sırasında ortaya çıkmıştır. Aydın ve Ankara İllerinde yüksek sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmeler dışında diğer görüşmelerde geleneksel aile yapısının desteklediği yaklaşımlar söz konusudur. Görüşmelerde çocukların temel sorumlulukları arasında annelerine yardım etmenin yer aldığı gözlenmiştir. Genç kızlar arasında genel görüş ailede erkek çocukların büyütülürken evde iş yapmaya zorlanmadıkları, oysa kız çocuklarının temel sorumluluk alanlarında anneye ev işlerinde yardım etmenin geldiği şeklindedir. Evdeki sorumlulukların paylaşımının öğretildiği çocukluk döneminden itibaren ailede tutumun farklılaştığı vurgulanmaktadır. Tüm bu bulgular toplumun önemli bir kesiminde bir sonraki nesil anne ve baba rollerinin günümüzdeki duruma benzer bir şekilde devam etme olasılığının yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Genç kız gruplarında toplumsal cinsiyet kimliğinin oluşmasında cinselliğin temel belirleyici olduğunu belirtilmektedir. Genç kızların yetiştirilmeleri sırasında içinde bulunulan sosyal ve kültürel etmenler çerçevesinde namus, cinsellik rolleri gibi etmenlerin kendileri için çok önemli olduğunu belirtmektedirler. Namuslarının korunması, kıyafetlerinin erkeklerin dikkatini çekmemesi, erkeklere güzel görünmenin çok önemli olması gibi cinsellikle ilgili farklı kavramların genç kızların yaşam tarzının belirlenmesinde kullanılan öğeler olduğu görülmektedir. Toplumun önemli bir kısmında genç kızlar çocukluklarından itibaren evde iş yaptırılan, namusunun önemli olduğu baskısıyla, erkeğine güzel olması gereken bir kişi olarak yetiştirilmektedirler. Bu da genç kızların gelecekteki rollerinin “kadın cinselliği” üzerinde olacağını düşündürmektedir. Erkeklerin namusu, erkeğin yakışıklı olması, erkeğin cinselliği gibi kavramların ise erkek ve kadın görüşmelerinde gündeme gelmemesi de bir başka dikkat çekici bulgudur. Görüşülen yaş grubunda toplumsal cinsiyet rollerinin çoktan içselleştirildiği ve namusun kadın üzerinden tanımlanması söylemini sorgulamadan kabullendikleri görülmektedir.

Kadın ve Erkeğin Toplumdaki Yeri

Toplumda kadın ve erkeğin eşitliğinin olmadığı özellikle genç kız görüşmelerinde vurgulanarak belirtilmektedir. Kadınların öğretim kurumlarına devamının önemi genç kız gruplarında yoğun olarak vurgulanan konuların başında yer almıştır. Öğretim kurumlarına ulaşmada yaşanan eşitsizliklerin kadın-erkek eşitliğine ulaşılmasının önünde bir engel oluşturduğu düşünülmektedir. Bu konunun erkek gruplarında yoğun olarak tartışılmaması da dikkat çekicidir. Bu durum genç erkeklerin kadınların öğretim kurumlarına ulaşması konusunda çok da duyarlılık göstermediklerini düşündürmektedir.

Toplumda kadın ve erkeğin çalışmasının onaylanması konusunda yine iki tür görüş ön planda yer almıştır. Kadınların ev dışında çalışmaması gerektiğini öne süren geleneksel görüşe karşılık kadının ekonomik

bağımsızlığının önemli olduğunun savunulduğu görüş vardır. Ankara ve Aydın İlleri alt sosyoekonomik gruplarda yapılan görüşmelerde, ayrıca Erzurum İlinde orta ve alt sosyoekonomik düzeyde yapılan görüşmelerde kadının ev dışında çalışması onaylanmamaktadır. Aydın İlinde üst sosyoekonomik düzey erkeklerde kadınların çalışma hayatında başarılı olacakları savunulurken, Erzurum İli yüksek sosyoekonomik düzeyde kadının öğrenimine uygun işlerde çalışabileceği ancak ailenin birliğinin her zaman ön planda olması gerektiği savunulmaktadır. Erkek görüşmelerinin çoğunda kadınların gelir getiren bir işte çalışmasının desteklenmemesi düşündürücüdür. Genç kızlar ise ekonomik bağımsızlığın çok önemli olduğunu savunmaktadırlar. Bu durum ise yaşamın henüz başında olan erkeklerin kadınların toplumdaki statülerinin geliştirilmesine yönelik bir düşüncelerinin olmadığını, genç kızların ise eşit olma gayretinde olduklarını göstermektedir.

Çalışma yaşamında yapılacak işler konusunda ise erkeklerin görüşleri, kadınların fizyolojik olarak güçsüz olmaları nedeniyle bu durumlarına uygun işlerde çalışması gerektiği şeklindedir. Bu görüşü kadınlar da desteklemektedirler. Ancak, bazı katılımcılar tarafından kadının çok sayıda insanla karşılaşmayacağı işlerde çalışması gerektiği desteklenmiştir.

Kadınların toplumdaki eşitsizliğinin bir başka göstergesi ise kadının evden çıkabilmesine ilişkin görüşlerde kendisini göstermektedir. Hem erkek hem de kız görüşmelerinde kadınların erkekler kadar rahat sokağa çıkamayacağı farklı düzeylerde tartışma konusu olmuştur. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan kız ve erkek gruplarda genç kız ve kadınların gece sokağa çıkması, bazı kesimlerde ise gündüz sokağa çıkması tartışma konusu olmuştur. Her iki durumda da kadının erkeğin izni ile sokağa çıkması söz konusudur. Bu kişi baba, abi ya da eş olmakla beraber genç kızın ya da kadının izinsiz sokağa çıkması söz konusu değildir. Aslında kadının da erkek gibi kendi davranışlarına karar vermesi konusunda kararlılığı beklenirken, burada izin düzeyinde olan bir tartışma erkeğin hakimiyeti ve kadını koruma rolünün kabullenildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tüm bu görüşler toplumsal cinsiyet rollerinin kendi anne ve babalarından öğrenildiği şekilde devam etmesine ilişkin bir beklentilerinin olduğunu düşündürmektedir. Genç kızların da bu konuya ilişkin kadının konumunu güçlendirmeye yönelik olan yaklaşımları bazı gruplar dışında hissedilmemiştir.

Ailede kadına yönelik şiddet tanımı ve türleri

Tüm gruplarda şiddetin tanımı sorulduğunda önce "fiziksel şiddet" gündeme gelmiştir, daha sonra ise psikolojik şiddet belirtilmiştir. Fiziksel ve psikolojik şiddet tanımında pek çok davranış belirtilmiş olması gençlerin bu konuya ilişkin bilgi sahibi olduğunu düşündürmektedir. Ekonomik şiddet ise sadece iki grupta gündeme gelmiştir. Cinsel şiddetin kendiliğinden tartışmaya gelmemesi ise bu şiddet türünün gözardı edilmek istenilen bir şiddet olgusu olarak düşünülebilir.

Aynı zamanda bu durum henüz cinsellikle ilgili tutum ve davranışların belirlenmemesi nedeniyle olabileceği gibi gençler bu konu hakkında kendiliğinden konuşma konusunda çekinmiş olabilirler.

Genç kız gurubunda psikolojik şiddet çok önemsenmiştir, erkeğin kadına psikolojik olarak şiddet davranışları içinde olmasının kadını çok incilttiği tüm gruplarda gündeme gelmiştir. Oysa erkek gruplarında şiddet türleri arasında önemli bir farklı ifade kullanılmamış, sadece davranışlar sıralanmıştır.

Aydın İlinde yapılan genç kız ve erkek görüşmelerinde gençler kadına yönelik şiddeti kendi sosyal çevrelerinde çok sık görmediklerini söylemişlerdir. Ancak Türkiye genelinde toplumda sık olarak görüldüğünü de belirtmişlerdir. Aydın İlinde alt sosyoekonomik genç kız görüşmesinde şiddetin kendi ailelerin sık olarak görüldüğünü belirtmeleri önemlidir.⁴

Erzurum İlinde erkek gruplarında kadına yönelik şiddetin kendi etraflarında görülmediğini belirtmekle beraber arada olan tokat ya da dayağın şiddet sayılmadığına ilişkin ifadeler görüşmelerde yer almaktadır. Şiddete ilişkin kavramlarının farklı olması nedeniyle gençlerin şiddetin az görüldüğü şeklinde bir algıya sahip olabilecekleri düşünülmüştür.

Ankara İlinde erkek grupları arasında da kadına yönelik aile içi şiddetin önemli bir sorun olarak görülmesi dikkat çekici bir bulgudur.

Gençlerin bu görüşlerine göre şiddet onların etraflarında olmayan, başkalarının yaşadığı toplumsal bir sorundur. Her ne kadar şiddetin tanımında pek çok davranış sıralandıysa da kendi şiddet algılarına göre sık görülmediğini düşünmektedirler.

Genç kızlarda ve erkeklerde şiddetin nedenleri şu başlıklar altında belirtilmiştir:

- **Erkeğin kişilik yapısı:** Hem genç kızlar hem de erkekler kişilik yapısında sorun olmasını, öfke kontrolünün olmamasını, stres ile başa çıkamama gibi sorunlarının olmasının şiddetin temelinde yatan sorunlar arasında olduğunu düşünmektedirler. Ancak genç kızların görüşlerine göre erkeklerin kadına yönelik şiddet olan aile içinde yetişmiş olması kendi eşine şiddet uygulamasına neden olmaktadır. Genç kızların görüşlerine göre kişilik yapısı zayıf olan, kendini yetersiz hisseden erkekler şiddet göstererek gücünü kanıtlamaktadırlar. Genç erkekler de erkeğin kadını malı gibi görmesinin şiddetin temelinde yer alan tutum olduğu görüşündedirler. Bu görüşün pek çok erkek tarafından onaylandığı görülmektedir.
- **Kadının statüsü:** Genç kızlar tarafından kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması, kadının değersiz görülmesi gibi sorunların kadının şiddet görmesine neden olduğu düşünülmektedir. Genç erkekler arasında ise kadının fiziksel olarak güçsüz olmasının şiddet görmesine neden olduğu görüşü yaygındır.
- **Kadının bazı davranışlarının onaylanmaması:** Genç kızlar ve erkekler tarafından kadının görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesi, istenmeyen davranışları yapması, namus ile ilgili sorunlar şiddetin nedenleri olarak sıralanmıştır. Genç erkekler tarafından bunlara ek olarak kadının aslında erkeğin sorumluluk alanına giren bazı davranışlarının olmasının (evin para işlerine karışması gibi) şiddete neden olabileceği belirtilmiştir.

4 Bu grup özel bir grup olup, tüm katılımcılarını Doğu Anadolu'da bir ilden göç gelen ailelerin çocukları oluşturmuştur. Çocukların çoğunluğu Aydın İlinde doğmuştur.

- **Evlilik yapısı:** Erken yaşta evlilikler ve eşlerin birbirini tanımaması hem kızlar hem de erkekler tarafından dile getirilen şiddet nedenlerindedir. Aile içinde iletişimin zayıf olması, sevgi ve saygının bitmesi de şiddetin ortaya çıkmasına neden olabileceği belirtilmiştir.
- **Toplumsal normlar ve değerler:** Toplumsal olarak kabul edilen norm ve değerler çerçevesinde kadına yönelik şiddet davranışlarının olması hem genç kızlar hem de erkekler tarafından belirtilmiştir. Medyanın son zamanlarda kişilere daha kolay ulaşması ve toplum üzerindeki etkisinin artması da belirtilen diğer etmenler arasındadır.

Genç kızlarda ve erkeklerde şiddetin nedenleri odak grup görüşmeleri sırasında ifade edilmiştir. Hem kızlarda hem de erkeklerde aynı nedenlerin belirtilmiş olması her iki cinsiyetin de benzer nedenleri şiddet nedeni olarak algıladıklarının göstergesidir.

Genç kızlar ve erkekler toplumsal cinsiyet rollerinin kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasında etkili olduğunu düşünmektedirler. Genç kızlar ve erkeklere göre kadının aile ve toplumdaki statüsünün düşük olması, erkeğin kendini kadından üstün ve güçlü görmesi, toplumun kadından olan beklentilerinin erkeğin istek ve beklentilerine boyun eğer tarzda olması, evliliklerin kadın ve erkeğin anlaşması üzerine yapılandırılmaması, evliliklerde kadın ve erkeğin beklentilerinin belirlenmemiş olması kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Şiddet Sonrasında Erkeğin, Kadının ve Çocukların Duyguları

Kadının duyguları

Genç kızlar bu soruyu yanıtlarken adeta şiddete maruz kalan kadınla empati yaparak şiddet gören kadının yaşayabileceği duyguları çok geniş bir bakış açısıyla sıralamışlardır. Ancak bazı katılımcılar kadının kendini suçlu hissedeceğine ilişkin duygularının da olabileceğini düşünmektedirler. Genç erkekler de kadının psikolojik olarak çökeceğini, pek çok olumsuz duyguyu yaşayabileceğini belirtirken bazı katılımcılar şiddet mağduru kadının erkeğe hak verilebileceğini düşünmüşlerdir. Her iki grupta da olumsuz psikolojik duygulanım durumu tanımlanmakla beraber suçluluk ya da erkeğin haklı olduğuna ilişkin yanıtların olması "şiddetin kabulünün" bir göstergesi olarak kabul edilmelidir.

Erkeğin duyguları

Hem genç kızlarda hem de erkeklerde kadına şiddet uygulayan erkeğin genel olarak pişmanlık duymayacağı, kendini güçlü hissedeceği kanaati hakimdir. Hatta bazı gruplarda erkeklerin stres atacağı, rahatlayacağı ve zevk alacağı tarzında ifadeler olmuştur. Ancak eşini çok seven ve ilk defa şiddet uygulayan erkeklerin pişman olabileceğine ilişkin bir görüş de hem genç kızlarda hem de erkeklerde ortaya çıkmıştır. Genel olarak gençler, eşine sürekli şiddet uygulayan erkeklerin kadınlara yönelik şiddet davranışlarını kanıksadıkları ve rahatlıkla yeniden yapabildikleri görüşündedirler.

Çocuğun duyguları

Genç kızlar çocukların psikolojik sorunlarının olacağını, okul başarısının düşeceğini belirtmektedirler. Babalarından olumsuz duygularla uzaklaşacağını ifade ederken annelerine daha yakın hissedeceklerini düşünmektedirler. Kız çocuklarının anneye destek olma, erkeklerden uzaklaşma, evlenmekten korkma gibi duygular yaşayacaklarını belirtmektedirler. Erkek çocuklarının ise babayı taklit etme olasılığının yüksek olduğunu, ancak şiddete karşı bir tavır da sergileyebileceğini düşünmektedirler. Aydın İlinde alt sosyoekonomik grupta (iç göçle gelen grup) anneleri şiddet gören katılımcılar çocukların duygularının yoğun olduğunu belirtmişlerdir.

Genç erkekler arasında da çocukların ruhsal durumlarının bozulacağı, babanın taklit edilebileceği ya da şiddete karşı bir tutum geliştirileceği belirtilmiştir. Çocukların yaşlarının şiddetten etkilenme düzeylerini değiştireceğini düşünmüşlerdir.

Genç kız katılımcılar kadın ve çocukların duygularını çok önemsemiş ve olabildiğince detaylandırarak tartışmaya katılmışlardır. Genç erkekler ise kadın olmadıkları için bu konuyla ilişkili konuşmak istemişlerdir.

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için olan öneriler:

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yaptıkları öneriler iki başlık altında toplanmıştır.

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için olan öneriler:

- **Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi:** Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi ile şiddet algısının geliştirilmesi, hak kavramının yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.
- **Kadının statüsünün yükseltilmesi:** Kadınların öğretim durumlarına devamı ve ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları sağlanmalıdır.)
- **Kadınların haklarına ulaşmaları:** Kadınların haklarını bilmeleri ve savunmalarının sağlanması amacıyla bilgilendirilmeleri önerilmiştir.
- **Kadına yönelik şiddet hakkında farkındalığın artırılması:** Çocukluktan başlayarak farkındalık eğitimlerinin verilmesi önerilmektedir. Yetişkin dönemde de, hem kadınların hem de erkeklerin bu eğitimden geçirilmelerinin hedeflenmesi önerilmiştir.
- **Evliliklerin planlanması ve sağlıklı aile yaşamının sürdürülmesi:** Doğru evliliklerin planlanmasına ilişkin müdahaleler yapılması önerilmiştir.

Ailede yaşanan kadına yönelik şiddet olayı sonrası için öneriler:

- **Kadının şiddet ile ilgili tutumu:** Kadının ilk şiddet olayı sonrası ilk tutumu çok önemli bulunmaktadır. Bu tutumun daha sonraki olayların gidişatını etkileyeceği düşünülmektedir. İlk kez şiddete maruz kaldığında itiraz edebilmesinin önemi vurgulanmış ancak kadının çocuklarının olması durumunda şiddeti kabul etmek zorunda kalabileceği bazı katılımcılar tarafından savunulmuştur.

- **Kadının yasal haklarını araması:** Kadının şiddete karşı çıkması, yasal haklarını araması gerekmektedir. Bu haklar arasında güvenlik güçlerine başvurma, erkeğin evden uzaklaştırma cezası alması gibi çözüm önerileri vardır. Evliliklerin sonlandırılması da başka bir çözüm önerisidir. Bu konuya ilişkin bilinçlendirmenin yapılması ve derneklere başvurma da öneriler arasında yer almaktadır.
- **Erkeklere verilen cezaların artırılması:** Eşine şiddet uygulayan erkeklere verilen cezaların etkili hale getirilmesi, caydırıcı olması savunulmaktadır.
- **Ailelerin tutumu:** Evlenen kadının kendi ailesi tarafından desteklenmesine devam edilmesi önemlidir. Kadını kendi ailesi de bıraktığı zaman şiddet ile yalnız başına karşı karşıya gelmekte olduğu belirtilmektedir.
- **Kadının yaşamının desteklenmesi:** Kadının sosyal ve ekonomik olarak yaşamını yalnız devam ettirebilmesi için desteklenmesi gerekmektedir.
- **Erkeğin tedavisi:** Psikolojik olarak hasta olan erkeklerin tedavi edilmesi gerekmektedir.

Genç kızların kadına yönelik şiddetin önlenmesinde hak temelli bir yaklaşım modelini benimsediği görülmektedir. Kadınların aile ve toplum içindeki statüsünün yükseltilmesi, evliliklerin doğru planlanması ve kadına yönelik şiddet hakkında farkındalığı arttırarak şiddet olmadan önce kendini koruyabileceği düşünülmektedir. Temel amacın kadının güçlendirilmesi olduğu belirtilmektedir.

Genç kızlar şiddet sonrasında ise kadının şiddeti kabul etmemesinin öneminin büyük olduğunu düşünmekte, yasal haklarının kullanılması, ekonomik bağımsızlığına destek olunması, kendi ailesi tarafından sahiplenilmelidir. Eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin cezalandırılmaları ve gerekirse tedavi edilmeleri önerilmektedir. Bu öneri paketi kadınların şiddet ile beraber yaşamasını kabul etmemektedir. Kadının insan olarak haklarının olduğu, bu hakların savunulması gerektiği ve kadının güçlendirilmesi için desteğe ihtiyacı olduğunu kabul edilmektedir.

Aydın İlinde gelen öneriler ağırlıklı olarak kadınların haklarını elde etmelerine yönelik iken, diğer illerden gelen öneriler dezavantaj yaşanan alanlara aittir. Ancak toplumun tüm kesimlerine yönelik hitap edebilmek için ve bu grupların karışık yaşadığı düşünüldüğünde (Aydın alt sosyoekonomik seviyede olan ve iç göç sonucu Aydın'a gelip yerleşen grupta olduğu gibi) tüm önerilerin toplumun tümüne ulaştırılması önem taşımaktadır.

Genç erkeklerin, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yaptıkları öneriler iki başlık altında toplanmıştır.

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için olan öneriler:

- **Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi:** Toplumun öğrenim durumunun yükseltilmesi şiddet konusundaki farkındalığın artmasını da sağlayacaktır.

- **Kadınların haklarına ulaşmaları:** Kadınların hakları hakkında bilgi sahibi olması önemli bulunmuştur. Bu bilgilendirmenin okullarda ve yaygın eğitimde devam edilmesi önerilmiştir.
- **Evliliklerin planlanması ve sağlıklı aile yaşamının sürdürülmesi:** Evliliklerin doğru olarak planlanması, erken yaşta evliliklerin önlenmesi, evlilik danışmanlığı kurumunun oluşturulması, sorun olan evliliklerin psikososyal olarak desteklenmesi önerilmektedir.
- **Diğer öneriler:** Alkol kullanımının sınırlandırılması, dini eğitim ve ekonomik durumun iyileştirilmesi yer almaktadır.

Ailede yaşanan kadına yönelik şiddet olayı sonrası için öneriler:

- **Aile ile iletişim kurma:** Sorun yaşayan ailelere destek olma, kadının ve erkeğin yakın akrabaları tarafından ikna edilmesi ve ailede şiddetin sonlandırılmasına ilişkin sosyal müdahalenin etkili şekilde yapılması önerilmektedir.
- **Kadının haklarını arama konusunda destek olma:** Kadının haklarını aramasına destek olunması önerilmektedir.
- **Güvenlik güçlerinin olaya dahil olması:** Bu müdahalenin etkili olmadığı düşünülmekte, bu tür müdahale sonrasında şiddetin daha da artarak devam ettiği düşünülmektedir.
- **Erkekler verilen cezaların artırılması:** Bu müdahalenin de yetersiz olduğu, sorunun daha sonra daha da büyüyerek devam ettiği düşünülmektedir.
- **Kadının ekonomik özgürlüğünün sağlanmasına destek olma:** Kadının ekonomik bağımsızlığını kazanmasına destek olunması yalnız karar verebilmesini sağlayacaktır.
- **Kadınların koruma altına alınması:** Şiddet gören kadınların sığınabilecekleri dernek ve kurumların olması önerilmektedir.
- **Boşanma:** Kadınların sorunu bu şekilde çözebilecekleri, ancak çiftin çocuklarının olması durumunda bu çözüm önerisinin uygun olmadığı söylenebilir.

Genç erkeklerin kadına yönelik şiddetin önlenmesinde illere ve sosyoekonomik düzeye göre farklı yaklaşımları benimsemektedirler.

Şiddet yaşanmadan önlemeye yönelik olarak yapılan müdahalelerden en önemlisi toplumun eğitim seviyesinin yükseltilmesi şeklindedir. Kadınların haklarına ulaşması yine hak tabanlı bir yaklaşım modeli olup, şiddet öncesi temel müdahalelerden biridir. Tüm illerde evliliklerin doğru planlanması da önerilmiştir. Bu şekilde öğrenim düzeyi yüksek olan bir grupta, kadınların haklarına ulaşmasının ve doğru evlilikler ile şiddetin önlenebileceğini düşünmektedirler.

Şiddet yaşandıktan sonraki müdahaleler konusunda erkeklerin görüşleri daha farklıdır. Bir grup kadınların haklarına ulaşmasını, ekonomik bağımsızlıklarının desteklenmesini, korunma altına alınmasını destekleyerek kadının daha sonra şiddet davranışlarına maruz kalmaması şeklinde sorunu çözme taraftarıdır. Burada yer alan diğer öneriler hakkında ise erkekler farklı düşünmektedirler. Şiddet sonrası kadın ve erkek ile olan iletişim ile evlilik içi anlaşmazlığın çözümlenmesi ilk müdahale olarak düşünülmektedir. Bu düşünce evli olan çiftlere tekrar şans verme taraftarı olan bir görüştür. Diğer taraftan güvenlik güçlerinin müdahalesinin ve erkeklere verilen cezaların artırılması müdahalelerin şiddetin artmasına neden olacağını düşünmektedirler. Boşanma ise erkekler tarafından çok da önerilmeyen bir görüştür. Aile birliğini bozmadan sorunu çözmenin yollarını aramaktadırlar.

Genç erkeklerin yanıtları genel olarak sorunu yasal hakları devreye sokmadan çözme şeklindedir. Bu da ailede kadına yönelik şiddet davranışlarında erkeğe müdahale etmenin yararsız olduğuna ilişkin görüşleri olduğunu düşündürmektedir. Erkeklerin farkındalığının artırılması ve davranış değişikliğine ilişkin temel müdahalenin önerilerde çok da yer almadığı görülmektedir. Bu diğer bulgular ile birleştirildiğinde toplumsal cinsiyet rollerinin aynı kalması, kadın ve erkek iletişimde bir değişiklik beklentisinin olması ve şiddet davranışlarının erkekler tarafından yapılmasının kabulü anlamına da gelebilir.

Önermelere İlişkin Yaklaşımlar

Bu önermelere alınan yanıtlardan da görüldüğü gibi genç kızlar tüm kararların ortak alınması istemektedirler. Ancak erkekler arasında kararların genel olarak kendileri tarafından alınması daha uygun görülmektedir. Ankara ve Erzurum İllerinde, genç erkekler çocuk sahibi olma kararının erkekler tarafından verilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Evlilik içinde kadının cinsel beraberlik istemediği durumlarda ise tüm illerde erkeklerin ya bir başkası ile beraber olması ya da eşi ile zorla beraber olması şiddet olarak tanımlanmamaktadır. Erkeklerin evlilik içi tüm kararlarda kendilerini ön planda yer alan kişi olarak görmektedirler.

5.i.2. İlköğretim öğrencileri

Kadın ve Erkeğin Aile ve Toplumdaki Yeri

İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin aile tanımlarında vurgulanan özellikler arasında sevgi, güven ve destek olma yer almaktadır. Hem kızlar hem de erkekler benzer tanımlar yapmışlardır. İlköğretim ikinci kademedeki yer alan öğrenciler adolesan dönemin ilk yıllarında olup büyüme ve gelişmenin en hızlı dönemlerinden birini yaşamaktadırlar. Bu dönemde bireylerde fiziksel, cinsel büyüme ve gelişme ile psikososyal gelişme süreçleri yaşanmaktadır. Adolesanın büyüme atağının hızlı olduğu bu dönemde aile ile iletişim de zorlaşmaktadır. Ancak bu araştırmada adolesanların aile tanımı sırasında belirttikleri duygu ve görüşler, kendilerini ailelerine yakın hissettikleri şeklindedir. Bu bulgu olumlu bir durum olarak yorumlanabilir.

Aile içinde kadın ve erkeğin rolünün irdelenmesi sırasında “annenin ev bakımı ve çocuklardan sorumlu olduğu, babanın ise gelir getiren bir işte çalışma sorumluluğu” belirtilmektedir. Annenin ev dışında çalıştığı durumlarda ise babaların evdeki işlerde rol aldığı katılımcılar tarafından belirtilmektedir ki; bu bulgu özellikle Aydın ve Ankara illerinde üst ve alt sosyoekonomik düzeydeki görüşmelerde ortaya çıkmıştır. Evdeki sorumluluk paylaşımı sırasında çocukların da destek olduğu belirtilmiştir, hem kız hem de erkek katılımcılar ev işlerinde annelerine yardımcı olduklarını söylemişlerdir. Bu tür bir paylaşımın olması olumlu bir yaklaşım olarak yorumlanmalıdır. Henüz toplumsal cinsiyet ve cinsiyet ile ilgili kavramların tam anlamıyla yerleşmediği düşünülmektedir.

Toplumda kadınların erkeklerle eşit olmadığı görüşü hem kız hem de erkek öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Özellikle erkek öğrencilerin bu kanaatte olmaları dikkat çekici olup, kadınların dezavantajlı konumda olduklarını gözlemledikleri düşünülebilir. Kadınların ev dışında gelir getiren bir işte çalışması durumunda ise iş seçiminde fizyolojik cinsiyet özelliklerinin rol oynayacağı hem kız hem erkek öğrenciler tarafından savunulmuştur. Kız öğrenciler, kadınların pek çok işi yapabileceğini belirtirken fiziksel güç isteyen işlerin uygun olmadığını da kabul etmişlerdir. Kadınlara yönelik işlerin tanımı sırasında ise sekreter, öğretmen, terzi, temizlikçi gibi çok ağır olmayan genellikle kadın çalışanların olduğu iş kolları örnek olarak verilmiştir. Erzurum İlinde bazı erkek katılımcılar tarafından toplumsal cinsiyet rollerinin çalışma alanı belirlemede etkili olacağı vurgulanmıştır. Kendi ailelerindeki etkinlikler sırasında toplumsal cinsiyet rollerinin yerleşmediğini belirtmekle beraber toplumdaki kadın ve erkeklerin toplumdaki rollerine ilişkin çalışma kollarının tanımlanması da bazı kavramların çok daha erken dönemde yerleştiğini düşündürmektedir.

Şiddet Tanımı

Hem kız hem de erkek öğrenciler tarafından şiddetin sözcük tanımı yapılmıştır ki; bu durum şiddet konusundaki bilgilerinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Şiddet davranışları arasında pek çok fiziksel şiddet davranışı yer alması çocukların fiziksel şiddete farklı ortamlarda tanık olduklarını ya da şiddeti yaşadıklarını düşündürmektedir. Kızlar arasında erken evlilik ve başlık parasının da şiddet olarak ifade edilmiş olması bu konudaki duyarlılıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Erkek öğrenciler arasında daha farklı şiddet tanımları belirtilmekle beraber Erzurum İlinde yapılan görüşmede belirtilen fiziksel şiddet davranışlarının hayal edilerek bulunmasının çok zor olduğu düşünülmektedir. Bu yaş grubu çocukların bu davranışları söylemiş olması söyledikleri şiddet türlerine tanık olduklarını düşündürmektedir.

Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet Öyküsü Üzerinden Şiddetin Nedenlerine İlişkin Görüşler

Aile içi şiddete ilişkin oluşturulan öyküyle çocukların şiddet hakkındaki görüşlerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Öykünün birinci bölümü okunduktan sonra kız öğrenciler tarafından yapılan yorumlar illere göre değişmektedir. Aydın İlinde kadının hakları üzerine bir öykü devamı geliştirilirken, Ankara İlinde

erkeğin üstün olduğu ve kadının erkeğe uyması gerektiği, Erzurum İlinde ise kadının eşinin yapmasını istemediği davranışları yapmasının şiddet ile sonlanmasına neden olacağına ilişkin yorumlar yapılmıştır. Özetle Aydın İlinde daha gelişmiş, hak tabanlı bir yaklaşım sergilenirken diğer illerde şiddeti kabullenen bir bakış açısı sergilenmiştir.

Bu öykünün erkeklerde tamamlanması sırasında da benzer senaryolar oluşturulmuştur. Erkek öğrenciler öyküyü tamamlarken daha çok yemeğin yapılmamış olmasını sorun olarak ele alırken, kızlarda ise erkeğin istediği davranışı göstermeme şeklinde olan bir öykü yorumu yapılmıştır. Ankara İlinde erkekler arasında bu davranışın haklı olmasına ilişkin durumlar da tartışılmıştır. Bu tür olaylar karşısında bölgede "kadının şiddet davranışlarına" maruz kalma olasılığı oldukça yüksek olduğu ve çocukların kendi gözlemlerini kullanmış oldukları düşünülebilir. Erzurum İlinde ise babanın otoriter olduğu bir aile tanımı ile soruna bakış açısının sergilendiği ve erkeğin haklı olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak Aydın İlinde kız ve erkek öğrenciler tarafından ılımlı bir sorun çözme yaklaşımı sergilenirken Ankara İlinde erkeğin üstün olduğu ve sözünün dinlenilmesi gerektiği, Erzurum İlinde ise Ankara İline benzer şekilde fakat kuralların daha keskin olduğu bir yaklaşımının sergilendiği düşünülmektedir.

Öykünün ikinci bölümünün yorumlanması sırasında ise kız öğrencilerin arasında büyük tepkiler olmuştur. Aydın İlinde kız öğrenci gurubunda kadın hakları yaklaşımının sergilendiği bir tartışma yürütülmüş ve kadının dayak yemiş olması kabul edilememiştir. Ancak bu tartışma sırasında kadının şiddeti hak etmiş olduğuna ilişkin bir bakış açısı da hak yaklaşımına terstir. Burada çocukların hak kavramı ve şiddetin hak edilmiş olması duyguları arasında bir çelişki yaşamakta oldukları görülmektedir. Bu kavram kargaşası henüz somut kavramlardan soyut kavramlara geçiş sürecinde olmalarından olabileceği gibi yaşadıkları ortamda çelişkili olaylara şahit olmalarından kaynaklanabilir. Özetle, Aydın İlinde genel olarak şiddetin nedenleri olarak kadınların haklarını bilmemeleri, alkol kullanımı, kumar oynama gibi nedenler sıralanmıştır. Çocukların şiddet olaylarını çok gerçekçi olarak tanımladıkları ve şiddetin nedenlerini sıraladıkları gözlenmektedir.

Öykünün ikinci bölümünde Ankara İlinde görüşülen kız öğrenciler Aydın İlindeki öğrencilerden farklı düşünmektedirler. Kız öğrenciler tarafından şiddetin önemli bir sorun olduğunu, özellikle erkek çocukların bu davranışları kopyalayabileceğini, sivil toplum kuruluşlarının kadınlara destek olabileceğini, devletin sorumluluğunun önemli olduğu gibi yaş grubuna göre beklenenden çok üst düzeyde bir tartışma yürütülmüştür. Görüşmenin bir metropol olan Ankara'da olması kızların daha fazla bilgiye sahip olduklarını gösteriyor olabilir. Ancak bu grupta erkek öğrenciler arasında yaş ve sosyoekonomik düzeye bağlı olarak şiddetin mutlaka bir haklı gerekçesi olduğu tarzında bir görüş oluşmuştur. Bu da erkeklerde daha farklı etmenlerin düşünce sistemini etkilediğini düşündürmektedir. Kızlarla aynı ortamı paylaşmalarına karşılık muhtemelen gelişme süreci içinde erkek hakimiyetine ilişkin norm ve değerleri kazanmaya başlamışlardır.

Öykünün ikinci bölümünde çok daha farklı bir sosyal ortama sahip olan Erzurum İlinde ise kız öğrenciler "kadının bu davranışının yanlış olduğunu ve erkeğin haklı olduğu tarzında" bir yaklaşım sergilemişlerdir. Yani toplumsal olarak erkek baskın yaklaşımın kız öğrenciler tarafından kabul edildiği görülmektedir. Erkek öğrenciler arasında da benzer bir yaklaşım gözlenmekte ve erkeğin mutlaka haklı bir gerekçesi

olduğu düşünülmektedir. Yine erkek öğrenciler arasında alkol kullanma ve kumar oynama birer şiddet nedeni olarak dile getirilmiştir. Erzurum İlinde toplumsal normların çocuklara erken yaşlarda yerleştiği söylenebilir.

Çocukların Duyguları

Odak gruplara katılan öğrenciler böyle bir olayın duygusal etkilerini çok yalın bir şekilde tanımlamışlardır. Kız öğrenciler empati yaparak, bazı olayları düşünerek yorumlar yapmışlardır. Çocukların duygusal olarak sorunlar yaşayacaklarını, okulda başarısız olacaklarını belirtmişlerdir. Kız çocukların anneleri ile beraber olacaklarını, babalarından uzaklaşacağını, erkek çocuklarının ise babanın davranışlarını kopyalama olasılığı olduğunu belirtmişlerdir. Erkek öğrenciler de benzer duygu ve düşünceleri paylaşmaktadırlar. Erzurum İlinde erkek öğrenciler şiddet olaylarına büyük çocukların dahil olması, anneyi koruması ve babayı durdurması gerektiğini belirtilmektedir. Ayrıca küçük çocukların da ortamdaki uzaklaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Çocuklar kendi öngörülerine göre pek çok bilimsel çalışma sonucu ortaya çıkan bulguları dile getirmektedir. Yapılan araştırmalar anneye şiddet uygulandığında çocukların olumsuz duygular yaşayacağını, babadan uzaklaşabileceği ve de ileride aynı davranışları sergileyebileceği görüşünü belirtmektedir. Çocukların sadece hissettikleri ve yaşadıkları ile aynı sonuçlara ulaşmaları çok etkileyicidir. Aile içi şiddette şahit olan ya da maruz kalan çocukların mutlaka yakın izlemeye, tedavi ve rehabilitasyona alınması gerekmektedir.

Öyküdeki Çocuk Kendileri Olsaydı....

Öyküdeki çocuk kendileri olsaydı nasıl bir çözüm yolu düşünecekleri katılımcılara sorulmuştur. Gruplarda iki tür çözüm öne sürülmüştür. Bu yollardan biri babayı durdurma ikincisi ise anneye zarar gelmeyecek bir tutum içine girmek şeklindedir. Ancak çocuk olma ve güçsüz olma durumu anneyi koruma durumunda ya da şiddeti durdurma sırasında bir engel oluşturmaktadır. Kız çocuklar üzülebileceklerini, ortamdaki uzaklaşma eğilimlerinin olacağı, küçük kardeşlerin etkilenmemesi için onlarla beraber davranacaklarını belirtmişlerdir. Aile büyüklerinden (annenin ya da babanın anne babalarından) yardım alınabileceği de önemli yaklaşımlar arasındadır.

Erkek katılımcılar da kızların davranışlarını sergilemenin yanı sıra baba ile mücadele edeceklerini, şiddet sırasında polise haber vereceklerini (gizli olarak) ve anneyi koruma altına alacaklarını da belirtmişlerdir.

Hem kız hem de erkek öğrenciler anneyi ve küçük kardeşlerini koruyacaklarına ve babaya karşı çıkacaklarına ilişkin müdahaleleri olacağını belirtmişlerdir. Ancak üzülebileceklerini de saklamamaktadırlar. Kendilerini sorunun içinde hissetmekte ve şiddeti durdurmak için anne ve babalarının arasına girmeyi düşünmektedirler.

Toplumda Aile İçi Şiddet Olaylarına İlişkin Gözlemleri

Kız öğrencilerle yapılan görüşmelerde her grupta kadına yönelik şiddet olaylarına şahit olunduğu öğrenilmiştir. Tüm illerde şiddet olaylarında ne tür müdahaleler yapılabildiği konusunda; komşu ve akrabaların desteğinin alındığı, polisin çağrılabilceği, erkeğin evden uzaklaştırma cezası alabileceği, bu konuda çalışan dernekler olduğu, sığınma evlerine başvurulabileceği gibi çok detaylı bilgilere de sahip oldukları görülmektedir.

Özellikle Erzurum İlinde kız öğrenciler kadının namus nedenli şiddet görmesi halinde yalnız kalacağını belirtirken erkek öğrenciler şiddet olaylarının sık olarak görüldüğünü ve saklandığını belirtmişlerdir.

İllerde görüşme yapılan gruplarda çocukların kadına yönelik şiddet olaylarına şahit oldukları gözlenmektedir. Öğrencilerin ailelerinde şiddet olmadığını belirtmelerine rağmen şiddet hakkında bu kadar çok bilgi sahibi olmalarının şiddeti öğrenmelerine ve kanıksamalarına neden olabileceği düşünülmelidir. Çocukların sosyal öğrenme modelleri ile de bazı tutum ve davranışları edinerek yaşama katabilecekleri göz ardı edilmemelidir.

Şiddetin Önlenmesi ve Şiddetle Baş Edebilme Yöntemleri Konusundaki Görüşleri

Ailede kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmaması için;

Kız ve erkek öğrencilerin tüm illerde hak tabanlı bir yaklaşım önerdikleri görülmektedir. Kadınların haklarını bilmeleri ve savunmalarının sağlanması, bunun için kadınların öğreniminin yükseltilmesi önerilmektedir. Ayrıca aile yapısının olumlu hale getirilmesi, kadın ve erkeğin birlikte anlaşarak kararlarını almalarının uygun bir çözüm yolu olacağı düşünülmektedir. Erzurum İlinde ise erkeğin beklentilerini kadına olumlu bir şekilde aktarması ve kadının da bu beklentilerini kabul etmesi bir başka çözüm önerisi olarak dile getirilmiştir.

Ailede kadına yönelik şiddet olayı yaşanması sonrasında;

Kız ve erkek öğrenciler tarafından çocukların devreye girerek sorunu baba ile çözmesi, boşanma, erkeğin tedavi edilmesi, kadının ilk şiddet gördüğünde şiddeti kabullenmemesi, erkeğin davranışları ile ilgili olarak akraba ve komşular tarafından uyarılması, polise başvurulması, farkındalık kampanyaları düzenlenmesi ile ilgili öneriler geliştirilmiştir. Ancak Ankara ve Erzurum İlinde bazı katılımcılar, kadının aile içi kurallara uymasının, ev düzeninin bozulmamasının da şiddetin daha sonra ortaya çıkmasını önleyeceği tarzında öneriler öne sürmüşlerdir.

Ülkenin şiddetin görülme sıklığının farklı olduğu üç farklı bölgesinde farklı sosyoekonomik düzeylerde yapılan görüşmelerde erken dönem adolesanların şiddetin önlenmesine yönelik öneri paketlerinin birbirine benzemesi etkileyici bir bulgudur. Erzurum İlindeki görüşmelerde ortaya çıkan öneriler daha muhafazakar ve şiddeti kabul eder bir yaklaşıma sahip olmakla birlikte genel olarak şiddetin önlenmesi ve

kadının daha fazla zarar görmemesine yönelik yapılan uygulamaların çocuklar tarafından benimsendiği ve önerildiği görülmektedir. Çocuklar aile yapısını, kadınların haklarını incelemekte, şiddetin olduğu durumlarda da kadının haklarının korunması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu aşamada kadına yönelik şiddet ile ilgili önleyici ve kadını koruyucu müdahalelerin sistematik olarak uygulanmasına gereksinim olduğu düşünülmektedir.

5.ii. PDR Öğretmenleri

Öğretmenler tarafından şiddetin tanımı, çeşitleri net olarak ifade edilmekte olup şiddetin nedenleri arasında kişisel, sosyoekonomik ve kültürel etmenler sıralanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından şiddetin nedenlerinin tanımlandığı ekolojik model sınıflandırmasına benzer bir tanımlamanın geliştirilmiş olduğu görülmektedir. Öğretmenler sosyal ve kültürel etmenleri belirleyen devletin politikası ve uygulamaları ve medya gibi konularda görüşlerini dile getirmemişlerdir. Bu durum konuyu daha çok aile ve çocuk bazında yani birey düzeyinde ele almalarından kaynaklanmış olabilir.

Öğretmenlerle çocukların iletişiminin güçlü olması, çocukların yaşadıkları sorunların öğretmenler tarafından fark edilmesi beklenmektedir. Buna karşın öğretmenler çocukların sistematik olarak izlenemediğini, ancak çocukların başvuruları sonucunda doğrudan ya da dolaylı yollardan aile içi şiddet ile ilgili olguları tanımlayabildiklerini anlaşılmaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddet yaşanan ailelerdeki çocukların ruhsal sorunlarının olduğu, okula olan ilgilerinin azaldığı belirtilmektedirler. Sorunu başlayan çocukların rehberlik servisine sevk edilmesi söz konusu olduğu zaman da rehberlik servisi "gönüllü" bir servis olduğu için çocuğun isteği ile gelmesinin beklendiği belirtilmiştir. Diğer taraftan okula başlamasından önce sorunları olan çocukların da değerlendirilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bu çocuklar okula başladığında davranış değişikliği göstermediği için sorunları olduğunun farkedilemeyebileceğine işaret edilmektedir. Burada aile içi şiddet sorunu daha önce başlayan ya da okul döneminde başlayan çocukların rehberlik servisine başvuru mekanizmasında çocuğun yardım alma isteğinin ön planda olduğu belirtilmiştir.

Diğer taraftan öğretmenlerin görüşleri çocukların aile içi şiddet olaylarını kanıksadıkları ve kabullendikleri tarzında olup, bu dönem çocukların adolesan dönemin etkisi altında oldukları için farklı duygusal tepkileri sergiledikleri şeklindedir. Çocuğun sorunu olduğu zaman rehberlik servisine gelmesini beklerken sırasında adolesan dönemin sosyal gelişimine bağlı olarak, herhangi bir başvurunun olmama olasılığının da söz konusu olabileceği öğretmenler tarafından belirtilmektedir.

Okulda bulunan psikososyal danışma ve destek mekanizmasının öğrencilere ulaştırılması ve onların bu hizmetten yararlanmalarının sağlanması için okul ortamında müdahalelere gereksinim olduğu düşünülebilir. Çocuklar arasında sadece gereksinimi olanların bu servise başvurusundan ziyade tüm çocukların sistematik olarak bu hizmeti almalarına yönelik geliştirilecek olan mekanizmalar hem her çocuğun psikososyal gelişimini desteklenmesini hem de gereksinimi olan çocuğun fark edilmesini sağlayacaktır.

Öğretmenler sorunu olan çocuklarla yaptıkları görüşmeler sırasında bireysel görüşme tekniklerini kullandıklarını ve çocuğun ailesiyle de görüşmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak öğretmenlerin genel

kanaatleri ailede sorunun çözümlenemediği durumlarda şiddet olayının okul bazında çözümlenemeyeceği şeklindedir. Öğretmenlerin gözlemleri ve ifadeleri bu hususta doğru olup, bu tür olaylarda sorunun yalnız okul sınırları içinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi ile çözümlenemeyeceği bilinmektedir. Olayın temelinden çözümlenmesi için olaya bütüncül bir bakış açısının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bütüncül bakış açısının ise öğretmen düzeyinde gerçekleştirilememiş olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin yaşama ve çalışma koşullarına ilişkin olumsuzlukların okuldaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin aksamasına neden olduğuna ilişkin yorumları bulunmaktadır. Okullarda yeterli PDR öğretmeni olmaması önemli bir sorun olarak düşünülmelidir. Ancak sorunu olan ya da risk altında olan çocuklara ulaşabilmek ve onların gelecek yaşamlarında daha büyük sorunlar yaşamamasını önlemek için sistematik bir hizmet sunum modelinin geliştirilmesine gereksinim olduğu da düşünülmelidir.

5.iii. Okul İdarecileri

Okul idarecilerinin şiddetin tanımı ve türleri konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları düşünülmektedir. İdareciler toplumu tanımaktadırlar, ancak ailede kadına yönelik şiddet konusunda aileden ya da öğrenciden bildirim gelmediği sürece konudan haberdar olamayacaklarını belirtmektedirler. Okulda sorunu olan öğrencinin ise öğretmen tarafından tespit edildiğini ve yaşanan sorunun öğretmenler tarafından idarecilere aktarıldığını belirtmektedirler. İdarecilerin genel görüşü ailede kadına yönelik şiddetin okulun müdahale alanına girmediği, ancak çocuğa yönelik şiddet olursa bu şiddet olayını okulun ilgisine daha fazla gireceği şeklindedir.

Aile içi kadına yönelik şiddetin nedenlerinin açıklaması idareciler tarafından net olarak yapılmıştır. Toplumsal, ilişkisel ve bireysel etmenlerin sınıflandırılması yapılmakla beraber toplumu etkileyebilecek olan sosyal politikalar ve medya hakkında yorum yapılmaması ilgi çekicidir. Bu grupta da konunun daha çok birey bazında ele alındığı düşünülebilir.

Ailede kadına yönelik şiddet ile karşılaşan çocuklarda ruhsal sorunları olduğundan bahsetmektedirler. Çocukların arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişimlerinin bozulduğunu, davranış bozukluklarının olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların disiplin suçları işledikleri de gözlemlenmektedir. Okul başarısı düşen ya da sorunları olan çocuklar psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönlendirilmekte, onlara bu dönemde destek olunma çabası içinde olunmaktadır. Çocukları sportif ve kültürel etkinliklere yönlendirme de uygulamalar arasındadır. Okulun çocuğun psikososyal sorununu fark ettiği zaman çocuğa yardımcı olma ve çözme gayreti bulunmaktadır. Sorunun kendilerini aştığı durumlarda olay rehberlik araştırma merkezine sevk edilmektedirler, ancak daha sonraki aşamalar hakkında çok da bilgi verilmemiştir.

Okul idarecileri çocuğun okul başarısını olumsuz olarak etkileyen bu sorunun daha çok mahrem bir sorun olduğunu, okulun ilgisi içinde yer almadığı şeklinde bir yaklaşımları vardır. Buna karşın çocuğun öğrenme sürecini olumsuz olarak her türlü engelin çocuğun yaşamından çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle okulların kadına yönelik şiddet sorununu çözebilme kapasitelerinin olmaması kabul edilmekle birlikte sorunun çözümü konusunda sosyal çalışmalar yapan kurumlarla bağlantılarının olmaması da bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Okul başarısını etkileyen okul sağlığı çalışması kapsamında yer alan psikolojik gelişim sürecine destek olma ve sorunları çözme konusunda idarecilerin yaklaşımının geliştirilmesine gereksinim vardır. Okul, öğrenci, eğitici ve aile bütünlüğünün sağlanması ile çocukların okulda başarılı olması sağlanabileceği bilinmektedir.

Okul idarecileri okullara kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla ders programı konabileceği, çocuklara iletişim becerilerini geliştirecek eğitimler yapılabileceğini önermektedirler. Bu programların çocukların bilgi ve becerilerini artıracığı görüşüne katılmamak mümkün değildir.

İdareciler toplumsal cinsiyet konusunda da yorumlar yapmışlardır. Toplumda var olan bu sorunun çözümünde okulların da yer alabileceğini düşünmektedirler. Okullarda yürütülen öğrenim programları içinde toplumsal cinsiyet eğitiminin yer alması, bazı becerilerin geliştirilebileceğini önermektedirler. Ancak sorunun boyutlarının büyük olduğu toplumda sorunun devam ederken okullardaki uygulamanın başarısız olacağı konusunda endişelerini de dile getirmişlerdir.

İdareciler ile yapılan görüşmeler sırasında gerek toplumsal cinsiyet gerekse kadına yönelik şiddet konusunda hak temelli yaklaşımdan uzaklaşıldığına ilişkin gözlemler oluşmuştur. Profesyonel meslek sahiplerinin toplumun yararına olan konularda kendi tutum ve algılarından hizmet sunumu sırasında uzaklaşmaları gerekmektedir. İdarecilerin okul yönetimi sırasındaki davranışları gözlenmemekle beraber kişisel algılarının hak temelli yaklaşımdan uzak olmasının tehdit oluşturabileceği de düşünülmektedir.

6. Öneriler

Ailede kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik bu araştırmadan çıkan temel öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1. Aile yapısının güçlendirilmesi

Gençlerin ailelerini önemsedikleri görüşmelerde en fazla dile getirilen konular arasındadır. Aile yapısının kendi gelişimleri için öneminin yanı sıra korunmasına ilişkin öneriler de geliştirmektedirler. Şiddetin nedenleri arasında da aile içi iletişim eksikliği, yanlış kurgulanmış evliliklerden bahsedilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı gençlerin de önerilerine paralel olarak aile kurumuna başlangıcından itibaren destek sağlayacak mekanizmaların kurulması gerekmektedir. Evlilik öncesi danışmanlık ile başlayabilecek olan bu destek yaklaşımı çocuk sahibi olma kararı, çocuk büyüme sırasında danışmanlık, aile içi sorunların çözümüne danışmanlık gibi pek çok konuda süregelmelidir.

2. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi

Gençlerin, öğretmenlerin ve idareciler tarafından en fazla üzerinde durulan diğer bir konu olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine ilişkin çabaların daha da güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuyla ilgili olarak kadının statüsünün yükseltilmesine yönelik müdahalelerin güçlendirilmesi, özellikle erkekler tarafından desteklenmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu çalışma her ne kadar ülkeyi temsil etmese de lise dönemindeki erkek öğrencilerin aile ve toplumda kadınlardan olan beklentilerinin geleneksel aile yapısında olması, kadının ekonomik bağımsızlığının çok da desteklenmemesi gelecek nesiller için de bir tehdit unsuru oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle özellikle genç erkekleri içine alan çalışmalara ivedilikle gereksinim vardır.

3. Şiddet algısının tanımlanması

Şiddetin tanımı tüm gruplarca tam olarak yapılmasına karşılık görüşmeler sırasında kadının bazen şiddeti hak eden davranışlarının olduğuna ilişkin ifadeler olduğu tüm gruplarda gözlenmiştir. Araştırma sırasında özellikle lise dönemindeki erkeklerde şiddet algısı ile ilgili değişimin olduğu gözlenmektedir. Gençlere şiddetin hak edilen bir davranış olmaması gerektiği, hak tabanlı bir iletişim sisteminin kurulmasının doğru olduğu öğretilmelidir. Bu da ancak iyi rol modeller ile olabilir. Okullarda bu konuda örnek oluşturabilecek kurumlar olarak düşünülmelidir. Bunun dışında farklı iletişim kanallarıyla toplumun şiddet algısını geliştirecek programlara gereksinim vardır.

4. Şiddet ile mücadele sisteminin güçlendirilmesi

Son yıllarda ülkemizde şiddet gören kadınlara destek amacıyla pek çok çalışma yürütülmektedir. Bu çalışmalar hakkında gençlerin fikirleri bulunmakta ve kendi öneri paketlerinde de yer almaktadır. Ancak, lise dönemindeki erkek öğrencilerde özellikle erkeği cezalandırmaya yönelik müdahalelerin başarısız olacağı kanaati vardır. Bu bir erkek savunması olabildiği gibi gözlemlere dayalı da olabilir.

Ancak, her durumda gençlerin doğru ve düzenli işleyen bir sistem olduğuna inanmaları gerekmektedir. Bu nedenle de kadının şiddete daha fazla maruz kalmasını önleyecek olan sistemin güçlendirilmesi, kadının şiddet gördüğü erkekten daha fazla şiddet görmesini önleyecek şekilde koruma altına alınması, bağımsız olarak yaşaması konusunda da güçlendirilmesi gerekmektedir. Gençlerin güvenebileceği bir sistemin işletilmesi onları doğru çözüm bulma yollarına yönlendirecektir.

5. Şiddet olaylarına tanık olan çocukların korunması

Tüm görüşmeler sırasında kadına yönelik şiddet yaşanan ailede olan çocukların ruhsal sorunlar yaşayacakları belirtilmiştir. Ruhsal sorunlar yaşayan çocukların okul başarılarının düşmesi, mutsuzlukları gibi sorunları yaşamalarının yanı sıra gelecekte de bazı sorunlar yaşayabilecekleri ifade edilmiştir. Kız çocukların gelecek dönemlerde erkekler ile olan ilişkilerinde zorlanacakları, erkek çocuklarının ise şiddet eğiliminin olacağı düşünülmektedir.

Şiddete şahit olan çocuğun aile ya da okul ortamında desteklenmesi gerekmektedir. Okullarda çocuğun desteği talep etmesi tarzında bir yaklaşımdan ziyade çocuğu ön planda tutan ve izleyen bir sistem ile sorunları olan çocuğun zamanında tespit edilerek desteklenmesi gerekmektedir. Bu da ancak düzenli bir okul sağlığı programı ile olabilir. Okulların sorunlarını tespit ettikleri çocukların aile sorunlarının da çözülebilmesi için sosyal çalışmacılarla ilgili bir iletişim sisteminin de kurulması gerekmektedir. Kadının ya da yakınlarının ihbarı olmaksızın sosyal çalışmacılar tarafından kadının güçlendirilmesi ve ailede şiddetin sonlanmasına ilişkin müdahalelerin ailenin kabul edeceği şekilde sunulması gerekmektedir.

Okula gitmeyen çocukların sorunları ise düzenli sağlık kontrollerinin yapılması sırasında belirlenebilir. Yine sağlık sistemi ile sosyal çalışmacı sistemi içindeki iletişimin işletilmesi gerekmektedir.

Okula gitmeyen çocukların sorunları ise düzenli sağlık kontrollerinin yapılması sırasında belirlenebilir. Yine sağlık sistemi ile sosyal çalışmacı sistemi içindeki iletişimin işletilmesi gerekmektedir.

6. Okul müfredatına ve Okulun rolüne ilişkin öneriler

Kadına yönelik aile içi şiddet konusunda okul müfredatını güçlendirecek yönde çalışmalar yapılmalıdır. Müfredat programına konuya özel yeni ders eklemekten ziyade mevcut bazı derslerin içeriğinde "iletişim", "sorun çözme", "öfke yönetimi", "kişisel hak ve hürriyetler", "kadın ve çocuk hakları", "cinsiyet eşitliği", "empati kurmak" gibi konuların işlenebilmesi sağlanmalıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken iki husus bulunmaktadır. Bunların ilki, bu derslerin öğrencilerin katılımına açık bir şekilde işlenmesinin gereğidir. Bu konular öğrencilerin edilgen bir şekilde derste anlatılan konuları sadece takip edecekleri tarzda aktarılmamalıdır. Aksine öğrencilerin yaşına uygun şekilde “oyun” veya “drama” tarzında çalışmalar yapılmalı ve öğrencilerin derse katılımının sağlanacağı ders biçimleri üzerinde düşünülmelidir. Derslerde slayt ve film gibi farklı duyu organlarına hitap eden görsel ve işitsel materyallerin kullanılmasının daha etkili olacaktır. Bu noktada okullardaki rehberlik ders saatlerinin artırılması da önerilmektedir. İkinci önemli husus ise toplumsal kalıpların öğrencilerin zihinlerine erken yaşlarda yerleştiği bulgusundan hareketle, bu konuların ders müfredatında olabildiğince erken yaşlarda verilmesinin gereğidir. Ancak bu şekilde kız öğrencilerin şiddetin mağduru olmalarına yol açan toplumsal önyargılar ve şartlanmalar ile mücadele edilebilecektir.

Okullarda bu çalışmaları yürütecek olan PDR öğretmenlerini okullardaki bu işlevlerini gerektiği gibi yerine getirecek sayıya ulaşmaları gerekmektedir. Aynı zamanda bu öğretmenlerin gerekli niteliklere sahip olabilmeleri ve güncel gelişmeleri takip edebilmeleri için sürekli mesleki eğitime dahil olmaları sağlanmalıdır. Bahsi geçen konuları işleyebilmek için gereğinde okul dışından uzman desteğinin alınması mümkün olmalı veya kolaylaştırılmalıdır.

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede okulun rolü dikkate alındığında, okul ile mevcut sorunların çözümü konusunda sosyal çalışmalar yapan diğer kurumların bağlantısının sağlanması gereği ortaya çıkmaktadır. Bu şekildeki bağlantılar okullar ile konuyla ilgili çalışan diğer paydaşların ortak çalışmalar yürütebilecekleri zeminlerin oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

Kaynaklar

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet.

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (KSGM) (2008), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 200-2010. Ankara.

Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, and Lozana R (2003). (Ed). World Report on Violence and Health, Geneva, World Health Organization.

United Nations (1993). Declaration on Elimination of Violence against Women. United Nations General Assembly Resolution. Document GA/RES/48/104, New York.

Ekler

EK 1

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA GENÇLERİN TUTUMLARI ARAŞTIRMASI OKUL YÖNETİCİSİ GÖRÜŞME YÖNERGESİ

Kişisel Bilgiler

- Kısaca kendinizi tanıtır mısınız lütfen; yaşıınız, eğitiminiz, memleketiniz, medeni durumunuz nedir?
- Şimdiye kadar nerelerde, ne kadar süre görev yaptınız?
- Kaç yıldır okul yöneticisisiniz? Ne kadar zamandır burada (hem il, hem de okul olarak) görev yapmaktasınız?
- Bu okulda kaç öğrenciniz var? Kaç şubede öğretim yürütülüyor? Öğretmen sayınız kaçtır? Öğretmenlerin kaç kadın? Kaç erkek? Kaç tane PDR öğretmeni var? Öğrencilerin sorunlarıyla birebir ilgilenebilmek için PDR öğretmeni sayınızın yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

Çalışılan Yerle İlgili Genel Bilgiler

- Bize kısaca okulunuz, iliniz ve coğrafi bölgeniz hakkında bilgi verir misiniz; burada yaşayan nüfusun sosyal yapısı nasıldır? Neler yaparlar, nasıl yaşarlar, ekonomik durumları sizce nasıldır?
- Sizce bu ilde aile içinde kadına yönelik şiddet var mı? Bu tür olayların boyutları hakkında bilgi verebilir misiniz; hangi tür şiddete ne sıklıkta rastlanıyor, neler yaşanıyor? Buraya özgü olarak yaşanan farklı bir şiddet türü ya da sıklıkla karşılaşılan bir şiddet türü var mı?
- Öğrencilerinizden ebeveynleri arasında kadına yönelik aile içi şiddet olayları yaşayanlar var mı? (Varsa) Bu öğrencileriniz okul hayatına ne gibi yansımaları oluyor? Sizin bu konuda öğrencilere yardımcı olmak için yürüttüğünüz çalışmalar nelerdir?
- Bize anlatabileceğiniz somut örnekler var mı?
- Sizin yönetim kararlarınızda öğretmenin kadın ya da erkek olması fark yaratır mı yaratmaz mı? Çocuğu hastalanan bir kadın öğretmen izin istediği zaman ne yaparsınız? Çocuğu hastalanan bir erkek öğretmen izin istediği zaman ne yaparsınız?
- Kadın ve erkek öğretmenlerin kendi aralarında birbirlerine karşı davranışları nasıldır?

Çözüm Önerileri

- Sizce aile içinde kadına yönelik şiddetin nedenleri nelerdir? Bu nedenlerin ortadan kaldırılması konusunda ne düşünüyorsunuz? Ne tür önlemler alınmalıdır?
- Ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerin / gençlerin olumsuz etkilenmelerini önlemek için neler yapılabilir?
- Sizce erkek çocukların ileride kadına yönelik şiddet uygulamalarını önlemek için ne tür çalışmalar yapılabilir? Kız çocukların şiddet davranışlarından kendilerini korumaları için ne tür çalışmalar yapılmalıdır? Bu çalışmaların kapsamında okullarda neler yapılabilir? (Eğitim vermek, müfredata ek ders veya konu koymak ya da farklı çalışmalar yürütmek gibi önerileriniz nelerdir?)

Bu konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Teşekkür ederiz.

EK 2

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA GENÇLERİN TUTUMLARI ARAŞTIRMASI

PDR ÖĞRETMENLERİ İLE GÖRÜŞME YÖNERGESİ

Kişisel Bilgiler

- Kısaca kendinizi tanıtır mısınız lütfen; yaşıınız, eğitiminiz, memleketiniz, medeni durumunuz nedir?
- Kaç yıldır rehber öğretmensiniz? Ne kadar zamandır burada (hem il, hem de okul olarak) görev yapmaktasınız? Daha önce nerelerde, ne kadar süre görev yaptınız?
- Rehber öğretmen olarak görev ve sorumluluklarınız nelerdir? Öğrencilerle ne tür çalışmalar yürütmektesiniz?

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda Görüşler

- Kadına yönelik aile içi şiddeti nasıl tanımlarsınız; sizce hangi eylemler şiddet içerir, hangileri içermez?
- Okulun bulunduğu bu bölgede kadına yönelik aile içi şiddet olduğunu düşünüyor musunuz? Bu olayın boyutları hakkında görüşleriniz nedir? Bu bölgede hangi tür şiddet daha sık görülüyor? Buraya özgü olarak yaşanan farklı bir şiddet türü ya da sıklıkla karşılaşılan bir şiddet türü var mı? İl genelinde kadına yönelik aile içi şiddet konusunda neler söylebilirsiniz?
- Ailesinde aile içi kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencileriniz var mı?
- Ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerinizin bu olaylar karşısındaki tepkileri nasıl oluyor? Çocuklar (öğrencileriniz) aile içi kadına yönelik şiddete nasıl yaklaşıyorlar; bu konuda duygu, düşünce ve tutumları nelerdir?
- Bu öğrencilerin sorunları okul hayatlarına nasıl yansıyor? Siz bu konuda öğrencilere yardımcı olmak için neler yapıyorsunuz, ne gibi çalışmalar yürütüyorsunuz?
- Bize anlatabileceğiniz somut örnekler var mı?
- Okulunuzda kadın ve erkek öğretmenlere eşit davranıldığını düşünüyor musunuz? Bize anlatabileceğiniz somut örnekler var mı?
- Okulunuzda kadın ve erkek öğretmenlerin kendi aralarında birbirlerine karşı davranışları nasıldır?

Çözüm Önerileri

- Sizce aile içinde kadına yönelik şiddetin nedenleri nelerdir? Bu nedenlerin ortadan kaldırılması konusunda ne düşünüyorsunuz? Ne tür önlemler alınmalıdır?
- Ailesinde kadına yönelik şiddet yaşanan öğrencilerin / gençlerin olumsuz etkilenmelerini önlemek için neler yapılabilir?
- Sizce erkek çocukların ileride kadına yönelik şiddet uygulamalarını önlemek için ne tür çalışmalar yapılabilir? Kız çocukların şiddet davranışlarından kendilerini korumaları için ne tür çalışmalar yapılmalıdır? Bu çalışmaların kapsamında okullarda neler yapılabilir? (Eğitim vermek, müfredata ek ders veya konu koymak ya da farklı çalışmalar yürütmek için önerileriniz nelerdir?)
- Rehber öğretmenin şiddetin önlenmesi, tanısı ve çocuğun rehabilitasyonu aşamalarındaki rolü ne olmalıdır?

Bu konu ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Teşekkür ederiz.

EK 3

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA GENÇLERİN TUTUMLARI ARAŞTIRMASI

6. – 8. SINIFLAR FOKUS GRUP TARTIŞMA YÖNERGESİ

Tanışma ve Öykünün okunması

- Önce kısaca tanışalım (kendimizi tanıtıyoruz). Şimdi de sırayla siz kendinizi tanıtır mısınız lütfen; kaç yaşındasınız, kaç kardeşsiniz, anne babanız ve kardeşleriniz ne yapmaktadır, vs.?
- Sizce aile ne demektir? Aile bireylerinin görev ve sorumlulukları nelerdir, ailede kimler neler yaparlar? Toplumda kadın ve erkeğin görev ve sorumlulukları nelerdir?

Şimdi size kısa bir öykü okuyacağım, bu öykü hakkında ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum...

"12 yaşında olan Aylin 7. Sınıf öğrencisidir. 3 ve 8 yaşlarında iki erkek kardeşi vardır. Aylin'in annesi ev hanımıdır ve babası da amcası ile birlikte kendi işini yapmaktadır.

Bir gün, Aylin ve 8 yaşındaki erkek kardeşi okuldan eve geldiklerinde annelerinin çok üzgün olduğunu görmüşler. Küçük kardeşleri devamlı ağlıyormuş. Daha sonra babalarını gördüklerinde, onun çok sinirli olduğunu fark etmişler.

Çocuklar, o gün evde ne olduğunu öğrenmeye çalışmışlar. O gün anneleri, onları okula yolladıktan sonra küçük kardeşlerini yanına alıp komşu teyzeye çay içmeye geçmiş. Komşu teyzeye mahalleden pek çok kadın gelmiş ve hep beraber oturmuşlar. Anneleri eve geldikten sonra kardeşlerini doyurmuş, uyutmuş, evi toplamış ve yemek yapmaya başlamış.

Aslında babaları annelerinin komşularla görüşmesini istemiyormuş ve ara sıra da işyerinden evi telefonla arayarak annelerinin evde olup olmadığını kontrol edermiş. O gün de babaları annelerini kontrol etmek için eve telefon etmiş ve evde bulamayınca eve erken gelmeye karar vermiş. Babaları eve gelince hemen yemek yemek istemiş, ama anneleri henüz yemeğin pişmediğini söylemiş. Babaları neden geç kaldığını sorunca anneleri komşuya çay içmeye gittiğini ve eve geldikten sonra da diğer ev işlerini yaptığını söylemiş.

Burada keselim.....sizce bu durumda neler olmuş olabilir?

10 dakikalık bir tartışmadan sonra devam edelim...Bizim öykümüz şöyle devam ediyor...

"Babaları annelerine "ben sana komşulara gitmeyeceksin demedim mi?" diye bağırılmış. Anneleri neden geciktiğini anlatmaya başlayınca babaları annelerine "bana cevap verme" demiş, kızmaya başlamış ve dövmüş. Bu sırada kardeşleri de gürültüden uyanmış ve ağlamaya başlamış. Anneleri geçen hafta da babalarından izin almadan anneannelerine telefon ettiği için dayak yemişti."

Tartışma soruları:

Şiddet tanımı ile ilgili sorular:

- Bu öyküde neler dikkatinizi çekti ve neden?
- Size göre şiddet nedir? Hangi eylemler şiddet içerir hangileri içermez?
- Size göre okuduğumuz öyküde şiddet yaşanmış mıdır yoksa yaşanmamış mıdır?

Tartışma sırasında kullanılabilecek ek soru: Sizce baba ne yapsaydı şiddet olurdu, ne yapsaydı olmazdı?

Çocukların duyguları ile ilgili sorular:

- Sizce Aylin ve erkek kardeşleri neler hissetmişlerdir?

Şiddetin önlenmesi ve baş edebilme yöntemleri ile ilgili sorular:

- Aylin'in anne ve babası sorunlarını nasıl çözmeliydiler? Sizin bir öneriniz var mı?
- Bu ailede babanın anneye şiddet uygulamasının önüne nasıl geçilebilir?
- Bu olaydan sonra anne ve baba aralarındaki sorunu bir daha yaşamamak için ne yapmalılar?

Kişisel Deneyimler:

- Sizin etrafınızda bu tür olaylar yaşanıyor mu?
- Çevrenizde bu tür olaylar yaşandığında neler oluyor? Aileler sonrasında neler yapıyor; komşular araya giriyor mu, olay polise bildiriliyor mu yoksa aile içinde mi kalıyor
- Sizce bu olayı yaşayan Aylin ne yapmalı? Aylin'in yerinde siz olsaydınız ne yaparsınız?

Bizim soracaklarımız bu kadar, sizlerin eklemek istediğiniz başka birşey var mı?

Teşekkür ederiz.

EK 4

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA GENÇLERİN TUTUMLARI ARAŞTIRMASI

9. – 12. SINIFLAR FOKUS GRUP TARTIŞMA YÖNERGESİ

Tanışma

Önce tanışalım, bize kısaca kendinizden bahseder misiniz lütfen; kaç yaşındasınız, kaç kardeşiniz, anneniz babanız ne iş yaparlar, vs.?

1. Aileyi nasıl tanımlarsınız? Aile bireylerinin, özellikle de anne ve babanın sorumlulukları nelerdir? Kadın ve erkeğin toplumda ne gibi görev ve sorumlulukları vardır?
2. Sizce ailede kadına yönelik şiddet nedir?
3. Hangi davranışlar şiddet sayılabilir?
4. Fiziksel, cinsel ve psikososyal şiddet için örnekler verebilir misiniz? Bu davranışlar neden şiddet içermektedir?

Alınan yanıtlar üzerinden örneklendirme yapılarak yanıt sayısı artırılabilir. Hiç yanıt alınamazsa fiziksel şiddet için “vurmak”, cinsel şiddet için “istemediği halde dokunmak” ve psikososyal şiddet için “hakaret etmek” örnekleri ile açıklama yapılarak konu tekrar tartışmaya açılacaktır.

5. Size göre şiddete uğrayan kadın neler hisseder?
6. Sizce şiddet uygulayan erkek neler hisseder?
7. Sizce ailesinde kadınlara şiddet uygulanan çocuklar neler hissederler?
8. Sizce ailedeki kadına yönelik şiddet nasıl önlenbilir?
9. Kadına yönelik şiddet uygulanan ailelerde bu durumu engellemek için neler yapılmalıdır?

Şimdi size bazı durumlar okuyacağım, bu gibi durumlarda hakkında ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum.

- Eşler çocuk sahibi olmaya, ne zaman ve kaç çocuk yapacaklarına nasıl karar verirler? Erkek ister ve kadın istemezse olabilir mi? Kadın ister erkek istemezse olabilir mi? Eşlerden biri istemediği halde çocuk yapmaya karar verilmesi şiddet uygulama tanımı içine girebilir mi? Neden?
- Ailede çocuk sahibi olmamak için bazı doğum kontrol yöntemleri kullanılabilir. Bazı yöntemleri kadınlar bazılarını erkekler kullanır. (Spiral gibi bazı yöntemlerin kullanılması kadınlarda bel ağrısı, aşırı kanama gibi sağlık sorunlarına neden olabilir.) Kadının herhangi bir ne-

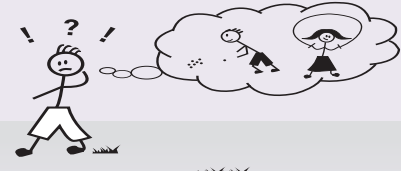

denle kullanmak istemediği aile planlaması yöntemini kullanmasına erkek tarafından karar verilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu bir şiddet olabilir mi? Neden?

- Evlilik içinde erkek ve kadının cinsel yaşamları devam eder. Erkeğin istediği zaman, kadın istemese de eşi ile cinsel ilişkide bulunabilir. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Bu bir şiddet uygulaması olabilir mi? Neden?
- Çocuğu olmayan bir kadının çocuk sahibi olması için sürekli doktora götürülmesi gerekir. Bu kadın evlilik içi sorumluluklarını yerine getirememektedir. Bu cümleler hakkında ne düşünüyorsunuz, açıklar mısınız lütfen?

Bizim soracaklarımız bu kadar, sizlerin eklemek istediğiniz başka birşey var mı?

Teşekkür ederiz.

EK 5

Tablo 4: İlköğretim İkinci Kademe ve Liselerde Odak Grup Tartışma Gruplarına Katılan Öğrencilerin Sayılarının İllere Göre Sosyo-Ekonomik Düzey ve Cinsiyet Bazında Dağılımı

İller	İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMELERDE GÖRÜŞÜLEN ÖĞRENCİ SAYILARI							
	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED		Toplam	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Ankara	8	8	8	8	8	8	24	24
Erzurum	8	8	8	8	8	8	24	24
Aydın	16	0	0	16	8	8	24	24
Toplam	32	16	16	32	24	24	72	72
	LİSELERDE GÖRÜŞÜLEN ÖĞRENCİ SAYILARI							
	Düşük SED		Orta SED		Yüksek SED		Toplam	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Ankara	8	6	7	7	10	8	25	21
Erzurum	8	8	8	6	8	8	24	22
Aydın	8	8	16	0	0	16	24	24
Toplam	24	22	31	13	18	32	73	67
Genel Toplam	56	38	47	45	42	56	145	139

